00048696

Digitized with financial assistance from
Shri Brihad Bhartiya Samaj
on 20 February, 2020

Pali Text Society

SAMANTAPĀSĀDIKĀ

BUDDHAGHOSA'S COMMENTARY ON THE VINAYA PIṬAKA

EDITED BY

J. TAKAKUSU, PH.D. (LEIPZIG), M.A., D.LITT. (OXON.),
PROFESSOR OF SANSKRIT, MEMBER OF THE IMPERIAL ACADEMY, TOKYO;

AND

M. NAGAI, D.LITT. (TOKYO),
LECTURER ON PALI, TOKYO UNIVERSITY.

48696

VOL. II.

London
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY
BY
THE OXFORD UNIVERSITY PRESS, AMEN HOUSE
WARWICK SQUARE, E.C.
AND AT
NEW YORK, TORONTO, MELBOURNE, AND BOMBAY
1927

PRINTED IN GREAT BRITAIN

SAMANTAPĀSĀDIKĀ NĀMA VINAYAṬṬHAKATHĀ

SUTTAVIBHAṄGA-VAṆṆANĀ

I

PĀRĀJIKA II

dutiyaṁ adutiyena yaṁ jinena pakāsitaṁ
pārājikaṁ tassa 'dāni patto saṁvaṇṇanākkamo.
yasmā tasmā suviññeyyaṁ yaṁ pubbe va[1] pakāsitaṁ
taṁ sabbaṁ vajjayitvāssa[2] hoti saṁvaṇṇanā ayaṁ.[3]

tena samayena buddho bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate ti. tattha[4] Rājagahe ti evaṁ nāmake nagare, taṁ hi Mandhātumahāgovindādīhi pariggahītattā[5] Rājagahan ti vuccati. aññe p' ettha pakāre vaṇṇayanti kintehi nāmam etaṁ tassa nagarassa, taṁ pan' etaṁ buddhakāle ca cakkavattīkāle ca nagaraṁ hoti, sesakāle suññaṁ hoti yakkhapariggahītaṁ, tesaṁ vasantavanaṁ[6] hutvā tiṭṭhati. evaṁ gocaragāmaṁ dassetvā nivāsaṭṭhānam[7] āha, Gijjhakūṭe pabbate ti. so ca gijjhā vāssa[8] kūṭe[9] vasiṁsu, gijjhasadisāni vāssa[10] kūṭāni tasmā Gijjhakūṭo ti vuccatīti veditabbo. *sambahulā*[11] ti vinayapariyāyena tayo janā sambahulā ti[11] vuccanti, tato paraṁ saṅgho. suttantapariyāyena tayo tayo eva, tato paṭṭhāya sambahulā.[11] idha[12] suttantapariyāyena sambahulā[11]

---

[1] B².Bp. ca *for* va.
[2] B².Bp. °yitvāna.
[3] B². *adds* ti.
[4] Bp. *omits* tattha.
[5] Bp. °gahi°, *sic passim*.
[6] B².Bp. vasanavanaṁ.
[7] B².Bp. nivāsanaṭhānam.
[8] B².Bp. tassa *for* vāssa.
[9] B². kūṭesu.
[10] B².Bp. vā tassa *for* vāssa.
[11] B². sampahūlā ti.
[12] B².Bp. *insert* pana te *after* idha.

ti veditabbo. *sandiṭṭhā* ti nātivissāsikā na daḷhamittā[1] vuccanti, tattha tattha saṅgammadiṭṭhattā hi te sandiṭṭhā ti vuccanti. *sambhattā* ti vissāsikā[2] daḷhamittā ti vuccanti,[3] tehi suṭṭhu bhattā bhajamānā ekasambhogaparibhogā ti katvā sambhattā ti vuccanti. *Isigilipasse* ti Isigilī[4] nāma pabbato tassa passe. pubbe kira pañcasatamattā paccekasambuddhā.[5] Kāsi-Kosalādisu janapadesu piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ tasmiṁ pabbate sannipatitvā samāpattiyā vītināmenti, manussā te pavisante 'va passanti, na nikkhamante, tato āhaṁsu; ayaṁ pabbato ime isi[6] gilatīti, tad upādāya tassa Isigili tv eva samaññā udapādi, tassa passe pabbatapāde. *tiṇakuṭiyo karitvā* ti tiṇacchadanasadvārabandhā[7] kuṭiyo katvā. vassaṁ upagacchantena hi nālakapaṭipadaṁ paṭipannenāpi pañcannaṁ chadanānaṁ aññatarena channe yeva sadvārabandhe senāsane upagantabbaṁ. vuttaṁ h' etaṁ; na bhikkhave asenāsanikena vassaṁ upagantabbaṁ, yo upagaccheyya āpatti dukkaṭassā 'ti. tasmā vassakāle sace senāsanaṁ labhati, icc' etaṁ kusalaṁ, no ce labhati, hatthakammaṁ pariyesetvā[8] kātabbaṁ, hatthakammaṁ alabhantena sāmam pi kātabbaṁ, na tv eva asenāsanikena vassaṁ upagantabbaṁ, ayam anudhammatā. tasmā te bhikkhū tiṇakuṭiyo karitvā rattiṭṭhānadivāṭṭhānādīni paricchinditvā katikavattāni ca khandhakavattāni ca adhiṭṭhāya tīsu sikkhāsu sikkhamānā vassaṁ upagacchiṁsu. *āyasmāpi Dhaniyo* ti na kevalaṁ te therā 'va imassa sikkhāpadassa ādikammika[9] āyasmā Dhaniyo pi. *kumbhakāraputto* ti kumbhakārassa putto, tassa hi nāmaṁ Dhaniyo, pitā kumbhakāro, tena vuttaṁ Dhaniyo kumbhakāraputto ti. *vassaṁ upagañchī*ti[10] tehi therehi saddhiṁ ekaṭṭhāne yeva tiṇakuṭikaṁ karitvā vassaṁ upagañchi.[11] *vassaṁ vutthā* ti purimikāya[12] upagatā mahāpavāraṇāya pavāritā[13] pāṭipadadivasato paṭṭhāya vutthavassā ti vuccanti,

---

[1] B². *adds* ti.
[2] B².Bp. ativissāsikā.
[3] Bp. *omits* vuccanti.
[4] Bp. Isigili.
[5] B².Bp. paccekabuddhā.
[6] Bp. isayo.
[7] Bp. °danāsa°.
[8] B².Bp. pariyesitvāpi.
[9] B² °mmiko.
[10] B².Bp. upagacchīti.
[11] B².Bp. upagacchi.
[12] B². pūri°.
[13] B². pavāritvā; Bp. pavāretvā.

evaṁ vassaṁ vutthā hutvā. *tiṇakuṭiyo bhinditvā* ti na daṇḍamuggarappahārādīhi[1] cuṇṇavicuṇṇaṁ katvā, vattasīsena pana tiṇañ ca dāruvalli ādīni ca oropetvā ti attho. yena hi vihārapaccante kuṭi[2] katā hoti, tena sace āvāsikā bhikkhū honti, te āpucchitabbā, sace imaṁ kuṭiṁ paṭijaggitvā koci vasituṁ ussahati, tassa dethā 'ti vatvā pakkamitabbaṁ. yena araññe vā katā hoti paṭijagganakaṁ vā na labhati, tena aññesam pi paribhogaṁ bhavissatīti paṭisāmetvā gantabbaṁ. te pana bhikkhū araññe kuṭiyo katvā paṭijagganakaṁ alabhantā tiṇañ ca kaṭṭhañ ca paṭisāmetvā saṅgopetvā ti attho. yathā ca ṭhapitaṁ[3] upacikāhi na khajjati anovassakañ ca hoti, tathā ṭhapetvā imaṁ ṭhānaṁ āgantvā vasitukāmānaṁ sabrahmacārīnaṁ upakārāya bhavissatīti gamiyavattaṁ pūretvā. *janapadacārikaṁ pakkamiṁsū* 'ti attano attano cittānukūlaṁ[4] janapadaṁ agamaṁsu. *āyasmā pana Dhaniyo kumbhakāraputto 'tthi' eva vassaṁ vasī*ti ādi uttānattham eva. *yāva tatiyakaṁ* ti yāva tatiyakaṁ[5] vāraṁ. *anavayo* ti anu avayo sandhivasena ukāralopo, anu anu avayo, yaṁ yaṁ kumbhakārehi kattabbaṁ nāma atthi, sabbattha anūno paripuṇṇasippo ti attho. *sake* ti attano santake. *ācariyake* ti ācariyakamme. *kumbhakārakamme* ti kumbhakārānaṁ kamme, kumbhakārehi kattabbakamme ti attho. etena sakaṁ ācariyakaṁ sarūpato dassitaṁ hoti. *pariyodātasippo* ti parisuddhasippo, anavayatte pi sati aññehi asadisasippo ti vuttaṁ hoti. *sabbamattikāmayaṁ* ti piṭṭhisaṅghāṭakavāṭasucīghaṭikavātapānakavāṭamattaṁ[6] ṭhapetvā avasesaṁ bhitticchadanakaṭṭhakammādibhedaṁ[7] sabbaṁ gehasambhāraṁ mattikāmayam eva katvā ti attho. *tiṇañ ca kaṭṭhañ ca gomayañ ca saṅkaḍḍhitvā taṁ kuṭikaṁ pacī*ti[8] sabbamattikāmayaṁ katvā pāṇikāya ghaṁsitvā sukkhāpetvā telatambamattikāya[9] parimajjitvā anto ca bahi ca tiṇādīhi pūretvā yathā pakkā supakkā hoti evaṁ paci, evaṁ pakkā ca pana sā ahosi

[1] B².Bp. -muggarādihi.
[2] B². kuṭikā; Bp. kuṭī.
[3] B².Bp. *insert* taṁ *after* ṭhapitaṁ.
[4] Bp. °kulaṁ.
[5] B².Bp. tatiyavāraṁ.
[6] B². piṭakavāṭasu°; Bp. piṭasaṅghāṭakavāṭasūcighaṭika°.
[7] B².Bp. bhitticchadanaṭṭhakathambhādibhedaṁ.
[8] B².Bp. *add* taṁ *after* ti.
[9] B². telatampa-.

kuṭikā. *abhirūpā* ti surūpā. *pāsādikā* ti pasādajanikā. *lohitikā* ti lohitavaṇṇā. *kiṁkiṇikasaddo*[1] ti kiṁkiṇikajālasaddo,[2] yathā kira nānāratanehi katassa kiṁkiṇikajālassa[1] saddo hoti, evaṁ tassā kuṭiyā[3] vātapānantarikādīhi paviṭṭhena vātena samāhatāya saddo ahosi. eten' assā anto ca bahi ca supakkabhāvo dassito hoti. Mahā-aṭṭhakathāyaṁ pana kiṁkiṇikā ti kaṁsabhājanaṁ, tasmā yathā abhihatassa kaṁsabhājanassa saddo, evam assā vātāhatāya[4] saddo ahosīti vuttaṁ. *kiṁ etaṁ bhikkhave* ti ettha jānanto 'va bhagavā kathāsamuṭṭhāpanatthaṁ pucchi. *bhagavato etam attham ārocesun* ti sabbamattikāmayāya kuṭikāya karaṇabhāvaṁ ādito paṭṭhāya bhagavato ārocesuṁ. *kathaṁ hi nāma so bhikkhave . . . pe . . . taṁ*[5] *kuṭikaṁ karissatī*ti idaṁ atītatthe anāgatavacanaṁ akāsīti vuttaṁ hoti, tassa lakkhaṇaṁ saddasatthato pariyesitabbaṁ. *na hi nāma bhikkhave tassa moghapurisassa pāṇesu anuddayā anukampā avihesā bhavissatī*ti, ettha anuddayā ti anurakkhaṇā, etena mettāpubbabhāvam dasseti. *anukampā* ti paradukkhena cittakampanā. *avihesā* ti avihiṁsanā etehi karuṇāpubbabhāgaṁ dasseti. idaṁ vuttaṁ hoti; bhikkhave tassa moghapurisassa pathavikhaṇananacikkhallamaddanaaggidānesu[6] bahu khuddānukhuddake pāṇe byābādhentassa[7] vināsentassa tesu pāṇesu mettākaruṇānaṁ pubbabhāgamattāpi anuddayā anukampā avihesā.[8] *na hi bhavissatī*ti[9] appamattakāpi nāma na bhavissati. *mā pacchimā janatā pāṇesu pātabyataṁ āpajjī*ti pacchimo janasamūho pāṇesu pātabyabhāvaṁ mā āpajji, buddhakāle pi bhikkhūhi evaṁ kataṁ, īdisesu ṭhānesu pāṇātipātaṁ karontānaṁ n' atthi doso ti maññitvā imassa diṭṭhānugatiṁ āpajjamānā pacchimā janatā mā pāṇe pātabbe[10] ghaṁsitabbe eva[11] maññīti vuttam hoti.

---

[1] B².Bp. kiṁkaṇika-, *sic passim.*

[2] B². kiṁkaṇikajālassa saddo.

[3] B².Bp. kuṭikāya.

[4] B². vātapahatāya; Bp. vātappahatāya.

[5] B².Bp. *omit* taṁ.

[6] B².Bp. paṭhavī-, *sic passim.*

[7] B². byāpādhentassa.

[8] Bp. *runs as follows:* avihesā na hi nāma bhavissati, appamattakāpi nāma na bhavissatīti.

[9] B². bhavissati.

[10] B². pātabyate; Bp. pātabye.

[11] B².Bp. evaṁ.

evaṁ Dhaniyaṁ garahitvā, na ca bhikkhave sabbamattikāmayā kuṭikā kātabbā ti āyatiṁ tādisāya kuṭikāya karaṇaṁ paṭikkhipi,[1] paṭikkhipitvā[2] yo kareyya āpatti dukkaṭassā 'ti sabbamattikāmayakuṭikākaraṇe āpattiṁ ṭhapesi. tasmā yo pi paṭhavikhaṇanādinā[3] pāṇesu pātabyataṁ anāpajjanto tādisaṁ[4] kuṭikaṁ karoti, so pi dukkaṭaṁ āpajjati, paṭhavikhaṇanādīhi pana pāṇesu pātabyataṁ āpajjanto yaṁ yaṁ vatthuṁ vītikkamati, tattha tattha vuttam eva āpattiṁ āpajjati, Dhaniyattherassa ādikammikattā anāpatti, sesānam sikkhāpadaṁ atikkamitvā karontānam pi kataṁ labhitvā tattha vasantānam pi dukkaṭam eva, dabbasambhāramissakā pana yathā[5] tathā vā missakā[6] hotu vaṭṭati, suddhamattikāmayā 'va na vaṭṭati. sāpi iṭṭhakāhi giñjakāvasathasaṅkhepena katā vaṭṭati. *evaṁ bhante ti kho . . . pe . . . taṁ kuṭikaṁ*[7] *bhindiṁsū* 'ti bhagavato vacanaṁ sampaṭicchitvā kaṭṭhehi ca pāsāṇehi ca taṁ kuṭikaṁ vikirantā bhindiṁsu. *atha kho āyasmā Dhaniyo* ti ādiṁhi ayaṁ saṅkhepato Dhaniyo ekapasse divāvihāraṁ nisinno tena saddena āgantvā te bhikkhū; *kissa me tumhe āvuso kuṭiṁ bhindathā* 'ti pucchitvā bhagavā bhedāpetīti sutvā subbacatāya sampaṭicchi. kasmā pana bhagavā iminā atimahantena ussāhena attano vasanattharaṁ kataṁ kuṭikaṁ bhedāpesi, nanu etass' ettha vayakammam pi atthīti kiñcāpi atthi, atha kho taṁ[8] bhagavā akappiyā ti bhindāpesi, titthiyadhajo ti bhindāpesi, ayam ettha vinicchayo. aṭṭhakathāyaṁ[9] pana aññāni pi kāraṇāni vuttāni, sattānuddayāya pattacīvaraguttatthāya senāsanabāhullapaṭisedhanāyā[10] 'ti ādīni. tasmā idāni pi yo bhikkhu bahussuto vinayaññū aññaṁ bhikkhuṁ akappiyaparikkhāraṁ[11] gahetvā vicarantaṁ disvā naṁ[12] chindāpeyya vā bhindāpeyya vā anupavajjo, so n' eva codetabbo na sāretabbo, na taṁ labbhā vattuṁ mama parikkhāro tayā nāsito taṁ me dehīti.

---

[1] B². paṭikkhīpi.
[2] B₂.Bp. *add* ca *after this.*
[3] Bp. paṭhavī-, *sic passim.*
[4] B₂.Bp. *add* pi *after this.*
[5] Bp. *adds* vā.
[6] B₂. missā.
[7] B².Bp. kuṭiṁ.
[8] B₂.Bp. naṁ *for* taṁ.
[9] B². Mahā-aṭṭhakathāyam.
[10] B₂.Bp. -bāhulyapaṭi°.
[11] B².Bp. akappiyaṁ pari°.
[12] B₂.Bp. taṁ *for* naṁ.

tatrāyaṁ pāḷimuttako kappiyākappiyaparikkhāravinicchayo. keci tālapaṇṇacchattaṁ anto vā bahi vā pañcavaṇṇena suttena sibbetvā[1] vaṇṇamaṭṭaṁ[2] karonti taṁ na vaṭṭati, ekavaṇṇena pana nīlena vā pītakena vā yena kenaci suttena anto vā bahi vā sibbituṁ, chattadaṇḍagāhanakaṁ[3] salākapañjaraṁ vā vinandhituṁ vaṭṭati, tañ ca kho thirakaraṇatthaṁ na vaṇṇamaṭṭatthāya,[4] chattapaṇṇesu[5] makaradantakaṁ vā aḍḍhacandakaṁ vā chindituṁ na vaṭṭati, chattadaṇḍe gehatthambhesu[6] viya ghaṭako vā vāḷarūpaṁ[7] vā na vaṭṭati, sace pi sabbattha āraggena lekhā dinnā hoti sāpi na vaṭṭati, ghaṭakam pi vāḷarūpam pi bhinditvā dhāretabbaṁ, lekhāpi ghaṁsitvā vā apanetabbā suttakena vā daṇḍo veṭhetabbo, daṇḍabunde pana ahicchattakasaṇṭhānaṁ vaṭṭati, vātappahārena acalanatthaṁ chattamaṇḍalikaṁ[8] rajjukehi gahetvā[9] daṇḍe bandhanti, tasmiṁ bandhanaṭṭhāne valayam iva ukkiritvā lekhaṁ ṭhapenti sā vaṭṭati. cīvaramaṇḍanatthāya nānāsuttakehi satapadisadisaṁ[10] sibbantā āgantukapattaṁ[11] ṭhapenti, aññam pi yaṁ kiñci sūcikammavikāraṁ karonti pattamukhe[12] vā pariyante vā veṇiṁ vā saṁkhalikaṁ vā evam ādi sabbaṁ na vaṭṭati, pakatisūcikammam eva vaṭṭati, gaṇṭhikapaṭṭakañ ca pāsakapaṭṭakañ ca aṭṭhakoṇakam[13] pi soḷasakoṇakam[13] pi karonti, tattha agghiyāhayamuggarādīni[14] dassenti kakkaṭakkhīni ukkiranti sabbaṁ na vaṭṭati, catukoṇam[15] eva vaṭṭati. koṇasuttakapilakā[16] ca cīvare ratte duviññeyyarūpā vaṭṭanti, kañjikapiṭṭhakali[17] ādisu cīvaraṁ pakkhipituṁ na vaṭṭati, cīvarakammakāle pana hatthamalasūcimalādīnaṁ[18] dhovanatthaṁ kiliṭṭhakāle ca dhovanatthaṁ vaṭṭati, gandhaṁ vā lākhaṁ vā

---

1 B². Bp. sibbantā.
2 B². °maṭṭhaṁ.
3 Bp. °ṇakaṁ.
4 Bp. °maṭṭhatthāya.
5 B². -paṇṇakesu.
6 Bp. gehatham°.
7 B². Bp. vāḷarūpakaṁ.
8 B². Bp. °likaṁ.
9 B². gāhitvā; Bp. gāhetvā.
10 Bp. °padīsa°.
11 Bp. -paṭṭaṁ.
12 Bp. paṭṭa-.
13 B². Bp. -koṇaṁ *for* -koṇakaṁ, *sic passim*.
14 B². aggiya gayamu°.
15 B². -ṇoṇam *by mistake*.
16 B². °suttapiḷakā; Bp. suttapīḷakā.
17 Bp. °khali.
18 B². -suci-.

telaṁ vā rajane pakkhipituṁ[1] na vaṭṭati. cīvaraṁ rañjitvā[2] saṅkhena vā maṇinā vā yena kenaci na ghaṭṭetabbaṁ. bhūmiyaṁ jānukā[3] nihantvā hatthehi gahetvā doṇiyam pi na ghaṁsitabbaṁ, doṇiyaṁ vā phalake vā ṭhapetvā anto[4] gāhāpetvā hatthena[5] paharituṁ pana vaṭṭati, tam pi muṭṭhinā na kātabbaṁ, porāṇakattherā pana doṇiyam pi na ṭhapesuṁ, eko gahetvā tiṭṭhati aparo hatthe katvā hatthena paharati. cīvarassa kaṇṇasuttakaṁ na vaṭṭati rajitakāle chinditabbaṁ. yaṁ pana; anujānāmi bhikkhave kaṇṇasuttakaṁ ti, evaṁ anuññātaṁ taṁ anuvāte pāsakaṁ katvā bandhitabbaṁ rajanakāle lagganatthāya, gaṇṭhike pi sobhākaraṇatthaṁ lekhā vā pilakā[6] vā na vaṭṭati nāsetvā paribhuñjitabbaṁ.

patte vā thālake vā āraggena lekhaṁ karonti anto vā bahi vā na vaṭṭati, pattaṁ bhamaṁ āropetvā majjitvā pacanti maṇivaṇṇaṁ karissāmā 'ti na vaṭṭati, telavaṇṇo pana vaṭṭati, pattamaṇḍale bhattikammaṁ[7] na vaṭṭati, makaradantakaṁ pana vaṭṭati. dhammakarakacchattakassa[8] upari vā heṭṭhā vā dhammakarakakucchiyaṁ[9] vā lekhā na vaṭṭati, chattamukhavaṭṭiyaṁ pan' assa lekhā vaṭṭati. kāyabandhanassa sobhanatthaṁ[10] tahiṁ tahiṁ duguṇaṁ[11] suttaṁ koṭṭenti kakkaṭakacchīni[12] uṭṭhāpenti[13] na vaṭṭati, ubhosu pana antesu dasāmukhassa thirabhāvāya duguṇaṁ[11] koṭṭetuṁ vaṭṭati. dasāmukhe pana ghaṭakaṁ vā makaramukhaṁ[14] vā deḍḍubhasīsaṁ vā yaṁ kiñci vikārarūpaṁ kātuṁ na vaṭṭati, tattha tattha acchīni dassetvā mālākammādīni[15] vā katvā koṭṭitakāyabandhanam pi na vaṭṭati, ujukam eva pana macchakaṇṭakaṁ vā khajjūripattakaṁ[16] vā maṭṭapaṭṭikā[17] vā katvā

---

[1] B². pakkhīpituṁ.
[2] B².Bp. rajitvā.
[3] B².Bp. jānukāni.
[4] B².Bp. ante.
[5] B².Bp. hatthehi.
[6] B². piḷakā; Bp. pīḷakā.
[7] B².Bp. bhitti-.
[8] B². -karaṇachatta°; Bp. dhamakaraṇachatta°.
[9] B². -karaṇa-; Bp. dhamakaraṇa-.
[10] Bp. sobhaṇa°.
[11] B².Bp. diguṇaṁ.
[12] B².Bp. kakkaṭacchīni.
[13] B².Bp. uṭṭhapenti.
[14] B². -mūkha°.
[15] B².Bp. -kammalatākammādīni.
[16] B².Bp. khajjuri°.
[17] B². -paṭṭakaṁ; Bp. maṭṭhapaṭṭakaṁ.

koṭṭitaṁ[1] vaṭṭati. kāyabandhanassa dasā ekā vaṭṭati, dve tīṇi cattāri pi vaṭṭanti, tato paraṁ na vaṭṭanti, rajjukakāyabandhanaṁ ekam eva vaṭṭati, pāmaṅgasaṇṭhānaṁ pana ekam pi na vaṭṭati. dasā pana pāmaṅgasaṇṭhānāpi vaṭṭati, bahurajjuke ekato katvā ekena nirantaraṁ veṭhetvā kataṁ bahurajjukan ti na vattabbaṁ[2] vaṭṭati. kāyabandhanavīṭe[3] aṭṭhamaṅgalādikam yaṁ kiñci vikārarūpaṁ na vaṭṭati, paricchedalekhā mattam pi[4] vaṭṭati. vīṭakassa[5] ubhosu antesu thirakaraṇatthāya ghaṭakaṁ karonti ayam pi vaṭṭati. añjaniyaṁ itthipurisacatuppadasakuṇarūpaṁ vā mālākammalatākammamakaradantaṁ[6] gomuttaka addhacandakādibhedaṁ[7] vā vikārarūpaṁ na vaṭṭati, ghaṁsitvā vā chinditvā vā yathā vā na paññāyati tathā suttakena[8] veṭhetvā vaḷañjetabbā, ujukam eva pana caturassā[9] vā aṭṭhaṁsā vā solasaṁsā vā añjani[10] vaṭṭati, heṭṭhato pi 'ssā dve vā tisso vā vaṭṭalekhāyo vaṭṭanti, gīvāyam pi 'ssa[11] pidhānakabandhanatthaṁ ekā vaṭṭalekhā vaṭṭati. añjanisalākāya[12] pi vaṇṇamaṭṭakammaṁ[13] na vaṭṭati. añjanitthavikāya[14] pi yaṁ kiñci nānāvaṇṇena suttena vaṇṇamaṭṭakammaṁ[13] na vaṭṭati. es' eva nayo kuñcikakosake pi. kuñcike[15] vaṇṇamaṭṭakammaṁ na vaṭṭati, tathā sipāṭikāya ekavaṇṇasuttena pan' ettha yena kenaci[16] sibbituṁ vaṭṭati. ārakaṇṭake[17] pi vaṭṭamaṇikaṁ vā aññaṁ vā vaṇṇamaṭṭaṁ na vaṭṭati, gīvāya[18] pana paricchedalekhā vaṭṭati. pipphalake[19] pi maṇikaṁ vā pilakaṁ[20] vā yaṁ kiñci ṭhapetuṁ[21] na vaṭṭati, daṇḍake pana paricchedalekhā vaṭṭati. nakhacchedanaṁ valikataṁ[22] yeva karonti, tasmā taṁ vaṭṭati. uttarāraṇiyaṁ vā[23] araṇidhanuke

---

1 B².Bp. koṭṭituṁ.
2 B².Bp. taṁ *after this.*
3 B².Bp. -vidhe.
4 B².Bp. *omit* pi.
5 B².Bp. vidhakassa.
6 B². -danta; Bp. -dantaka.
7 B². aḍḍhacan°.
8 B².Bp. suttena.
9 B².Bp. caturaṁsā.
10 Bp. añjanī.
11 B². pi 'ssā pidhānakaṁ bandhanaṭṭhaṁ.
12 Bp. añjanī-.
13 Bp. °maṭṭha°, *sic passim.*
14 Bp. añjanīthavithāyaṁ.
15 B². kuñcikāya.
16 B².Bp. *insert* yaṁ kiñci *after* kenaci.
17 B². °kaṇḍake; Bp. °kaṇṭake.
18 B².Bp. gīvāyaṁ.
19 B².Bp. pipphalike.
20 B². piḷakaṁ; Bp. pīḷakaṁ.
21 B².Bp. uṭṭhapetuṁ.
22 B².Bp. valitakaṁ.
23 B².Bp. *insert* adharāraṇiyaṁ vā *after this.*

vā uparipellanadaṇḍake vā mālākammādikaṁ yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭaṁ na vaṭṭati. pellanadaṇḍakassa pana vemajjhe maṇḍalaṁ hoti, tattha paricchedalekhā mattaṁ vaṭṭati. sūcisaṇḍāsaṁ[1] karonti, yena sūciṁ ḍaṁsāpetvā ghaṁsanti, tattha makaramukhādikaṁ yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭaṁ na vaṭṭati, sūci ḍaṁsanatthaṁ pana mukhamattaṁ hoti, taṁ vaṭṭati. dantakaṭṭhacchedanavāsiyam pi yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭaṁ na vaṭṭati. ujūkam[2] eva kappiyalohena ubhosu vā passesu caturassaṁ[3] vā aṭṭhaṁsaṁ vā bandhituṁ vaṭṭati. kattaradaṇḍe pi yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭaṁ na vaṭṭati. heṭṭhā ekā vā dve vā vaṭṭalekhā vā[4] upari ahicchattakamakulamattaṁ[5] ca vaṭṭati. telabhājanesu visāṇe vā nāḷiyaṁ vā alābuke vā āmaṇḍasārake vā ṭhapetvā itthirūpaṁ purisarūpañ ca avasesaṁ sabbam pi vaṇṇamaṭṭakammaṁ vaṭṭati. mañcapīṭhe bhisibimbohane bhummattharaṇapādapuñjane[6] caṅkamaṇabhisiyā sammujjaniyaṁ[7] kacavarachaḍḍanake[8] rajanadoṇikāya pānīyauḷuṅke[9] pānīyaghaṭe pādakaṭhalikāya phalakapīṭhake valayādhārake daṇḍadhārikāya[10] pattapidhāne tālavaṇṭe[11] ca[12] vijāne[13] etesu sabbaṁ mālākammādi vaṇṇamaṭṭakammaṁ vaṭṭati. senāsane pana dvārakavāṭavātapānakavāṭādisu sabbaratanamayam pi vaṇṇamaṭṭakammaṁ vaṭṭati, senāsane kiñci paṭisedhetabbaṁ n' atthi aññatra viruddhasenāsanā, viruddhasenāsanaṁ nāma aññesaṁ sīmāya rājavallabhehi katasenāsanaṁ vuccati, tasmā ye tādisaṁ senāsanaṁ karonti, te vattabbā; mā amhākaṁ sīmāya senāsanaṁ karothā 'ti, anādiyitvā karonti yeva, puna pi vattabbā; mā evaṁ akattha mā amhākaṁ uposathapavāraṇādīnaṁ[14] antarāyam akattha mā sāmaggiṁ bhindittha tumhākaṁ senāsanaṁ katam pi kataṭṭhāne na ṭhassatīti, sace balakkārena karonti yeva yadā tesaṁ lajjiparisā ussannā hoti,

---

[1] B². suci-, *sic passim*.
[2] B².Bp. uju°.
[3] B².Bp. caturaṁsaṁ.
[4] B².Bp. *omit* vā.
[5] Bp. °kuḷa°.
[6] B². °raṇe pāda-; Bp. bhūmattharaṇe pīdapunchane.
[7] B².Bp. samuñjaniyaṁ.
[8] B². -chaṭṭanake.
[9] Bp. -uḷuṅke.
[10] B².Bp. -dhārake.
[11] B². -vaṇḍe.
[12] B².Bp. *omit* ca.
[13] B².Bp. *insert* ti *after this*.
[14] B².Bp. °ṇānaṁ.

sakkā ca hoti laddhuṁ dhammiko vinicchayo, tadā tesaṁ pesetabbaṁ taṁ[1] āvāsaṁ harathā 'ti, sace yāvatatiyaṁ pesite haranti sādhu. no ce haranti, thapetvā bodhiñ ca cetiyañ ca avasesasenāsanāni bhinditabbāni, no ca kho aparibhogaṁ karontehi, paṭipāṭiyā pana chadanagopānasiiṭṭhakādīni[2] apanetvā tesaṁ pesetabbaṁ; dabbasambhāre[3] haratha 'ti, sace haranti sādhu. no ce haranti atha tesu dabbasambhāresu himavassātapādīhi[4] pūtibhūtesu vā corehi vā haṭesu[5] agginā vā daḍḍhesu, sīmasāmikā[6] bhikkhū anupavajjā na labbhā codetuṁ; tumhehi amhākaṁ dabbasambhārā nāsitā ti vā tumhākaṁ gīvā vā ti,[7] yaṁ pana sīmasāmikehi[6] bhikkhūhi kataṁ, taṁ sukatam eva hotīti. pālimuttakavinicchayo[8] niṭṭhito.

evaṁ bhinnāya pana kuṭikāya Dhaniyassa parivitakkañ ca puna kuṭikaraṇatthāya ussāhañ ca dassetuṁ *atha kho āyasmato* ti ādi vuttaṁ. tattha *dārugahe gaṇako* ti raññō dārubhaṇḍāgāre dārugopako. *devagahadārunīti* devena gahitadārūni, rājapariggahitāni[9] dārūnīti attho. *nagarapaṭisaṁkhārikānīti* nagarassa paṭisaṅkhārūpakaraṇāni. *āpadatthāya nikkhittānīti* aggiḍāhena[10] vā purāṇabhāvena vā paṭirājūparundhanādinā vā gopuraṭṭālakarājantepurahatthisālādīnaṁ vipatti āpadā ti vuccati, tad atthaṁ nikkhittānīti vuttaṁ hoti. *khaṇḍākhaṇḍikaṁ chedāpetvā* ti attano kuṭiyā pamāṇaṁ sallakkhetvā kiñci agge kiñci majjhe kiñci mūle khaṇḍākhaṇḍaṁ karonto chedāpesi. *Vassakāro* ti tassa brāhmaṇassa nāmaṁ, *Magadhamahāmatto* ti Magadharaṭṭhe mahāmatto, mahatiyā issariyamattāya samannāgato Magadharañño vā mahāmatto mahāamacco[11] ti vuttaṁ hoti. *anusaññāyamāno* ti tattha tattha gantvā paccavekkhamāno. *bhaṇe* ti issarānaṁ[12] nīcaṭṭhānikapurisālapanaṁ. *baddhaṁ*[13] *āṇāpesīti* brāhmaṇo

---

1 B².Bp. tumhākaṁ *for* taṁ.
2 Bp. °nasī iṭṭha°.
3 B².Bp. *insert* tumhākaṁ *before* dabba°.
4 B². himavassa vātātapādīhi.
5 Bp. hatesu.
6 Bp. sīmassā°.
7 B².Bp. ti vā *for* vā ti.
8 Bp. pāḷimutta°.
9 B². °ggahabhūtāni; Bp. °ggahitabhūtāni.
10 B².Bp. aggidāhena.
11 B². mahāmacco.
12 B². issariyānaṁ.
13 B². bandhaṁ, *sic passim*

pakatiyāpi tasmim issāpakato 'va so rañño āṇāpehīti vacanaṁ sutvā yasmā pakkosāpehīti raññā[1] vuttaṁ tasmā naṁ hatthesu[2] pādesu ca baddhaṁ katvā āṇāpessāmīti baddhaṁ āṇāpesi. *addasā*[3] *kho āyasmā Dhaniyo* ti kathaṁ addasa. so kira attanā lesena dārūnaṁ haṭabhāvaṁ ñātvā; nissaṁsayaṁ esa dārūnaṁ kāranā rājakulato vadhaṁ vā bandhanaṁ[4] vā pāpuṇissati, tadā naṁ aham eva mocessāmīti, niccakālaṁ tassa pavattiṁ suṇanto yeva vicarati, tasmā taṁ khaṇañ ñeva[5] gantvā addasa. tena vuttaṁ: addasā[3] kho āyasmā Dhaniyo ti. *dārūnaṁ kiccā* 'ti dārūnaṁ kāraṇā. *purāhaṁ khāñāmī*ti ahaṁ purā haññāmi, yāva ahaṁ na haññāmi tāva tvaṁ eyyāsīti attho. *iṅgha bhante sarāpehī*ti ettha iṅghā 'ti codanatthe nipāto. *paṭhamābhisitto* ti abhisitto hutvā paṭhamaṁ. *evarūpiṁ vācaṁ bhāsitā*[6] ti dinnañ ñeva samaṇabrāhmaṇānaṁ tiṇakaṭṭhodakaṁ paribhuñjantū 'ti imaṁ evarūpiṁ vācaṁ abhisitto hutvā paṭhamam eva yaṁ tvaṁ abhāsi taṁ sayam eva bhāsitvā[7] idāni sarasi[8] na sarasīti vuttaṁ hoti. rājāno kira abhisittamatto yeva dhammabheriṁ carāpenti: *dinnañ ñeva samaṇabrāhmaṇānaṁ tiṇakaṭṭhodakaṁ paribhuñjantū* 'ti, naṁ[9] sandhāya esa vadati. *tesaṁ mayā sandhāya bhāsitan* ti tesaṁ appamattake pi kukkuccāyantānaṁ samitabāhitapāpānaṁ[10] samaṇabrāhmaṇānaṁ tiṇakaṭṭhodakaharaṇaṁ sandhāya mayā evaṁ[11] bhāsitaṁ, na tumhādisānan ti adhippāyo. *taṁ ca kho araññe apariggahitan* ti taṁ ca tiṇakaṭṭhodakaṁ yaṁ araññe apariggahitaṁ hoti etaṁ sandhāya mayā bhāsitan ti dīpeti.

lomena tvaṁ mutto[12] ti ettha lomam iva lomaṁ, kiṁ panettaṁ, pabbajjā liṅgaṁ.[13] kiṁ vuttaṁ hoti; yathā nāma dhuttā maṁsaṁ khādissāmā 'ti mahagghalomaṁ eḷakaṁ gaṇheyyuṁ, tam enaṁ aññe viññū puriso disvā imassa eḷakassa maṁsaṁ

---

[1] B².Bp. *insert* na *after this.*
[2] B².Bp. *insert* ca *after this.*
[3] B².Bp. addasa.
[4] B².Bp. bandhaṁ.
[5] B². khaṇaṁ yeva.
[6] B².Bp. bhāsitan ti.
[7] B². bhāsetvā.
[8] B².Bp. *omit* sarasi na.
[9] B².Bp. taṁ *for* naṁ.
[10] B². samitapāpabāhi°.
[11] B².Bp. etaṁ *for* evaṁ.
[12] B². muttotīti; Bp. mutto 'si; *Text,* mutto 'si.
[13] B². liṅgan ti *and omits* kiṁ.

kahāpanamattaṁ[1] agghati, lomāni pana lomavāre lomavāre aneke kahāpaṇe agghatīti[2] dve alomake eḷake datvā gaṇheyya, evaṁ so eḷako viññūpurisam āgamma lomena mucceyya,[3] evam eva tvaṁ imassa kammassa katattā vadhabandhanāraho, yasmā pana arahaddhajo sabbhi avajjharūpo, tvañ ca sāsane pabbajitattā taṁ[4] pabbajjā liṅgabhūtaṁ arahaddhajaṁ dhāresi, tasmā tvaṁ iminā pabbajjāliṅgalomena eḷako viya viññūpurisaṁ[5] āgamma mutto 'si.[6] *manussā ujjhāyantīti* rañño parisatiṁ[7] bhāsamānassa sammukhā ca parammukhā ca sutvā tattha tattha manussā ujjhāyanti avajjhāyanti, avajānantā taṁ jhāyanti olokenti, lāmakato vā cintentīti attho. *khīyantīti*[8] tassa avaṇṇaṁ kathenti pakāsenti. *vipācentīti* vitthārikaṁ karonti sabbattha pattharanti, ayañ ca attho saddasatthānusārena veditabbo. ayaṁ pan' ettha yojanā alajjino ime samaṇasakyaputtiyā[9] ti ādīni cintentā ujjhāyanti, n' atthi imesaṁ sāmaññan ti ādīni bhaṇantā khīyanti, apagatā ime sāmaññā ti ādīni tattha tattha vitthārento vipācentīti, etena nayena imesaṁ padānaṁ ito param pi tattha tattha āgatapadānurūpena yojanā veditabbā.

tattha *brahmacārino* ti seṭṭhacārino. *sāmaññan* ti samaṇabhāvo, *brahmaññan* ti seṭṭhabhāvo, sesaṁ uttānattham eva. *rañño dārūnīti* ādimhi *adinnaṁ ādiyissatīti* ayaṁ ujjhāyanattho. yaṁ pana[10] adinnaṁ ādiyi taṁ dassetuṁ rañño dārūnīti vuttam, iti vacanabhede asammuyhante hi attho veditabbo. *purāṇavohāriko*[11] *mahāmatto* ti bhikkhubhāvato purāṇe[11] gihīkāle vinicchayavohāre niyuttattā vohāriko ti saṅkhaṁ gato mahāamacco. *atha kho bhagavā taṁ bhikkhuṁ etad avocā* 'ti bhagavā sāmañ ñeva[12] lokavohāram pi jānāti atītabuddhānaṁ paññattim pi jānāti, pubbe pi buddhā ettakena pārājikaṁ paññāpenti,[13] ettakena thullaccayaṁ ettakena dukkaṭan ti. evaṁ sante pi sace aññehi lokavohārañ-

---

1 Bp. kahāpaṇa°.
2 B². Bp. agghantīti.
3 B². muñceyya.
4 B². tvaṁ; Bp. yaṁ.
5 Bp. viññuṁ purisam.
6 Bp. 'sīti.
7 Bp. °sati.
8 Bp. khiyyantīti.
9 B². samaṇā Sakya-.
10 B². Bp. pan' etaṁ *for* pana.
11 B². pūra°.
12 B². Bp. sāmaṁ yeva.
13 Bp. paññape°.

hi[1] saddhiṁ asaṁsanditvā pādamattena pārājikaṁ paññāpeyya.[2] ten' assa siyuṁ vattāro; sīlasaṁvaro nāma ekabhikkhussa pi[3] appameyyo asaṅkheyyo mahāpaṭhavīsamuddaākāsāni viya ativitthinno taṁ[4] nāma bhagavā pādamattakena nāsesīti. tato tathāgatassa ñāṇabalaṁ ajānantā sikkhāpadaṁ kopeyyuṁ paññattam pi sikkhāpadaṁ yathāṭhāne na tiṭṭheyya lokavohāraññūhi[1] pana saddhiṁ saṁsandetvā[5] paññatte so upavādo na hoti. aññadatthu evaṁ vattāro honti; ime hi nāma agārikāpi pādamattena coraṁ hananti pi bandhanti pi pabbājenti pi, kasmā bhagavā pabbajitaṁ na nāsessati yena parasantakaṁ tiṇasalākamattam pi na gahetabbaṁ ti, tathāgatassa ca ñāṇabalaṁ jānissanti, paññattam pi ca sikkhāpadaṁ akuppaṁ bhavissati yathāṭhāne ṭhassati, tasmā lokavohāraññūhi saddhiṁ saṁsandetvā paññāpetukāmo[6] sabbā vantaṁ parisaṁ anuvilokento, atha kho bhagavā avidūre nisinnaṁ disvā taṁ bhikkhuṁ etad avoca etaṁ[7] avoca; kittakena kho bhikkhu rājā Māgadho seniyo Bimbisāro coraṁ gahetvā hanti[8] vā bandhati vā pabbājeti vā ti. tattha *Māgadho* Magadhānaṁ issaro, *seniyo* ti senāya sampaṇṇo,[9] *Bimbisāro* ti tassa nāmaṁ. *pabbājeti vā* ti raṭṭhato nikkhāmeti. sesam ettha uttānattham eva. *pañcamāsako pādo* ti tadā Rājagahe vīsatimāsako kahāpaṇo hoti, tasmā pañcamāsako pādo, etena lakkhaṇena sabbajanapadesu kahāpaṇassa catuttho bhāgo pādo ti veditabbo. so ca kho porāṇassa nīlakahāpaṇassa vasena na itaresaṁ Rudradāmakādīnaṁ,[10] tena pādena atītā[11] buddhāpi pārājikaṁ paññāpesuṁ anāgatāpi paññāpessanti, sabbabuddhānaṁ hi pārājikavatthumhi vā pārājike vā nānattaṁ n' atthi, imān' eva cattāri pārājikavatthūni imān' eva[12] cattāri pārājikāni ito ūnaṁ vā atirittaṁ[13] vā n' atthi, tasmā bhagavāpi Dhani-

[1] B².Bp. °hāraviññūhi.
[2] Bp. paññape°.
[3] B². °kkhussāpi.
[4] B².Bp. kataṁ hi *for* taṁ.
[5] B².Bp. saṁsanditvā, *sic passim*.
[6] Bp. paññā°, *sic passim*.
[7] B².Bp. *omit* etaṁ avoca.
[8] B².Bp. hanati.
[9] Bp. °panno.
[10] B².Bp. Dudra°; *Chinese*, Rudra-.
[11] B².Bp. atītabu°.
[12] B². *adds* ca.
[13] B².Bp. atirekaṁ.

yaṁ vigarahitvā pāden' eva dutiyapārājikaṁ paññāpento; *yo pana bhikkhu adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ* ti ādim āha.

evaṁ mūlacchejjavasena daḷhaṁ katvā dutiyapārājike paññatte aparam pi anuppaññattatthāya rajakabhaṇḍikavatthuṁ[1] udapādi, tass' uppatti dīpanattham etaṁ vuttaṁ; *evañ c' idam bhagavatā bhikkhūnaṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ hotī*ti, tass' attho[2] anuppaññattisambandho ca paṭhamapārājikavaṇṇanāya[3] vuttanayen' eva veditabbo. yathā ca idha evaṁ ito paresu sabbasikkhāpadesu yaṁ yaṁ pubbe vuttaṁ taṁ[4] sabbaṁ vajjetvā uparūpari apubbam eva vaṇṇayissāma, yadi hi yaṁ yaṁ vuttanayaṁ, taṁ[5] taṁ puna pi vaṇṇayissāma, kadā vaṇṇanāya antaṁ gamissāma, tasmā yaṁ yaṁ pubbe vuttaṁ, taṁ[4] sabbaṁ sādhukaṁ upalakkhetvā[6] tattha tattha attho ca yojanā ca veditabbo,[7] apubbaṁ pana yaṁ kiñci anuttānatthaṁ, sabbaṁ[8] mayam eva vaṇṇayissāma. *rajakattharaṇaṁ gantvā* ti rajakatitthaṁ gantvā. tañhi yasmā tattha rajakāvatthāni attharanti, tasmā rajakattharaṇan[9] ti vuccati. *rajakabhaṇḍikan* ti rajakānaṁ bhaṇḍikaṁ, rajakā sāyaṇhasamaye nagaraṁ pavisantā bahūni vatthāni ekekaṁ bhaṇḍikaṁ bandhanti, tato ekaṁ bhaṇḍikaṁ tesaṁ pamādena apassantānam avaharitvā thenetvā ti attho. *gāmo nāmā* ti evam ādi *gāmā vā araññā vā* ti ettha vuttassa gāmassa ca araññassa ca pabhedadassanatthaṁ vuttaṁ. tattha yasmiṁ gāme ekā eva kuṭi[10] ekaṁ[11] gehaṁ seyyathāpi Malayajanapade, ayaṁ ekakuṭiko gāmo nāma, etena nayena pare[12] veditabbā. *amanusso* nāma yo sabbaso vā manussānaṁ abhāvena yakkhapariggahabhūto yato vā manussā kenaci kāraṇena puna pi āgantukāmā eva apakkantā. *parikkhitto* nāma iṭṭhakapākāraṁ ādiṁ katvā antamaso kaṇṭakasākhāparikkhitto.[13] *gonisādinivittho* nāma vīthisannivesādivasena anivisitvā yathā gāvo tattha tattha dve tisso[14] nisīdanti,

[1] B².Bp. -vatthu.
[2] B².Bp. *insert* ca.
[3] B².Bp. °nāyaṁ.
[4] Bp. *inserts* taṁ *before* taṁ.
[5] Bp. taṁ *for* taṁ.
[6] Bp. upasallakkhe°.
[7] Bp. °bbā.
[8] B².Bp. *insert* taṁ *before this.*
[9] B². °ran ti.
[10] Bp. kuṭī.
[11] B². eka.
[12] B².Bp. apare pi vedi°.
[13] B². kaṇḍakasakhāhi pi parikkhito; Bp. kaṇakasākhāhi pi prikkhito.
[14] B².Bp. tayo.

evaṁ tattha tattha dve tīṇi gharāni katvā niviṭṭho. *sattho* ti jaṅghasatthasakaṭasatthādīsu yo koci. imasmiñ ca sikkhāpade nigamo pi nagaram pi gāmagahaṇen'[1] eva gahitan ti veditabbaṁ. *gāmūpacāro* ti ādi araññapariccheda dassanatthaṁ vuttaṁ. *indakhīle ṭhitassā* 'ti yassa gāmassa Anurādhapurass' eva dve indakhīlā. tassa abbhantarime indakhīle ṭhitassa, tassa hi bāhiro indakhīlo abhidhammikanayena[2] araññasaṅkhepaṁ gacchati. yassa pana eko tassa gāmadvārabāhānam[3] vemajjhe ṭhitassa, yatrāpi hi indakhīlo n' atthi, tatra gāmadvārabāhānaṁ vemajjham eva indakhīlo ti vuccati, tena vuttaṁ gāmadvārabāhānaṁ vemajjhe ṭhitassā 'ti. *majjhimassā* 'ti thāmamajjhimassa, no pamāṇamajjhimassa n' eva appathāmassa na mahāthāmassa majjhimathāmassā 'ti vuttaṁ hoti. *leḍḍupāto* ti yathā mātugāmo kāke uṭṭhapento[4] ujukam eva hatthaṁ ukkhipitvā[5] leḍḍuṁ khipati[6] yathā ca udakukkhepe udakaṁ khipanti evaṁ akkhipitvā[7] yathā taruṇamanussā attano balaṁ[8] dassentā[9] bāhaṁ pasāretvā[10] leḍḍuṁ khipanti evaṁ khittassa leḍḍussa patanaṭṭhānaṁ, patito pana luṭhitvā,[11] yattha gacchati taṁ na gahetabbaṁ. *aparikkhittassa gāmassa gharūpacāre ṭhitassa majjhimassa purisassa leḍḍupāto* ti ettha pana nimbakosassa[12] udakapātaṭṭhāne ṭhitassa mātugāmassa[13] suppapāto vā musalapāto vā gharūpacāre nāma, tasmiṁ gharūpacāre ṭhitassa leḍḍupāto gāmūpacāro ti Kurundaṭṭhakaṭhāyaṁ vuttaṁ. Mahāpaccariyam pi tādisam eva. Mahāaṭṭhakathāyaṁ pana gharaṁ nāma, gharūpacāro nāma gāmo nāma gamūpacāro nāmā 'ti mātikaṁ ṭhapetvā nimbakosassa udakapātaṭṭhānabbhantaraṁ gharaṁ nāma, yaṁ pana dvāre ṭhito mātugāmo bhājanadhovanaudakaṁ chaḍḍeti tassa patanaṭṭhānañ[14] ca mātugāmen' eva anto gehe ṭhitena pakatiyā bahi khittassa

---

1 Bp. gāmagga°.
2 B².Bp. ābhidh°.
3 Bp. gāmaradvāra° *by mistake.*
4 B².Bp. uṭṭhāpento.
5 B². ukkhī°.
6 B². khīpa°, *sic passim.*
7 B². akkhī°; Bp. akhi°.
8 B². phalaṁ.
9 B². °sento.
10 B². pasāritvā.
11 B². ludhitvā.
12 B².Bp. nibba°, *sic passim.*
13 B².Bp. majjhimassa purisassa *for* mātugāmassa.
14 Bp. pataṇa°.

suppassa vā sammujjaniyā[1] vā patanaṭṭhānañ ca gharass'[2] eva purato dvīsu koṇesu sambandhitvā majjhe rukkhasucidvāraṁ[3] ṭhapetvā gorūpānaṁ pavesanivāraṇatthaṁ[4] kaṭaparikkhepe[5] ca ayaṁ sabbo pi gharūpacāro nāma, tasmiṁ gharūpacāre ṭhitassa majjhimassa purisassa leḍḍupātabbhantaraṁ gāmo nāma, tato aññassa leḍḍupātassa abbhantaraṁ gāmūpacāro nāmā 'ti vuttaṁ, idam ettha pamāṇaṁ. yathā ca ettha, evaṁ sabbattha yo so[6] aṭṭhakathāvādo vā theravādo vā pacchā vuccati, so pamāṇato daṭṭhabbo. yañ c' etaṁ Mahāaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ, taṁ pāliyā viruddham iva dissati, pāliyaṁ hi gharūpacāre ṭhitassa majjhimassa purisassa leḍḍupāto ti ettakam eva vuttaṁ. aṭṭhakathāyaṁ pana taṁ leḍḍupātaṁ gāmasaṅkhepaṁ katvā tato paraṁ gāmūpacāro[7] vutto ti. vuccati; sabbam etam[8] pāḷiyaṁ vuttaṁ adhippāyo pan' ettha veditabbo, so ca aṭṭhakathācariyānam eva vidito, tasmā yathā gharūpacāre ṭhitassā 'ti[9] gharūpacāralakkhaṇaṁ pāḷiyaṁ avuttam pi aṭṭhakathāya[10] vuttavasena gahitaṁ, evaṁ sesam pi gahetabbaṁ. tatrāyaṁ nayo: idha gāmo nāma duvidho hoti, parikkhitto ca aparikkhito ca, tatra parikkhittassa parikkhepo yeva paricchedo, tasmā tassa visuṁ paricchedaṁ avatvā gāmūpacāro nāma parikkhittassa gāmassa indakhīle ṭhitassa majjhimassa purisassa leḍḍupāto ti pāḷiyaṁ vuttaṁ. aparikkhittassa pana gāmassa gāmaparicchedo vattabbo, tasmā tassa gāmassa[11] paricchedadassanatthaṁ aparikkhittassa gāmassa gharūpacāre ṭhitassa majjhimassa purisassa leḍḍupāto ti pāḷiyaṁ[12] vuttaṁ. gāmaparicchede ca dassite gāmūpacāralakkhaṇaṁ pubbe vuttanayen' eva sakkā ñātun ti puna tattha ṭhitassa majjhimassa purisassa leḍḍupāto ti na vuttaṁ. yo pana gharūpacāre ṭhitassa leḍḍupātaṁ yeva gāmūpacāro ti vadati, tassa gharūpacāro gāmo ti āpajjati. tato gharaṁ gharūpacaro

---

[1] B². samuñcaniyā; Bp. sammuñjaniyā.
[2] B². gharassa pū°; Bp. gharassa pu°.
[3] Bp. °sūci°.
[4] B².Bp. pavesanani°.
[5] B².Bp. °kkhepo.
[6] Bp. yo *for* so.
[7] B². *adds* ti.
[8] B². sabbam eva pāḷi°; Bp. saccam eva pāḷi°.
[9] Bp. *adds* ettha *after* ti.
[10] Bp. °yaṁ.
[11] B².Bp. gāmapari°.
[12] B².Bp. *omit* pāḷiyaṁ.

gāmo gāmūpacāro ti esa vibhāgo saṅkīyati,[1] asaṁkarato c' ettha vinicchayo veditabbo, vikāle gāmappavesanādīsu. tasmā pāḷiñ ca aṭṭhakathañ ca saṁsandetvā[2] vuttanayen' ev' ettha gāmo ca gamūpacāro ca veditabbo. yo pi ca gāmo pubbe mahā hutvā pacchā kulesu naṭṭhesu appako hoti, so gharūpacārato leḍḍupāten' eva paricchinditabbo, purimaparicchedo[3] pan' assa parikkhittassāpi aparikkhittassāpi appamāṇam evā 'ti. *araññaṁ nāma ṭhapetvā gāmañ ca gāmūpacāraṁ cā* 'ti imaṁ[4] yathāvuttalakkhaṇaṁ gāmañ ca gamūpacāraṁ ca ṭhapetvā imasmiṁ adinnādānasikkhāpade avasesaṁ araññaṁ nāmā 'ti veditabbaṁ. abhidhamme pana araññan ti nikkhamitvā bahi indakhīlā sabbam etaṁ araññan ti vuttaṁ. araññasikkhāpade[5] ārāññakaṁ nāma senāsanaṁ pañcadhanusatikaṁ pacchiman ti vuttaṁ, taṁ indakhīlato paṭṭhāya āropitena ācariyadhanunā pañcadhanusatappamāṇan ti veditabbaṁ. evaṁ bhagavatā gāmā vā araññā vā ti etassa atthaṁ vibhajantena gharaṁ, gharūpacāro gāmo gāmūpacāro araññan ti pāpabhikkhūnaṁ lesokāsanisedhanatthaṁ pañcakoṭṭhāsā dassitā, tasmā ghare ca gharūpacāre vā gāme vā gamūpacāre vā araññe vā pādagghanakato paṭṭhāya sassāmikaṁ bhaṇḍaṁ avaharantassa pārājikam evā 'ti veditabbaṁ.

idāni *adinnaṁ theyyasaṅkhātaṁ ādiyeyyā* 'ti ādīnaṁ atthadassanatthaṁ adinnaṁ nāmā 'ti ādim āha. tattha *adinnan* ti dantapoṇasikkhāpade attano santakam pi apaṭiggahitakaṁ kappiyaṁ ajjhoharaṇīyaṁ vuccati. idha pana yaṁ kiñci paraparigghītaṁ sassāmikabhaṇḍaṁ,[6] tad etaṁ tehi sāmikehi kāyena vā vācāya vā na dinnan ti adinnaṁ. attano hatthato vā yathāṭhitaṭṭhānato vā na nissaṭṭhan ti *anissaṭṭhaṁ*. yathāṭhāne ṭhitam pi anapekkhatāya na pariccattan ti *apariccattaṁ*. ārakkhasaṁvidhānena rakkhitattā *rakkhitaṁ*. mañjūsādisu[7] pakkhipitvā[8] gopitattā *gopitaṁ*, mama idan ti taṇhā mamattena mamāyitattā *mamāyitaṁ*, tāhi

1 Bp. saṅkiyati.
2 B². °sanditvā; Bp. °sandisvā *by mistake*.
3 B². pūrima°, *sic passim*.
4 B².Bp. idaṁ *for* imaṁ.
5 Bp. ārañña°.
6 B². sassāmikaṁ bhaṇḍaṁ.
7 Bp. mañjusādīsu.
8 B². pakkhī°, *sic passim*.

apariccāgarakkhaṇagopanāhi tehi bhaṇḍasāmikehi parehi pariggahītan ti *paraparigga hītaṁ*, etaṁ adinnaṁ nāma. *theyyasaṅkhātan* ti ettha theno ti coro, thenassa bhāvo theyyaṁ, avaharaṇacittass'[1] etaṁ adhivacanaṁ, *saṅkhātaṁ*[2] ti atthato ekaṁ, koṭṭhāsass' etaṁ adhivacanaṁ, saññānidānā hi papañcasaṅkhā ti ādisu viya. theyyañ ca taṁ saṅkhātañ cā 'ti theyyasaṅkhātaṁ. theyyacittasaṅkhāto eko cittakoṭṭhāso ti attho. karaṇatthe c' etaṁ paccattavacanaṁ, tasmā theyyasaṅkhātenā 'ti atthato daṭṭhabbaṁ. yo ca theyyasaṅkhātena ādiyati, so yasmā theyyacitto hoti, tasmā vyañjanaṁ anādiyitvā attham eva dassetuṁ *theyyacitto avaharaṇacitto* ti evam assa padabhājanaṁ vuttan ti veditabbaṁ. *ādiyeyya*[3]*—pe—saṅkhetaṁ vītināmeyyā* 'ti ettha pana paṭhamapadaṁ abhiyogavasena vuttaṁ. dutiyapadaṁ aññesaṁ bhaṇḍaṁ harantassa gacchato vasena, tatiyapadaṁ upanikkhittabhaṇḍavasena, catutthaṁ saviññāṇakavasena, pañcamaṁ thale nikkhittādivasena, chaṭṭhaṁ parikappavasena vā suṅkhaghātavasena vā vuttan ti veditabbaṁ. yojanā pan' ettha ekabhaṇḍavasenāpi[4] nānābhaṇḍavasenāpi[4] hoti ekabhaṇḍavasena ca[5] saviññāṇaken' eva labbhati. nānābhaṇḍavasena[6] saviññāṇakāviññāṇakamissakena. tattha nānābhaṇḍavasena tāva evaṁ veditabbā.[7] *ādiyeyyā* 'ti ārāmaṁ abhiyuñjati āpatti dukkaṭassa, sāmikassa vimatiṁ uppādeti āpatti thullaccayassa, sāmiko na mayhaṁ bhavissatīti dhuraṁ nikkhipati āpatti pārājikassa. *hareyyā* 'ti aññassa bhaṇḍaṁ haranto sīse bhāraṁ theyyacitto āmasati āpatti dukkaṭassa, phandāpeti āpatti thullaccayassa, khandhaṁ oropeti āpatti pārājikassa. *avahareyyā* 'ti upanikkhittaṁ bhaṇḍaṁ dehi me bhaṇḍaṁ ti vuccamāno nāhaṁ gaṇhāmīti bhaṇati āpatti dukkaṭassa, sāmikassa vimatim uppādeti āpatti thullaccayassa. sāmiko na mayhaṁ dassatīti dhuraṁ[8] nikkhipati[9] āpatti

---

[1] Bp. °cittassa taṁ.

[2] B[2]. saṅkhā saṅkhatan ti; Bp. saṅkhā saṅkhātan ti.

[3] Bp. *runs as follows:* hareyya avahareyya iriyāpathaṁ vikopeyya ṭhānā cāveyya saṅkhetaṁ . . .

[4] B[2].Bp. °sena pi.

[5] B[2].Bp. pi *for* ca.

[6] B[2].Bp. *insert* pi *after this.*

[7] Bp. °tabbo.

[8] B[2]. dhūraṁ.

[9] B[2]. nikkhī°, *sic passim.*

pārājikassa. *iriyāpathaṁ vikopeyyā* 'ti saha bhaṇḍahārakaṁ nessāmīti paṭhamaṁ pādaṁ saṅkāmeti āpatti thullaccayassa, dutiyaṁ pādaṁ saṅkāmeti āpatti pārājikassa. *ṭhānā cāveyyā* 'ti thalaṭṭhaṁ bhaṇḍaṁ theyyacitto āmasati āpatti dukkaṭassa, phandāpeti āpatti thullaccayassa ṭhānā cāveti āpatti pārājikassa. *saṅketaṁ vītināmeyyā* ti parikappitaṭṭhānaṁ paṭhamaṁ pādaṁ atikkāmeti āpatti thullaccayassa, dutiyaṁ pādaṁ atikkāmeti āpatti pārājikassa. atha vā paṭhamaṁ pādaṁ saṅkaghātaṁ atikkāmeti āpatti thullaccayassa, dutiyaṁ pādaṁ atikkāmeti āpatti pārājikassā 'ti ayam ettha nānābhaṇḍavasena yojanā.

ekabhaṇḍavasena pana sassāmikaṁ[1] dāsaṁ vā tiracchānaṁ vā yathāvuttena abhiyogādinā nayena ādiyati vā harati vā avaharati vā iriyāpathaṁ vā kopeti[2] ṭhānā[3] cāveti, paricchedaṁ vā atikkāmeti ayam ettha ekabhaṇḍavasena yojanā. api ca imāni chappadāni vaṇṇayantena[4] pañcapañcake samodhānetvā pañcavīsati avahārā dassetabbā. evaṁ vaṇṇitaṁ[5] yathā hi idaṁ adinnādānapārājikaṁ suvaṇṇitaṁ hoti, imasmiṁ[6] ca ṭhāne sabbaṭṭhakathā[7] ākulā lulitā[8] duviññeyyavinicchayā. tathā hi sabbaaṭṭhakathāsu yāni tāni pāḷiyaṁ: pañcah' ākārehi adinnaṁ ādiyantassa āpatti pārājikassa, paraparigghītañ ca hotīti, ādinā nayena avahāraṅgāni vuttāni, tāni pi gahetvā katthaci ekaṁ pañcakaṁ dassitaṁ. katthaci chah' ākārehīti āgatehi saddhiṁ dve pañcakāni dassitāni, etāni ca pañcakāni na honti, yattha hi ekekena padena avahāro sijjhati, taṁ pañcakaṁ nāma vuccati. ettha pana sabbehi pi padehi eko yeva avahāro, yāni pi ca tattha labbhamānāni yeva pañcakāni dassitāni, tesam pi na sabbesaṁ attho pakāsito. evam imasmiṁ ṭhāne sabbaaṭṭhakathā ākulā lulitā[9] duviññeyyavinicchayā, tasmā pañcapañcake samodhānetvā dassiyamānā ime pañcavīsati avahārā sādhukaṁ sallakkhetabbā. pañcapañcakāni nāma, nānābhaṇḍapañcakaṁ ekabhaṇḍapañcakaṁ sāhatthipañcakaṁ pubbapayoga-

[1] B². sasāmikaṁ.
[2] B².Bp. vikopeti.
[3] B².Bp. *insert* vā *after this.*
[4] B².Bp. vaṇṇentena.
[5] B².Bp. vaṇṇayathā hi idaṁ.
[6] Bp. imasasmiṁ *by mistak*
[7] B².Bp. sabba aṭṭha°.
[8] Bp. luḷitā.
[9] B².Bp. luḷitā.

pañcakaṁ theyyāvahārapañcakan ti. tattha nānābhaṇḍapañcakañ ca ekabhaṇḍapañcakañ ca ādiyeyya hareyya avahareyya iriyāpathaṁ vikopeyya ṭhānā cāveyyā 'ti imesaṁ padānaṁ vasena labbhanti, tāni pubbe yojetvā dassitanayen' eva veditabbāni. yaṁ pan' etaṁ saṅketaṁ vītināmeyyā 'ti chaṭṭhaṁ padaṁ taṁ parikappāvahārassa ca nissaggiyāvahārassa ca sādhāraṇaṁ, tasmā taṁ tatiyapañcamesu pañcakesu labbhamānapadavasena yojetabbaṁ. vuttaṁ nānābhaṇḍapañcakañ ca ekabhaṇḍapañcakañ ca.

katamaṁ sāhatthikapañcakaṁ, pañca avahārā sāhatthiko āṇattiko nissaggiko atthasādhako dhuranikkhepo ti. tattha sāhatthiko nāma parassa bhaṇḍaṁ sahatthā avaharati, āṇattiko nāma asukassa bhaṇḍaṁ avaharā 'ti aññaṁ āṇāpeti, nissaggiyo nāma anto suṅkaghāte ṭhito bahi suṅkaghātaṁ pāteti āpatti pārājikassā 'ti, iminā ca saddhiṁ saṅketaṁ vītināmeyyā 'ti idaṁ padaṁ[1] yojanaṁ labhati. atthasādhako nāma asukabhaṇḍaṁ[2] yadā sakkosi tadā avaharā 'ti āṇapeti. tattha sace paro anantarāyiko hutvā taṁ avaharati, āṇāpako āṇattikkhaṇe yeva pārājiko hoti, avahārako pana avahaṭakāle, ayaṁ atthasādhako. dhuranikkhepo pana upanikkhittabhaṇḍavasena veditabbo, idaṁ sāhatthikapañcakaṁ. katamaṁ pubbapayogapañcakaṁ, apare pi pañcaavahārā pubbapayogo, sahapayogo saṁvidāvahāro saṅketakammaṁ nimittakamman ti. tattha āṇattivasena[3] pubbapayogo veditabbo, ṭhānācāvanavasena sahapayogo, itare pana tayo pāliyaṁ āgātanayen' eva veditabbā ti, idaṁ pubbapayogapañcakaṁ. katamaṁ theyyāvahārapañcakaṁ. apare pi pañcaavahārā theyyāvahārā pasayhāvahāro parikappāvahāro paṭicchannāvahāro kusāvahāro ti. te pañcāpi: aññataro bhikkhu saṅghassa cīvare bhājiyamāne theyyacitto kusaṁ saṅkāmetvā cīvaraṁ aggahesīti etasmiṁ kusasaṅkāmanavatthusmiṁ vaṇṇayissāma, idaṁ theyyāvahārapañcakaṁ. evam imāni pañcapañcakāni samodhānetvā ime pañcavīsati avahārā veditabbā. imesu ca pana pañcasu pañcakesu kusalena vinayadharena otiṇṇaṁ vatthuṁ sahasā

---

[1] B².Bp. pada
[2] B².Bp. asukaṁ nāma bhaṇḍaṁ.
[3] B². āna°.

avinicchinitvā[1] va pañcaṭhānāni oloketabbāni, yāni sandhāya porāṇā āhu:

vatthuṁ kālañ ca desañ ca, agghaṁ paribhogapañcamaṁ
tulayitvā pañcaṭhānāni dhāreyyatthaṁ vicakkhaṇo ti.

tattha vatthun ti bhaṇḍaṁ, avahārakena hi mayā idaṁ nāma avahaṭan ti vutte pi āpattiṁ anāropetvā 'va taṁ bhaṇḍaṁ sassāmikaṁ vā assāmikaṁ[2] vā ti upaparikkhitabbaṁ. sassāmike pi sāmikānaṁ sālayabhāvo vā nirālayabhāvo vā upaparikkhitabbo. sace tesaṁ sālayakāle haṭaṁ bhaṇḍaṁ agghāpetvā āpatti kātabbā. sace nirāyakāle na pārājikena kāretabbo. bhaṇḍasāmikesu pana bhaṇḍaṁ āharāpentesu bhaṇḍaṁ dātabbaṁ, ayam ettha sāmici. imassa pan' atthassa dīpanattham idaṁ vatthu. Bhātiyarājakāle kira mahācetiyapūjāya dakkhiṇadisato eko bhikkhu sattahatthaṁ paṇḍukāsāvaṁ aṁse karitvā cetiyaṅgaṇaṁ pāvisi. taṅkhaṇam eva ca rājāpi cetiyavandanatthaṁ āgato tato[3] ussāranāya vattamānāya mahājanasammaddo ahosi. atha kho[4] so bhikkhu janasammaddapīlito aṁsato patantaṁ kāsāvaṁ adisvā 'va nikkhanto, nikkhamitvā[5] kāsāvaṁ apassanto ko īdise janasammadde kāsāvaṁ lacchati[6] na dāni taṁ mayhan ti dhuranikkhepaṁ[7] katvā gato. ath' añño bhikkhu paccā āgacchanto naṁ[8] kāsāvaṁ disvā theyyacittena gahetvā puna vippaṭisārī hutvā assamaṇo[9] dāni 'mhi vibbhamissāmīti citte[10] uppanne[11] vinayadhare pucchitvā[12] ñassāmīti cintesi. tena[13] samayena Cūlabhayasumanatthero[14] nāma sabbapariyattidharo vinayācariyapāmokkho mahāvihāre paṭivasati. so bhikkhu theraṁ upasaṅkamitvā vanditvā okāsaṁ kāretvā attano kukkuccaṁ pucchi. thero tena

---

[1] B². avinicchitvā.
[2] B². asāmikaṁ.
[3] B².Bp. tatta.
[4] B².Bp. *omit* kho.
[5] B².Bp. *add* ca *after this.*
[6] B². labbhati.
[7] B². dhūra°, *sic passim.*
[8] B².Bp. taṁ.
[9] B². asamaṇo.
[10] B². *adds* pi.
[11] Bp. *adds* pi.
[12] B². pucchissāmīti cintesi.
[13] B².Bp. *add* ca.
[14] B². Cūlasumana-; Bp. Cūḷasumana-.

bhaṭṭhe janakāye pacchā āgantvā gahitabhāvaṁ ñatvā atthi dāni ettha okāso ti cintetvā āha; sace kāsāvasāmikaṁ bhikkhuṁ āneyyāsi sakkā bhaveyya tava patiṭṭhā kātun ti. kathāhaṁ bhante taṁ[1] dakkhissāmīti. tahiṁ tahiṁ gantvā olokehīti. so pañca pi mahāvihāre oloketvā n' eva addakkhi. tato naṁ thero pucchi: katarāya disāya bahū bhikkhū āgacchantīti. dakkhiṇadisāya bhante ti. tena hi kāsāvaṁ dīghato ca tiriyañ ca minitvā ṭhapehi, ṭhapetvā dakkhiṇadisāya vihārapaṭipāṭiyā vicinitvā taṁ bhikkhuṁ ānehīti. so tathā katvā taṁ bhikkhuṁ disvā therassa santikaṁ ānesi. thero pucchi: tavedaṁ kāsāvan ti. āma bhante ti. kuhiṁ te pātitan ti. so sabbaṁ ācikkhi. thero[2] tena kataṁ dhuranikkhepaṁ sutvā itaraṁ pucchi, tayā idaṁ kuhiṁ disvā gahitanti. so pi sabbaṁ ārocesi. tato naṁ thero āha: sace te suddhacittena gahitaṁ abhavissa anāpatti yeva te assa, theyyacittena pana gahitattā dukkaṭaṁ āpanno 'si, taṁ desetvā anāpattiko hohi, idañ ca kāsāvaṁ attano santakaṁ katvā etass' eva bhikkhuno dehīti. so[3] amaten' eva abhisitto paramassāsaṁ[4] patto ahosi, evaṁ vatthuṁ oloketabbaṁ. § kālo ti avahārakālo. tad eva hi bhaṇḍaṁ kadāci samagghaṁ hoti, kadāci mahagghaṁ. tasmā taṁ bhaṇḍaṁ yasmim kāle avahaṭaṁ, tasmiṁ yeva kāle yo tassa aggho hoti, ten'[5] agghena āpatti kāretabbā, evaṁ kālo oloketabbo. § deso ti avahāradeso. taṁ hi bhaṇḍaṁ yasmiṁ dese avahaṭaṁ, tasmiṁ yeva dese yo tassa aggho hoti, ten' agghena āpatti kāretabbā. bhaṇḍuṭṭhānadese hi bhaṇḍaṁ samagghaṁ hoti, aññattha mahagghaṁ. imassāpi[6] atthassa dīpanattham idaṁ vatthu. Antarasamudde kira eko bhikkhu susaṇṭhānaṁ nālikeraṁ[7] labhitvā bhamaṁ āropetvā saṅkhathālakasadisaṁ manoramaṁ[8] pānīyathālakaṁ katvā tatth' eva ṭhapetvā Cetiyagiriṁ agamāsi. ath' añño bhikkhu Antarasamuddaṁ gantvā tasmiṁ vihāre paṭivasanto taṁ thālakam disvā theyyacittena gahetvā Cetiyagirim eva gato.[9] tassa tattha yāguṁ pivantassa

[1] B². *adds* bhikkhuṁ.
[2] B².Bp. *add* pana.
[3] B².Bp. *add* bhikkhu.
[4] Bp. °ssāsappatto ahosīti.
[5] B².Bp. tena agghena, *sic passim.*
[6] B². Bp. *add* ca.
[7] B².Bp. nāḷi°, *sic passim.*
[8] Bp. °rammaṁ.
[9] B².Bp. āgato.

taṁ thālakaṁ disvā thālakasāmiko bhikkhu āha, kuto te idaṁ laddhan ti. Antarasamuddato me ānītan ti. so taṁ n' etaṁ tava santakaṁ theyyāya te gahitan ti saṅghamajjhaṁ ākaḍḍhi. tattha ca vinicchayaṁ alabhitvā mahāvihāraṁ agamiṁsu.[1] tattha bheriṁ pahārāpetvā[2] mahācetiyasamīpe sannipātaṁ katvā vinicchayaṁ ārabhiṁsu. vinayadharattherā avahāraṁ paññāpesuṁ.[3] tasmiṁ sannipāte ābhidhammika-Godhatthero[4] nāma vinayakusalo hoti. so evaṁ āha: iminā imaṁ[5] thālakaṁ kuhiṁ avahaṭan ti. Antarasamudde avahaṭan ti. tatr'[6] etaṁ kiṁ agghatīti. na kiñci agghati, tatra hi nālikeraṁ bhinditvā miñjaṁ khaditvā kapālaṁ chaḍḍhenti[7] dāruatthaṁ pana pharatīti. imassa bhikkhuno ettha hatthakammaṁ kiṁ agghatīti. māsakaṁ vā ūnamāsakaṁ vā ti. atthi pana katthaci sammāsambuddhena māsake[8] vā ūnamāsake[8] vā pārājikaṁ paññattan ti. evaṁ vutte, sādhu sādhu sukathitaṁ suvinicchitan ti ekasādhukāro ahosi. tena ca samayena Bhātiyarājāpi cetiyavandanatthaṁ nagarato nikkhamanto taṁ saddaṁ sutvā kiṁ idan ti pucchitvā sabbaṁ paṭipātiyā sutvā nagare bheriṁ carāpesi, mayi sante bhikkhūnam pi bhikkhunīnam pi gihīnam pi adhikaraṇaṁ ābhidhammika-Godhattherena[9] vinicchitaṁ suvinicchitaṁ tassa vinicchaye atiṭṭhamānaṁ rājāṇāyaṁ[10] ṭhapemīti. evaṁ deso oloketabbo. aggho ti bhaṇḍaggho navabhaṇḍassa hi yo aggho hoti so pacchā parihāyati. yathā navadhoto patto aṭṭha vā[11] dasa vā agghati so pacchā chiddo[12] vā āniganḍikāhato[13] vā appaggho hoti, tasmā na sabbadā bhaṇḍaṁ pakatiagghen' eva kātabban ti, evaṁ aggho oloketabbo. paribhogo ti bhaṇḍaparibhogo. paribhogenāpi hi vāsiādibhaṇḍassa aggho parihāyati, tasmā evaṁ upaparikkhitabbaṁ. sace koci kassaci pādagghanakaṁ vāsiṁ harati, tatra vāsisāmiko

---

[1] Bp. āga°. [2] B².Bp. paharāpetvā. [3] B².Bp. saññā°.
[4] B². Godhatta-; Bp. Godatta-; *Chinese*, Godanta.
[5] B².Bp. idaṁ. [6] B². tatr' idaṁ.
[7] B².Bp. chaṭṭenti. [8] B². °kena.
[9] B². Godhatta-; Bp. Godatta-. [10] B². °ṇāya.
[11] B². *adds* agghati.
[12] Bp. *inserts* bhinno vā *before this.*
[13] B². āniganṭhikāpāto; Bp. āniganṭhikāhato.

pucchitabbo, tayā ayaṁ vāsi kittakena kītā ti. pādena bhante ti. kim pana te kiṇitvā 'va ṭhapitā udāhu taṁ valañjesīti. sace vadati ekadivasaṁ me dantakaṭṭhaṁ vā rajanacchalliṁ vā pattapacanadāruṁ[1] vā chinnaṁ ghaṁsitvā vā nisitā ti. ath' assa[2] porāṇo aggho bhaṭṭho ti veditabbo. yathā ca vāsiyā evaṁ añjaniyā vā añjanisalākāya vā kuñcikāya vā palālena vā thusehi vā iṭṭhakacuṇṇena vā ekavāraṁ ghaṁsitvā dhovitamattenāpi[3] aggho bhassati. tipumaṇḍalassa makaradantacchedanenāpi[4] parimajjanamattenāpi[5] udakasāṭikāya sakiṁ nivāsanapārupaṇenāpi paribhogasīsena aṁse vā sīse vā ṭhapanamattenāpi taṇḍulādīnaṁ papphoṭanenāpi[6] tato ekaṁ vā dve vā apanayanenāpi[7] antamaso ekaṁ[8] pāsāṇasakkharaṁ uddharitvā chaḍḍhitamattenāpi[9] sappitelādīnaṁ bhājanantaraparivattanenāpi antamaso tato makkhikaṁ vā kapillikaṁ[10] vā uddharitvā chaḍḍhanamattenāpi[9] guḷapiṇḍakassa[11] madhurabhāvajānanatthaṁ nakhena vijjhitvā anumattaṁ[12] gahitamattenāpi aggho bhassati. tasmā yaṁ kiñci[13] pādagghanakaṁ vuttanayen' eva sāmikehi paribhogena ūnakaṁ[14] kataṁ hoti, na taṁ avahaṭo bhikkhu pārājikena kātabbo ti,[15] evaṁ aggho[16] oloketabbo. evaṁ imāni tulayitvā pañcaṭhānāni dhāreyya atthaṁ vicakkhaṇo. āpattiṁ vā anāpattiṁ vā garukaṁ[17] lahukaṁ vā āpattiṁ yathāṭhāne ṭhapeyyā 'ti. niṭṭhito *ādiyeyya . . . pe . . . saṅketaṁ vītināmeyyā* 'ti imesaṁ padānaṁ vinicchayo. idāni yam idaṁ[18] *yathārūpe adinnādāne* ti ādīni vibhajantena *yathārūpaṁ nāmā* 'ti ādivuttaṁ. tattha *yathārupan* ti yathājātikaṁ, taṁ pana yasmā pādato paṭṭhāya hoti, tasmā *pādaṁ vā pādārahaṁ vā atirekapādaṁ vā* ti āha. tattha pādena kahāpanassa[19] catutthabhāgaṁ akappiyabhaṇḍam eva dasseti.

---

1. B².Bp. -pacanakadāruṁ.
2. B².Bp. ath' assā.
3. B².Bp. dhovana°.
4. B². pakara°.
5. B².Bp. °majjitama°.
6. B². °nena pi.
7. Bp. °nena pi.
8. B². eka.
9. B². chaṭṭita°; Bp. chaḍḍita°.
10. B². kippillikaṁ.
11. B². -piṇḍikassa.
12. Bp. aṇu°.
13. B². kañci.
14. B².Bp. ūnaṁ.
15. B².Bp. *omit* ti.
16. B².Bp. paribhogo *for* aggho.
17. B².Bp. *add* vā.
18. Bp. yad idaṁ.
19. Bp. °paṇa°.

pādārahena pādagghanakaṁ kappiyabhaṇḍaṁ, atirekapādena ubhayam pi. ettāvatā sabbākārena dutiyapārājikapahonavatthuṁ[1] dassitaṁ hoti. *pathabbyārājā*[2] ti sakalapaṭhaviyā rājā dīpacakkavatti[3] Asoka sadiso. yo vā pan' añño pi ekadīpe rājā sīhalarājasadiso. *padesarājā* ti[4] ekadīpassa padesissaro Bimbisāra-Pasenadi[5] ādāyo viya. *maṇḍalikā* nāma ye dīpadese pi[6] ekam ekaṁ maṇḍalaṁ bhuñjanti. *antarabhogikā* nāma dvinnaṁ rājūnaṁ antarā katipayagāmisāmikā. *akkhadassā* ti dhammavinicchanakā, te dhammasabhāyaṁ nisīditvā aparādhānurūpaṁ corānaṁ hatthapādacchejjādiṁ anusāsanti. ye pana ṭhānantarappattā amaccā vā rājakumārā vā katāparādhā honti, te raññō ārocenti, garukaṁ ṭhānaṁ sayaṁ na vinicchinan ti. *mahāmattā* ti ṭhānantarappattā mahāamaccā, te pi tattha tattha gāme vā nigame vā nisīditvā rājakiccaṁ karonti. *ye vā panā* 'ti aññe pi ye rājakulanissitā vā sakakiriyanissitā[7] vā hutvā chejjabhejjaṁ anusāsanti, sabbe pi te imasmiṁ atthe rājāno ti dasseti. *haneyyun* ti potheyyuñ c' eva chindeyyun ti ca.[8] *pabbājeyyun* ti nīhareyyuṁ. *coro 'sī* ti evam ādīni ca vatvā paribhāseyyuṁ, ten' evāha *paribhāso eso* ti. *purimaṁ upādāyā* 'ti methunadhammaṁ[9] patisevitvā[10] pārājikaṁ āpattiṁ āpannaṁ puggalaṁ upādāya. sesaṁ pubbe vuttanayattā uttānapadatthattā ca pākaṭam evā 'ti. evaṁ uddiṭṭhasikkhāpadaṁ padānukkamena vibhajitvā idāni yan taṁ ādiyeyyā 'ti ādīhi chahi padehi saṅkhepato āḍānaṁ dassetvā saṅkhepato eva pādaṁ vā pādārahaṁ vā atirekapādaṁ vā ti ādātabbaṁ[11] bhaṇḍaṁ dassitaṁ. yattha[12] yatthaṭṭhitaṁ[13] yathā yathā ādānaṁ gacchati anāgate pāpabhikkhūnaṁ leso kāsanirundhanatthaṁ[14] tatha[15] vitthārato dassetuṁ *bhummat-*

---

[1] B². °pahokavatthu; Bp. °ppahonakavatthu.
[2] B².Bp. pathabhyā-.
[3] B². *omits* dīpa.
[4] Sp. *omits* ti *by mistake.*
[5] B².Bp. °dī.
[6] B². ye pi dīpadese pi; Bp. ye dīpapadese pi.
[7] B². sakaviriya°; Bp. sakavīriya°.
[8] B².Bp. °yyun ca.
[9] B². methunaṁ dha[illegible].
[10] Bp. paṭi°.
[11] B².Bp. °tabba.
[12] B².Bp. *insert* taṁ *before* yattha.
[13] Bp. yattha ṭhitaṁ.
[14] B².Bp. °ruddha°.
[15] B².Bp. *repeat* tathā.

ṭhaṁ[1] *thalaṭṭhan* ti ādinā nayena mātikaṁ ṭhapetvā bhummaṭṭhaṁ nāma bhaṇḍaṁ bhūmiyā[2] nikkhittaṁ hotīti ādinnā nayena tassa vibhaṅgaṁ āha. tatrāyaṁ anuttānapadavaṇṇanāya saddhiṁ vinicchayakathā. *nikhātan* ti bhūmiyaṁ khaṇitvā ṭhapitaṁ. *paṭicchannan* ti paṁsu iṭṭhakādīhi paṭicchannaṁ. *bhummaṭṭhaṁ bhaṇḍaṁ . . . pe . . . gacchati vā āpatti dukkaṭassā* 'ti taṁ evaṁ nikhaṇitvā vā paṭicchādetvā vā ṭhapitattā bhūmiyaṁ ṭhitabhaṇḍaṁ. yo bhikkhu kenacid eva upāyena ñatvā avaharissāmīti[3] theyyacitto hutvā rattibhāge uṭṭhāya gacchati, so bhaṇḍaṭṭhānaṁ apatvāpi[4] sabbakāyavacīvikāresu dukkaṭaṁ āpajjati. kathaṁ, so hi tassa āharaṇatthāya uṭṭhahanto yaṁ yaṁ aṅgapaccaṅgaṁ phandāpeti, sabbattha dukkaṭam eva. nivāsanapārupaṇaṁ saṇṭhapeti hatthavāre hatthavāre dukkaṭaṁ. mahantaṁ nidhānaṁ[5] na sakkā ekena āharituṁ dutiyaṁ pariyesissāmīti kassaci sahāyassa santikaṁ gantukāmo dvāraṁ vivarati, padavāre ca hatthavāre ca dukkaṭaṁ. dvārapidahane pana aññasmiṁ vā gamanassa anupakāre anāpatti. tassa nipannokāsaṁ gantvā itthannāmā 'ti pakkosati, tam atthaṁ ārocetvā ehi gacchāmā 'ti vadati vācāya vācāya dukkaṭaṁ. so tassa vacanena uṭṭhahati tassāpi dukkaṭaṁ. uṭṭhahitvā tassa santikaṁ gantukāmo nivāsanaṁ[6] pārupaṇaṁ saṇṭhapeti dvāraṁ vivaritvā tassa samīpaṁ gacchati hatthavārapadavāresu sabbattha dukkaṭaṁ. so taṁ pucchati asuko ca asuko ca kuhiṁ asukañ ca pakkosāhīti vācāya vācāya dukkaṭaṁ. sabbe samāgate disvā mayā asukasmiṁ nāma ṭhāne evarūpo nidhi upaladdho gacchāma taṁ gahetvā puññāni ca karissāma sukhaṁ ca jīvissāmāti vadati vācāya vācāya dukkaṭam eva. evaṁ laddhasahāyo kuddālaṁ pariyesati, sace pan' assa attano kuddālo[7] atthi taṁ āharissāmīti gacchanto ca gaṇhanto ca āharanto ca sabbahatthavārapadavāresu[8] dukkaṭaṁ āpajjati. sace n' atthi aññaṁ bhikkhuṁ vā gahaṭṭhaṁ vā gantvā yācati, yācanto ca[9] sace kuddālaṁ me dehi kuddālena me

[1] Bˢ.Bp. bhūma°, *sic passim.*
[2] B².Bp. bhūmiyaṁ.
[3] Bˢ.Bp. āhari°.
[4] Bp. appatvāpi.
[5] Sp. nidānaṁ *by mistake.*
[6] Bˢ.Bp. nivāsana.
[7] B². °laṁ; Bp. kudālo, *sic passim.*
[8] Bˢ.Bp. sabbatthahattha-.
[9] B².Bp. *omit* ca.

attho kiñci kātabbam atthi, taṁ katvā paccā harissāmīti āharanto[1] ca musā bhaṇanto[2] yācati, vācāya vācāya dukkaṭaṁ. sace mātikā sodhetabbā atthi, vihāre bhūmikammaṁ kātabbaṁ atthīti musāpi bhaṇati, yaṁ yaṁ vacanaṁ musā tattha tattha pācittiyaṁ. Mahā-aṭṭhakathāyaṁ pana sacce pi alike pi dukkaṭam eva vuttaṁ taṁ pamādalikhitan ti veditabbaṁ. na hi adinnādānassa pubbapayogapācittiyaṭṭhāne[3] dukkaṭaṁ nāma atthi. sace pana kuddālassa daṇḍo n' atthi daṇḍaṁ karissāmīti vāsiṁ vā pharasuṁ vā niseti, tad atthāya gacchati, gantvā sukkhakaṭṭhaṁ chindati tacchati ākoṭeti, sabbattha hatthavārapadavāresu dukkaṭaṁ. allarukkhaṁ chindati pācittiyaṁ. tato paraṁ sabbapayogesu dukkaṭaṁ. saṅkhepa-aṭṭhakathāyaṁ pana Mahāpaccariyañ ca tattha jātakaṁ[4] kaṭṭhalatā chedanatthaṁ vāsipharasuṁ pariyesantānam pi dukkaṭaṁ vuttaṁ. sace pana tesaṁ evaṁ hoti vāsipharasukuddāle[5] yācentā āsaṅkitā bhavissāma lohaṁ samuṭṭhāpetvā karomā 'ti, tato ākaraṁ[6] gantvā lohabīja-tthaṁ paṭhaviṁ khaṇanti, akappiyapaṭhaviṁ[7] khaṇantānaṁ dukkaṭehi saddhiṁ pācittiyānīti Mahāpaccariyaṁ vuttaṁ. yathā ca idha evaṁ sabbattha pācittiyaṭṭhāne dukkaṭā na muccati. kappiyaṁ[8] paṭhaviṁ khaṇantānam dukkaṭāni yeva, bījaṁ pana gahetvā tato paraṁ sabbakiriyāsu[9] payoge payoge dukkaṭaṁ. piṭakapariyesane pi hatthavārapadavāravācāsu[10] vuttanayen' eva dukkaṭaṁ, musāvāde pācittiyaṁ, piṭakaṁ kātukāmatāya vallicchedane pācittiyan ti, sabbaṁ purimanayen' eva veditabbaṁ.

gacchati vā āpatti dukkaṭassā 'ti evaṁ pariyiṭṭhasahāya-kuddālāpiṭako nidhiṭṭhānaṁ gacchati, padavāre padavāre dukkaṭaṁ. sace pana gacchanto imaṁ nidhiṁ laddhā buddhapūjaṁ vā[11] saṅghabhattaṁ vā karissāmīti[12] kusalaṁ uppādeti kusalacittena gamane anāpatti. kasmā, *theyyacitto*

---

[1] B².Bp. *omit* āharanto ca.
[2] B².Bp. musā abha°.
[3] B².Bp. -payoge pāc°.
[4] Bp. jātaka.
[5] B².Bp. -kuddālaṁ (Bp. kudālaṁ) yācantā.
[6] B².Bp. araññaṁ.
[7] B². °vi khaṇa°.
[8] B².Bp. kappiya.
[9] Bp. -kriyāsu.
[10] B².Bp. -padavāresu.
[11] B².Bp. *insert* dhammapūjaṁ vā.
[12] B². °ssāmā 'ti.

dutiyaṁ vā . . . pe . . . gacchati vā āpatti dukkaṭassā 'ti vuttattā. yathā ca idha evaṁ sabbattha atheyyacittassa anāpatti, maggato okkamma nidhānaṭṭhānagamanatthāya[1] maggaṁ karonto bhūtagāmaṁ chindati pācittiyaṁ, sukkhakaṭṭhaṁ chindati dukkaṭaṁ. *tattha jātakan* ti ciranihitāya[2] kumbhiyā upari jātakaṁ kaṭṭhaṁ vā lataṁ vā ti na kevalaṁ kaṭṭhalatām eva yaṁ kiñci allaṁ vā sukkhaṁ vā tiṇarukkhalatādim chindantassa sahapayogattā dukkaṭam eva hoti. aṭṭhavidhañ h' etaṁ dukkaṭaṁ nāma, imasmiṁ ṭhāne samodhānetvā therehi dassitaṁ, pubbapayogadukkaṭaṁ sahapayogadukkaṭaṁ anāmāsadukkaṭaṁ durūpaciṇṇadukkaṭaṁ vinayadukkaṭaṁ ñātadukkaṭaṁ ñattidukkaṭaṁ paṭissavadukkaṭan ti. tattha theyyacitto dutiyaṁ vā kuddālaṁ vā piṭakaṁ vā pariyesati gacchati vā āpatti dukkaṭassā 'ti idaṁ pubbapayogadukkaṭaṁ nāma. ettha hi dukkaṭaṭṭhāne dukkaṭaṁ pācittiyaṭṭhāne pācittiyam eva hoti. *tattha jātakaṁ kaṭṭhaṁ vā lataṁ vā chindati āpatti dukkaṭassā* 'ti idaṁ sahapayogadukkaṭaṁ nāma. ettha pana pācittiyavatthuñ[3] ca dukkaṭavatthuñ[3] ca dukkaṭaṭṭhāne yeva tiṭṭhati, kasmā, avahārassa sahapayogattā *'ti*. yaṁ pana dasavidhaṁ ratanaṁ sattavidhaṁ dhaññaṁ sabbañ ca āvudhabhaṇḍādiṁ āmasantassa dukkaṭaṁ vuttaṁ, idaṁ anāmāsadukkaṭaṁ nāma. yaṁ kadalinālikeraādīnaṁ[4] tattha jātakaphalāni āmasantassa dukkaṭaṁ vuttaṁ, idaṁ durūpaciṇṇadukkaṭaṁ nāma. yaṁ pana piṇḍāya carantassa patte raje patite pattaṁ apaṭiggahetvā[5] vā adhovitvā vā tattha bhikkhaṁ gaṇhantassa dukkaṭaṁ vuttaṁ, idaṁ vinayadukkaṭaṁ nāma. sutvā na vadanti āpatti dukkaṭassā 'ti idaṁ ñātadukkaṭaṁ nāma. yaṁ ekādasasu samanubhāsanāsu ñattiyā dukkaṭan ti vuttaṁ, idaṁ ñattidukkaṭaṁ nāma. tassa bhikkhave bhikkhuno purimikā ca na paññāyati paṭissave ca āpatti dukkaṭassā 'ti idaṁ paṭissavadukkaṭaṁ nāma, idaṁ pana sahapayogadukkaṭaṁ. tena vuttaṁ: yaṁ kiñci allaṁ vā sukkhaṁ vā tiṇarukkhalatādiṁ chindantassa sahapayogattā dukkaṭam eva hotīti. sace pan' assa tattha jātake tiṇarukkhalatādimhi

---

[1] B².Bp. °ṭṭhānaṁ gama°. [2] B². cīra°. [3] Bp. °tthu.
[4] B².Bp. kadalīnāḷikera-. [5] Bp. appaṭi°.

chinne pi lajjidhammo okkamati saṁvaro uppajjati chedanapaccayā dukkaṭaṁ desetvā muccati. atha dhuranikkhepaṁ[1] akatvā saussāho 'va paṁsuṁ khaṇati chedanadukkaṭaṁ paṭippassambhati khaṇanadukkaṭe patiṭṭhāti, akappiyapaṭhaviṁ khaṇanto pi hi idha sahapayogattā dukkaṭaṁ eva āpajjati. sace pan' assa sabbadisāsu khaṇitvā kumbhimūlaṁ pattassāpi lajjidhammo okkamati, khaṇanapaccayā dukkaṭaṁ desetvā muccati viyūhati vā ti. atha pana saussāho[2] paṁsuṁ viyūhati ekapasse rāsiṁ karoti, khaṇanadukkaṭaṁ paṭippassambhati viyūhanadukkaṭe patiṭṭhāti, taṁ ca paṁsuṁ tattha tattha puñjaṁ karonto payoge payoge dukkaṭaṁ āpajjati. sace pana rāsiṁ katvāpi dhuranikkhepaṁ karoti lajjidhammaṁ āpajjati viyūhanadukkaṭaṁ desetvā muccati. *uddharati vā* ti atha pana saussāho 'va paṁsuṁ uddharitvā bahi pātehi viyūhanadukkaṭaṁ paṭippassambhati uddharaṇadukkaṭe patiṭṭhāti. paṁsuṁ pana kuddālena vā hatthehi vā pacchiyā vā tahiṁ tahiṁ pātento payoge payoge dukkaṭaṁ āpajjati. sace pana sabbapaṁsuṁ[3] nīharitvā kumbhiṁ thalaṭṭhaṁ katvāpi lajjidhammaṁ āpajjati uddharaṇadukkaṭaṁ desetvā muccati. atha pana saussāho 'va kumbhiṁ āmasati uddharaṇadukkaṭaṁ paṭippassambhati āmasanadukkaṭe patiṭṭhāti. āmasitvāpi ca lajjidhammaṁ āpajjanto āmasanadukkaṭaṁ desetvā muccati. atha saussāho 'va kumbhiṁ phandāpeti āmasanadukkaṭaṁ paṭippassambhati phandāpeti āpatti thullaccayassā 'ti vuttathullaccaye patiṭṭhāti. tatrāyaṁ dukkaṭathullaccayānaṁ dvinnam pi vacanattho: paṭhamaṁ tāv' ettha duṭṭhu[4] kataṁ satthārā vuttakiccaṁ virādhetvā katan ti dukkaṭaṁ. athavā duṭṭhuṁ[5] kataṁ virūpāsā kiriyā[6] bhikkhukiriyānam majjhe na sobhatīti evam pi dukkaṭaṁ. vuttañ c' etaṁ:—

> dukkaṭan ti ca[7] yaṁ vuttaṁ taṁ suṇohi yathātathaṁ,
> aparaddhaṁ viraddhaṁ ca khalitaṁ yañ ca dukkaṭaṁ,
> yaṁ manusso kare pāpaṁ āvi vā yadi vā raho,
> dukkaṭan ti pavedenti ten' etaṁ iti vuccatīti.

---

[1] B². dhūra°, *sic passim*. [2] B².Bp. *add* va. [3] Bp. sabbaṁ paṁ°.
[4] B². duṭṭhuṁ. [5] Bp. duṭṭhu. [6] Bp. kriyā, *sic passim*.
[7] B². hi *for* ca; Bp. iti *for* ti *and omits* ca.

itaram pana thūlattā accayattā ca thullaccayaṁ, samparāye ca duggati, taṁ hoti kaṭukapphalan ti ādīsu viya c' ettha saṁyogabhāvo veditabbo. ekassa santike desetabbesu hi accayesu tena samo thūlo accayo n' atthi, tasmā vuttam thūlattā accayattā ca thullaccayan ti. vuttañ h' etaṁ[1]:—

> thullaccayan ti yaṁ vuttaṁ taṁ suṇohi yathātathaṁ,
> ekassa mūle[2] deseti yo ca naṁ[3] patigaṇhati[4]
> accayo tena samo n' atthi ten' etaṁ iti vuccatīti.*

phandāpentassa ca payoge payoge thullaccayan ti,[5] lajjidhammaṁ[6] okkanto thullaccayaṁ desetvā muccati, sahapayogato paṭṭhāyeva c' ettha purimā purimā āpatti paṭippassambhati sahapayogaṁ pana akatvā lajjidhammaṁ okkantena yā pubbapayoge dukkaṭapācittiyo āpannā, sabbā tā desetabbā. sahapayoge ca tattha jātakacchedane bahukāni pi dukkaṭāni paṁsukhaṇanaṁ patvā paṭippassambhanti, ekaṁ khaṇanadukkaṭam eva hoti. khaṇane bahukāni pi viyūhanaṁ viyūhaṇe bahukāni pi uddharaṇaṁ uddharaṇe bahukāni pi āmasanaṁ, āmasane bahukāni pi phandāpanaṁ patvā paṭippassambhanti. paṁsukhaṇanādīsu ca lajjidhamme uppanne bahukāpi āpattiyo hontu ekam eva desetvā muccatīti Kurundaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. purimāpatti[7] paṭippassaddhi ca nām' esā ñattiyā dukkaṭaṁ dvīhi kammavācāhi thullaccayā paṭippassambhantīti evaṁ anusāvaṇāsu yeva sutte āgatā.[8] idha pana dutiyapārājike aṭṭhakathācariyappamāṇena gahetabbā ti. *ṭhānā cāveti āpatti pārājikassā* 'ti yo pana phandāpetvā pi lajjidhammaṁ anokkamitvā[9] 'va taṁ kumbhiṁ ṭhānato antamaso kesaggamattam pi cāveti pārājikam eva āpajjatīti attho. ṭhānācāvanaṁ c' ettha chahi[10] ākārehi veditabbaṁ. kathaṁ, kumbhimukhavaṭṭiyaṁ[11] gahetvā attano abhimukhaṁ ākaḍḍhanto iminā antena phuṭṭhokāsaṁ

---

1 B².Bp. c' etaṁ.
2 B².Bp. *add* yo.
3 B².Bp. taṁ.
4 B². patigaṇhāti; Bp. paṭiggaṇhati.
5 B².Bp. *omit* ti, *and add* phandāpetvā pi ca *before* lajji-.
6 Bp. lajjī-, *sic passim*.
7 B². pūrimā āpatti.
8 B². °vaṇā suttesu yeva āgatā.
9 B². °metvā.
10 Bp. chah'.
11 B².Bp. kumbhiṁ mukha°.

* Vin. v, 148.

kesaggamattam pi pārimantena atikkāmeti pārājikaṁ. tath' eva gahetvā parato pellento pārimantena phuṭṭhokāsaṁ[1] kesaggamattam pi iminā antena atikkāmeti pārājikaṁ. vāmato vā dakkhiṇato vā apanāmento vāmantena phuṭṭhokāsaṁ kesaggamattam pi dakkhiṇantena atikkāmeti pārājikaṁ. dakkhiṇantena vā phuṭṭhokāsaṁ kesaggamattam pi vāmantena atikkāmeti pārājikaṁ. ukkhipanto[2] kesaggamattam pi bhūmito moceti pārājikaṁ. khaṇitvā heṭṭhato osīdento bundena phuṭṭhokāsaṁ kesaggamattam pi mukhavaṭṭiyā atikkāmeti pārājikan ti evaṁ ekaṭṭhāne ṭhitāya kumbhiyā, yadi pana kumbhimukhavaṭṭiyā pāsaṁ katvā lohakhāṇuṁ vā khadirasārādikhāṇuṁ vā paṭhaviyaṁ ākoṭetvā tattha saṅkhalikāya bandhitvā ṭhapenti, ekissā disāya ekāya saṅkhalikāya baddhāya[3] dve ṭhānāni labbhanti. dvīsu tīsu catusu[4] disāsu catuhi[5] saṅkhalikāhi baddhāya[6] pañca ṭhānāni labbhanti. tattha ekakhāṇuke baddhakumbhimukhavaṭṭiyā[7] paṭhamaṁ khāṇukaṁ vā uddharati saṅkhalikaṁ vā chindati thullaccayaṁ. tato kumbhiṁ yathāvuttanayena[8] kesaggamattam pi ṭhānā cāveti pārājikaṁ. atha paṭhamaṁ kumbhiṁ uddharati thullaccayaṁ. tato khāṇukaṁ kesaggamattam pi ṭhānā cāveti saṅkhalikaṁ vā chindati pārājikaṁ. etena[9] upāyena dvīsu tīsu catusu khāṇukesu baddhakumbhiyāpi pacchime ṭhānācāvane pārājikaṁ, sese[10] thullaccayaṁ veditabbaṁ. sace khāṇu n' atthi saṅkhalikāya agge valayaṁ katvā tattha jātake mūle pavesitaṁ hoti, paṭhamaṁ kumbhiṁ uddharitvā pacchā mūlaṁ chetvā valayaṁ[11] ito cito ca sāreti rakkhati. sace pana mūlato anīharitvā[12] hatthena gahetvā ākāsagataṁ karoti pārājikaṁ, ayam ettha viseso, sesaṁ vuttanayam eva.

---

[1] B². °kāsa.

[2] B². uddhaṁ ukkhipento; Bp. uddhaṁ ukkhipanto *for this.*

[3] B². baddhā.

[4] B².Bp. catūsu.

[5] B².Bp. catū°, *sic passim.*

[6] B².Bp. baddhā.

[7] B².Bp. baddhakumbhiyā paṭhamaṁ.

[8] B². -vuttena nayena.

[9] B².Bp. eten' upāyena.

[10] B².Bp. sesesu.

[11] B².Bp. *insert* nīharati pārājikaṁ, atha mūlaṁ achetvā valayaṁ *after this* valayaṁ.

[12] B².Bp. *add* pi.

keci pana nimittatthāya kumbhimatthake nigrodharukkhādīni ropenti, mūlāni kumbhiṁ vinandhitvā ṭhitāni honti. mūlāni chinditvā kumbhiṁ gahessāmīti chindantassa payoge payoge dukkaṭaṁ. chinditvā okāsaṁ katvā kumbhiṁ kesaggamattam pi ṭhānā cāveti pārājikaṁ. mūlāni[1] chindato 'va luṭhitvā[2] kumbhi[3] ninnaṭṭhānaṁ gatā rakkhati tāva, gataṭṭhānato uddharati pārājikaṁ. sace chinnesu mūlesu ekamūlamattena kumbhi tiṭṭhati so ca taṁ imasmiṁ mūle chinne patissatīti chindati, chinnamatte pārājikaṁ. sace pana ekamūlen' eva pāse baddhasūkaro viya ṭhitā hoti aññaṁ kiñci lagganakaṁ n' atthi tasmim pi mūle chinnamatte pārājikaṁ. sace kumbhimatthake mahāpāsāṇo ṭhapito hoti, taṁ daṇḍena ukkhipitvā apanetukāmo kumbhimatthake jātarukkhaṁ chindati dukkaṭaṁ. tassā samīpe jātakaṁ chetvā āharati, atatthajātakattā naṁ[4] chindato pācittiyaṁ. *attano bhājanan* ti sace pana kumbhiṁ uddharituṁ asakkonto kumbhigatabhaṇḍaṁ[5] gahaṇatthaṁ attano bhājanaṁ pavesetvā anto kumbhiyaṁ pañcamāsakaṁ[6] vā atirekapañcamāsakaṁ va agghanakaṁ theyyacitto āmasati, āpatti dukkaṭassa. paricchedo c' ettha pārājikaniyamanatthaṁ vutto. theyyacittena pana ūnapañcamāsakam pi āmasanto dukkaṭaṁ āpajjati yeva. *phandāpetī*ti ettha yāva ekābaddhaṁ katvā attano bhājanaṁ paveseti tāva phandāpetīti vuccati. api ca ito cito ca apabyūhanto pi phandāpeti yeva so thullaccayaṁ āpajjati. yadā pana ekābaddhabhāvo chinno kumbhigataṁ kumbhiyam eva bhājanagatam pi bhājane yeva hoti tadā attano bhājanagataṁ nāma hoti. evaṁ katvā kumbhito anīhaṭe pi[7] bhājane pārājikaṁ āpajjati. *muṭṭhiṁ vā chindatī*ti ettha yathā aṅgulantarehi nikkhantakahāpaṇā kumbhigate kahāpaṇe na samphusanti. evaṁ[8] muṭṭhiṁ karonto muṭṭhiṁ chindati nāma, so pi pārājikaṁ āpajjati. *suttārūḷhan*[9] ti sutte ārūḷhaṁ[10] sutte[11] āvutassa pi[12] suttamayassa pi[13] etaṁ adhiva-

---

1 Bp. mūlā.
2 B² ludhitvā.
3 Bp. kumbhī, *sic passim*.
4 B².Bp. taṁ.
5 Bp. -bhaṇḍaggahaṇatthaṁ.
6 B². pañcaṁ mā°.
7 Bp. *adds* ca.
8 B². eva.
9 B². -rūḷan ti.
10 B². ārūḷaṁ.
11 Bp. suttena.
12 B².Bp. °tassāpi.
13 B². °ssāpi.

canaṁ. *pāmaṅgādīni*[1] sovaṇṇamayāni pi honti rūpimayāni[2] pi suttamayāni pi muttāvaliādayo[3] pi etth' eva saṅgahaṁ gatā.

veṭhanan ti sīsaveṭhanapaṭṭo[4] vuccati, etesu yaṁ kiñci theyyacitto āmasati dukkaṭaṁ, phandāpeti[5] koṭiyaṁ gahetvā ākāsaṭṭhaṁ akaronto uddhāreti[6] thullaccayaṁ. *ghaṁsanto nīharatī*ti ettha pana paripuṇṇāya kumbhiyā upari samatittikaṁ kumbhiṁ katvā ṭhapitaṁ vā ekaṁ koṭiṁ bunde ekaṁ koṭiṁ mukhavaṭṭiyaṁ katvā ṭhapitaṁ vā ghaṁsantassa[7] nīharato thullaccayaṁ, kumbhimukhā mocentassa pārājikaṁ. yaṁ pana upaḍḍhakumbhiyaṁ vā rittakumbhiyaṁ vā ṭhapitaṁ, tassa attano phuṭṭhokāso 'va ṭhānaṁ, na sakalā kumbhi. tasmā taṁ ghaṁsantassāpi nīharato patiṭṭhitokāsato kesaggamatte mutte pārājikam eva. kumbhiyā pana paripuṇṇāya vā ūnāya vā ujukam eva uddharantassa heṭṭhimakoṭiyā patiṭṭhitokāsā mutte ca pārājikam eva.[8] anto kumbhiyaṁ ṭhapitaṁ yaṁ kiñci pārājikapahonakaṁ[9] bhaṇḍaṁ sakalakumbhiyaṁ cārentassa pāmaṅgādiṁ ca ghaṁsitvā nīharantassa yāva mukhavaṭṭiṁ[10] nātikkamati tāva thullaccayam eva. tassa hi sabbāpi kumbhiṭhānan ti saṅkhepa-Mahāpaccariyādīsu[11] vuttaṁ. Mahā-aṭṭhakathāyaṁ pana ṭhapitaṭṭhānam eva thānaṁ, no[12] sakalā kumbhi. tasmā yathāṭhitaṭṭhānato kesaggamattam pi mocentassa pārājikam evā 'ti vuttaṁ, taṁ pamāṇaṁ. itaraṁ pana ākāsagataṁ akarontassa cīvaravaṁse ṭhapitacīvaraveṭhakanayena[13] vuttaṁ, taṁ na gahetabbaṁ. vinayavinicchayehi āgate garuke ṭhātabbaṁ, esā vinayadhammatā. api ca attano bhājanagataṁ vā karoti muṭṭhiṁ vā chindatīti vacanato p' etaṁ veditabbaṁ. yathā antokumbhiyaṁ ṭhitassa na sabbā kumbhiṭhānan ti, sappiādīsu yaṁ kiñci pivato ekapayogena

---

[1] B².Bp. *add* hi.
[2] B².Bp. rūpiyamayāni pi.
[3] B². muttāvaḷi; Bp. °vaḷī.
[4] Bp. °paṭo.
[5] B².Bp. *insert* thullaccayaṁ, pāmaṅgādīni *after this.*
[6] B².Bp. uccāreti.
[7] B². ghasantassa, *sic passim.*
[8] B².Bp. muttamatt' eva pārājikaṁ.
[9] Bp. -ppaho°.
[10] B². -vaṭṭi.
[11] B².Bp. -paccari ādīsu.
[12] B².Bp. na *for* no.
[13] Bp. °ṭhanakanayena.

pītamatte pārājikan ti Mahā-aṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. Mahāpaccariyādīsu[1] pana ayaṁ vibhāgo dassito mukhaṁ apanetvā[2] ākaḍḍhantassa pivato sace paragalagataṁ pādaṁ na agghati mukhagatena saddhiṁ agghati rakkhati tāva, kaṇṭhena pana paricchinnakāle yeva pārājikaṁ hoti. sace pi oṭṭhehi paricchindanto oṭṭhe pidahati pārājikam eva. uppaladaṇḍaveḷunāli[3] nalanāliādīhi pivantassāpi[4] sace[5] paragalagatam eva pādaṁ agghati[6] pārājikaṁ. sace saha mukhagatena agghati uppaladaṇḍādigatena saddhiṁ ekābaddhabhāvaṁ kopetvā oṭṭhehi paricchinnamatte pārājikaṁ. sace uppaladaṇḍādigatena saddhiṁ agghati uppaladaṇḍādīnaṁ bunde aṅguliyā[7] pihitamatte pārājikaṁ. pādagghanake paragalaṁ appaviṭṭhe uppaladaṇḍādīsu ca mukhe ca atirekapādam[8] pi ekābaddhaṁ hutvā tiṭṭhati rakkhati yevā 'ti. taṁ sabbam pi yasmā attano bhājanagataṁ vā karoti muṭṭhiṁ vā chindatīti imaṁ nayaṁ bhajati, tasmā sudassitam eva. esa tāva ekābaddhe nayo.

sace pana hatthena vā pattena vā thālakādinā vā kenaci bhājanena gahetvā pivati, yamhi payoge pādagghanakaṁ pūreti tamhi kate[9] pārājikaṁ. atha mahagghaṁ hoti sappikā[10] yamhi ekapayogen' eva pādagghanakaṁ gahetuṁ sakkoti ekuddhāre yeva pārājikaṁ. bhājanaṁ pana nimujjāpetvā gaṇhantassa yāva ekābaddhaṁ hoti tāva rakkhati. mukhavaṭṭiparicchedena vā uddhārena vā pārājikaṁ. yadā pana sappi[11] vā telaṁ vā acchaṁ telasadisam eva madhuphāṇitaṁ[12] vā kumbhiṁ āviñjetvā attano bhājane paveseti, tadā tesaṁ acchatāya ekābaddhatā n' atthīti pādagghanake mukhavaṭṭito galitamatte pārājikaṁ. yaṁ[13] pacitvā ṭhapitaṁ pana madhuphāṇitaṁ sileso viya cikkanaṁ ākaḍḍhanavikaḍḍhanayoggaṁ hoti. uppanne kukkucce ekābaddham eva hutvā

---

[1] Bp. °ri ādīsu.
[2] B². anapanetvā.
[3] B². °nāḷi; Bp. °nāḷi naḷanāḷi.
[4] B². °ssa pi.
[5] B². *inserts* pana.
[6] Bp. *adds* na tāva pārājikaṁ hoti.
[7] Bp. *adds* pi.
[8] Bp. °pādāraham.
[9] B². gate.
[10] B². sappikāya pi eka-; Bp. sappi ādi yamhi eka-.
[11] B². sappiṁ.
[12] B² madhuṁ vā phāṇitaṁ vā.
[13] Bp. *omits* yaṁ.

paṭinīharitum sakkoti etaṁ mukkhavaṭṭiyā nikkhamitvā[1] bhājane paviṭṭham pi bāhirena[2] saddhiṁ ekābaddhattā rakkhati, mukhavaṭṭito chinnamatte pana pārājikaṁ. yo pi theyyacittena parassa kumbhiyā pādagghanakaṁ sappiṁ vā telaṁ vā avassapivanakaṁ[3] yaṁ kiñci dukulasāṭakaṁ[4] vā cammakhaṇḍādīnaṁ vā aññataraṁ pakkhipati hatthato muttamatte pārājikaṁ. rittakumbhiyā idāni telaṁ ākirissantīti ñatvā yaṁ kiñci bhaṇḍaṁ theyyacitto pakkhipati, taṁ ce tattha tele ākiṇṇe pañcamāsakaṁ[5] agghanakaṁ pivati pītamatte pārājikan ti Mahā-aṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. taṁ pana tatth' eva sukkhataḷāke sukkhamātikāya ujukaraṇavinicchayena virujjhati avahāralakkhaṇaṁ c' ettha na paññāyati, tasmā na gahetabbaṁ. Mahā-paccariyādīsu pana tassa uddhāre pārājikaṁ vuttaṁ, taṁ yuttaṁ. parassa rittakumbhiyā saṁgopanatthāya bhaṇḍaṁ ṭhapetvā tattha tele ākiṇṇe sace ayaṁ jānissati maṁ paḷibujjhissatīti[6] bhīto pādagghanakaṁ[7] telaṁ pītaṁ bhaṇḍaṁ theyyacittena uddharati pārājikaṁ. suddhacittena uddharati pare āharāpente bhaṇḍadeyyuṁ,[8] bhaṇḍadeyyaṁ nāma yaṁ parassa naṭṭhaṁ tassa mūlaṁ vā, tad eva vā bhaṇḍaṁ dātabban ti attho. no ce deti sāmikassa dhuranikkhepe pārājikaṁ. sace parassa kumbhiyaṁ[9] aññe sappiṁ vā telaṁ vā ākirati, tatra cāyaṁ theyyacittena telapivanakaṁ bhaṇḍaṁ pakkhipati vuttanayen' eva pārājikaṁ. attano rittakumbhiyā parassa sappiṁ vā telaṁ vā ākiraṇabhāvaṁ ñatvā theyyacittena bhaṇḍaṁ nikkhipati pubbanayen'[10] eva uddhāre pārājikaṁ. suddhacitto nikkhipitvā pacchā theyyacittena uddharati pārājikam eva. suddhacitto va uddharati n' eva avahāro na gīvā, Mahā-paccariyaṁ pana anāpattimattam eva vuttaṁ. kissa mama kumbhiyaṁ telaṁ ākirasīti kupito attano bhaṇḍaṁ uddharitvā chaḍḍheti[11] no bhaṇḍadeyyan ti Kurundiyaṁ vuttaṁ. theyyacittena mukhavaṭṭiyaṁ gahetvā kumbhiṁ

---

[1] B². °tvāna.
[2] B². bāhīrena.
[3] B².Bp. avassaṁ pi vanakaṁ.
[4] Bp. dukūla-.
[5] B².Bp. °saka.
[6] B². paḷi°; Bp. palibuddhissatīti.
[7] B².Bp. °ka.
[8] B².Bp. °yyaṁ.
[9] B².Bp. °yā.
[10] B².Bp. pubbe vuttanayen' eva.
[11] Bp. chaḍḍeti.

āviñjati telaṁ gāḷetukāmo[1] pādagghanake galite pārājikaṁ. theyyacitten' eva jajjaraṁ karoti savitvā gamissatīti pādagghanake savitvā gate pārājikaṁ. theyyacitten' eva chiddaṁ karoti omaṭṭhaṁ vā ummaṭṭhaṁ vā vemaṭṭhaṁ vā. idaṁ pana sammohaṭṭhānaṁ tasmā suṭṭhu sallakkhetabbaṁ, ayaṁ h' ettha vinicchayo. omaṭṭhaṁ nāma adhomukhachiddaṁ. ummaṭṭhaṁ nāma uddhamukhacchiddaṁ.[2] vemaṭṭhaṁ nāma uluṅkass' eva ujugatachiddaṁ. tattha omaṭṭhassa bahi paṭṭhāya[3] katassa abbhantaranto pādagghanake tele galite bahi anikkhante pi pārājikaṁ. kasmā, yasmā tato galitamattam eva bahi gataṁ nāma hoti, na kumbhigatasaṅkhyaṁ[4] labhati. antopaṭṭhāya katassa bāhirantato[5] pādagghanake galite pārājikaṁ. ummaṭṭhassa yathā tathā vā katassa bāhirantato[6] galite pārājikaṁ. taṁ hi yāva bāhirantato na galati tāva kumbhigatam eva hoti. vemaṭṭhassa[7] kapālamajjhato galitavasena kāretabbo ti aṭṭhakathāsu vuttaṁ. taṁ pana anto ca bahi ca paṭṭhāya majjhe ṭhapetvā katachidde talākassa[7] mariyādābhedena[8] na sameti. antopaṭṭhāya kate pana bāhirantena[9] bahipaṭṭhāya kate abbhantarantena kāretabbo ti idam ettha yuttaṁ. yo pana vaṭṭetvā[10] gacchissatīti theyyacittena kumbhiyā ādhārakaṁ vā upatthambhanaleḍḍuke vā apaneti vaṭṭitvā gatāya pārājikaṁ. telākiraṇabhāvaṁ pana ñatvā rittakumbhiyā jajjarabhāve vā chiddesu vā katesu pacchā nikkhantatelappamāṇena bhaṇḍadeyyaṁ hoti. aṭṭhakathāsu pana katthaci pārājikan ti pi likhitaṁ taṁ pamādalikhitaṁ. paripuṇṇāya kumbhiyā upari kaṭhalaṁ[11] vā pāsāṇaṁ vā patitvā bhindissati tato telaṁ paggharissatīti[12] theyyacittena dubbandhaṁ vā karoti duṭṭhapitaṁ vā ṭhapeti avassaṁ patanakaṁ tathā karontassa katamatte pārājikam. rittakumbhiyā upari karoti taṁ pacchā puṇṇakāle patitvā bhindati bhaṇḍadeyyaṁ. īdisesu hi ṭhānesu bhaṇḍassa

---

[1] Bp. gaḷe°.
[2] B². Bp. uddhaṁ mukha°.
[3] B². upaṭṭhāya.
[4] B². saṅkha.
[5] B². bāhi°.
[6] B². Bp. *add* pādagghanate.
[7] Bp. *adds* ca.
[8] B². °dabhedena.
[9] B². bahi°.
[10] B². Bp. vaṭṭitvā, *sic passim.*
[11] B². Bp. kaṭṭhaṁ.
[12] B². maggha°.

natthikāle katapayogattā[1] ādito 'va pārājikaṁ na hoti. bhaṇḍavināsadvārassa pana katattā bhaṇḍadeyyaṁ hoti, āharāpentesu[2] adadato sāmikānaṁ dhuranikkhepena pārājikaṁ. theyyacittena mātikaṁ ujuṁ[3] karoti vaṭṭetvā vā gamissati velaṁ vā uttarāpessatīti. veṭṭetvā vā gacchatu velaṁ vā uttaratu, ujukaraṇakāle pārājikaṁ. īdisāhi payogā pubbapayogāvahāre saṅgahaṁ gacchanti. sukkhamātikāya ujukatāya pacchā udake āgate luṭhitvā[4] vā gacchatu, velaṁ vā uttaratu bhaṇḍadeyyaṁ. kasmā, ṭhānācāvanapayogassa abhāvā, tassa lakkhaṇaṁ nāvaṭṭhe āvibhavissati.[5]

tatth' eva bhindati vā 'ti ādīsu aṭṭhakathāyaṁ tāva vuttaṁ bhindati vā 'ti muggarena pothetvā bhindati. *chaḍḍeti vā* 'ti udakaṁ vā vālikaṁ vā ākiritvā uttārapeti. *jhāpeti vā* 'ti dārūni āharitvā jhāpeti. *aparibhogaṁ vā karotī*ti akhāditabbaṁ vā apātabbaṁ vā karoti, uccāraṁ vā passāvaṁ vā visaṁ vā uccitthaṁ[6] vā kuṇapaṁ vā pāteti. *āpatti dukkaṭassā*[7] 'ti ṭhānācāvanassa natthitāya dukkaṭaṁ. buddhavisayo nām' eso, kiñcāpi dukkaṭaṁ āharāpento[8] bhaṇḍadeyyan ti. tattha purimadvayaṁ na sameti, taṁ hi kumbhijajjarakaraṇena ca mātikā ujukaraṇena ca saddhiṁ ekalakkhaṇaṁ. pacchimaṁ pana dvayaṁ ṭhānā acāventenāpi[9] sakkā kātuṁ tasmā ettha evaṁ vinicchayaṁ vadanti, aṭṭhakathāyaṁ kira thānācāvanassa natthitāya dukkaṭan ti. idaṁ pacchimadvayaṁ sandhāya vuttaṁ. ṭhānācāvanaṁ akaronto yeva hi theyyacittena vā vināsetukāmatāya[10] vā jhāpeyyāpi[11] aparibhogam pi kareyya. purimadvaye pana vuttanayena bhindantassa vā chaḍḍentassa[12] vā ṭhānācāvanaṁ atthi. tasmā[13] karontassa vināsetukāmatāya bhaṇḍadeyyaṁ, theyyacittena pārājikan ti, pāḷiyaṁ dukkaṭan ti vuttattā ayuttan ti ce, na aññathā gahetabbatthato, pāḷiyaṁ hi theyyacittapakkhe bhindati vā

---

[1] B². gata°.
[2] Bp. °peṇtasu.
[3] B².Bp. ujukaṁ.
[4] B².Bp. vaṭṭitvā.
[5] B². āvī°.
[6] Bp. ucchiṭṭhaṁ.
[7] B². °ṭassa ti; Bp. pāteti āpatti dukkaṭassa ṭhānā-.
[8] B². *adds* pana; Bp. °pente pana.
[9] B². acāpe°.
[10] B². °kāmatā vā taṁ.
[11] Bp. °yya pi.
[12] B². chaṭṭe°, *sic passim*.
[13] B².Bp. *insert* tathā.

ti udakena sambhindati. *chaḍḍeti vā* ti vaccaṁ[1] vā passāvaṁ vā chaḍḍetīti evaṁ eke vadanti. ayam pan' ettha sāro. vinītavatthumhi tiṇajjhāpako viya ṭhānā acāvetukāmo 'va kevalaṁ bhindati. bhinnattā pana telādīni nikkhamanti, yaṁ vā pan' ettha patthinnaṁ, taṁ ekābaddham eva tiṭṭhati, achaḍḍetukāmo[2] yeva ca kevalaṁ tattha udakavālikādīni ākirati, ākiṇṇattā pana telaṁ chaḍḍīyati,[3] tasmā vohāravasena bhindati vā chaḍḍeti vā 'ti vuccatīti. evaṁ etesaṁ padānaṁ attho gahetabbo. nāsetukāmatāpakkhe pana itarathāpi yujjati. evaṁ hi kathīyamāne[4] pāḷi[5] ca aṭṭhakathā ca pubbāparena saṁsanditvā kaṭhitā honti. ettāvatāpi ca santosaṁ akatvā ācariye payirupāsitvā[6] payirupāsitvā[6] vinicchayo veditabbo.[7]—bhummaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

thalaṭṭhe thale nikkhittan ti bhūmitale vā pāsādapabbatalādīsu[8] vā yatthakatthaci paṭicchanne vā apaṭicchanne[9] vā ṭhapitaṁ *thalaṭṭhan* ti veditabbaṁ. taṁ sace rāsikataṁ hoti, anto kumbhiyaṁ bhājanagatakaraṇamuṭṭhicchedanavinicchayena vinicchinitabbaṁ.[10] sace ekābaddhaṁ silesanīyāsādipakkamadhuphāṇitavinicchayena[11] vinicchinitabbaṁ. sace garukaṁ hoti bhārabaddhaṁ[12] lohapiṇḍatelamadhughaṭādiṁ[13] vā kumbhiyā[14] ṭhānācāvanavinicchayena vinicchinitabbaṁ, saṅkhalikabaddhassa ca ṭhānabhedo sallakhetabbo. pattharitvā ṭhapitaṁ pana pāvārattharaṇasāṭakādiṁ ujukaṁ gahetvā ākaḍḍhati, pārimante orimantena phuṭṭhokāsaṁ atikkante pārājikaṁ. evaṁ sabbadisāsu sallakhetabbaṁ. veṭhetvā uddharati kesaggamattaṁ ākāsagataṁ karontassa pārājikaṁ, sesaṁ vuttanayam evā 'ti—thalaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

---

[1] B². tatha vamati vā *for* vaccaṁ vā.
[2] B². achaṭṭetu°.
[3] Bp. chaḍḍi°.
[4] Bp. kathi°.
[5] B². pāḷiṁ ca.
[6] B². payirū°; Bp. *omits one of these two.*
[7] B². *adds* ti.
[8] B².Bp. pāsāṇapa°.
[9] Bp. appaṭi°.
[10] B².Bp. vinicchitabbaṁ, *sic passim.*
[11] B². sīle°; Bp. silesaniyyāsādi°.
[12] B². -bandhaṁ.
[13] B².Bp. -piṇḍitelamadhughaṭādi.
[14] B².Bp. kumbhiyaṁ.

ākāsaṭṭhe morassa chahi[1] ākārehi ṭhānaparicchedo veditabbo, purato mukhatuṇḍakena[2] pacchato kalāpaggena ubhayapasseu pakkhapariyantehi adho pādanakhasikhāya uddhaṁ sikhaggenā 'ti. bhikkhu sassāmikaṁ ākāsaṭṭhaṁ moraṁ gahessāmīti purato vā tiṭṭhati hatthaṁ vā pasāreti, moro ākāse yeva pakkhe cāreti vātaṁ gāhāpetvā gamanaṁ upacchinditvā tiṭṭhati, tassa bhikkhuno dukkaṭaṁ. taṁ aphandanto[3] hatthena āmasati dukkaṭam eva. ṭhānā acāvento phandāpeti thullaccayaṁ. hatthena pana gahetvā vā agahetvā[4] vā mukhatuṇḍakena phuṭṭhokāsaṁ kalāpaggaṁ, kalāpaggena vā phuṭṭhokāsaṁ mukhatuṇḍakaṁ atikkāmeti pārājikaṁ. tathā vāmapakkhapariyantena phuṭṭhokāsaṁ dakkhiṇapakkhapariyantaṁ dakkhiṇapakkhapariyantena vā phuṭṭhokāsaṁ vāmapakkhapariyantaṁ atikkāmeti pārājikaṁ. tathā pādanakhasikhāya phuṭṭhokāsaṁ sikhaggaṁ, sikhaggena vā phuṭṭhokāsaṁ pādanakhasikhaṁ atikkāmeti pārājikaṁ. ākāsena gacchanto moro sīsādisu yasmiṁ aṅge nilīyati, taṁ tassa ṭhānaṁ. tasmā taṁ hatthe nilīnaṁ ito cito ca karonto pi phandāpeti yeva. yadi pana itarena hatthena gahetvā ṭhānā cāveti pārājikaṁ. itaraṁ hatthaṁ upaneti moro sayam eva uḍḍetvā tattha nilīyati anāpatti. aṅge nilīnabhāvaṁ ñatvā theyyacittena ekaṁ padavāraṁ gacchati thullaccayaṁ, dutiye[5] pārājikaṁ. bhūmiyaṁ ṭhitamoro dvinnaṁ pādānaṁ kalāpassa ca vasena tīṇi ṭhānāni labhati, taṁ ukkhipantassa yāva ekam pi ṭhānaṁ paṭhaviṁ phusati tāva thullaccayaṁ, 'kesaggamattam pi paṭhaviyā mocitamatte pārājikaṁ. pañjare ṭhitaṁ sahapañjarena uddharati pārājikaṁ. yadi pana pādaṁ na agghati sabbattha agghavasena kātabbaṁ. anto vatthumhi carantaṁ moraṁ theyyacittena padasā bahi vatthuṁ nīharanto dvāraparicchedaṁ atikkāmeti pārājikaṁ, vajeṭhitabalivaddassa hi vajo viya antovatthuṁ[6] tassa ṭhānaṁ. hatthena pana gahetvā antovatthusmiṁ pi ākāsagataṁ karontassa pārājikam eva. antogāme carantam pi gāmaparikkhepaṁ atikkāmentassa pārā-

[1] Bp. chah', *sic passim.*
[2] B². mukhaṁ tu°.
[3] Bp. °dento.
[4] Bp. agga°.
[5] B².Bp. dutiyaṁ.
[6] B².Bp. °tthu.

jikaṁ. sayam eva nikkhamitvā bahi[1] gāmūpacāre vā vatthūpacāre[2] vā carantaṁ pana theyyacitto kaṭṭhena vā kaṭhalāya[3] vā utrāsetvā[4] aṭavimukhaṁ karoti moro uḍḍetvā antogāme vā antovatthumhi vā chadanapiṭṭhe vā nilīyati rakkhati. sace pana aṭavimukho[5] uḍḍeti vā gacchati vā aṭaviṁ pavesetvā gahessāmīti parikappe sati[6] paṭhavito kesaggamattam pi uppatitamatte[7] dutiyapadavāre vā pārājikaṁ. kasmā, yasmā gāmato nikkhantassa ṭhitaṭṭhānam eva ṭhānaṁ hoti, kapiñjarādīsu pi ayam eva vinicchayo.

sāṭakaṁ vā ti vātavegukkhittaṁ paṭhavitale[8] pattharitvā[9] ṭhapitam iva ākāsena gacchantaṁ khalitathaddhaṁ[10] sāṭakaṁ. abhimukhāgataṁ hatthena ekasmiṁ ante gaṇhāti, ito cito ca ṭhānaṁ avikopento yeva gamanūpacchede[11] dukkaṭaṁ, thānācāvanaṁ akaronto cāleti, phandāpane thullaccayaṁ. ṭhānā cāveti pārājikaṁ. ṭhānaparicchedo c' assa morass' eva chahi ākārehi veditabbo. abaddhasāṭako pana ekasmiṁ ante gahitamatto[12] 'va dutiyen' antena patitvā bhūmiyaṁ patiṭṭhāti, tassa dve ṭhānāni honti hattho c' eva bhūmi ca. taṁ yathāgahitam eva paṭhamaṁ gahitokāsappadesato cāleti thullaccayaṁ. pacchā bhūmito dutiyahatthena vā pādena vā ukkhipati pārājikaṁ. paṭhamaṁ vā[13] bhūmito uddharati thullaccayaṁ, pacchā gahitokāsappadesato cāveti pārājikaṁ. gahaṇaṁ vā amuñcanto ujukam eva hatthaṁ oṇāmetvā[14] bhūmigataṁ katvā ten' eva hatthena ukkhipati pārājikaṁ, veṭhane pi ayam eva vinicchayo.

hiraññaṁ vā suvaṇṇaṁ vā chijjamānan ti manussānaṁ alaṅkarontānaṁ gīveyyakādi pilandhanaṁ[15] vā suvaṇṇasalākaṁ chindantānaṁ suvaṇṇakārānaṁ suvaṇṇakhaṇḍaṁ vā chijjamānaṁ patati. tañ ce bhikkhu ākāsena āgacchantaṁ theyyacittena hatthena gaṇhāti, gahaṇam eva ṭhānaṁ gahitappa-

---

1 B².Bp. *omit* bahi.
2 B². vatthu°.
3 Bp. katha°.
4 B². °sitvā.
5 Bp. aṭavī°, *sic passim*.
6 B².Bp. asati.
7 Bp. uḍḍitamatte vā.
8 B². paṭhavī-.
9 B². °retvā.
10 Bp. khalibaddhaṁ.
11 Bp. °nupa°.
12 B².Bp. -matteva.
13 Bp. *omits* vā.
14 Bp. onā°.
15 Bp. piḷa°.

desato hatthaṁ apaneti[1] pārājikaṁ. cīvare patitaṁ hatthena ukkhipati pārājikaṁ. anuddharitvā 'va yāti, dutiye padavāre pārājikaṁ, patte patite pi es' eva nayo. sīse vā mukhe[2] vā pāde vā patiṭṭhitaṁ hatthena gaṇhāti pārājikaṁ, agahetvā[3] 'va yāti, dutiye padavāre pārājikaṁ. yattha katthaci patati tassa patiṭṭhitokāso[4] 'va ṭhānaṁ, na sabbaṁ aṅgapaccaṅgaṁ pattacīvaraṁ vā 'ti—ākāsaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

vehāsaṭṭhe mañcapīṭhādīsu ṭhapitaṁ bhaṇḍaṁ āmāsaṁ vā hotu anāmāsaṁ vā theyyacittena āmasantassa dukkaṭaṁ. mañcapīṭhesu ṭhapitabhaṇḍesu c' ettha[5] thalaṭṭhe vuttanayen' eva vinicchayo veditabbo. ayaṁ pana viseso, sace khaliyā baddhasāṭako[6] mañce vā pīṭhe vā patthaṭo majjhena mañcatalaṁ na phusati mañcapāde 'va phusati, tesaṁ vasena ṭhānaṁ veditabbaṁ. pādānaṁ upari phuṭṭhokāsam eva hi atikkāmitamatte[7] tattha pārājikaṁ hoti. saha mañcapīṭhehi harantassa pana mañcapīṭhapādānaṁ patiṭṭhitokāsavasena ṭhānaṁ veditabbaṁ. *cīvaravaṁse* ti cīvaraṭhapanatthāya[8] bandhitvā ṭhapite[9] vaṁse vā kaṭṭhadaṇḍake vā, tattha saṁharitvā pārato antaṁ orato bhogaṁ katvā ṭhapitacīvarassa patiṭṭhitokāsena phuṭṭhokāso 'va ṭhānaṁ, na sabbo cīvaravaṁso. tasmā theyyacittena taṁ bhoge gahetvā ākaḍḍhantassa pārato vaṁse patiṭṭhitokāsaṁ orato cīvarena vaṁsassa phuṭṭhapadesaṁ[10] atikkāmentassa ekadvaṅgulamattākaḍḍhanen' eva pārājikaṁ, anto gahetvā kaḍḍhantassāpi[11] es' eva nayo. tatth' eva pana cīvaravaṁse vāmato vā dakkhiṇato vā cārentassa[12] vāmantena dakkhiṇantaṭṭhānaṁ dakkhiṇantena vā vāmantaṭṭhānaṁ[13] atikkantamatte[14] dasa dvādasaṅgulamattasāraṇen'[15] eva pārājikaṁ. uddhaṁ ukkhipantassa kesaggamattukkhipanena pārājikaṁ. cīvara-

---

[1] Bp. *adds* vā.
[2] B². mūkhe.
[3] Bp. agga°.
[4] Bp. patitokāso.
[5] B². pan' ettha.
[6] B². taddha-.
[7] B². °mattena; Bp. atikkamitamattena.
[8] B². cīvaraṁ ṭhapa°; Bp. cīvaraṭṭhapa°.
[9] B². ṭhapita.
[10] Bp. phuṭṭhappa°.
[11] Bp. °ssapi.
[12] B².Bp. harantassa.
[13] B². vāmantaṁ ṭhānaṁ.
[14] B².Bp. °mattena.
[15] B². °mattaṁ haraṇen' eva; Bp. °mattaharaṇen' eva.

vaṁsaṁ phusantaṁ vā aphusantaṁ vā rajjukena bandhitvā ṭhapitacīvaraṁ mocentassa thullaccayaṁ, mutte pārājikaṁ. muttamattam eva hi taṁ ṭhānam[1] muttan[2] ti saṅkhyaṁ[2] gacchati, vaṁse veṭhetvā ṭhapitaṁ nibbeṭhentassa thullaccayaṁ, nibbeṭhitamatte pārājikaṁ, valayaṁ katvā ṭhapite valayaṁ chindati vā, moceti vā ekaṁ vā vaṁsakoṭiṁ mocetvā nīharati thullaccayaṁ, chinnamatte[3] muttamatte nīhaṭamatte ca pārājikaṁ. tathā akatvā[4] cīvaravaṁse ito cito ca sāreti rakkhati tāva, valayassa hi sabbo pi cīvaravaṁso ṭhānaṁ. kasmā, tattha saṁsaraṇadhammatāya. yadi[5] pana naṁ hatthena gahetvā ākāsagataṁ karoti pārājikaṁ, pasāretvā ṭhapitassa patiṭṭhitokāsena phuṭṭhokāso 'va ṭhānaṁ. tattha saṁharitvā ṭhapite vuttanayena vinicchayo veditabbo. yam pana eken' antena bhūmiṁ phusitvā ṭhitaṁ hoti, tassa cīvaravaṁse ca bhūmiyaṁ ca patiṭṭhitokāsavasena dve ṭhānāni. tattha bhūmiyaṁ eken' antena patiṭṭhite abaddhasāṭake vuttanayen' eva vinicchayo veditabbo, cīvararajjuyāpi ayam eva vinicchayo. aṅkusake laggetvā ṭhapitabhaṇḍaṁ pana bhesajjaghaṭo vā bhesajjatthavikā vā sace bhittiṁ[6] vā bhūmiṁ vā aphusitvā ṭhitaṁ,[7] lagganakaṁ ghaṁsantassa[8] nīharato aṅkusakakoṭito[9] nikkhantamatte pārājikaṁ, lagganakaṁ thaddhaṁ[10] hoti, bundena ukkhipitvā ākāsagataṁ karontassa aṅkusakoṭito anikkhante pi pārājikaṁ. bhittinissitam hoti paṭhamaṁ aṅkusakakoṭito[11] nīharati thullaccayaṁ, pacchā bhittiṁ moceti pārājikaṁ. paṭhamaṁ bhittiṁ mocetvā pacchā aṅkusato nīharantassāpi es' eva nayo. sace pana bhārikaṁ[12] bhaṇḍaṁ nīharitum asakkonto sayaṁ bhittinissitaṁ[13] katvā aṅkusato nīharati, puna bhittiṁ amocetvāpi aṅkusato nīhaṭamatte yeva pārājikaṁ, attanā kataṭhānaṁ hi ṭhānaṁ na[14] hoti. bhūmiṁ phusitvā ṭhitassa pana dve eva ṭhānāni. tattha vutto yeva

---

[1] Bp. ṭhānā.
[2] B². cutan ti saṅkhaṁ.
[3] B². chindamatte.
[4] B².Bp. *add* va.
[5] B².Bp. yadā.
[6] B². bhitti.
[7] B².Bp. ṭhapitaṁ.
[8] B². ghaṁsentassa.
[9] Bp. aṅkusakoṭito.
[10] B².Bp. baddhaṁ.
[11] B².Bp. °sakoṭito.
[12] B².Bp. °yaṁ.
[13] B². bhittiṁ nissitaṁ.
[14] B². *omits* na.

vinicchayo. yaṁ pana sikkāya pakkhipitvā laggitaṁ hoti taṁ sikkāto[1] nīharantassāpi[2] sahasikkāya aṅkusato nīharantassāpi[3] pārājikaṁ, bhittibhūminissitavasena[4] c' ettha ṭhānabhedo[5] veditabbo. bhittikhīlo[6] ti ujukaṁ katvā bhittiyaṁ ākoṭito vā tattha jātako eva vā. nāgadanto pana vaṅko ākoṭito eva, tesu laggetvā ṭhapitaṁ aṅkusake vuttanayena[7] vinicchitabbaṁ. dvīsu tīsu pana paṭipāṭiyā ṭhitesu[8] āropetvā ṭhapitaṁ kuntaṁ vā bhiṇḍivālaṁ vā agge vā bunde vā gahetvā ākaḍḍhati, ekam ekassa phuṭṭhokāsamatte atikkante pārājikaṁ. phuṭṭhokāsamattam eva hi tesaṁ ṭhānaṁ hoti, na sabbe khīlā vā nāgadantā vā, bhittiabhimukho ṭhatvā majjhe gahetvā ākaḍḍhati, orimantena phuṭṭhokāsaṁ parimantena atikkantamatte pārājikaṁ, parato pellantassāpi es' eva nayo. hatthena gahetvā[9] ukkhipanto kesaggamattam pi ākāsagataṁ karoti pārājikaṁ. bhittiṁ nissāya ṭhapitaṁ bhittiṁ ghaṁsanto[10] ākaḍḍhati, aggena phuṭṭhokāsaṁ bundaṁ, bundena vā phuṭṭhokāsaṁ aggaṁ atikkamantassa[11] pārājikaṁ. bhittiabhimukho ṭhatvā ākaḍḍhanto ekena[12] antena puṭṭhokāsaṁ aparantaṁ atikkāmeti pārājikaṁ. ujukaṁ ukkhipanto kesaggamattaṁ ākāsagataṁ karoti pārājikaṁ. *rukkhe vā laggitaṁ* ti tālarukkhādīsu āropetvā laggite aṅkusakādīsu vuttanayena vinicchayo veditabbo. tattha jātakaṁ pana tālapiṇḍaṁ cālentassa thullaccayaṁ. yasmiṁ phale pārājikavatthuṁ[13] pūreti, tasmiṁ bandhanā muttamatte pārājikaṁ, piṇḍiṁ chindati pārājikaṁ, aggena paṇṇantaraṁ āropetvā ṭhapitā dve ṭhānāni labhanti[14] ṭhapitaṭṭhāṇaṁ ca vaṇṭaṭṭhānañ[15] ca tattha vuttanayena vinicchayo veditabbo. yo pana chinnamattā patamānā saddaṁ kareyyā 'ti bhayena sayaṁ aggena paṇṇantaraṁ āropetvā chindati, chinnamatte[16]

---

[1] B². sikkato.
[2] Bp. °ssa pi.
[3] B².Bp. °ssa pi.
[4] B².Bp. -bhūmisannissi°.
[5] Bp. *adds* pi.
[6] B².Bp. -khīle ti.
[7] B².Bp. °yen' eva.
[8] B² ṭhapitesu.
[9] B².Bp. *adds* ujukaṁ *after* gahetvā.
[10] B². ghaṁsento.
[11] B².Bp. atikkāmentassa.
[12] B².Bp. eken' antena.
[13] B².Bp. -vatthu.
[14] B².Bp. labhati.
[15] B². vaṇḍa-.
[16] B². chindamatte.

pārājikaṁ. attanā katatṭhānaṁ hi ṭhānaṁ na hoti. etena upāyena sabbarukkhānaṁ pupphaphalesu vinicchayo veditabbo. *pattādhārake pīti* ettha rukkhādhārako vā hotu vaḷayādhārako[1] vā daṇḍādhārako vā yaṁ kiñci pattaṭṭhapanakaṁ pacchikāpi hotu, pattādhārako tv' eva saṅkhyaṁ[2] gacchati. tattha ṭhapitapattassa pattena phuṭṭhokāso evaṁ ṭhānaṁ. tattha[3] rukkhādhārake pañcah' ākārehi ṭhānaparicchedo hoti, tattha ṭhitaṁ[4] pattaṁ mukhavaṭṭiṁ[5] gahetvā catusu disāsu yato kutoci kaḍḍhanto eken' antena phuṭṭhokāsaṁ aparantaṁ[6] atikkāmeti pārājikaṁ. uddhaṁ kesaggamattaṁ ukkhipato pārājikaṁ, sahādhārakena harantassāpi es' eva nayo ti—vehāsaṭṭhakathā niṭṭhita—.

*udakaṭṭhe udake nikkhittaṁ hotī*ti rājabhayādibhītehi udakena avinassanadhammesu[7] tambahohabhājanādisu suppaṭicchannaṁ katvā pokkharaṇiādisu[8] asandanake udake nikkhittaṁ. tassa patiṭṭhitokāso yeva ṭhānaṁ, na sabbaṁ udakaṁ. *gacchati vā āpatti dukkaṭassā* 'ti agambhīre udake padasā gacchantassa padavāre padavāre dukkaṭaṁ. gambhīre hatthehi vā pādehi vā payogaṁ karontassa hatthapādehi[9] vā[10] payoge payoge dukkaṭaṁ, es' eva nayo kumbhigahaṇatthaṁ nimmujjanummujjanesu, sace pana antarā kañci[11] udakasappaṁ vā vāḷamacchaṁ vā disvā bhīto palāyati anāpatti. āmasanādīsu bhūmigatāya kumbhiyā vuttanayen' eva vinicchayo veditabbo. ayaṁ pana viseso:—tattha bhūmiṁ khaṇitvā kaḍḍhati, idha kaddame[12] osāreti, evaṁ chah' ākārehi ṭhānaparicchedo.[13] uppalādīsu yasmiṁ pupphe vatthuṁ[14] pūreti tasmiṁ chinnamatte pārājikaṁ. uppalajātikānañ c' ettha yāva ekasmim pi passe vāko na chijjati tāva rakkhati. padumajātikānaṁ pana daṇḍe chinne abbhantare suttaṁ acchinnam pi na rakkhati, sāmikehi chinditvā ṭhapitāni uppalādīni honti, yaṁ vatthuṁ pūreti tasmiṁ

[1] Bp. vaḷa°. [2] B². saṅkhaṁ. [3] B². tassa *for* tattha.
[4] B². ṭhita. [5] B².Bp. -vaṭṭiyaṁ.
[6] B². aparam antaṁ. [7] B².Bp. avinassadha°.
[8] B².Bp. °nī ādīsu. [9] B².Bp. hatthavārehi.
[10] B².Bp. *insert* padavārehi vā *after this.*
[11] B².Bp. kiñci. [12] B².Bp. kaddamaṁ.
[13] B². *adds* ti; Bp. hoti. [14] B². vatthu, *sic passim.*

uddhaṭe pārājikaṁ. hatthakabaddhāni honti, yasmiṁ hatthake vatthuṁ[1] pūreti, tasmiṁ uddhaṭe pārājikaṁ. bhārabaddhāni honti taṁ bhāraṁ channaṁ ākārānaṁ yena kenaci ākārena ṭhānā cāventassa bhummaṭṭhakumbhiyaṁ vuttanayena pārājikaṁ. dīghanāḷāni uppalādīni honti[2] pupphesu vā nāḷesu[3] veṇiṁ katvā udakapiṭṭhe rajjukehi[4] tiṇāni santharitvā ṭhapenti vā bandhanti vā, tesaṁ dīghato pupphaggena ca nāḷantena ca tiriyaṁ pariyantehi heṭṭhā patiṭṭhitokāsena uddhaṁ upari ṭhitassa[5] piṭṭhiyā 'ti chahi ākārehi ṭhānācāvanaparicchedo veditabbo. yo pi[6] udakapiṭṭhiyaṁ ṭhapitapupphakalāpakaṁ[7] udakaṁ cāletvā vīciṁ uṭṭhāpetvā kesaggamattam pi yathāṭhitaṭṭhānato cāveti pārājikaṁ. atha pana parikappeti ettha gataṁ gahessāmīti rakkhati tāva, gataṭṭhāne pana uddharato pārājikaṁ. udakato accuggatassa pupphassa sakalam udakaṁ ṭhānaṁ, taṁ[8] uppāṭetvā ujukaṁ uddharantassa nāḷante kesaggamattaṁ udakato atikkante pārājikaṁ. pupphe gahetvā apaṇāmetvā ākaḍḍhanto uppāṭeti, na udakaṁ ṭhānaṁ, uppāṭitamatte pārājikaṁ, kalāpabaddhāni[9] pupphāni udakaṭṭhāne vā rukkhe vā gacche vā bandhitvā ṭhapenti, bandhanaṁ amocetvā ito cito ca karontassa thullaccayaṁ. bandhena muttamatte[10] pārājikaṁ. paṭhamaṁ bandhanaṁ mocetvā pacchā harati, ettha chah' ākārehi ṭhānaparicchedo ti idaṁ ubhayaṁ Mahā-paccari ādisu vuttaṁ. paduminiyaṁ pupphāni sahapaduminiyā[11] gaṇhitukāmassa pupphanāḷehi ca pattanāḷehi ca phuṭṭha udakavasena uddhañ c' eva tiriyañ ca ṭhānaparicchedo veditabbo. taṁ pan' assa paduminiṁ anuppāṭetvā pupphāni vā pattāni vā attano abhimukhaṁ ākaḍḍhantassa thullaccayaṁ, uppāṭitamatte pārājikaṁ. pupphapattanāḷe ṭhānato acāvetvāpi paṭhamaṁ paduminiṁ uppāṭentassa thullaccayaṁ. pacchā pupphapattanāḷesu ṭhānā cāvitesu pārājikaṁ. uppāṭitāya padumiyā pupphaṁ gaṇhanto pana bhaṇḍaṁ

---

[1] Bp. vatthu.
[2] B². *omits* honti.
[3] B².Bp. *add* vā.
[4] B². °kesu.
[5] B². ṭhimassa.
[6] B². *omits* pi.
[7] B². ṭhapitaṁ pu°.
[8] Bp. yaṁ *for* taṁ.
[9] B². -bandhāni.
[10] B². -matta.
[11] B². sahapadū°.

agghāpetvā kāretabbo, bahi ṭhapite rāsikaṭakalāpabaddhabhārabaddhapupphe[1] pi es' eva nayo. bhisaṁ vā mulālaṁ[2] vā yena vatthuṁ[3] pūreti taṁ uppāṭentassa pārājikaṁ. kaddame[4] phuṭṭhokāsavasena c' ettha ṭhānaṁ paricchinditabbaṁ. tāni uppāṭentassa sukhumam pi mūlaṁ[5] acchinnaṁ hoti rakkhati tāva. bhisapabbe jātaṁ pattaṁ vā pupphaṁ vā hoti, tam pi rakkhatīti Mahā-aṭṭhakathāyam eva vuttaṁ. bhisaganṭhimhi pana kaṇṭako hoti yobbanappattānaṁ[6] mukhapiḷakā[7] viya ayaṁ adīghattā na rakkhati, sesaṁ uppalādīsu vuttanayam eva. macchakacchapānaṁ sassāmikānaṁ[8] vāpi ādīsu sakalam udakaṁ ṭhānaṁ, tasmā yo paṭijagganaṭṭhāne sassāmikaṁ macchaṁ balisena[9] vā jālena vā kuminena[10] vā hatthena vā gaṇhāti[11] tassa yena macchena vatthuṁ pūreti,[12] tasmiṁ kesaggamattam pi udakato uddhaṭamatte pārājikaṁ. koci maccho gayhamāno ito cito ca dhāvati, ākāsaṁ[13] uppatati, tīre vā patati,[14] ākāse vā ṭhitaṁ tīre vā patiṭṭhitaṁ[15] gaṇhato pi pārājikaṁ eva. kacchapaṁ[16] pi bahi gocaratthaṁ gataṁ gaṇhato es' eva nayo. udakaṭṭhaṁ pana udakā mocayato pārājikaṁ. tesu tesu pana janapadesu sabbasādhāraṇassa mahātalākassa niddhamanatumbaṁ[17] nissāya sabbasādhāraṇam eva kunnadīsadisaṁ udakavāhakaṁ khaṇanti. tato khuddakamātikāyo nīharitvā mātikā koṭiyaṁ attano attano valañjanatthāya āvāṭe khaṇanti. tesaṁ pana yadā udakena attho hoti, tadā āvāṭe khuddakamātikāyo udakavāhakañ ca sodhetvā niddhamanatumbaṁ ugghāṭenti, tato udakena saddhiṁ macchā nikkhamitvā anupubbena āvāṭe patvā vasanti. tattha taḷāke ca udakavāhakesu[18] ca macche gaṇhante na vārenti, khuddikāsu[19] pana attano attano

---

[1] B². rāsikatakalāpabandhaṁ bhārabandha-.
[2] B. muḷālaṁ.
[3] Bp. vatthu.
[4] B². kaddamena.
[5] B². mūla.
[6] B². yoppana°; Bp. yobbanna°.
[7] B². mūkha-; Bp. °pīḷakā.
[8] B². sasāmi°, *sic passim.*
[9] Bp. baḷi°.
[10] Bp. kumī°.
[11] B².Bp. gaṇhati.
[12] Bp. purati.
[13] Bp. *adds* vā.
[14] B². *adds* taṁ.
[15] B².Bp. patitaṁ.
[16] B². kacchapa.
[17] B². tumba.
[18] B².Bp. -vāhake ca.
[19] B².Bp. khuddakāsu.

mātikāsu udakaāvāṭesu ca paviṭṭhamacche gaṇhituṁ na denti vārenti, tattha yo taḷāke vā niddhamanatumbe vā udakavāhake vā macche gaṇhati, avahārena[1] na kāretabbo. khuddakamātikāsu pana āvāṭe[2] vā paviṭṭhaṁ gaṇhanto gahitassa agghavasena kāretabbo. sace tato gayhamāno maccho ākāse vā uppatati tīre vā patati, taṁ ākāsaṭṭhaṁ[3] tīraṭṭhaṁ vā udakavinimmuttaṁ gaṇhato avahāro n' atthi. kasmā, yasmā attano pariggahaṭṭhāne ṭhitass' eva te sāmikā. evarūpā hi tattha katikā, kacchape pi es' eva nayo. sace pana maccho gayhamāno āvāṭato khuddakamātikaṁ āruhati[4] tattha naṁ gaṇhato pi avahāro yeva. khuddakamātikato pana udakavāhakaṁ tato ca taḷākaṁ ārūḷhaṁ gaṇhato avahāro n' atthi. yo āvāṭato bhattasitthehi palobhetvā mātikaṁ āropetvā gaṇhāti avahāro 'va. tato pana palobhetvā udakavāhakaṁ āropetvā gaṇhantassa avahāro n' atthi. keci pana kutocid eva sabbasādhāraṇaṭṭhānato macche ānetvā pacchimavatthubhāge udakāvāṭe[5] khipitvā positvā[6] divase divase dve tīṇi uttaribhaṅgatthāya mārenti, evarūpaṁ macchaṁ udake vā ākāse 'va[7] vā tīre vā yattha katthaci ṭhitaṁ gaṇhato avahāro eva, kacchape pi es' eva nayo. nidāghakāle pana nadiyā sote pacchinne katthaci ninnaṭṭhāne udakaṁ tiṭṭhati, tattha manussā macchānaṁ vināsāya madanaphalavisādīni pakkhipitvā gacchanti macchā tāni khādanto[8] maritvā uttānā udake palavantā[9] tiṭṭhanti. yo tattha gantvā, yāva sāmikā nāgacchanti tāv' ime macche gaṇhissāmīti gaṇhati agghavasena kāretabbo. paṁsukūlasaññāya[10] gaṇhato avahāro n' atthi, āharāpente pana bhaṇḍadeyyaṁ. macchavisaṁ pakkhipitvā gatamanussā bhājanāni āharitvā pūretvā gacchanti yāva puna pi āgacchissāmā 'ti sālayā honti tāva te sassāmikamacchā 'va, yadā pana te alaṁ amhākan ti mirāḷaya[11] pakkamanti, tato paṭṭhāya theyyacittena gaṇhantassa dukkaṭaṁ. paṁsukūlasaññissa anāpatti. yathā ca macchakacchapesu evaṁ sab-

[1] B².Bp. *add* so.
[2] B².Bp. °ṭesu.
[3] B².Bp. *add* vā.
[4] B².Bp. ārūhati.
[5] B². udakaāvaṭe; Bp. udakaāvāṭe.
[6] B².Bp. posetvā.
[7] Bp. *omits* 'va.
[8] B².Bp. khādantā.
[9] B².Bp. pilavaṇitā
[10] B². paṁsuku°, *sic passim.*
[11] B².Bp. °layā.

bāya pi odakajātiyā[1] vinicchayo veditabbo.—udakaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

nāvaṭṭhe paṭhamaṁ tāva nāvaṁ dassento nāvā nāma yāya taratīti ādim[2] āha. tasmā idha antamaso rajakadoṇikāpi[3] veṇukalāpako pi nāvā tv' eva veditabbā.[4] sīmāsammannane pana dhuvanāvā[5] anto khaṇitvā vā phalakehi bandhitvā vā katā sabbantimena paricchedena tiṇṇaṁ vāhanikā[6] eva vaṭṭati, idha pana ekassa pi vāhanikā[6] nāvā tv' eva vuccati. nāvāya nikkhittan ti yaṁ kiñci indriyabaddhaṁ vā anindriyabaddhaṁ vā, tassa avahāralakkhaṇaṁ thalaṭṭhe vuttanayen' eva veditabbaṁ. nāvāṁ avaharissāmīti ādimhi ca dutiyapariyesanagamanaāmasanaphandāpanāni vuttanayān' eva. bandhanaṁ mocetīti ettha pana yāva[7] bandhanā muttamatte ṭhānā[7] na cavati, tassā bandhanaṁ yāva na muttaṁ hoti tāva dukkaṭaṁ. mutte pana thullaccayam pi pārājikam pi hoti, taṁ parato āvibhavissati,[8] sesaṁ vuttanayam eva, ayaṁ tāva pāḷivaṇṇanā. ayaṁ pan' ettha pāḷimuttakavinicchayo, caṇḍasote bandhitvā ṭhapitanāvāya ekaṁ ṭhānaṁ bandhanam eva, tasmiṁ muttamatte pārājikaṁ, tattha yutti pubbe vuttā eva. vippanaṭṭhanāvā[9] pana yaṁ yaṁ udakappadesaṁ[10] pharitvā ṭhitā hoti svāssā[11] ṭhānaṁ, tasmā taṁ uddhaṁ vā uccārentassa adho vā opilāpentassa[12] catūsu[13] disāsu phuṭṭhokāsaṁ atikkāmentassa atikkantamatte pārājikaṁ. niccale udake abandhanaṁ attano dhammatāya ṭhitanāvaṁ purato vā pacchato vā vāmadakkhiṇapassato vā kaḍḍhantassa eken' antena phuṭṭhokāsaṁ aparena udake patiṭṭhitantena atikkantamatte pārājikaṁ. uddhaṁ kesaggamattaṁ udakato mocite adho nāvātalena phuṭṭhokāsaṁ mukhavaṭṭiṁ atikkantamatte pārājikaṁ. tīre bandhitvā

---

[1] B[2].Bp. udaka-.
[2] B[2].Bp. *omit* ādim.
[3] B[2].Bp. rajanado°.
[4] B[2].Bp. °tabbo.
[5] B[2]. dhūva°.
[6] B[2]. vahānikā.
[7] B[2]. yā bandhane mutte ṭhānā; Bp. yā bandhane muttamatte ṭhānā.
[8] B[2]. āvī°.
[9] Bp. vipanna°.
[10] B[2]. udakapa°.
[11] Bp. svassā.
[12] Bp. opilā°.
[13] B[2].Bp. *add* vā.

niccale udake ṭhapitanāvāya bandhanañ ca ṭhitokāso cā 'ti dve ṭhānāni, taṁ paṭhamaṁ bandhanā moceti thullaccayaṁ. pacchā channaṁ ākārānaṁ aññatarena ṭhānā cāveti pārājikaṁ. paṭhamaṁ ṭhānā cāvetvā pacchā bandhanaṁ moceti[1] es' eva nayo. thale ussādetvā[2] ukkujjetvā[3] ṭhapitanāvāya phuṭṭhokāso 'va·ṭhānaṁ, tassā pañcah' ākārehi ṭhānaparicchedo veditabbo. nikkujjetvā[4] ṭhapitanāvāya pana mukhavaṭṭiyā phuṭṭhokāso 'va ṭhānaṁ tassāpi pañcah' ākārehi ṭhānaparicchedaṁ ñatvā yato kutoci phuṭṭhokāsaṁ uddhaṁ ca[5] kesaggamattaṁ atikkantamatte pārājikaṁ veditabbaṁ. thalaṁ[6] pana ussādetvā[2] dvinnaṁ dārughaṭikānaṁ upari ṭhapitanāvāya dārughaṭikānaṁ phuṭṭhokāso yeva ṭhānaṁ. tasmā tattha mañcapādamatthake[7] yeva patiṭṭhitabaddhasāṭake nāgadantesu ṭhapitabhiṇḍivāle ca vuttanayena[8] vinicchayo veditabbo. yottabaddhāya[9] pana nāvāya saṭṭhisattati vyāmappamāṇaṁ yottaṁ amocetvā 'va ākaḍḍhitvā paṭhavilaggaṁ katvā saha yottena thale[10] ṭhapitāya nāvāya na phuṭṭhokāsamattam eva ṭhānaṁ, atha kho yottakoṭito paṭṭhāya yāva nāvāya paṭhaviyaṁ patiṭṭhitokāsassa pacchimanto tāva dīghato tiriyaṁ pana nāvāya ca yottassa ca paṭhaviyaṁ patiṭṭhitapariyantapamāṇaṁ[11] ṭhānan ti veditabbaṁ, taṁ dīghato vā tiriyato vā kaḍḍhantassa eken' antena phuṭṭhokāsaṁ aparena paṭhaviyaṁ patiṭṭhitantena atikkantamatte, uddhaṁ kesaggamattaṁ saha yottena paṭhavito mocite pārājikaṁ. yo pana titthe ṭhitanāvaṁ āruhitvā[12] theyyacitto arittena vā piyena[13] vā pājeti pārājikaṁ. sace pana chattaṁ vā paṇāmetvā cīvaraṁ vā pādehi akkamitvā hatthehi ukkhipitvā lakārasadisaṁ[14] katvā vātaṁ gaṇhāpeti balavā ca vāto āgamma nāvaṁ harati, vāten' eva sāhaṭā[15] hoti, puggalassa n' atthi avahāro, payogo atthi so pana

---

1 B².Bp. mocane pi.
2 B².Bp. ussāretvā.
3 B².Bp. ukkujjitvā.
4 B².Bp. °jjitvā.
5 B². *omits* ca; Bp. uddhañ ca.
6 Bp. thale.
7 B².Bp. °kesu.
8 B². °yen' eva.
9 B². °bandhāya.
10 B². thalena.
11 Bp. °yantappamāṇaṁ.
12 Bp. ārūhitvā.
13 Bp. phiyena.
14 B².Bp. laṅkāra-.
15 B². āhatā.

ṭhānācāvanapayogo na hoti. yadi panā taṁ nāvaṁ evaṁ gacchantaṁ[1] pakati gamanaṁ pacchinditvā[2] aññaṁ disābhāgaṁ neti pārājikaṁ. sayam eva yaṁ kiñci gāmatitthaṁ sampattaṁ thānā acāvento 'va vikkiṇitvā[3] gacchati n' eva[4] atthi avahāro bhaṇḍadeyyaṁ pana hotīti.—nāvaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

yānatthe yānaṁ tāva dassento yānaṁ nāma vayhanti ādim āha. tattha upari maṇḍapasadisaṁ padaracchannaṁ sabbapaliguṇṭhimaṁ vā chādetvā kataṁ vayhaṁ. ubhosu passesu suvaṇṇarajatādimayā gopānasiyo datvā garuḷapakkhakanayena katā sandamānikā, ratho ca sakaṭañ ca pākaṭam eva, tesu yattha katthaci saviññāṇakaṁ vā aviññāṇakaṁ vā rāsiādivasena ṭhapitaṁ bhaṇḍaṁ theyyacittena ṭhānā cāventassa nāvaṭṭhe ca thalaṭṭhe ca vuttanayena[5] pārājikaṁ veditabbaṁ. ayaṁ pana viseso yānaṭṭhaṁ taṇḍulādibhaṇḍaṁ piṭakena gaṇhato piṭake anukkhitte pi piṭakaṁ paharitvā[6] taṇḍulādīnaṁ ekābaddhabhāve vikopite pārājikaṁ. thalaṭṭhādīsu pi ayaṁ nayo labbhati. yānaṁ avaharissāmīti ādimhi dutiyapariyesanādīni vuttanayān' eva. ṭhānā cāvetīti ettha pana dukayuttassa yānassa dvinnaṁ goṇānaṁ aṭṭhapādā dve ca cakkānīti dasaṭhānāni, taṁ theyyacittassa dhure nisīditvā pājayato goṇānaṁ pāduddhāre thullaccayaṁ, cakkānaṁ pana paṭhaviyaṁ patiṭṭhitapadesato[7] kesaggamatte atikkante pārājikaṁ. sace pana goṇā nāyaṁ amhākaṁ sāmiko ti ñatvā dhuraṁ chaḍḍhetvā[8] ākaḍḍhantā tiṭṭhanti vā phandanti[9] vā rakkhati tāva. goṇe pana ujukaṁ paṭipādetvā dhuraṁ āropetvā daḷhaṁ yojetvā pācanena[10] vijjhitvā pājentassa vuttanayen' eva tesaṁ pāduddhāre thullaccayaṁ, cakkātikkame pārājikaṁ. sace pi sakaddame magge ekaṁ cakkaṁ kaddame laggaṁ hoti dutiyacakkaṁ[11] goṇā praivattentā pavaeṭṭnti, ekassa ṭhitattā na tāva avahāro

---

[1] Bp. gacchantiṁ.
[2] B². upacchi°.
[3] Bp. vikkī°.
[4] B². n' ev' atthi.
[5] B².Bp. °nayen' eva.
[6] B². āharitvā.
[7] Bp. °tappade°.
[8] B².Bp. chaṭṭetvā.
[9] B².Bp. bandanti.
[10] B².Bp. pājanena.
[11] B².Bp. dutiyaṁ cakkaṁ.

hoti, goṇe[1] puna ujukaṁ paṭipādetvā pājentassa ṭhitacakke kesaggamattaṁ phuṭṭhokāsaṁ atikkante pārājikaṁ. catuyuttakassa pana aṭṭhārasaṭṭhānāni,[2] aṭṭhayuttakassa catuttiṁsā ti eten' upāyena yuttayānassa ṭhānabhedo veditabbo. yaṁ pana ayuttakaṁ dhure ekāya pacchato ca dvīhi upatthambhanīhi upatthambhetvā[3] ṭhapitaṁ, tassa tiṇṇaṁ upatthambhanīnaṁ cakkānañ ca vasena pañcaṭhānāni. sace dhure upatthambhanī heṭṭhā bhāge kappakatā hoti chaṭhānāni. pacchato pana anupatthambhetvā dhure upatthambhitasse 'va upatthambhanīvasena tīṇi vā cattāri vā ṭhānāni. dhurena phalakassa vā dārukassa vā upari ṭhapitassa tīṇi ṭhānāni. tathā paṭhaviyaṁ ṭhapitassa, taṁ[4] kaḍḍhitvā ukkhipitvā vā purato ca pacchato ca ṭhānā cāventassa thullaccayaṁ. cakkānaṁ patiṭṭhitaṭṭhāne kesaggamattaṁ atikkante pārājikaṁ. cakkāni apanetvā dvīhi akkhasīsehi dārūnaṁ upari ṭhapitassa dveṭhānāni, taṁ kaḍḍhento vā ukkhipanto[5] vā phuṭṭhokāsaṁ atikkāmeti pārājikaṁ. bhūmiyā[6] ṭhapitassa dhūrena[7] ca catuhi ca akkhuddhīhi patiṭṭhitavasena pañcaṭhānāni, taṁ dhūre gahetvā kaḍḍhato uddhīnaṁ pacchimantehi purimante atikkante pārājikaṁ. uddhīsu gahetvā kaḍḍhato uddhīnaṁ purimantehi pacchimante atikkante pārājikaṁ. passe gahetvā kaḍḍhato uddhīnaṁ yeva tiriyaṁ patiṭṭhitaṭṭhānassa atikkamena pārājikaṁ. majjhe gahetvā ukkhipato kesaggamatte[8] paṭhavito[9] mutte pārājikaṁ. atha uddhikhāṇukā na honti, samam eva bhāgaṁ[10] katvā majjhe vijjhitvā akkhasīsāni pavesitāni honti, taṁ heṭṭhimatalassa sāmantā[11] sabbaṁ paṭhaviṁ phusitvā tiṭṭhati. tattha catusu disāsu uddhañ ca phuṭṭhaṭṭhānātikkamavasena pārājikaṁ veditabbaṁ. bhūmiyaṁ nābhiyā ṭhapitacakkassa ekam eva ṭhānaṁ, tassa pañcah' ākārehi paricchedo, nemipassena ca nābhiyā ca phusitvā ṭhitassa dveṭhānāni, nemiyā uṭṭhitabhāgaṁ pādena atikkamitvā[12] bhūmiṁ[13] phusāpetvā

---

1 B².Bp. *add* pana.
2 Bp. °saṭhānāni.
3 B². °mbhitvā.
4 Bp. *adds* dhuraṁ.
5 B². ukkhīpento.
6 B².Bp. bhūmiyaṁ.
7 Bp. dhurena.
8 B². °mattaṁ.
9 Bp. patha°, *sic passim*.
10 B².Bp. bhāhaṁ.
11 B².Bp. samantā.
12 B².Bp. akkamitvā.
13 Bp. bhūmiyaṁ.

aresu vā nemiyā vā gahetvā ukkhipantassa attanā katatthānaṁ ṭhānaṁ na hoti, tasmā tasmiṁ ṭhite pi avasesaṭṭhāne atikkantamatte pārājikaṁ. bhittiṁ nissāya ṭhapitacakkassa[1] pi dveṭhānāni, tattha paṭhamaṁ bhittito mocentassa thullaccayaṁ. pacchā paṭhavito kesaggamattuddhāre pārājikaṁ. paṭhamaṁ bhūmito mocentassa pana sace bhittiyaṁ patiṭṭhitaṭṭhānaṁ na kuppati es' eva nayo. atha are[2] gahetvā heṭṭhā kaḍḍhantassa bhittiṁ phusitvā ṭhitokāsassa uparimo anto heṭṭhimaṁ atikkamati pārājikaṁ. maggapaṭipanne[3] yāne yānasāmiko kenacid eva karaṇīyena orohitvā maggā okkanto hoti. athañño bhikkhu paṭipathaṁ āgacchanto ārakkhasuññaṁ passitvā yānaṁ avaharissāmīti ārohati, tassa payogaṁ vinā yeva goṇā gahetvā pakkantā avahāro n' atthi, sesaṁ nāvāya[4] vuttasadisan ti.—yānaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

ito paraṁ bhāro yeva *bhāraṭṭhaṁ*, so sīsabhārādivasena catudhā dassito, tattha sīsabhārādīsu asammohatthaṁ sīsādīnaṁ paricchedo veditabbo. tattha sīsaṁ[5] tāva purimagale galavāṭako, piṭṭhigale kesañci kesante āvatto[6] hoti galakass'[7] eva ubhosu passesu kesañci kesā oruyha[8] jāyanti, ye kaṇṇacūḷikā ti vuccanti, tesaṁ adhobhāgo cā 'ti ayaṁ heṭṭhimaparicchedo. tato upari sīsaṁ, etthantare ṭhitabhāro sīsabhāro nāma. ubhosu passesu kaṇṇacūḷikāhi paṭṭhāya heṭṭhā, kapparehi paṭṭhāya upari, piṭṭhigalāvattato ca galavāṭakato ca paṭṭhāya heṭṭhā, piṭṭhivemajjhāvattato ca upaparicchedamajjhe hadayaāvāṭato ca paṭṭhāya upari khandho, etthantare ṭhitabhāro khandhabhāro nāma. piṭṭhivemajjhāvattato pana hadayaāvāṭato ca[9] heṭṭhā yāva pādanakhasikhā, ayaṁ kaṭiparicchedo, etthantare samantato sarīre ṭhitabhāro kaṭibhāro nāma. kapparato paṭṭhāya pana heṭṭhā yāva hatthanakhasikhā, ayaṁ olambakaparicchedo etthantare ṭhitabhāro olambako nāma. idāni sīse bhāran ti ādīsu ayaṁ

---

1 Bp. °ssāpi.
2 B².Bp. aresu.
3 Bp. maggappaṭi°.
4 B².Bp. nāvāyaṁ.
5 Bp. sīsassa.
6 Bp. āvaṭṭo.
7 Bp. galass' eva.
8 Bp. orūyha.
9 B².Bp. *add* paṭṭhāya.

apubbavinicchayo. yo bhikkhu idaṁ gahetvā ettha yāhīti[1] sāmikehi anāṇatto sayam eva, mayhaṁ idaṁ nāma detha ahaṁ vo bhaṇḍaṁ vahāmīti tesaṁ bhaṇḍaṁ sīsena ādāya gacchanto theyyacittena taṁ bhaṇḍaṁ āmasati dukkaṭaṁ. yathāvuttasīsaparicchedaṁ anatikkamanto[2] 'va ito cito ca ghaṁsento[3] sāreti pi, paccā[4] sāreti pi thullaccayaṁ. khandaṁ oropitamatte kiñcāpi sāmikānaṁ vahatū 'ti cittaṁ atthi, tehi pana anāṇattattā[5] pārājikaṁ. khandhaṁ pana anāropetvāpi[6] sīsato kesaggamattaṁ mocentassa pārājikaṁ-yamakabhārassa pana eko bhāgo[7] sīse patiṭṭhāti, eko piṭṭhiyaṁ. tattha dvinnaṁ ṭhānānaṁ vasena vinicchayo veditabbo. ayam pana suddhasīsabhārādīnaṁ yeva vasena desanā āraddhā. yo cāyaṁ sīsabhāre vutto, khandhabhārādīsu pi ayam eva vinicchayo. *hatthe bhāran* ti ettha pana hatthena gahitattā olambako hatthe bhāro ti vutto. so paṭhamaṁ yeva bhūmito 'va[8] gahito hotu suddhacittena sīsādīhi vā hatthe bhāro tv eva saṅkhyaṁ gacchati, taṁ theyyacittena tādisaṁ gahaṇaṭṭhānaṁ disvā bhūmiyaṁ vā gacchādīsu vā nikkhipantassa hatthato muttamatte pārājikaṁ. bhūmito gaṇhātīti[9] ettha pana tesaṁ bhārānaṁ yaṁ kiñci pātarāsādi kāraṇā suddhacittena bhūmiyaṁ nikkhipitvā puna theyyacittena kesaggamattaṁ uddharantassa pārājikan ti.—bhāraṭṭhakathā[10] niṭṭhitā—.

ārāmaṭṭhe pi ārāmaṁ tāva dassento ārāmo nāma pupphārāmo phalārāmo ti āha. tesu vassikādīnaṁ pupphanako pupphārāmo. ambaphalādīnaṁ phalanake[11] phalārāmo. ārāme catuhi ṭhānehi nikkhittassa vinicchayo bhummaṭṭhādīsu vuttanayo eva. tattha jātake pana mūlan ti usīrahiriverādikaṁ[12] yaṁ kiñci mūlaṁ, taṁ uppāṭetvā pā uppāṭitaṁ vā gaṇhato[13] yena mūlena vatthuṁ[14] pūreti, tasmiṁ

---

1 B². yatīti.
2 B². °kkāmento 'va.
3 Bp. ghaṁsanto.
4 B².Bp. paccābhāge sāreti pi.
5 B². anāṇattā.
6 B².Bp. anorope°.
7 B².Bp. bhāro.
8 B².Bp. vā *for* 'va.
9 B².Bp. gaṇhatīti.
10 Bp. bhārakathā.
11 B². phalalanako.
12 B². usīrasiṅgive°.
13 B².Bp. gaṇhantassa.
14 B².Bp. vatthu pūrati.

gahite pārājikaṁ. kando pi mūlen' eva saṅgahīto,[1] uppāṭentassa c' ettha appamattake pi acchinne thullaccayam eva. tattha vinicchayo bhīse vuttanayena[2] veditabbo. *tacan* ti bhesajjatthāya vā rajanatthāya vā upabhogagamanūpagaṁ[3] yaṁ kiñci rukkhattacaṁ uppāṭetvā[4] uppāṭitaṁ vā gaṇhantassa mūle vuttanayena pārājikaṁ. *pupphan* ti vassikamallikādi[5] yaṁ kiñci pupphaṁ. ocinitvā vā ocitaṁ[6] vā gaṇhantassa uppalapadumesu vuttanayena pārājikaṁ. pupphānam pi hi vaṇṭaṁ[7] vā bandhanaṁ[8] vā acchinnaṁ rakkhati. vaṇṭabbhantare[9] pana kesañci sūcikā hoti, sā na rakkhati. *phalan* ti ambaphalatālaphalādi yaṁ kiñci, taṁ rukkhato gaṇhantassa vinicchayo rukkhe lagitakkathāyaṁ[10] vutto, apanetvā ṭhapitaṁ bhummaṭṭhādīsu[11] saṅgahītam eva. *ārāmaṁ abhiyuñjatī*ti parasantakaṁ mama santako ayan ti musā bhaṇitvā abhiyuñjati adinnādānassa payogattā dukkaṭaṁ, *sāmikassa vimatiṁ uppādetī*ti vinicchayakusalatāya balavanissitādi bhāvena vā ārāmasāmikassa[12] saṁsayaṁ janeti. kathaṁ, taṁ hi tathā vinicchayapasutaṁ[13] disvā sāmiko cinteti sakkhissāmi nu kho ahaṁ imaṁ ārāmaṁ attano kātuṁ na sakkhissāmi nu kho ti. evaṁ tassa vimatiṁ[14] uppajjamānā tena uppāditā hoti, tasmā thullaccayaṁ āpajjati. dhuraṁ nikkhipatīti yadā pana sāmiko ayaṁ thaddho kakhalo jīvitabrahmacariyantarāyam pi me kareyya, alaṁ dāni mayhaṁ iminā ārāmenā 'ti dhuraṁ nikkhipati abhiyuñjako pārājikaṁ āpajjati. sace sayam pi katadhuranikkhepo hoti, atha pana sāmikena dhure nikkhitte pi abhiyuñjako dhuraṁ anikkhipitvā 'va imaṁ suṭṭhu pīḷetvā mama āṇāpavattiṁ dassetvā kiṁkārapaṭissāvibhāve[15] naṁ[16] ṭhapetvā dassāmīti dātabbabhāve saussāho[17] rakkhati tāva. atha[18] abhiyuñjako

---

1 Bp. saṅgahito.
2 B². Bp. °nayen' eva.
3 B². upoyogagamanukaṁ; Bp. upayogagamanūpagaṁ.
4 B². Bp. *add* vā.
5 Bp. °ādikaṁ.
6 B². Bp. ocinitaṁ.
7 B². vaṇḍaṁ.
8 B². bandhaṁ.
9 B². vaṇḍa-.
10 Bp. laggitakathāyaṁ.
11 B². Bp. bhūmaṭṭhādi.
12 Bp. ārāmassāmikassa.
13 Bp. °yappasutaṁ.
14 Bp. vimati.
15 B². °bhāvena; B². °rappaṭissāvibhāve.
16 B². *omits* naṁ.
17 B². Bp. *add* hoti.
18 B². Bp. athāpi.

acchinditvā na dāni naṁ imassa dassāmīti dhuraṁ nikkhipati, sāmiko pana dhuraṁ na[1] nikkhipati pakkhaṁ pariyesati, kālaṁ āgameti lajjiparisaṁ tāva labhāmi pacchā jānissāmīti puna gahaṇe yeva saussāho hoti rakkhati yeva, yadā pana so pi na dassāmīti sāmiko pi na lacchāmīti evaṁ ubho[2] dhuraṁ nikkhipanti, tadā abhiyuñjakassa pārājikaṁ. atha pana abhiyuñjitvā vinicchayaṁ kurumāno aniṭṭhite vinicchaye sāmikena pi dhuranikkhepe akate attano assāmikabhāvaṁ jānanto yeva tato kiñci pupphaṁ vā phalaṁ vā gaṇhāti[3] bhaṇḍagghena kāretabbo. *dhammaṁ caranto* ti bhikkhusaṅghe vā rājakule vā vinicchayaṁ karonto. *sāmikaṁ parājetī*ti vinicchayikānaṁ ukkoṭaṁ datvā kūṭasakkhiṁ otāretvā ārāmasāmikaṁ jinātīti attho. *āpatti pārājikassā*'ti na kevalaṁ tass' eva sañcicca tassa atthasādhane pavattānaṁ kūṭavinicchayikānam pi kūṭasakkhīnam pi sabbesaṁ pārājikaṁ. ettha ca sāmikassa dhuranikkhepavasen' eva parājayo veditabbo. anikkhittadhuro hi aparājito 'va hoti. *dhammaṁ caranto parajjatī*ti sace pi dhammena vinayena satthusāsanena vinicchayassa pavattattā sayaṁ parājayaṁ pāpuṇāti, evam pi musāvādena sāmikānaṁ pīḷākaraṇappaccayā[4] thullaccayaṁ āpajjatīti.—ārāmaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

vihāraṭṭhe pi catuhi ṭhānehi nikkhittaṁ vuttanayam eva. abhiyoge pi c' ettha cātuddisaṁ[5] saṅghaṁ uddissa bhikkhūnaṁ dinnaṁ vihāraṁ vā pariveṇaṁ vā āvāsaṁ vā mahantam pi khuddakam pi abhiyuñjato abhiyogo na rūhati, acchinditvā gaṇhitum pi na sakkoti. kasmā, sabbesaṁ dhuranikkhepābhāvato, na h' ettha sabbe cātuddisā bhikkhū dhuranikkhepaṁ karontīti, dīghabhāṇakādibhedassa[6] pana gaṇassa ekapuggalassa vā santakaṁ abhiyuñjitvā gaṇhanto sakkoti te dhuraṁ nikkhipāpetuṁ. tasmā tattha ārāme vuttanayena[7] vinicchayo veditabbo ti.—vihāraṭṭhakathā niṭṭhitā—.

---

[1] Bp. *omits* na.
[2] B².Bp. *add* pi.
[3] B².Bp. gaṇhati.
[4] Bp. °ṇapacca°.
[5] B². °ddisa.
[6] Bp. °bhāṇākā°.
[7] B². °nayen' eva.

khettaṭṭhe pi khettaṁ tāva dassento khettaṁ nāma yattha pubbaṇṇaṁ vā aparaṇṇaṁ vā jāyatīti āha. tattha *pubbaṇṇaṁ* ti sāḷiādīni[1] sattadhaññāni. *aparaṇṇaṁ* ti muggamāsādīni ucchukhettādikam pi etth' eva saṅgahītaṁ, idhāpi catuhi ṭhānehi nikkhittaṁ vuttanayam eva. tattha jātake pana sāḷisīsādīni[1] nirumbhitvā[2] vā ekam ekaṁ hatthen' eva chinditvā vā asitena lāyitvā vā bahūni ekato uppāṭetvā vā gaṇhantassa yasmiṁ bīje vā sīse vā muṭṭhiyaṁ vā muggamāsādi phale vā vatthuṁ[3] pūreti,[4] tasmiṁ bandhanā mocitamatte pārājikaṁ. acchijjamāno pana daṇḍako vā vāko vā taco vā appamattako pi rakkhati. vīhināḷaṁ[5] dīgham pi hoti yāva anto nāḷito[6] vīhisīsadaṇḍako na nikkhamati, tāva rakkhati. kesaggamattam pi nāḷato daṇḍakassa heṭṭhimatale nikkhante bhaṇḍagghavasena[7] kāretabbo. asitena lāyitvā gaṇhato pana muṭṭhigatesu heṭṭhā chinnesu pi sace sīsāni jaṭitāni rakkhati[8] tāva. vijaṭetvā pana kesaggamattam pi ukkhipato sace vatthuṁ[3] pūreti[4] pārājikaṁ. sāmikehi pana lāyitvā ṭhapitaṁ sabhusaṁ vā abhusaṁ vā katvā gaṇhato yena vatthuṁ[3] pūreti[4] tasmiṁ gahite pārājikaṁ. sace parikappeti idaṁ madditvā papphoṭetvā sāram eva gaṇhissāmīti rakkhati tāva. maddanapapphoṭanesu ṭhānā cāventassāpi pārājikaṁ n' atthi. pacchā bhājanagate[9] katamatte pārājikaṁ. abhiyogo pan' ettha vuttanayo eva, khīlasaṅkamaṇādīsu[10] paṭhavi nāma anagghā, tasmā sace eken' eva khīlena[11] kesaggamattam pi paṭhavipadesaṁ sāmikānaṁ passantānaṁ vā apassantānaṁ vā attano santakaṁ karoti tasmiṁ khīle nāmaṁ chinditvā va acchinditvā vā saṅkāmitamatte tassa ca ye c' assa[12] ekacchandā sabbesaṁ pārājikaṁ. sace pana dvīhi khīlehi gahetabbaṁ hoti, paṭhame khīle thullaccayaṁ, dutiye pārājikaṁ. sace tīhi gahetabbaṁ hoti, paṭhame dukkaṭaṁ, dutiye thullaccayaṁ, tatiye pārājikaṁ. evaṁ bahukesu pi avasāne dve ṭhapetvā purimehi dukkaṭaṁ,

---

[1] B^2.Bp. sāli-.
[2] B^2.Bp. niram°.
[3] B^2.Bp. vatthu.
[4] Bp. pūrati.
[5] B^2. °nāḷi.
[6] B^2.Bp. nāḷato.
[7] Bp. bhaṇḍagghena.
[8] B^2.Bp. rakkhanti.
[9] B^2. °nakate.
[10] Bp. °nādīsu.
[11] Bp. *adds* ito.
[12] B^2. sañca *for* c' assa.

avasāne dvinnaṁ ekena thullaccayaṁ, itarena pārājikaṁ veditabbaṁ. tañ ca kho sāmikānaṁ dhuranikkhepena evaṁ sabbattha. *rajjuṁ vā* ti mama santakaṁ idan ti ñāpetukāmo rajjuṁ vā pasāreti, saṭṭhiṁ vā pāteti dukkaṭaṁ. idāni dvīhi payogehi attano santakaṁ karissāmīti tesaṁ paṭhame thullaccayaṁ dutiye pārājikaṁ. *vatiṁ vā* ti parassa khettaṁ parikkhepavasena attano kātukāmo[1] dārūni nikhaṇāti[2] payoge payoge dukkaṭaṁ, ekasmiṁ anāgate thullaccayaṁ, tasmiṁ āgate pārājikaṁ. sace tattakena asakkonto sākhāparivāren' eva attano kātuṁ sakkoti, sākhāpātane[3] pi es' eva nayo. evaṁ yena yena parikkhīpitvā attano kātuṁ sakkoti, tattha tattha paṭhamehi[4] payogehi dukkaṭaṁ, avasāne dvinnaṁ ekena thullaccayaṁ, itarena pārājikaṁ veditabbaṁ. mariyādaṁ vā ti parassa khettaṁ mama idan ti ñāpetukāmo attano khettamariyādaṁ[5] kedārasāliṁ yathā parassa khettaṁ atikkamati evaṁ saṅkāmeti, paṁsumattikādīhi vā vaḍḍhetvā vitthataṁ karoti, akataṁ vā pana patiṭṭhapeti, purimapayogehi dukkaṭaṁ, dvinnaṁ pacchimānaṁ ekena thullaccayaṁ itarena pārājikan ti.—khettaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

vatthuṭṭhe pi vatthuṁ tāva dassento vatthu nāma ārāmavatthuṁ[6] vihāravatthun[7] ti āha. tattha bījaṁ vā uparopake vā āropetvā[8] 'va kevalaṁ bhūmiṁ sodhetvā[9] tiṇṇaṁ pākārānaṁ yena kenaci parikkhipitvā vā aparikkhipitvā vā pupphārāmādīnaṁ atthāya ṭhapito bhūmibhāgo ārāmavatthu nāma. eten' eva nayena ekavihārapariveṇaāvāsānaṁ atthāya ṭhapito bhūmibhāgo vihāravatthu nāma. yo pi pubbe ārāmo ca vihāro ca hutvā pacchā vinassitvā bhūmimatto[10] ṭhito ārāmavihārakiccaṁ na karoti, so pi ārāmavihāravatthusaṅgahen' eva saṅgahīto. vinicchayo pan' ettha khette[11] vuttasadiso yevā 'ti.—vatthuṭṭhakathā niṭṭhitā—.

gāmaṭṭhe yaṁ vattabbaṁ taṁ vuttanayam[12] eva.

---

[1] B². kattukāmo.
[2] B².Bp. nikhaṇati.
[3] B². °patane pi.
[4] B².Bp. paṭhama.
[5] B². -pari°.
[6] Bp. ārāmatthu.
[7] Bp. °vatthū.
[8] B².Bp. aropetvā.
[9] B². *adds* vā.
[10] Bp. °matte ṭhite.
[11] Bp. khettaṭṭhe.
[12] B².Bp. vuttam eva.

araññatthe araññaṁ tāva dassento araññaṁ nāma yaṁ manussānaṁ pariggahītaṁ hoti, taṁ araññan ti āha. tattha yasmā araññaṁ[1] nāma manussānaṁ pariggahītam pi atthi apariggahītam pi, idha pana yaṁ pariggahītaṁ sārakkhaṁ yato na vinā mūlena kaṭṭhalatādīni gahetuṁ labbhanti taṁ adhippetaṁ. tasmā yaṁ manussānaṁ pariggahītaṁ hotīti vatvā puna araññan ti vuttaṁ. tena imam atthaṁ dasseti na pariggahītabhāvo araññassa lakkhaṇaṁ, yam pana[2] araññalakkhaṇena araññaṁ manussānaṁ ca pariggahītaṁ, taṁ imasmim atthe araññan ti. tattha vinicchayo ārāmaṭṭhādīsu vuttasadiso, tattha jātakesu pan' ettha ekasmim pi mahaggharukkhe chinnamatte pārājikaṁ. *latam vā* ti ettha[3] vetto pi latāpi latā eva, tattha yo vetto vā latā vā dīghā hoti mahārukkhe ca gacche ca vinivijjhitvā vā veṭhetvā vā gatā, sā mūle chinnāpi avahāraṁ na janeti agge chinnāpi. yadā pana agge[4] mūle pi chinnā hoti, tadā avahāraṁ janeti. sace pana veṭhetvā ṭhitā hoti, veṭhetvā ṭhitā pana rukkhato mocitamattā avahāraṁ janeti. *tiṇaṁ vā* ti ettha tiṇaṁ vā hotu paṇṇaṁ vā sabbaṁ tiṇagahaṇena[5] gahitaṁ, taṁ gehacchannādīnam[6] atthāya parehi chinnaṁ vā attanā chinditvā vā gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo, na kevalañ ca tiṇapaṇṇam eva, aññam pi yaṁ kiñci vākacchalli ādiṁ,[7] yattha sāmikā sālayā taṁ gaṇhanto bhaṇḍaggena kāretabbo. tacchetvā ṭhapito addhagato pi rukkho na gahetabbo. yo pana agge ca mūle ca chinno hoti, sākhāpi 'ssa pūtikā jātā challiyo pi galitā, ayaṁ sāmikehi chaḍḍito[8] ti gahetuṁ vaṭṭati. lakkhaṇacchinnassāpi yadā lakkhaṇaṁ challiyā pariyonaddhaṁ[9] hoti, tadā gahetuṁ vaṭṭati. gehādīnaṁ atthāya rukkhe chinditvā yadā tāni katāni ajjhāvutthāni ca honti, dārūni pi araññe vassena ca ātapena ca vinassanti īdisāni pi disvā chaḍḍitānīti[10] gahetuṁ vaṭṭati. kasmā, yasmā araññasāmikā[11] etesaṁ anissarā, yehi araññasāmikānaṁ[11] deyyadhammaṁ

---

[1] B². araañña.
[2] B².Bp. *add* attano.
[3] B².Bp. *add* ca.
[4] B².Bp. *add* pi.
[5] B². tiṇagahaṇen' eva; Bp. tiṇaggahaṇen' eva.
[6] B². gehacchadanādīnam.
[7] B².Bp. vākachalli ādi.
[8] B². chaṭṭito ti.
[9] B². °nandhaṁ.
[10] B². chaṭṭi°, *sic passim*.
[11] B². araññassāmi°.

datvā chinnāni, te eva issarā tehi ca tāni chaḍḍitāni nirālayā tattha jātā ti. yo bhikkhu paṭhamaṁ yeva araññapālānaṁ deyyadhammaṁ datvā araññaṁ pavisitvā yathārucite rukkhe gāhāpeti, tassa tesaṁ ārakkhaṭṭhānaṁ agantvāpi yathārucitena maggena gantuṁ vaṭṭati. athāpi pavisanto adatvā nikkhamanto[1] dassāmīti rukkhe gāhāpetvā nikkhamanto tesaṁ dātabbaṁ datvā gacchati vaṭṭati eva. athāpi ābhogaṁ katvā gacchati dehīti vutte[2] dātabbam eva. sace koci attano dhanaṁ datvā bhikkhussa gantuṁ dethā 'ti vadati laddhakappam eva gantuṁ vaṭṭati. sace pana koci issarajātiko dhanaṁ adatvā 'va bhikkhūnaṁ bhāgaṁ mā gaṇhathā 'ti vāreti, araññapālā ca mayaṁ bhikkhūnaṁ tāpasānañ ca[3] agaṇhantā kuto lacchāma detha bhante ti vadanti dātabbam eva. yo pana araññapālesu niddāyantesu vā kīḷāpasutesu vā katthaci pakkantesu vā āgantvā kuhim araññapālā ti pakkositvāpi adisvā gacchati bhaṇḍadeyyaṁ. yo pi ārakkhaṭṭhānaṁ patvā kammaṭṭhānādīni manasikaronto vā aññavihito[4] vā asatiyā atikkamati bhaṇḍadeyyam eva. yassāpi taṁ ṭhānaṁ pattassa coro vā hatthī vā vāḷamigo vā mahāmegho vā vuṭṭhahati, so ca tamhā upaddavā muñcitukamyatāya[5] sahasā taṁ ṭhānaṁ atikkamati rakkhati tāva bhaṇḍadeyyaṁ pana hoti. idam pana raññe ārakkhaṭṭhānaṁ nāma suṅkaghātato pi garukataraṁ, suṅkaghātakassa hi paricchedaṁ anukkamitvā[6] dūrato 'va pariharanto dukkaṭam[7] eva āpajjati, idam pana theyyacittena pariharantassa ākāsena gacchato pi pārājikaṁ eva, tasmā ettha appamattena[8] bhavitabban ti.—araññaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

udake pana bhājanagatan ti udakadullabhakāle udakamanikādīsu[9] bhājanesu saṅgopitvā[10] ṭhapitaṁ, taṁ yasmiṁ bhājane ṭhapitaṁ hoti taṁ bhājanaṁ āviñjitvā[11] vā chiddaṁ katvā vā tattha pokkharaṇitaḷākesu ca attano bhājanaṁ

[1] Bp. nikkhanto.
[2] B².Bp. *insert* dassāmīti, dehīti vutte.
[3] B².Bp. *add* bhāgaṁ.
[4] Bp. aññāvihito.
[5] B². °kāmatāya; Bp. muccitu°.
[6] B².Bp. anokka°.
[7] Bp. dukkaṭam evāpajjati.
[8] B².Bp. °tten' eva.
[9] Bp. °maṇi°.
[10] B².Bp. °petvā.
[11] B². āviñjetvā.

pavesetvā[1] gaṇhantassa sappitelesu vuttanayena vinicchayo veditabbo. mariyādacchedane pana tattha jātakabhūtagāmena saddhim pi mariyādaṁ chindantassa adinnādānapayogattā[2] dukkaṭaṁ, tañ ca pana pahāre hoti. anto ṭhatvā bahi mukho chindanto bahi antena kāretabbo. bahi ṭhatvā anto mukho chindanto anto antena kāretabbo. anto ca bahi ca chindanto[3] majjhe ṭhapetvā taṁ chindanto majjhena kāretabbo. mariyādaṁ dubbalaṁ katvā gāvo pakkoseti[4] vā gāmadārakehi vā pakkosāpeti tā āgantvā khurehi[5] mariyādaṁ chindanti, ten' eva chinnā hoti. mariyādaṁ dubbalaṁ katvā gāvo udake pavesti gāmadārakehi vā pavesāpeti, tāhi uṭṭhāpitavīciyo mariyādaṁ bhinditvā gacchanti gāmadārake vā udake kīlathā 'ti vadati, kīlante vā utrāseti, tehi uṭṭhāpitavīciyo pi mariyādaṁ bhinditvā gacchanti, anto udake jātaṁ[6] rukkhaṁ chindati, aññena vā chindāpeti, tena pi patantena uṭṭhāpitavīciyo mariyādaṁ bhinditvā gacchanti, ten' eva chinnā hoti. mariyādaṁ dubbalaṁ katvā taḷākarakkhaṇatthāya taḷākato nibbahanaudakaṁ[7] vā niddhamanatumbaṁ vā pidahati, aññato gacchantaṁ vā udakaṁ yathā ettha pavisati evaṁ pāliṁ vā bandhati, mātikaṁ vā ujukaṁ karoti, tassa uparibhāge ṭhitaṁ attano taḷākaṁ vā bhindati, ussannaṁ udakaṁ mariyādaṁ gahetvā gacchati, ten' eva chinnā hoti, sabbattha nikkhantaudakagghānurūpena avahārena kāretabbo. niddhamanapanāliṁ[8] ugghāṭetvā nīharantassāpi es' eva nayo. sace pana tena mariyādāya dubbalāya katāya attano dhammatāya āgantvā vā aṇṇattehi gāmadārakehi āropitā vā gāviyo khūrehi mariyādaṁ bhindanti[9] attano yeva dhammatāya aṇṇattehi vā gāmadārakehi[10] udake pavesitā vīciyo uṭṭhāpenti,[11] gāmadārakā vā sayam eva pavisitvā kīlantā uṭṭhāpenti, anto udake vā rukkho aññena chijjamāno patitvā uṭṭhāpeti, uṭṭhāpitā[12] vīciyo mariyādaṁ bhindanti. sace pi mariyādaṁ dubbalaṁ katvā sukkhataḷākassa udakanibba-

[1] Bp. *adds* vā.
[2] B².Bp. dānassa payo°.
[3] B².Bp. chinditvā.
[4] B².Bp. °sati.
[5] B². khūrehi.
[6] B².Bp. jāta.
[7] B².Bp. nibbāha°.
[8] B². nindamananāliṁ.
[9] B².Bp. chindanti.
[10] B². *adds* vo.
[11] B². uṭṭha°
[12] B². °pita.

hanaṭṭhānaṁ[1] udakaniddhamanatumbaṁ vā pidahati, aññato gamanamagge vā pāliṁ bandhati sukkhamātikaṁ vā ujukaṁ karoti, pacchā deve vuṭṭhe udakaṁ āgantvā mariyādaṁ bhindati, sabbattha bhaṇḍadeyyaṁ. yo pana nidāghesu[2] sukkhavāpiyā mariyādaṁ yāva talaṁ pāpetvā bhindati,[3] pacchā deve vuṭṭhe āgatāgataṁ udakaṁ palāyati bhaṇḍadeyyaṁ. yattakaṁ tappaccayā sassaṁ uppajjati, tato pādamattagghanakam pi adento sāmikānaṁ dhuranikkhepena assamaṇo[4] hoti. yaṁ pana sabbasādhāraṇaṁ taḷākaṁ hoti, taḷāke udakassa sabbe pi manussā issarā. heṭṭhato pan' assa sassāni karonti, sassapāyanatthaṁ[5] taḷākato mahāmātikā nikkhamitvā khettamajjhena yāti, sāpi[6] sandanakāle sabbasādhāraṇā. tato pana khuddakamātikā nīharitvā attano attano kedāresu udakaṁ pavesenti,[7] taṁ aññesaṁ gahetuṁ na denti, nidāghasamaye 'va[8] udake mandībhūte vārena udakaṁ denti, yo udakavāre sampatte na labhati, tassa sassāni milāyanti, tasmā aññesaṁ vāre añño gahetuṁ na labhati. tattha yo bhikkhu paresaṁ[9] khuddakamātikato[10] vā kedārato vā udakaṁ theyyacittena attano vā parassa vā mātikaṁ vā kedāraṁ vā paveseti aṭavimukhaṁ vā vāheti, avahāro v' assa hoti. yo pi cirena me udakavāro bhavissati, idañ ca sassaṁ milāyatīti paresaṁ kedāre pavisantassa[11] udakassa pavisanamaggaṁ pidahitvā attano kedāraṁ paveseti, avahāro eva. sace pana taḷākato aniggate paresaṁ mātikāmukhaṁ asampatte vā udake sukkhamātikā[12] yeva yathā āgacchantaṁ udakaṁ aññesaṁ kedāre apavisitvā[13] attano yeva kedāraṁ pavisati, evaṁ tattha tattha bandhati, anikkhantesu bandhā,[14] nikkhante bhaṇḍadeyyaṁ.[15] taḷākaṁ gantvā sayam eva niddha manapanāliṁ ugghāṭetvā attano kedāraṁ pavesentassāpi

---

1 B².Bp. -nibbāha°; Bp. *adds* vā *after this.*
2 B². °ghe.
3 B². chindati.
4 B². asamaṇo.
5 B². °pālanatthaṁ.
6 Bp. *adds* sadā.
7 B². pavesanti.
8 B². °maye c' eva.
9 B². aññesaṁ *for* paresaṁ.
10 B².Bp. °kāto.
11 B². pavesentassa; Bp. pavesantassa.
12 B².Bp. °tikaṁ.
13 Bp. appavisitvā.
14 B².Bp. baddhā.
15 B².Bp. baddhābha°.

n' atthi avahāro. kasmā, taḷākaṁ nissāya khettassa katattā, Kurundīādīsu pana avahāro ti vuttaṁ. taṁ vatthuṁ kālañ ca desañ cā 'ti iminā lakkhaṇena na sameti, tasmā Mahāaṭṭhakathāya[1] vuttam eva yuttan ti.—udakakathā niṭṭhitā—.

dantapoṇaṁ ārāmaṭṭhakavinicchayena vinicchinitabbaṁ.[2] ayam pana viseso, yo saṅghassa vetanābhato[3] hutvā devasikaṁ vā pakkhamāsaṁ[4] vā vārena vā dantakaṭṭhaṁ āharati, so taṁ āharitvā chinditvāpi yāva bhikkhusaṅghaṁ na sampaṭicchāpeti tāva tass' eva hoti, tasmā taṁ theyyacittena gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. tattha jātakaṁ pana garubhaṇḍaṁ, tam pi bhikkhusaṅghena rakkhitagopitaṁ[5] gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. es' eva nayo gaṇapuggalagihīmanussa santake pi, chinnake acchinnake ca, tesaṁ ārāmuyyānabhūmīsu jāte[6] sāmaṇerā vārena bhikkhusaṅghassa dantakaṭṭhaṁ āharantā ācariyaupajjhāyānam[7] pi āharanti. taṁ yāva chinditvā saṅghaṁ na sampaṭicchāpenti[8] tāva sabbaṁ tesaṁ yeva hoti, tasmā tam pi theyyacittena gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. yadā pana te[9] chinditvā saṅghassa paṭicchāpetvā dantakaṭṭhamāḷake nikkhipanti yathāsukhaṁ bhikkhusaṅgho paribhuñjatū 'ti. tato paṭṭhāya avahāro n' atthi, vattam pana jānitabbaṁ. yo hi devasikaṁ saṅghamajjhe osarati, tena divase divase[10] ekam eva dantakaṭṭhaṁ gahetabbaṁ. yo pana devasikaṁ na osarati, padhānaghare vasitvā dhammasavaṇe[11] uposathagge vā dissati, tena pamāṇaṁ sallakkhetvā cattāri pañcadantakaṭṭhāni attano vasanaṭṭhāne ṭhapetvā khāditabbāni. tesu khīṇesu sace puna[12] pi dantakaṭṭhamāḷake bahūni honti yeva, puna pi āharitvā khāditabbāni. yadi pana pamāṇaṁ asallakkhetvā āharati, tesu akkhīṇesu yeva māḷake khīyanti. keci[13] therā yehi gahitāni, te paṭiāharantū 'ti vadeyyuṁ, keci khādantu puna sāmaṇerā āharissantīti. tasmā vivādapari-

[1] B².Bp. °thāyaṁ.
[2] B².Bp. vinicchitabbaṁ.
[3] Bp. vettanabhaṭo.
[4] B².Bp. °māsa *and omit* vā.
[5] B². rakkhitaṁ gopitaṁ.
[6] B².Bp. jātaṁ.
[7] B².Bp. °riyupa°.
[8] B².Bp. paṭi° *for* sampaṭi°.
[9] B².Bp. *add* pi.
[10] Bp. *omits one* divase.
[11] B².Bp. *add* vā.
[12] Bp. pi puna *for* puna pi.
[13] B² Bp. tato *before* keci.

hārattham[1] pamāṇaṁ sallakkhetabbaṁ. gahaṇe pana doso n' atthi, maggaṁ gacchantenāpi[2] ekaṁ vā dve vā thavikāya pakkhipitvā gantabban ti.—dantakaṭṭhakathā niṭṭhitā—.

*vanaspatī*ti vanassa pati,[3] vanajeṭṭhakarukkhass' etaṁ adhivacanaṁ. idha pana sabbo pi manussehi pariggahitarukkho adhippeto. ambalabujapanasādiko, yattha vā pana maricavalliādīni ropenti,[4] so chijjamāno sace ekāya pi challiyā vā vākena vā sakalikāya vā pheggunā vā sambandho 'va hutvā bhūmiyaṁ patati, rakkhati tāva. yo pana chinno pi vallīhi vā sāmantarukkhasākhāhi vā sambandho[5] sandhāritattā ujukam eva tiṭṭhati, patanto vā bhūmiṁ na pāpuṇāti. n' atthi tattha parihāro, avahāro eva hoti. yo pi kakacena chinno acchinno viya hutvā tath' eva tiṭṭhati, tasmim pi es' eva nayo. yo pana rukkhaṁ dubbalaṁ katvā pacchā cāletvā[6] pāteti, aññena vā cālāpeti, aññaṁ vāssa[7] santike rukkhaṁ chinditvā ajjhottharati, parena vā ajjhottharāpeti, makkaṭe[8] vā paripātetvā tattha āropeti, aññena vā āropāpeti, vagguliyo vā tattha āropeti,[9] parena vā āropāpeti, tā taṁ rukkhaṁ pātenti, tass' eva avahāro. sace pana tena rukkhe dubbale kate añño anāṇatto eva taṁ cāletvā pāteti aññena[10] vā cālāpeti[10] rukkhena ca[11] ajjhottharati, attano dhammatāya makkaṭā vā vagguliyo vā ārohanti, paro vā anāṇatto āropeti, sayaṁ vā esa[12] vātamukhaṁ sodheti balavavāto āgantvā rukkhaṁ pāteti, sabbattha bhaṇḍadeyyaṁ. vātamukhasodhanaṁ pan' ettha asampatte vāte sukkhamātikāya ujukaraṇādīhi sameti, no aññathā. rukkhaṁ āvijjhitvā[13] satthena vā ākoṭeti, aggiṁ vā deti maṇḍukaṇṭakaṁ[14] vā visaṁ vā ākoṭeti, yena so marati, sabbattha bhaṇḍadeyyam evā 'ti.—vanaspatikathā niṭṭhitā—.

---

1 Bp. -pariharaṇattham.
2 B². °na pi.
3 B². vanassa pati vanappati; Bp. vanassa patīti vanappati.
4 B².Bp. āropenti.
5 B². *omits this.*
6 B².Bp. *add* vā.
7 B². tassa.
8 B².Bp. makkaṭena.
9 B². tatthāropeti.
10 B².Bp. *omit* aññena vā cālāpeti.
11 B².Bp. vā *for* ca.
12 B².Bp. *add* ce.
13 B². āviñjitvā; Bp. āvijjitvā.
14 B². °kaṇḍakaṁ; Bp. maṇḍūkakaṇṭakaṁ.

haraṇake, aññassa haraṇakabhaṇḍaṁ[1] theyyacitto āmasatīti paraṁ sīsabhārādīhi bhaṇḍaṁ ādāya gacchantaṁ disvā etaṁ harissāmīti vegena gantvā āmasati, ettāvatāssa[2] dukkaṭaṁ. phandāpetīti ākaḍḍhanavikaḍḍhanaṁ[3] karoti sāmiko na muñcati, ten' assa thullaccayaṁ. ṭhānā cāvetīti ākaḍḍhitvā[4] sāmikassa hatthato moceti, ten' assa pārājikaṁ. sace pana taṁ bhaṇḍasāmiko uṭṭhahitvā pothetvā puna taṁ bhaṇḍaṁ mocāpetvā gaṇheyya, bhikkhu paṭhamagahaṇen'[5] eva pārājiko. sīsato vā kaṇṇato vā gīvato vā hatthato vā alaṅkāraṁ[6] chinditvā[7] mocetvā vā gaṇhantassa sīsādīhi mocitamatte pārājikaṁ. hatthe pana valayaṁ vā kaṭakaṁ vā anīharitvā aggabāhaṁ ghaṁsanto[8] vā aparāparaṁ vā sāreti, ākāsagataṁ vā karoti rakkhati tāva. rukkhamūlacīvaravaṁsesu valayam iva na pārājikaṁ janeti. kasmā, saviññāṇakattā. saviññāṇakakoṭṭhāsagataṁ hi yāva tato na nīhaṭaṁ[9] tāva tatth' eva hoti, es' eva nayo aṅgulimuddikapādakaṭakakaṭūpagapilandhanesu.[10] yo pana parassa nivatthasāṭakaṁ acchindati, paro ca salajjitāya sahasā na muccati,[11] eken' antena coro kaḍḍhati, eken' antena paro rakkhati tāva. parassa hatthato muttamatte pārājikaṁ. athāpi[12] kaḍḍhantassa[13] chinditvā[14] vā[15] ekadeso hatthagato hoti, so ca pādaṁ agghati pārājikam eva. saha bhaṇḍahārakan ti sabhaṇḍahārakaṁ,[16] bhaṇḍaṁ nessāmīti cintetvā ito yāhīti bhaṇḍahārakaṁ tajjeti. so bhīto corena adhippetadisābhimukho hutvā ekaṁ pādaṁ saṅkāmeti corassa thullaccayaṁ, dutiye pārājikaṁ. pātāpetīti athāpi coro bhaṇḍahārakassa hatthe āvudhaṁ disvā sāsaṅko hutvā pātāpetvā gahetukāmo ekamantaṁ paṭikkamma santajjetvā pātāpeti, parassa hatthato muttamatte pārājikaṁ. pātāpeti āpatti dukkaṭassāti ādi pana

---

1 B². Bp. haraṇakaṁ bhaṇḍaṁ.
2 Bp. ettāvatā assa.
3 B². °naṁ vika°.
4 B². kaḍḍhitvā.
5 Bp. °aggaha°.
6 B². alakāraṁ.
7 B².Bp. *add* vā.
8 B². ghaṁsento.
9 B². nīhataṁ.
10 B². -pādupakakaṭupakapilandhanesu; Bp. °piḷan°.
11 B². muñcati.
12 B². *adds* taṁ.
13 B². ākaḍḍha°.
14 B².Bp. chijjitvā.
15 Bp. *omits* vā.
16 B². sahabhaṇḍa-.

parikappavasena vuttaṁ. yo hi bhaṇḍaṁ pātāpetvā yaṁ mama ruccati taṁ gahessāmīti parikappetvā pātāpeti, tassa pātāpane ca āmasane ca dukkaṭaṁ, phandāpane thullaccayaṁ, pādagghanakassa ṭhānā cāvane pārājikaṁ. taṁ pacchā paripātiyamānassa[1] muñcato pi n' atthi yeva samaṇabhāvo. yo pi bhaṇḍahārakaṁ atikkamantaṁ disvā anubandhanto tiṭṭha tiṭṭha bhaṇḍaṁ pātehīti vatvā pātāpeti, tassa pi[2] tena hatthato muttamatte pārājikaṁ. yo pana tiṭṭha tiṭṭhā 'ti vadati pātehīti na vadati, itaro 'va[3] taṁ oloketvā sace esa maṁ pāpuṇeyya ghāteyyāpi mantisālayo 'va hutvā taṁ bhaṇḍaṁ gahaṇaṭṭhāne pakkhipitvā puna nivattitvā gahessāmīti pakkamati, pātanappaccayā pārājikaṁ n' atthi. āgantvā pana theyyacittena gaṇhato uddhāre pārājikaṁ. atha pan' assa evaṁ hoti mayā pātāpenten' eva imaṁ[4] mama santakaṁ kataṁ ti. tato naṁ sakasaññāya gaṇhāti[5] gahaṇe rakkhati bhaṇḍadeyyaṁ pana hoti. dehīti vutte adentassa sāmikānaṁ dhuranikkhepe pārājikaṁ. so imaṁ chaḍḍetvā[6] gato, anajjhāvutthakaṁ dāni idan ti paṁsukūlasaññāya gaṇhato[7] pi es' eva nayo. atha vā[8] pana sāmiko tiṭṭha tiṭṭhā 'ti vuttamatten' eva olokento taṁ disvā na dāni idaṁ mayhan ti dhuranikkhepaṁ katvā nirālayo cheḍḍetvā palāyati, taṁ theyyacittena gaṇhato uddhāre dukkaṭaṁ, āharāpente dātabbaṁ, adentassa pārājikaṁ. kasmā, tassa payogena chaḍḍitattā[9] ti Mahā-aṭṭhakathāya[10] vuttaṁ. aññesu pana vicāraṇā eva n' atthi. purimanayen' eva sakasaññāya vā paṁsukūlasaññāya vā gaṇhante pi ayam eva vinicchayo ti.—haraṇakakathā niṭṭhitā—.

upanidhimhi nāhaṁ gaṇhāmīti sampajānamusāvāde[11] pi adinnādānassa payogattā dukkaṭaṁ. kiṁ tumhe bhaṇatha, n' ev' idaṁ mayhaṁ anurūpaṁ, na tumhākan ti ādīni vadantassāpi[12] dukkaṭam eva. raho mayā etassa hatthe ṭhapitaṁ

[1] Bp. paṭipāti°.
[2] B².Bp. tassāpi.
[3] B².Bp. ca *for* 'va.
[4] B².Bp. idaṁ *for* imaṁ.
[5] B². gaṇhi ti; Bp. gaṇhati.
[6] B². chaṭṭetvā, *sic passim*.
[7] B².Bp. gaṇhante pi.
[8] B².Bp. *omit* vā.
[9] B². chaṭṭi°.
[10] B².Bp. °ṭhāyaṁ.
[11] B². -mūsā°
[12] Bp. °ssa pi.

na aññho koci jānāti. dassati nu kho me no ti sāmiko vimatiṁ uppādeti bhikkhussa thullaccayaṁ. tassa pharusādibhāvaṁ disvā sāmiko na mayhaṁ dassatīti dhuraṁ nikkhipati, tatra sacāyaṁ bhikkhu kilametvā taṁ[1] dassāmīti dāne saussāho rakkhati tāva. sace pi so dāne nirussāho bhaṇḍasāmiko[2] pana gahaṇe saussāho rakkhateva. yadi[3] pana tasmiṁ[4] dāne nirussāhe,[4] bhaṇḍasāmiko[2] na[5] mayhaṁ dassatīti dhuraṁ nikkhipati, evaṁ ubhinnaṁ dhuranikkhepena bhikkhuno pārājikaṁ. yadi pi mukhena dassāmīti vadati, cittena pana adātukāmo, evam pi sāmikassa dhuranikkhepa pārājikaṁ. tam pana upanidhi nāma saṅgopanatthāya attano hatthe parehi ṭhapitabhaṇḍaṁ[6] aguttadesato[7] ṭhānā cāvetvā gutte[8] ṭhāne ṭhapanatthāya harato anāpatti. theyyacittena pi ṭhānācāventassa avahāro n' atthi. kasmā, attano hatthe nikkhittattā, bhaṇḍadeyyaṁ pana hoti. theyyacittena paribhuñjato[9] pi es' eva nayo, tāvakālikagahaṇe[10] pi tath' eva. dhammaṁ caranto ti ādi vuttanayam eva, ayaṁ tāva pāḷivaṇṇanā. pāḷimuttakavinicchayo[11] pan' ettha pattacakukkādi[12] vasena ekaṁ vutto. eko kira bhikkhu parassa mahagghe patte lobhaṁ uppādetvā taṁ haritukāmo ṭhapitaṭṭhānam assa suṭṭhu[13] sallakkhetvā attano pi pattaṁ tass' eva santike ṭhapesi. so paccūsasamaye[14] āgantvā dhammaṁ vācāpetvā niddāyamānaṁ mahātheram āha, vandāmi bhante ti. ko eso ti. ahaṁ bhante āgantukabhikkhu[15] kālass' ev' amhi gantukāmo, aṣukasmiṁ ca me ṭhāne īdisena nāma aṁsavaṭṭakena[16] īdisāya pattatthavikāya[17] patto ṭhapito, sādhu[18] bhante taṁ labheyyaṁ ti. thero pavisitvā taṁ gaṇhi, uddhāre yeva corassa pārājikaṁ. sace āgantvā ko 'si tvaṁ avelāya āgato

---

[1] B² Bp. naṁ *for* taṁ.
[2] Bp. bhaṇḍassāmiko.
[3] B². sace *for* yadi.
[4] B².Bp. so dāne nirussāyo.
[5] Bp. *adds* pi *before* na.
[6] B². °taṁ bhaṇḍaṁ.
[7] Bp. guttadesato.
[8] B².Bp. gutta.
[9] B².Bp. °jante.
[10] Bp. °kaggaha°.
[11] B².Bp. pāḷivinimuttaka.
[12] B².Bp. °catukkādi.
[13] B². suṭṭhuṁ.
[14] B². paccusa°.
[15] B². āgantuko *for* āgantukabhikkhu.
[16] B². aṁsabandhakena; Bp. aṁsabaddhakena.
[17] B². pattathavikāya.
[18] B².Bp. sādhāhaṁ *for* sādhu.

ti vutte bhīto palāyati, pārājikaṁ patvā 'va palāyati, therassa pana suddhacittattā anāpatti. thero taṁ gaṇhissāmīti aññaṁ gaṇhi, es' eva nayo. ayaṁ pana aññaṁ tādisam eva gaṇhante yujjati manussaviggahe āṇattasadisavadhasmiṁ[1] viya. Kurundiyaṁ pana padavārena kāretabbo ti vuttaṁ, taṁ[2] tādisam eva gaṇhante yujjati, taṁ maññamāno attano pattaṁ gaṇhitvā adāsi, corassa sāmikena dinnattā pārājikaṁ n' atthi, asuddhacittena[3] gahitattā dukkaṭaṁ. taṁ maññamāno corass' eva pattaṁ gaṇhitvā adāsi, idhāpi corassa attano santakattā pārājikaṁ n' atthi, asuddhacittena pana gahitattā dukkaṭam eva, sabbattha therassa anāpatti. aparo pattaṁ coressāmīti tath' eva niddāyamānaṁ theraṁ vandi, ko ayan ti ca vutte, ahaṁ bhante gilānabhikkhu ekaṁ tāva me pattaṁ detha gāmadvāraṁ gantvā bhesajjaṁ āharissāmīti. thero idha gilāno n' atthi, coro ayaṁ bhavissatīti sallakkhetvā imaṁ haratū 'ti attano veribhikkhussa pattaṁ nīharitvā adāsi, dvinnam pi uddhāre yeva pārājikaṁ. veribhikkhussa patto ti saññāya aññassa pattaṁ uddharante pi es' eva nayo. sace pana verissāyan ti saññāya corassa[4] pattaṁ uddharitvā deti, vuttanayen' eva therassa pārājikaṁ, corassa dukkaṭaṁ. atha verissā[5] 'ti maññamāno attano pattaṁ deti, vuttanayen' eva ubhinnam pi dukkaṭaṁ. eko mahāthero upaṭṭhākaṁ daharabhikkhuṁ pattacīvaraṁ gaṇha asukaṁ nāma gāmaṁ gantvā piṇḍāya carissāmā[6] 'ti āha. daharo gahetvā therassa pacchato gacchanto theyyacittaṁ uppādetvā sace sīse bhāraṁ khandhe karoti, pārājikaṁ n' atthi. kasmā, āṇattiyā gahitattā. sace pana maggato okkamma aṭaviṁ pavisati padavārena kātabbo.[7] atha nivattitvā vihārābhimukho palāyitvā vihāraṁ pavisitvā gacchati, upacārātikkame pārājikaṁ. athāpi mahātherassa nivāsanaparivattakaṭṭhānato[8] gāmābhimukho palāyati, gāmūpacārātikkame pārājikaṁ. yadi pana ubho[9] piṇḍaya caritvā bhutvā [10]

---

[1] B².Bp. °sadisavatthusmiṁ.
[2] B². *adds* aññaṁ.
[3] B².Bp. *add* pana.
[4] B².Bp. corass' eva.
[5] Bp. verissāyan.
[6] B². °ssāmīti.
[7] B².Bp. kāretabbo.
[8] B².Bp. °vattanaṭṭhānato.
[9] B².Bp. *add* pi.
[10] B².Bp. bhuñjitvā.

vā gahetvā vā nikkhamanti, thero ca puna pi taṁ vadeti[1] pattacīvaraṁ gaṇha vihāraṁ gamissāmā 'ti, tatra ce so purimanayen' eva[2] sīse bhāraṁ khandhe karoti rakkhati tāva. ataviṁ pavisati,[3] padavārena kāretabbo, nivattitvā gāmābhimukho yeva[4] palāyati, gāmūpacārātikkame pārājikaṁ. purato vihārābhimukho palāyitvā vihāre aṭhatvā[5] anisīditvā avūpasanten' eva theyyacittena gacchati, upacārātikkame pārājikaṁ. yo pana anāṇatto gaṇhati, tassa sīse bhāraṁ khandhe karaṇādīsu pi pārājikaṁ, sesaṁ purimasadisam eva. yo pana asukaṁ nāma vihāraṁ gantvā cīvaraṁ dhovitvā[6] rajitvā vā ehīti vutte sādhū 'ti gahetvā gacchati, tassāpi[7] antarāmagge theyyacittaṁ uppādetvā sīse bhāraṁ khandhe karaṇādīsu pārājikaṁ n' atthi, maggā okkamane[8] padavārena kāretabbo. taṁ vihāraṁ gantvā tath' eva vasanto theyyacittena[9] paribhuñjanto jīrāpeti, corā vāssa[10] taṁ haranti, avahāro n' atthi, bhaṇḍadeyyaṁ pana hoti, tato nikkhamitvā āgacchato pi es' eva nayo. so pana anāṇatto therena nimitte vā kate sayam eva vā kiliṭṭhaṁ sallakkhetvā detha bhante cīvaraṁ amukaṁ[11] nāma gāmaṁ gantvā rajitvā āharissāmīti gahetvā gacchati, tassa antarāmagge theyyacittaṁ uppādetvā sīse bhāraṁ khandhe karaṇādīsu pārājikaṁ. kasmā, anāṇattiyā gahitattā. maggā okkamato pi paṭinivattitvā[12] tam eva vihāraṁ āgantvā vihārasīmaṁ atikkamato pi vuttanayen' eva pārājikaṁ. tattha gantvā rajitvā pacchāgacchato pi theyyacittena uppanne es' eva nayo. sace pana yattha gato tattha vā antarāmagge vihāre vā tam eva vihāraṁ paccāgantvā tassa ekapasse vā upacārasīmaṁ anatikkamitvā vasanto theyyacittena paribhuñjanto jīrāpeti corā vāssa[10] taṁ haranti, yathā[13] tathā vā nassati bhaṇḍadeyyaṁ, upacārasīmaṁ atikkamato pana pārājikaṁ. yo pana therena nimitte kayiramāne[14] detha bhante ahaṁ

---

[1] Bp. vadati.
[2] B². Bp. *add* theyyacittena.
[3] B². pavīsati.
[4] Bp. eva.
[5] Bp. aṭṭhatvā.
[6] B². Bp. *add* vā.
[7] Bp. tassa pi.
[8] B². okkamana.
[9] B². *adds* pana.
[10] B². vā tassa.
[11] B². Bp. asukaṁ.
[12] Bp. paṭivattitvā.
[13] B². Bp. *add* vā.
[14] Bp. kariyamāne.

rajitvā āharissāmīti vatvā kattha gantvā bhante rajāmīti pucchati, thero ca taṁ[1] yattha icchasi tattha gantvā rajāhīti vadati, ayaṁ vissaṭṭhadūto[2] nāma, theyyacittena palāyanto pi na avahārena kāretabbo. theyyacittena pana palāyato pi paribhogena vā aññathā vā nāsayato pi bhaṇḍadeyyam eva hoti. bhikkhu bhikkhussa hatthe kañci[3] parikkhāraṁ pahiṇāti[4] asukavihāre asukabhikkhussa dehīti, tassa theyyacitte uppanne sabbaṭṭhānesu asukaṁ nāma vihāraṁ gantvā cīvaraṁ dhovitvā vā rajitvā vā ehīti ettha vuttasadiso vinicchayo. aparo bhikkhuṁ pahiṇitukāmo nimittaṁ karoti ko nu kho gahetvā gamissatīti. tatra ce eko detha bhante ahaṁ gahetvā gamissāmīti gahetvā gacchati. tassa theyyacitte uppanne sabbaṭṭhānesu detha bhante cīvaraṁ asukaṁ nāma gāmaṁ gantvā rajitvā āharissāmīti ettha vuttasadiso vinicchayo. therena cīvaratthāya vatthaṁ labhitvā upaṭṭhākakule ṭhapitaṁ hoti, ath' assa antevāsiko vatthaṁ haritukāmo tatra gantvā taṁ kira vatthaṁ dethā 'ti therena pesito viya vadati, tassa vacanaṁ saddahitvā upāsakena ṭhapitaṁ upāsikā vā upāsikāya ṭhapitaṁ upāsako vā aññe vā koci nīharitvā deti, uddhāre yev' assa pārājikaṁ. sace pana therassa upaṭṭhākehi imaṁ therassa dassāmā 'ti attano vatthaṁ ṭhapitaṁ hoti, ath' assa antevāsiko taṁ haritukāmo tattha gantvā therassa kira vatthaṁ dātukāmattha taṁ dethā 'ti vadati, te c' assa saddahitvā mayaṁ bhante bhojetvā dassāmā 'ti ṭhapayimha,[5] handa gaṇhāhīti denti sāmikehi dinnattā pārājikaṁ n' atthi, asuddhacittena pana gahitattā dukkaṭaṁ bhaṇḍadeyyañ ca hoti. bhikkhu bhikkhussa vatvā gāmaṁ gacchati itthannāmo mama vassāvāsikaṁ dassati taṁ gahetvā ṭhapeyyāsīti. sādhū 'ti so bhikkhu tena dinnaṁ mahagghasāṭakaṁ attanā laddhena appagghasāṭakena saddhiṁ ṭhapetvā tena āgatena attano mahagghasāṭakassa laddhabhāvaṁ ñatvā vā aññatvā vā dehi me vassāvāsikan ti vutte tava thūlasāṭako laddho, mayhaṁ pana sāṭako mahaggho, dve pi amukasmiṁ[6] nāma okāse ṭhapitā,

---

[1] B².Bp. naṁ *for* taṁ.
[2] B². °duto.
[3] B².Bp. kiñci.
[4] B².Bp. pahiṇati.
[5] B². °yimhā.
[6] B².Bp. asukasmiṁ.

pavisitvā gaṇhāhīti vadati, tena pavisitvā thūlasāṭake gahite itarassa itaraṁ gaṇhato uddhāre pārājikaṁ. athāpi tassa sāṭake attano nāmaṁ attano ca sāṭake tassa nāmaṁ likhitvā gaccha nāmaṁ vācetvā gaṇhāhīti vadati, tatrāpi es' eva nayo. yo pana attanā ca tena ca laddhasāṭake ekato ṭhapetvā taṁ evaṁ vadati tayā ca mayā ca laddhasāṭakā dve pi antogabbhe ṭhapitā, gaccha yaṁ icchasi taṁ vicinitvā gaṇhā[1] 'ti, so ca lajjāya āvāsikena laddhaṁ thūlasāṭakam eva gaṇheyya, tatr' āvāsikassa vicinitvā gahitāvasesaṁ itaram gaṇhato anāpatti. āgantuko bhikkhu āvāsikānaṁ cīvarakammaṁ karontānaṁ samīpe pattacīvaraṁ ṭhapetvā ete saṅgopissantīti[2] maññamāno nahāyituṁ[3] vā aññatra vā gacchati. sace taṁ[4] āvāsikā saṅgopenti icc etaṁ kusalaṁ, no ce naṭṭhe gīvā na hoti, sace pi so idaṁ bhante ṭhapethā 'ti vatvā gacchati, itare ca kiccapasutattā[5] na jānanti, es' eva nayo. athāpi te idaṁ bhante ṭhapethā 'ti vuttā mayaṁ vyāvaṭā[6] 'ti paṭikkhipanti, itaro ca avassaṁ ṭhapessantīti anādiyitvā gacchati es' eva nayo. sace pana yācitā[7] ayācitā vā mayaṁ ṭhapessāma tvaṁ gacchā[8] 'ti vadanti taṁ saṅgopitabbaṁ, no ce saṅgopenti naṭṭhe gīvā. kasmā sampaṭicchitattā. yo bhikkhu bhaṇḍāgāriko hutvā paccūsasamaye eva bhikkhūnaṁ pattacīvarāni heṭṭhāpāsādaṁ oropetvā dvāraṁ apidahitvā tesam pi anārocetvā 'va dūre bhikkhācāraṁ gacchati, tāni te[9] corā haranti tass' eva gīvā. yo pana bhikkhūhi oropetha bhante pattacīvarāni kālo salākagahaṇassā[10] 'ti vutte[11] samāgatatthā 'ti pucchitvā āma samāgatamhā 'ti vutte pattacīvarāni nīharitvā nikkhipitvā[12] bhaṇḍāgāradvāraṁ bandhitvā tumhe pattacīvarāni gahetvā heṭṭhāpāsādadvāraṁ jaggitvā[13] gaccheyyāthā 'ti vatvā gacchati. tatra c' eko alasajātiko bhikkhu bhikkhūsu gatesu pacchā akkhīni puñchanto[14]

---

[1] Bp. gaṇhāhīti.
[2] B². °pessantīti.
[3] B².Bp. nhāyituṁ.
[4] B².Bp. nam *for* taṁ.
[5] B². sakiccapa°; Bp. sakiccappa°.
[6] Bp. byāvaṭā.
[7] B². *adds* vā.
[8] B². gacchāhīti.
[9] B².Bp. ce *for* te.
[10] Bp. °kaggaha°.
[11] Bp. vutto.
[12] Bp. nikkhamitvā.
[13] B². patijaggitvā; Bp. paṭijaggitvā.
[14] B². puñjanto; Bp. pucchanto.

uṭṭhahitvā udakaṭṭhānaṁ vā mukhadhovanatthaṁ[1] vā[2] gacchati, taṁ khaṇaṁ disvā corā[3] pattacīvaraṁ haranti suhaṭaṁ, bhaṇḍāgārikassa gīvā na hoti. sace pi koci bhaṇḍāgārikassa anārocetvā 'va bhaṇḍāgāre attano parikkhāraṁ ṭhapeti, tasmim pi naṭṭhe bhaṇḍāgārikassa gīvā na hoti. sace pana bhaṇḍāgāriko taṁ disvā aṭṭhāne ṭhapitan ti gahetvā ṭhapeti naṭṭhe tassa gīvā. sace pi ṭhapitabhikkhunā mayā bhante īdiso nāma parikkhāro ṭhapito, upadhāreyyāthā 'ti vutte[4] sādhū 'ti sampaṭicchati, dunnikkhittaṁ vā maññamāno aññasmiṁ ṭhāne ṭhapeti, tass' eva gīvā. nāhaṁ jānāmīti paṭikkhipantassa pana n' atthi gīvā. yo pi tassa passantass' eva ṭhapeti, bhaṇḍāgārikañ ca na sampaṭicchāpeti naṭṭhaṁ sunaṭṭham eva. sace taṁ bhaṇḍāgāriko aññatra ṭhapeti naṭṭhe gīvā. sace bhaṇḍāgāraṁ suguttaṁ sabbo saṅghassa ca cetiyassa ca parikkhāro tatth' eva ṭhapīyati[5] bhaṇḍāgāriko ca bālo abyatto dvāraṁ vivaritvā dhammakathaṁ vā sotuṁ aññaṁ vā kiñci kātuṁ katthaci gacchati, taṁ khaṇam disvā yattakaṁ corā haranti, sabbaṁ tassa gīvā. bhaṇḍāgārato[6] nikkhamitvā bahi caṅkamantassa vā dvāraṁ vivaritvā sarīraṁ utuṁ gāhāpentassa vā tatth' eva samaṇadhammānuyogena nisinnassa vā tatth' eva nisīditvā kenaci kammena vyāvaṭassa vā uccārapassāvapīḷitassa[7] vā sato tatth' eva upacāre vijjamāne bahi gacchato vā aññena vā kenaci ākārena pamattassa sato dvāraṁ vivaritvā vā vivaṭam eva pavisitvā vā sandhiṁ chinditvā vā yattakaṁ tassa pamādappaccayā corā haranti, sabbaṁ tass' eva gīvā. uṇhasamaye pana vātapānaṁ vivaritvā nipajjituṁ vaṭṭatīti vadanti. uccārapīḷitassa pana tasmiṁ upacāre asati aññattha gacchantassa gilānapakkhe ṭhitattā avisayo tasmā gīvā na hoti. yo pana anto uṇhapīḷito dvāraṁ suguttaṁ katvā bahi nikkhamati, corā ca taṁ[8] gahetvā dvāraṁ vivarā 'ti vadanti, yāva tatiyaṁ na vivaritabbaṁ. yadi pana te corā sace na vivarasi, tañ ca[9] māressāma dvārañ ca chinditvā[10] parikkhā-

[1] B². mūkha-.
[2] Bp. *omits* vā.
[3] B².Bp. *add* tassa.
[4] B².Bp. vutto.
[5] Bp. ṭhapiyati.
[6] B².Bp. °gārikassa.
[7] B².Bp. °tassāpi *and omits* vā.
[8] B².Bp. naṁ *for* taṁ.
[9] B². taṁ *for* tañ ca.
[10] B².Bp. bhinditvā.

raṁ harissāmā 'ti pharasuādīni ukkhipanti, mayi ca mate saṅghassa ca senāsane vinaṭṭhe guṇo n' atthīti vivarituṁ vaṭṭati, idhāpi avisayattā gīvā n' atthīti vadanti. sace koci āgantuko kuñcikaṁ vā deti dvāraṁ vā vivarati yattakaṁ corā haranti sabbaṁ tassa gīvā. saṅghena vā[1] gaṇena vā[1] bhaṇḍāgāraguttatthāya[2] sūciyantakañ ca kuñcikamuddikā ca yojetvā dinnā hoti, bhaṇḍāgāriko ghaṭikamattaṁ datvā nipajjati, corā vivaritvā parikkhāraṁ haranti tass' eva gīvā. sūciyantakañ ca kuñcikamuddikañ ca yojetvā nipannaṁ pan' etaṁ sace corā āgantvā vivarā 'ti vadanti, tattha purimanayen' eva paṭipajjitabbaṁ. evaṁ guttiṁ[3] katvā nipanne pana sace bhittiṁ vā chadanaṁ vā bhinditvā ummaggena[4] vā pavisitvā haranti, na tassa gīvā. sace bhaṇḍāgāre aññe pi therā vasanti, vivaṭe dvāre attano parikkhāraṁ gahetvā gacchanti, bhaṇḍāgāriko tesu gatesu dvāraṁ[5] jaggati, sace[6] tattha kiñci avaharati[7] bhaṇḍāgārikassa issarātāya bhaṇḍāgārikass' eva gīvā. therehi pana sahāyehi bhavitabbaṁ ayaṁ[8] sāmici. yadi bhaṇḍāgāriko tumhe bahi ṭhatvā 'va tumhākaṁ parikkhāraṁ gaṇhatha mā pavisitthā 'ti vadati, tesañ ca eko loḷamahāthero sāmaṇerehi c' eva upaṭṭhākehi ca saddhiṁ bhaṇḍāgāraṁ pavisitvā nisīdati c' eva nipajjati ca yattakaṁ bhaṇḍaṁ nassati sabbaṁ tassa gīvā, bhaṇḍāgārikena pana avasesattherehi ca sahāyehi bhavitabbaṁ. atha bhaṇḍāgāriko 'va[9] loḷasāmaṇere ca upaṭṭhāke ca gahetvā bhaṇḍāgāre nisīdati c' eva nipajjati ca, yaṁ tattha nassati sabbaṁ tass' eva gīvā. tasmā bhaṇḍāgārikeṇ' eva tattha vasitabbaṁ, avasesehi app' eva rukkhamūle vasitabbaṁ, na ca bhaṇḍāgārehi. yo[10] pana attano attano sabhāgabhikkhūnaṁ vasanagabbhesu parikkhāraṁ ṭhapenti, parikkhāre naṭṭhe yehi ṭhapito tesaṁ yeva gīvā, itarehi pana sahāyehi bhavitabbaṁ. yadi pana saṅgho bhaṇḍāgārikassa vihāre yeva yāgubhattaṁ dāpeti, so ca bhikkhācāratthāya gāmaṁ gacchati naṭṭhaṁ

---

[1] B².Bp. *omit* vā gaṇena vā.
[2] B². °gāraṁ gu°.
[3] B². gutti; Bp. guttaṁ.
[4] Bp. umaṅgena.
[5] B².Bp. *add* na.
[6] B².Bp. *add* pana.
[7] B². avahariyyati; Bp. avahariyati.
[8] B².Bp. *add* tattha.
[9] B². ca *for* 'va.
[10] B².Bp. ye.

tass' eva gīvā. bhikkhācāraṁ pavisantehi atirekacīvararakkhaṇatthāya ṭhapitavihāracārikassāpi[1] yāgubhattaṁ vā nivāpaṁ vā labhamānass' eva bhikkhācāraṁ gacchato yaṁ tattha nassati sabbaṁ gīvā. na kevalañ ca etam[2] eva, bhaṇḍāgārikassa viya yaṁ tassa pamādappaccayā nassati sabbaṁ gīvā. sace vihāro mahā hoti aññaṁ padesaṁ rakkhituṁ gacchantassa aññasmiṁ padese nikkhittaṁ haranti, avisayattā gīvā na hoti. īdise pana vihāre vemajjhe sabbesaṁ osaraṇaṭṭhāne parikkhāre ṭhapetvā nisīditabbaṁ, vihāracārikā[3] vā dve tayo ṭhapetabbā. sace tesaṁ pi[4] appamattānaṁ ito cito ca rakkhataṁ yeva kiñci nassati gīvā na hoti. vihāracārike[5] bandhitvā haritabhaṇḍam pi corānaṁ paṭipathaṁ gatesu aññena maggena haritabhaṇḍam pi na tesaṁ gīvā. sace vihāracārikānaṁ vihāre dātabbaṁ yāgubhattaṁ vā nivāpo vā na hoti, tehi pattabbalābhato atirekā dve tisso yāgusalākā tesaṁ pahonakabhattasalākā ca ṭhapetuṁ vaṭṭati. nibaddhaṁ[6] katvā pana na ṭhapetabbā, manussāhi vippaṭisārino[7] honti vihāracārikā yeva amhākaṁ bhattaṁ bhuñjantīti, tasmā parivattetvā ṭhapetabbā. sace tesaṁ sabhāgā salākabhattāni āharitvā denti, icc etaṁ kusalaṁ, no ce denti vāraṁ gāhāpetvā nīharāpetabbāni,[8] sace vihāracāriko dve tisso salākā[9] cattāri pañca salākabhattāni ca labhamāno 'va bhikkhācāraṁ gacchati, bhaṇḍāgārikassa viya sabbaṁ naṭṭhaṁ gīvā hoti. sace saṅghassa vihārapālānaṁ dātabbaṁ bhattaṁ vā nivāpo vā n' atthi, bhikkhu[10] vihāravāraṁ gahetvā attano attano nissitake jagganti,[11] sampattaṁ vāraṁ agahetuṁ[12] na labbhati, yathā aññe bhikkhū karonti, tath' eva kātabbaṁ. bhikkhūhi pana asahāyassa vā adutiyassa vā yassa sabhāgo bhikkhu bhattaṁ ānetvā dātā n' atthi, evarūpassa vāro na pāpetabbo. yam pi pākavaṭṭatthāya[13] vihāre ṭhapenti, taṁ gahetvā upajīvantena ṭhātabbaṁ. yo taṁ na

---

1 B². Bp. °ravārikassāpi.
2 B². etakam; Bp. ettakam.
3 B². Bp. °ravārikā.
4 Bp. *omits* pi.
5 B². Bp. vihāravāri° *for* vihāracāri°, *sic passim*.
6 B². nibandhaṁ.
7 B². vippaṭirino.
8 B². Bp. °tabbaṁ.
9 B². Bp. yāgusalākā.
10 Bp. bhikkhū.
11 B². jaggenti.
12 Bp. aggahetuṁ.
13 Bp. °vattatthāya.

upajīvati[1] vāraṁ na gāhāpetabbaṁ[2] phalāphalatthāya pi vihāre bhikkhuṁ[3] ṭhapenti jaggitvā gopetvā phalavāraṇa bhājetvā khādanti, yo tāni khādati tena ṭhātabbaṁ, anupajīvanto na gāhāpetabbo.[4] senāsanamañcapīṭhapaccattharaṇarakkhaṇatthāya pi ṭhapenti, āvāse vasantena ṭhātabbaṁ, abbhokāsiko pana rukkhamūliko vā na gāhetabbo.[5] eko navako hoti, bahussuto pana bahunnaṁ[6] dhammaṁ vāceti, paripucchaṁ deti, pāliṁ vaṇṇeti, dhammakathaṁ katheti, saṅghassa bhāraṁ nittharati, ayaṁ lābhaṁ paribhuñjanto pi āvāse vasanto pi vāraṁ na gāhetabbo,[7] purisaviseso nāma ñātabbo ti vadanti. uposathāgārapaṭimāgharajaggikassa[8] pana dviguṇaṁ[9] yāgubhattaṁ devasikaṁ taṇḍulanāḷi[10] saṁvacchare ticīvaraṁ dasavīsagghanakaṁ kappiyabhaṇḍañ ca dātabbaṁ. sace pana tassa taṁ labhamānass' eva pamādena tattha kiñci nassati sabbaṁ gīvā, bandhitvā balakkārena acchinnaṁ pana na gīvā. tattha cetiyassa vā saṅghassa vā santakena cetiyassa santakaṁ rakkhāpetuṁ vaṭṭati. cetiyassa santakena saṅghassa santakaṁ rakkhāpetuṁ na vaṭṭati. yam pana cetiyassa santakena saddhiṁ saṅghassa santakaṁ ṭhapitaṁ hoti, taṁ cetiyasantake[11] rakkhāpite rakkhitam eva hotīti evaṁ vaṭṭati. pakkhavārena uposathāgārādīni rakkhato pi pamādavasena naṭṭhaṁ gīvā yevā 'ti.—upanidhikathā niṭṭhitā—.

suṅkaṁ tato hanantīti *suṅkaghātaṁ* suṅkaṭṭhānass' etaṁ adhivacanaṁ, taṁ hi yasmā tato suṅkāraharaṁ bhaṇḍaṁ suṅkaṁ[12] adatvā nīharantā rañño suṅkaṁ hananti vināsenti, tasmā suṅkaghātan ti vuttaṁ. tatra pavisitvā ti tatra pabbatakhaṇḍādīsu raññā paricchedaṁ katvā ṭhapite suṅkaṭṭhāne pavisitvā. rājagghaṁ bhaṇḍan ti rājāraharaṁ bhaṇḍaṁ, yato rañño pañcamāsakaṁ vā atirekapañcamāsakaṁ vā agghanakaṁ suṅkaṁ dātabbaṁ hoti, taṁ bhaṇḍan ti attho.

---

[1] Bp. *adds* so.
[2] B². Bp. °tabbo.
[3] B². bhikkhu.
[4] B². gāhetabbo.
[5] Bp. gahāpetabbo.
[6] B². Bp. bahūnaṁ.
[7] B². gāhāpetabbo.
[8] Bp. °jaggakassa.
[9] B². duguṇaṁ; Bp. diguṇaṁ.
[10] B². taṇḍulanāḷiṁ; Bp. taṇḍulanāḷi.
[11] B². cetiyassa santake
[12] Bp. *omits* suṅkaṁ.

rājakan ti pi pāṭho ayam eva attho. theyyacitto ti ito raññō suṅkaṁ na dassāmīti theyyacittaṁ uppādetvā taṁ bhaṇḍaṁ āmasati dukkaṭaṁ. ṭhapitaṭṭhānato gahetvā thavikāyaṁ[1] vā pakkhipati, paṭicchannaṭṭhāne vā ūrunā[2] saddhiṁ bandhati thullaccayaṁ. suṅkaṭṭhānena paricchinnattā ṭhānācāvanaṁ na hoti, suṅkaṭṭhānaparicchedaṁ dutiyaṁ pādaṁ atikkāmeti pārājikaṁ. bahi suṅkaghātaṁ pātetīti rājapurisānaṁ aññavihatabhāvaṁ[3] passitvā anto ṭhito 'va bahipatanatthāya khipati,[4] taṁ ce avassapatanakaṁ[5] hatthato muttamatte pārājikaṁ. taṁ ce rukkhe vā khāṇumhi vā paṭihataṁ balavavātavegukkhittaṁ vā hutvā puna anto yeva patati rakkhati, puna gaṇhitvā khipati pubbe vuttanayen' eva pārājikaṁ. bhūmiyaṁ patitvā vaṭṭantaṁ puna anto pavisati pārājikaṁ eva. Kurundiya-saṅkhepaṭṭhakathāsu pana sace bahi patitaṁ ṭhatvā[6] ṭhatvā vaṭṭantaṁ pavisati pārājikaṁ. sace atiṭṭhamānaṁ yeva vaṭṭitvā pavisati rakkhatīti vuttaṁ. anto ṭhatvā hatthena vā pādena vā yaṭṭhiyā vā vaṭṭeti, aññena vā vaṭṭāpeti, sace aṭhatvā[7] vaṭṭamānaṁ gataṁ pārājikaṁ. anto ṭhatvā ṭhatvā[6] bahigacchantaṁ rakkhati, vaṭṭitvā gamissatīti vā añño naṁ[8] vaṭṭessatīti vā anto ṭhapitaṁ pacchā sayaṁ vā vaṭṭamānaṁ aññena vā vaṭṭitaṁ bahi gacchati rakkhati yeva, suddhacittena ṭhapite pana tathāgacchante vattabbam eva n' atthi. dve puṭake ekābaddhe[9] katvā suṅkaṭṭhānasīmantare ṭhapeti. kiñcāpi bahiputake suṅkaṁ pādaṁ agghati, tena saddhiṁ ekābaddhatāya[10] anto puṭake[11] rakkhati. sace pana parivattetvā[12] abbhantarimaṁ bahi ṭhapeti pārājikaṁ. kāje pi ekābaddhaṁ katvā ṭhapite es' eva nayo. sace pana abandhitvā kājakoṭiyaṁ ṭhapitamattam eva hoti pārājikaṁ. gacchante yāne vā assapiṭṭhiādīsu vā ṭhapeti bahi nīharissatīti nīhaṭe pi avahāro n' atthi, bhaṇḍadeyyam pi na hoti. kasmā, atra paviṭ-

---

1 B^2.Bp. thavikāya.
2 B^2. urunā.
3 B^2. aññāvi°; Bp. aññavihita°.
4 B^2. khīpati.
5 B^2.Bp. avassaṁ patanakaṁ.
6 Bp. *omits one* ṭhatvā.
7 Bp. aṭṭhatvā.
8 B^2. na *for* naṁ.
9 Bp. eka°.
10 Bp. *adds* pana.
11 B^2.Bp. puṭako.
12 Bp. °vattitvā.

ṭhassa suṅkaṁ gaṇhantū 'ti vuttattā. idañ ca suṅkaṭṭhānassa bahi ṭhitaṁ na ca tena nītaṁ, tasmā n' eva bhaṇḍadeyyaṁ na pārājikaṁ. ṭhitayānādīsu ṭhapite[1] vinā tassa payogaṁ gatesu theyyacitte pi sati n' ev' atthi avahāro. yadi pana ṭhapetvā yānādīni pājento atikkāmeti, hatthisippādīsu[2] vā kataparicayattā purato ṭhatvā ehi[3] re ti pakkosati, sīmātikkame pārājikaṁ. eḷakalomasikkhāpade imasmiṁ ṭhāne aññaṁ harāpeti[4] anāpatti idha pārājikaṁ. tatra aññassa yāne vā bhaṇḍe vā ajānantassa pakkhipitvāpi[5] tiyojanaṁ atikkāmeti, nissaggiyāni hontīti pācittiyaṁ, idha anāpatti. suṅkaṭṭhāne suṅkaṁ datvā 'va gantuṁ vaṭṭati. eko ābhogaṁ katvā gacchati sace suṅkaṁ dehīti vakkhanti dassāmi, no ce vakkhanti gamissāmīti. taṁ disvā eko suṅkiko[6] eko[7] bhikkhu gacchati gaṇhatha naṁ suṅkan ti ca[8] vadati. aparo kuto pabbajitassa suṅkaṁ, gacchatū 'ti vadati, laddhakappaṁ hoti gantabbaṁ. bhikkhūnaṁ suṅkaṁ adatvā gantuṁ na vaṭṭati. gaṇha upāsakā 'ti vutte pana bhikkhussa suṅkaṁ gaṇhantehi pattacīvaraṁ gahetabbaṁ bhavissati, kiṁ tena gacchatū 'ti vutte pi laddhakappam eva. sace pi suṅkikā niddāyanti vā jūtaṁ vā kīḷanti yattha katthaci vā gatā, ayañ ca kuhiṁ suṅkikā ti pakkositvāpi na passati, laddhakappam eva. sace pi suṅkaṭṭhānaṁ patvā aññavihito[9] vā[10] kiñci cintento[11] vā sajjhāyanto vā manasikāraṁ anuyuñjanto vā corahatthisīhabyagghādīhi sahasā vuṭṭhāya samanubaddho[12] vā mahāmeghaṁ vuṭṭhitaṁ[13] disvā purato sālaṁ pavisitukāmo vā hutvā taṁ ṭhānaṁ atikkāmeti,[14] laddhakappam eva. suṅkaṁ pariharatīti ettha upacāraṁ okkamitvā kincāpi pariharati, avahāro yevā 'ti Kurundaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. Mahā-aṭṭhakathāyam pana pariharantaṁ rājapurisā viheṭhentīti[15] kevalaṁ ādīnavaṁ dassetvā upa-

[1] B².Bp. ṭhapitesu.
[2] B².Bp. hatthisuttādīsu.
[3] B². āhara *for* ehi.
[4] B². harāpetīti.
[5] B².Bp. *omit* pi.
[6] B². suṅkako.
[7] Bp. eso.
[8] B².Bp. *omit* ca.
[9] B². aññāvi°.
[10] Bp. *omits* vā.
[11] B². cintanto.
[12] B². °bandho.
[13] B².Bp. uṭṭhitaṁ.
[14] Bp. atikkamati.
[15] B². vihedhentīti.

cāraṁ okkamitvā pariharato dukkaṭaṁ. anokkamitvā pariharato anāpattīti vuttaṁ. idaṁ pāliyā sameti, ettha dvīhi leḍḍupātehi upacāro paricchinditabbo ti.—suṅkaghātakathā[1] niṭṭhitā—.

ito parasmiṁ ekaṁsena avahārapahonakapāṇaṁ[2] dassento *manussapāṇo* ti āha. tam pi bhujissaṁ harantassa avahāro n' atthi. yo pi bhujisso mātarā vā pitarā vā āṭhapito hoti attanā vā attano upari katvā paññāsaṁ vā saṭṭhiṁ vā aggahesi. tam pi harantassa avahāro n' atthi, dhanaṁ pana gataṭṭhāne 'va[3] vaḍḍhati. antojātakadhanakkītakakaramarāṇītakappabhedaṁ.[4] pana dāsaṁ yeva harantassa avahāro hoti, tam eva hi sandhāya idaṁ vuttaṁ pāṇo nāma manussapāṇo vuccatīti. ettha ca gehadāsiyā kucchismiṁ[5] dāsassa jāto antojātako,[6] dhanena kīto dhanakkīto, paradesato haritvā ānetvā dāsavyaṁ[7] upagamito karamarāṇīto[8] ti veditabbo. evarūpaṁ pāṇaṁ hariṣsāmīti āmasati dukkaṭaṁ, hatthe vā pāde vā gahetvā ukkhipanto phandāpeti thullaccayaṁ, ukkhipitvā[9] palāyitukāmo kesaggamattam[10] pi ṭhitaṭṭhānato atikkāmeti pārājikaṁ. kesesu vā hatthesu vā gahetvā kaḍḍhati, padavārena kāretabbo. padasā nessāmīti tajjento vā paharanto vā ito gacchāhīti vadati, tena vuttadisābhāgaṁ gacchantassa dutiyapadavāre pārājikaṁ. ye pi tena saddhiṁ ekacchandā honti, sabbesaṁ ekakkhaṇe pārājikaṁ. bhikkhudāsaṁ disvā sukhadukkhaṁ pucchitvā vā apucchitvā vā gaccha palāyitvā sukhaṁ jīvā 'ti vadati, so ce palāyati dutiyapadavāre pārājikaṁ. taṁ attano samīpaṁ āgataṁ añño palāyāhīti[11] vadati, sace[12] bhikkhusataṁ paṭipāṭiyā attano attano samīpam āgataṁ[13] vadati, sabbesaṁ pārājikaṁ. yo pana vegasā palāyantaṁ yeva palāya yāva

---

[1] B². °ghātakakathā.
[2] Bp. °rappahona°.
[3] B².Bp. *omit* 'va.
[4] B². antojātadhanakkitakaramarānitappabhedaṁ; Bp. antojātakadhanakkītakaramarānītappabhedaṁ.
[5] B².Bp. kucchimhi.
[6] B². °jāto.
[7] Bp. dāsabyaṁ.
[8] B². °rānito; Bp. °rānīto.
[9] B². °petvā.
[10] Bp. keggamasattam *by mistake*.
[11] B². palāhīti; Bp. palāyā 'ti.
[12] B². *adds* pi.
[13] B². *adds* pucchitvā.

taṁ sāmikā na gaṇhantīti bhaṇati, anāpatti pārājikassa. sace pana sanikaṁ[1] gacchantaṁ bhaṇati, so ca tassa vacanena sīghaṁ[2] gacchati pārājikaṁ. palāyitvā aññaṁ gāmaṁ vā desaṁ vā gataṁ disvā tato pi palāpentassa pārājikam eva. adinnādānaṁ nāma pariyāyena muccati, yo hi evaṁ vadati,[3] tvaṁ idha kiṁ karosi, kiṁ te palāyituṁ na vaṭṭatīti vā kiṁ katthaci gantvā sukhaṁ jīvituṁ na vaṭṭatīti vā dāsādāsiyo palāyitvā amukaṁ[4] nāma padesaṁ gantvā sukhaṁ jīvissantīti[5] vā vadati, so ca tassa vacanaṁ sutvā palāyati avahāro n' atthi. yo pi mayaṁ amukaṁ nāma padesaṁ gacchāma, tatra gatā sukhaṁ jīvanti,amhehi ca saddhiṁ gacchantānaṁ antarāmagge pi pātheyyādīhi kilamatho n' atthīti vatvā sukhaṁ attanā saddhiṁ āgacchantaṁ gahetvā gacchati maggagamanavasena na theyyacittena n' ev' atthi avahāro. antarāmagge ca coresu uṭṭhitesu are corā vuṭṭhitā[6] vegena palāyāhi[7] ehi yāhīti vadantassāpi corantarāyamocanatthāya vuttattā avahāraṁ na vadanti[8]—pāṇakathā niṭṭhitā—.

apadesu ahi nāma sassāmiko ahiguṇṭhikādīhi[9] gahitasappo. yaṁ kīlāpento[10] aḍḍham pi pādam pi kahāpaṇam pi labhanti. muñcantāpi hiraññaṁ vā suvaṇṇaṁ vā gahetvā 'va muñcanti. te kassaci bhikkhuno nisinnokāsaṁ gantvā sappakaraṇḍaṁ ṭhapetvā niddāyanti vā katthaci vā gacchanti. tatra ce so bhikkhu theyyacittena taṁ karaṇḍaṁ āmasati dukkaṭaṁ, phandāpeti thullaccayaṁ, ṭhānā cāveti pārājikaṁ. sace pana karaṇḍakaṁ ugghāṭetvā sappaṁ gīvāya gaṇhati dukkaṭaṁ, uddharati thullaccayaṁ, ujukaṁ katvā uddharantassa karaṇḍatalato sappassa naṅguṭṭhe kesaggamatte mutte pārājikaṁ. ghaṁsitvā kaḍḍhantassa[11] naṅguṭṭhe mukhavaṭṭito muttamatte pārājikaṁ. karaṇḍamukhaṁ īsakaṁ vivaritvā pahāraṁ vā datvā ehi re ti nāmena pakkositvā vā[12] nikkhāmeti

---

[1] Bp. saṇikaṁ.
[2] B². siṅghaṁ.
[3] B². vadeti.
[4] B². asukaṁ, *sic passim.*
[5] B².Bp. jīvantīti, *and* Bp. *omits* vā vadati.
[6] B².Bp. uṭṭhitā.
[7] B².Bp. palāya.
[8] B².Bp. vadantīti.
[9] B².Bp. ahiguṇḍikā°.
[10] Bp. °pentā.
[11] B². kaḍḍhentassa.
[12] B².Bp. *omit* vā.

pārājikaṁ. tath' eva vivaritvā maṇḍūkasaddaṁ[1] mūsikasaddaṁ vā lājāvikiraṇaṁ vā katvā nāmena pakkosati accharakaṁ[2] vā hanti,[3] evaṁ nikkhante pi pārājikaṁ. mukhaṁ avivaritvāpi evaṁ kate chāto sappo sīsena karaṇḍaputaṁ āhacca okāsaṁ katvā palāyati pārājikam eva. sace pana mukhe vivarite sayam eva sappo nikkhamitvā palāyati bhaṇḍadeyyaṁ. athāpi mukhaṁ vivaritvā vā avivaritvā vā kevalaṁ maṇḍūkamūsikasaddalājāvikiraṇam[4] eva ca karoti, na nāmaṁ gahetvā pakkosati na accharaṁ[5] vā hanti,[6] sappo[7] chātattā maṇḍūkādīni khādissāmīti nikkhamitvā palāyati bhaṇḍadeyyam[8] eva. maccho kevalaṁ idha apadagahaṇena[9] āgato, yaṁ pan' ettha vattabbaṁ taṁ udakaṭṭhe vuttam evā 'ti.—apadakathā niṭṭhitā—.

dipadesu[10] ye avahariturn sakkā, te dassento manussā pakkhajāto ti āha. devatā pana avahariturn na sakkā, pakkhājātā etesan ti pakkhajātā, te lomapakkhā cammapakkhā aṭṭhipakkhā ti tividhā. tattha morakukkuṭādayo lomapakkhā, vagguliādayo cammapakkhā, bhamarādayo aṭṭhipakkhā ti veditabbā. te sabbe pi manussā ca pakkhajātā ca kevalaṁ idha dipadagahaṇena[11] āgatā. yam pan'[12] ettha vattabbaṁ, taṁ ākāsaṭṭhe ca pāṇe ca vuttanayam evā 'ti.—dipadakathā niṭṭhitā—.

catuppadesu pasukā ti pāliyaṁ āgatāvasesā sabbā catuppadajātīti[13] veditabbā. hatthiādāyo pākaṭā yeva. tattha theyyacittena hatthiṁ āmasantassa dukkaṭaṁ, phandāpentassa thullaccayaṁ. yo pana mahābalo balamadena taruṇaṁ bhiṅkacchāpaṁ nābhimūle sīsena uddhāretvā[14] gaṇhanto cattāro pāde soṇḍañ ca bhūmito kesaggamattam pi moceti pārājikaṁ. hatthī pana koci hatthisālāyaṁ bandhitvā·

---

1 B².Bp. *add* vā.
2 B².Bp. °rikaṁ.
3 B².Bp. paharati.
4 Bp. °saddaṁ lājā°.
5 B².Bp. accharikaṁ.
6 B².Bp. paharati.
7 B². *adds* ca.
8 B². °yyaṁ *and omits* eva.
9 Bp. apadagga°.
10 B².Bp. dvipadesu.
11 B².Bp. dvipada°, *sic passim* ; Bp. dvipadaggahaṇena.
12 Bp. panattha.
13 B². °jāti.
14 Bp. uccāretvā.

ṭhapito hoti, koci abaddho[1] va tiṭṭhati, koci anto vatthumhi tiṭṭhati, koci rājaṅgaṇe,[2] tattha hatthisālāyaṁ gīvāya bandhitvā ṭhapitassa gīvābandhanañ[3] ca cattāro ca pādā ti pañcaṭhānāni honti. gīvāya ca ekasmiñ ca pāde ayasaṅkhalikāya baddhassa[4] chaṭhānāni, gīvāyañ[5] ca dvīsu ca pādesu baddhassa sattaṭhānāni, tesaṁ vasena phandāpanaṭṭhānācāvanādīni[6] veditabbāni. abaddhassa sakalā hatthisālā ṭhānaṁ, tato atikkāmeti[7] pārājikaṁ. anto vatthumhi ṭhitassa sakalaṁ anto vatthum eva ṭhānaṁ, tassa vatthudvārātikkamane pārājikaṁ. rājaṅgaṇe ṭhitassa sakalanagaraṁ ṭhānaṁ, tassa nagaradvārātikkamane pārājikaṁ. bahinagare ṭhitassa ṭhitaṭṭhānam eva ṭhānaṁ, taṁ haranto padavārena kāretabbo, nipannassa ekam eva ṭhānaṁ, taṁ theyyacittena uṭṭhāpentassa[8] uṭṭhitamatte pārājikaṁ, asse pi ayam eva vinicchayo. sace pana so catusu pādesu baddho[9] hoti, aṭṭhaṭṭhānāni veditabbāni, esa nayo[10] oṭṭhe pi. goṇo[11] pi koci gehe bandhitvā ṭhapito hoti, koci abandho[12] 'va tiṭṭhati, koci pana vaje bandhitvā ṭhapito hoti, koci abandho[12] 'va tiṭṭhati. tattha gehe bandhitvā ṭhapitassa cattāro pādā bandhanañ cā 'ti pañcaṭhānāni, abaddhassa sakalaṁ gehaṁ, vaje pi baddhassa pañcaṭhānāni abaddhassa sakalo vajo, taṁ vajadvāraṁ atikkāmeti pārājikaṁ. vajaṁ bhinditvā haranto khaṇḍadvāraṁ atikkāmeti pārājikaṁ. dvāraṁ vā vivaritvā vajaṁ vā bhinditvā bahi ṭhito nāmena pakkositvā nikkhāmeti pārājikaṁ. sākhābhaṅgaṁ dassetvā pakkosantassāpi es' eva nayo. dvāraṁ avivaritvā vajaṁ abhinditvā kevalaṁ[13] sākhābhaṅgaṁ ḷāletvā pakkosati, goṇo chātatāya vajaṁ laṅghetvā[14] nikkhamati pārājikam eva. sace pana dvāre vivarite vaje vā bhinne sayam eva nikkhamati, bhaṇḍadeyyaṁ, dvāraṁ vivaritvā vā avivaritvā vā vajaṁ[15] bhinditvā vā abhinditvā vā kevalaṁ

---

[1] B^2. abandho.
[2] Bp. *adds* tiṭṭhati.
[3] B^2. gīvāya bandhanañ; Bp. gīvā bandhanañ.
[4] B^2. bandhassa, *sic passim*.
[5] Bp. gīvāya.
[6] B^2.Bp. °vanāni.
[7] B^2.Bp. atikkamane.
[8] B^2. upaṭhapen°.
[9] B^2. bandho.
[10] B^2. es' eva nayo.
[11] B^2.Bp. goṇe.
[12] Bp. abaddho.
[13] B^2.Bp. *omit this*.
[14] B^2. laṅghitvā.
[15] B^2.Bp. *add* pi.

sākhābhaṅgaṁ cāleti na pakkosati, goṇo chātatāya padasā vā laṅghetvā[1] vā nikkhamati bhaṇḍadeyyam eva. eko majjhe gāme bandho[2] ṭhito, eko nipanno ṭhitagoṇassa pañcaṭhānāni honti, nipannassa dve,[3] tesaṁ vasena phandāpanaṭṭhānācāvanāni veditabbāni. so pana nipannaṁ anuṭṭhapetvā tatth' eva ghāteti bhaṇḍadeyyaṁ. suparikkhitte pana dvārayuttagāme[4] ṭhitagoṇassa sakalagāmo ṭhānaṁ. aparikkhitte ṭhitassa vā carantassa vā pādehi akkantaṭṭhānam eva ṭhānaṁ. gadrabhapasukādīsu[5] pi ayam eva vinicchayo ti.—catuppadakathā niṭṭhitā—.

bahuppadesu sace ekāya satapadiyā vatthuṁ[6] pūrati, taṁ padasā nentassa navanavuti thullaccayāni ekaṁ pārājikaṁ, sesaṁ vuttanayam evā 'ti.—bahuppadakathā niṭṭhitā—.

ocaratīti *ocarako* tattha tattha anto anupavisatīti vuttaṁ hoti. *ocaritvā* ti sallakkhetvā upadhāretvā ti attho. *ācikkhatī*ti parakulesu vā vihārādīsu vā duṭṭhapitaṁ asaṁvihitārakkhaṁ bhaṇḍaṁ aññassa corakammaṁ kātuṁ paṭibalassa āroceti. *āpatti ubhinnaṁ pārājikassā* 'ti avassaṁ hāriye bhaṇḍe ocarakassa āṇattikkhaṇe, itarassa ṭhānācāvane ti evaṁ āpatti ubhinnaṁ pārājikassa. yo pana puriso gehe n' atthi bhaṇḍaṁ asukasmiṁ nāma padese ṭhapitaṁ asaṁvihitārakkhaṁ dvāraṁ asaṁvutaṁ gatamatten' eva sakkā hārituṁ,[7] n' atthi nāma koci purisakārūpajīvi.[8] yo[9] taṁ gantvā hareyyā 'ti ādinā nayena pariyāya kathaṁ karoti, taṁ ca sutvā aññō ahaṁ dāni harissāmīti gantvā harati, tassa ṭhānācāvane pārājikaṁ itarassa pana anāpatti. pariyāyena hi adinnādānato muccatīti.—ocarakakathā niṭṭhitā—.

oṇiṁ rakkhatīti *oṇirakkho*.[10] yo parena attano vasanaṭṭhāne ābhataṁ bhaṇḍaṁ idaṁ tāva bhante muhuttaṁ oloketha yāva[11] ahaṁ idaṁ nāma kiccaṁ katvā āgacchāmīti

[1] B². laṇghitvā.
[2] Bp. baddho.
[3] B².Bp. *add* ṭhānāni.
[4] B².Bp. -yutte gāme.
[5] B².Bp. °pasukāsu.
[6] B². vatthu pūreti; Bp. vatthu pūrati.
[7] B².Bp. haritum.
[8] Bp. °rūpajivī.
[9] B². *adds* pi.
[10] B². oṇī-, *sic passim*.
[11] B².Bp. yavāhaṁ.

vutte rakkhati tass' etaṁ adhivacanaṁ. ten' ev' āha oṇirakkho nāma āhaṭaṁ bhaṇḍaṁ gopento ti, tattha oṇirakkho yebhuyyena bandhitvā laggetvā[1] ṭhapitabhaṇḍaṁ amocetvā 'va heṭṭhā pasibbakaṁ vā puṭakaṁ vā chinditvā kiñcimattaṁ vā[2] gahetvā sibbanādiṁ[3] puna pākatikaṁ karoti, evaṁ gaṇhissāmīti āmasanādīni karontassa anurūpā āpattiyo veditabbā ti.—oṇirakkhakathā niṭṭhitā—.

saṁvidhāya avahāro *saṁvidāvahāro*, aññamaññasaññatiyā[4] katāvahāro ti vuttaṁ hoti. saṁvidahitvā ti ekacchandatāya ekajjhāsayatāya sammantayitvā[5] ti attho. tatrāyaṁ vinicchayo, sambahulā[6] bhikkhū asukaṁ nāma gehaṁ gantvā chadanaṁ vā bhinditvā saddhiṁ vā chinditvā bhaṇḍaṁ harissāmīti[7] saṁvidahitvā gacchanti, tesu eko bhaṇḍaṁ avaharati, tass' uddhāre sabbesaṁ pārājikaṁ. Parivāre pi c' etaṁ vuttaṁ:—

> caturo janā saṁvidhāya garubhaṇḍaṁ avaharuṁ,[8]
> tayo pārājikā vuttā[9] eko[10] na pārājiko,
> pañhā me sā kusalehi cintitā ti.*

tassāyaṁ attho, cattāro janā ācariyantevāsikā chamāsikaṁ[11] garubhaṇḍaṁ harituākāmā[12] jātā. tattha ācariyo, tvaṁ ekaṁ māsakaṁ hara tvaṁ ekaṁ tvaṁ ekaṁ ahaṁ tayo harissāmīti āha. antevāsikesu pana paṭhamo tumhe bhante tayo haratha tvaṁ ekaṁ hara tvaṁ ekaṁ ahaṁ ekaṁ harissāmīti āha. itare pi dve evam evaṁ[13] āhaṁsu. tattha antevāsikesu ekam ekassa eko[14] māsako sāhatthiko hoti tena tesaṁ[15] dukkaṭāpattiyo, pañca āṇattikā, tehi tiṇṇam pi pārājikaṁ. ācariyassa pana tayo sāhatthikā tehi 'ssa thullaccayaṁ, tayo āṇattikā tehi pi thullaccayam eva. imasmiṁ hi adinnādānasikkhāpade sāhatthiyaṁ vā āṇattiyassa āṇattiyaṁ vā

---

[1] B². lañjitvā; Bp. lañjetvā.
[2] B². Bp. *omit* vā.
[3] B². pasibbanādiṁ.
[4] B². °maññassapaññatiyā.
[5] B². samantayitvā.
[6] B². °hūlā.
[7] Bp. harissāmā 'ti.
[8] Bp. avāharuṁ.
[9] B². *omits* vuttā.
[10] B². Bp. *add* 'va *after* eko.
[11] B². Bp. -māsakaṁ.
[12] B². Bp. āharitu°.
[13] B². Bp. eva.
[14] B². Bp. ekeko.
[15] B². Bp. nesaṁ.

* Vin. v, 217.

sāhatthiyassa aṅgaṁ na hoti, sāhatthiyam pana sāhatthiyen' eva kāretabbaṁ āṇattiyaṁ āṇattiyen' eva. tena vuttaṁ: caturo janā saṁvidhāya—pe—pañhā me sā kusalehi cintitā 'ti. api ca saṁvidāvahāre asammohatthaṁ ekaṁ[1] bhaṇḍaṁ ekaṭṭhānaṁ, ekaṁ[1] bhaṇḍaṁ nānāṭṭhānaṁ,[2] nānābhaṇḍaṁ ekaṁ[1] ṭhānaṁ, nānābhaṇḍaṁ nānāṭhānan ti idam pi catukkaṁ atthato sallakkhetabbaṁ. tattha ekaṁ[1] bhaṇḍaṁ ekaṭṭhānan ti ekakulassa āpaṇaphalake pañcamāsakaṁ bhaṇḍaṁ duṭṭhapitaṁ disvā sambahulā bhikkhū ekaṁ āṇāpenti gacche taṁ āharā 'ti, tass' uddhāre sabbesaṁ pārājikaṁ. ekaṁ[1] bhaṇḍaṁ nānāṭhānan ti ekakulassa pañcasu āpaṇaphalakesu ekekamāsakaṁ duṭṭhapitaṁ disvā sambahulā ekaṁ aṇāpenti[3] gacch' ete[4] āharā 'ti, pañcamassa māsakassa uddhāre sabbesaṁ pārājikaṁ. nānābhaṇḍaṁ ekaṭṭhānan ti bahunnaṁ[5] santakaṁ pañcamāsakaṁ vā atirekapañcamāsakaṁ vā agghaṇakaṁ bhaṇḍaṁ ekasmiṁ ṭhāne duṭṭhapitaṁ disvā sambahulā ekaṁ aṇāpenti[3] gacch' ete āharā 'ti, tass' uddhāre sabbesaṁ pārājikaṁ. nānābhaṇḍaṁ nānāṭhānan ti pañcannaṁ kulānaṁ pañcasu āpaṇaphalakesu ekekamāsakaṁ duṭṭhapitaṁ[6] disvā sambahulā ekaṁ āṇāpenti gacch' ete āharā 'ti pañcamassa māsakassa uddhāre sabbesaṁ pārājikan ti.—saṁvidhāvahārakathā[7] niṭṭhitā—.

saṅketakamman ti sañjānanakammaṁ, kālaparicchedavasena saññāṇakaraṇan ti attho. ettha ca purebhattaṁ avaharā 'ti vutte ajja vā purebhattaṁ avaharatu sve vā anāgate vā[8] saṁvacchare, n' atthi visaṅketo. ubhinnam pi ocarake vuttanayen' eva pārājikaṁ. sace pana ajja purebhattaṁ āharā[9] 'ti vutte sve[10] harati, ajjā 'ti niyamitaṁ[11] taṁ saṅketaṁ atikkamma pacchā pacchā avahaṭaṁ hoti. sace sve purebhattaṁ avaharā 'ti vutte ajja purebhattaṁ

---

[1] B².Bp. eka-.
[2] Bp. nānāṭhānaṁ.
[3] B².Bp. āṇā°.
[4] B². gaccha te.
[5] B².Bp. bahūnaṁ.
[6] B². °pita.
[7] Bp. saṁvidā° *by mistake.*
[8] B². *this comes after* saṁvacchare.
[9] B².Bp. harā 'ti.
[10] B². sve 'va avaharati; Bp. sve avaharati.
[11] B².Bp. niyāmitaṁ.

avaharati, sve ti niyāmitaṁ taṁ saṅketaṁ appatvā pure avahaṭaṁ hoti. evaṁ avaharantassa avahārakass' eva pārājikam, mūlaṭṭhassa anāpatti. sve purebhattan ti vutte tadahe 'va vā sve pacchā bhattaṁ vā haranto pi taṁ saṅketaṁ pure vā[1] pacchā vā[1] haratīti veditabbo. esa nayo[2] pacchābhattarattindivesu[3] pi purimayāmamajjhimayāma-pacchimayāma-kālajūṇhamāsa[4]-utusaṁvaccharādivasenāpi[5] c' ettha saṅketavisaṅketatā veditabbā. purebhattaṁ harā 'ti vutte purebhattam eva harissāmīti vāyamantassa pacchā-bhattaṁ hoti, ettha kathan ti. Mahāsummatthero tāva āha, purebhattappayogo 'va eso tasmā mūlaṭṭho na muccatīti. Mahāpadumatthero panāha, kālaparicchedaṁ atikkantattā visaṅketaṁ tasmā mūlaṭṭho muccatīti.—saṅketakamma-kathā niṭṭhitā—.

nimittakamman ti saññuppādanatthaṁ kassaci nimittassa karaṇaṁ, taṁ akkhi[6] vā nikhaṇissāmīti ādinā nayena tidhā vuttaṁ. aññam pi pan' ettha hatthalaṅghaṇapāṇippahāraaṅ-gulipoṭhana[7]-gīvunnāmanaukkāsanādiṁanekappakāraṁ[8] saṅ-gahetabbaṁ, sesam ettha saṅketakamme vuttanayam evā 'ti.—nimittakammakathā niṭṭhitā—.

idāni etesv eva saṅketakammanimittakammesu asammo-hatthaṁ bhikkhu bhikkhuṁ āṇāpetīti ādim āha. tattha *so taṁ maññamāno tan* ti so avahārako yaṁ āṇāpakena nimitta-saññaṁ katvā vuttaṁ tam etan ti maññamāno tam eva ava-harati, ubhinnaṁ pārājikaṁ. *so taṁ maññamāno aññan* ti yaṁ avaharā 'ti vuttaṁ taṁ etan ti maññamāno aññaṁ tasmiṁ yeva ṭhāne ṭhapitaṁ avaharati, mūlaṭṭhassa anāpatti. *aññaṁ maññamāno tan* ti āṇāpakena nimittasaññaṁ katvā vutta-bhaṇḍaṁ appagghaṁ, idaṁ aññaṁ tass' eva samīpe ṭhapitaṁ sārabhaṇḍan ti evaṁ aññaṁ maññamāno tam eva avaharati, ubhinnaṁ pārājikaṁ. *aññaṁ maññamāno aññan* ti purima-nayen' eva idaṁ aññaṁ tass' eva samīpe ṭhapitaṁ sārabhaṇḍan

---

[1] B².Bp. ca *for* vā.
[2] B². es' eva nayo.
[3] B².Bp. -rattidivesu pi.
[4] B².Bp. -juṇha-.
[5] Bp. °sena pi-.
[6] Bp. akkhiṁ.
[7] Bp. -aṅguliphoṭana-.
[8] B².Bp. °nādi aneka°.

ti maññati taṁ ce aññam eva hoti, tass' eva pārājikaṁ. itthannāmassa pāvadā 'ti ādisu eko ācariyo tayo buddharakkhitadhammarakkhitasaṅgharakkhitanāmakā antevāsikā daṭṭhabbā. tattha bhikkhu bhikkhuṁ āṇāpetīti ācariyo kiñci bhaṇḍaṁ katthaci sallakkhetvā tassa haraṇatthāya buddharakkhitaṁ āṇāpeti. *itthannāmassa pāvadā* 'ti gaccha tvaṁ buddharakkhita etam atthaṁ dhammarakkhitassa pāvada. *itthannāmo itthannāmassa pāvadatū* 'ti dhammarakkhito pi saṅgharakkhitassa pāvadatu. *itthannāmo itthannāmaṁ bhaṇḍaṁ avaharatū* 'ti, evaṁ tayā āṇattena dhammarakkhitena āṇatto saṅgharakkhito itthannāmaṁ bhaṇḍaṁ avaharatu, so hi amhesu vīrajātiko paṭibalo imasmiṁ kamme ti. *āpatti dukkaṭassā* 'ti evaṁ āṇāpentassa ācariyassa tāva dukkaṭaṁ, sace pana sā āṇatti yathādippāyaṁ gacchati, yaṁ parato thullaccayaṁ vuttaṁ, āṇattikkhaṇe tad eva hoti. atha taṁ bhaṇḍaṁ avassaṁ hāriyaṁ hoti, yaṁ parato sabbesaṁ āpatti pārājikassā 'ti vuttaṁ, tato imassa taṁkhaṇe yeva pārājikaṁ hotīti, ayaṁ yutti sabbattha veditabbā. *so itarassa ārocetī*ti buddharakkhito dhammarakkhitassa dhammarakkhito saṅgharakkhitassa amhākaṁ ācariyo evaṁ vadati: itthannāmaṁ kira bhaṇḍaṁ avahara tvaṁ kira amhesu vīrapuriso ti' āroceti, evaṁ tesam pi dukkaṭaṁ. *avahārako paṭiganhātīti*[1] sādhu harissāmīti saṅgharakkhito sampaṭicchati. *mūlaṭṭhassa āpatti thullaccayassā* 'ti saṅgharakkhitena paṭiggahitamatte ācariyassa thullaccayaṁ. mahājano hi tena pāpe niyojito ti. *so taṁ bhaṇḍan* ti so ce saṅgharakkhito taṁ bhaṇḍaṁ avaharati, sabbesaṁ catunnam pi janānaṁ pārājikaṁ. na kevalañ ca catunnaṁ, etena upāyena visaṅketaṁ akatvā paramparāya ānāpentaṁ samaṇasataṁ samaṇasahassaṁ vā hotu, sabbesaṁ pārājikam eva. dutiyavāre *so aññaṁ āṇāpetī*ti so ācariyena āṇatto buddharakkhito dhammarakkhitaṁ adisvā vā avattukāmo vā hutvā saṅgharakkhitam eva upasaṅkamitvā amhākaṁ ācariyo evam āha: itthannāmaṁ kira bhaṇḍaṁ avaharā 'ti āṇāpeti. *āpatti dukkaṭassā* 'ti āṇattiyā tāva buddharakkhitassa dukkaṭaṁ. *paṭiganhā*[2] *'ti āpatti dukkaṭassā* 'ti saṅgharakkhitena sampaṭicchite mūlaṭṭhass'

[1] Bp. paṭiggaṇhātīti.

[2] Bp. paṭiggaṇhā 'ti.

eva dukkaṭaṁ[1] veditabbaṁ. sace pana so taṁ bhaṇḍaṁ avaharati, āṇāpakassa ca buddharakkhitassa avahārakassa ca saṅgharakkhitassā 'ti ubhinnam pi pārājikaṁ. mūlaṭṭhassa pana ācariyassa visaṅketattā pārājikena anāpatti. dhammarakkhitassa ajānanatāya sabbena sabbaṁ anāpatti. buddharakkhito pana dvinnaṁ sotthibhāvaṁ katvā attanā naṭṭho. ito paresu catusu āṇattivāresu paṭhame tāva so gantvā puna paccā gacchatīti bhaṇḍaṭṭhānaṁ gantvā anto ca bahi ca ārakkhaṁ disvā avahārituṁ asakkonto āgacchati. yadā sakkosi tadā ti kiṁ ajjeva haṭaṁ hoti, gaccha yadā sakkosi tadā naṁ avaharā 'ti. āpatti dukkaṭassā 'ti evaṁ puna āṇattiyāpi dukkaṭam eva hoti. sace pana taṁ bhaṇḍaṁ avassahāriyaṁ[2] hoti, atthasādhakacetanā nāma maggānantaraphalasadisā, tasmā ayaṁ āṇattikkhaṇe yeva pārājiko. sace pi avahārako saṭṭhivassātikkamena taṁ bhaṇḍaṁ avaharati, aṇāpako[3] ca[4] pana[5] antarā yeva kālaṁ[6] karoti, hīnāya vā āvattati, assamaṇo 'va hutvā kālaṁ vā karissati hīnāya vā āvattissa ti, avahārakassa pana avahārakkhaṇe yeva pārājikaṁ. dutiyavāre yasmā taṁ sanikaṁ[7] vā bhaṇanto tassa vā badhiratāya mā avaharā[8] 'ti etaṁ vacanaṁ na sāvesi,[9] tasmā mūlaṭṭho na mutto, tatiyavāre pana sāvitattā mutto, catutthavāre[10] tena ca sāvitattā itarena[11] sādhū 'ti sampaṭicchitvā oratattā[12] ubho pi mutto 'ti.—āṇattikathā niṭṭhitā—.

idāni tattha tattha ṭhānācāvanavasena vuttassa adinnādānassa aṅgavatthubhedena ca āpattibhedaṁ dassento *pañcah' ākārehīti*[13] ādim āha. tattha pañcahi ākārehīti pañcahi kāraṇehi pañcahi aṅgehīti vuttaṁ hoti, tatrāyaṁ saṅkhepattho. adinnaṁ ādiyantassa parapariggahītañ ca hotīti ādinā nayena vuttehi pañcah' ākārehi pārājikaṁ hoti, na tato ūnehīti. tatr'ime pañcaākārā parapariggahītaṁ, parapariggahita-

---

[1] B².Bp. °ṭan ti.
[2] B².Bp. avassaṁ hāriyaṁ.
[3] B².Bp. āṇā°.
[4] B². *omits* ca.
[5] Bp. *omits* pana.
[6] B².Bp. *add* vā.
[7] Bp. saṇikaṁ.
[8] B².Bp. avaharīti.
[9] Bp. sāveti.
[10] B². *adds* pana.
[11] B².Bp. *add* ca.
[12] B². orakattā.
[13] B².Bp. pañcahi.

saññī,[1] parikkhārassa garukabhāvo[2] theyyacittaṁ ṭhānācāvanan ti. ito parehi pana dvīhi vārehi lahuke parikkhāre vatthubhedena thullaccayañ ca dukkaṭañ ca dassitaṁ. chaākārehīti[3] ādinā nayena vuttavārattaye pi[4] na sakasaññitā, na vissāsagāhitā, na tāvakālikatā parikkhārassa garukabhāvo theyyacittaṁ ṭhānācāvanan ti evaṁ chaākārā veditabbā. vatthubhedena pan' etthāpi paṭhamavāre pārājikaṁ, dutiyatatiyavāresu[5] thullaccayadukkaṭāni vuttāni. tato paresu pana tīsu vāresu vijjamāne pi vatthubhede vatthussa parehi apariggahitattā[6] dukkaṭam eva vuttaṁ. tatra yad etaṁ na ca paraparigghītan ti vuttaṁ, taṁ anajjhāvutthakaṁ vā hotu chaḍḍitachinnamūlakaṁ[7] assāmikavatthuṁ[8] attano santakaṁ vā ubhayam pi na ca paraparigghītan[9] tv eva ca[10] saṅkhyaṁ[11] gacchati. yasmā pan 'ettha paraparigghītasaññā ca atthi, theyyacittena ca gahitaṁ, tasmā anāpatti na vuttā ti. evaṁ vatthuvasena ca cittavasena ca āpattibhedaṁ dassetvā idāni anāpattiṁ dassento anāpatti sasaññissā 'ti ādim āha. tattha sasaññissā 'ti sakasaññissa, mayhaṁ santakaṁ idaṁ bhaṇḍan ti evaṁ sasaññissa parabhaṇḍam[12] pi gaṇhato gahaṇe anāpatti, gahitaṁ pana[13] dātabbaṁ, sace sāmikehi dehīti vutte[14] na deti, tesaṁ dhuranikkhepe pārājikaṁ. ✓vissāsagāhe[15] ti vissāsagahaṇe[16] pi anāpatti, vissāsagāhalakkhaṇaṁ[17] pana iminā suttena jānitabbaṁ. anujānāmi bhikkhave pañcah' aṅgehi samannāgatassa vissāsaṁ gahetuṁ sandiṭṭho ca hoti, sambhatto ca ālapito ca jīvati ca gahite ca attamano hotīti. tattha sandiṭṭho ti diṭṭhamattakamitto. sambhatto ti dalhamitto. ālapito ti mama santakaṁ yaṁ icchasi taṁ[18] gaṇheyyāsi āpucchitvā gahaṇe kāraṇaṁ n' atthīti vutto. jīvatīti anuṭṭhānaseyyāya sayito pi

---

1 B².Bp. -saññitā.
2 B². garubhāvo.
3 B².Bp. chah' ākā°.
4 Bp. pana *for* pi.
5 B².Bp. -tatiyesu.
6 Bp. appari°.
7 B².Bp. °taṁ chi°.
8 B².Bp. °vatthu.
9 B².Bp. °hitaṁ.
10 Bp. *omits* ca.
11 B². saṅkham.
12 Bp. °bhaṇḍakam.
13 Bp. puna.
14 B².Bp. vutto.
15 Bp. °saggāhe.
16 Bp. °saggahaṇe.
17 Bp. °saggāha°.
18 B². ta *for* taṁ.

yāva jīvitindriyupacchedaṁ na pāpuṇāti. gahite attamano hotīti[1] gahite tuṭṭhacitto hoti. evarūpassa santakaṁ gahitam[2] eva attamano bhavissatīti jānantena gahetuṁ vaṭṭati. asesapariyādānavasena[3] cetāni pañcaṅgāni[4] vuttāni, vissāsagāho[5] pana tīhi[6] aṅgehi rūhati sandiṭṭho jīvati gahite attamano sambhatto jīvati gahite attamano ālapito jīvati gahite attamano ti. yo pana jīvati na ca gahite attamano hoti, tassa santakaṁ vissāsagāhena[7] gahitam pi puna dātabbaṁ, dadamānena ca matakadhanaṁ[8] tāva ye tassa dhane issarā gahaṭṭhā vā pabbajitā vā tesaṁ dātabbaṁ, anattamanassa santakaṁ tass' eva dātabbaṁ. yo pana paṭhamaṁ yeva suṭṭhukataṁ tayā mama santakaṁ gaṇhantenā 'ti vacībhedena vā cittuppādamattena vā anumoditvā pacchā kenaci kāraṇena kupito paccā harāpetuṁ na labhati. yo pi adātukāmo cittena pana adhivāseti na kiñci vadati, so pi puna paccāharāpetuṁ na labhati. yo pana mayā tumhākaṁ santakaṁ gahitaṁ vā paribhuttaṁ vā ti vutte gahitaṁ vā hotu paribhuttaṁ vā, mayā puna[9] taṁ kenaci devakaraṇīyena ṭhapitaṁ taṁ pākatikaṁ kātuṁ vaṭṭatīti vadati, ayaṁ paccā harāpetuṁ labhati. tāvakālike ·ti paṭidassāmi paṭikarissāmīti evaṁ gaṇhantassa tāvakālike pi gahaṇe anāpatti. gahitam pana sace bhaṇḍasāmiko puggalo ·vā gaṇo vā tuyh' ev' etaṁ hotū 'ti anujānāti, icc etaṁ kusalaṁ. no ce anujānāti āharāpente dātabbaṁ, saṅghasantakaṁ pana paṭidātum eva vaṭṭati. petapariggahe ti ettha pana pittivisaye[10] upapannāpi kālaṁ katvā tasmiñ ñeva[11] attabhāve nibbattāpi[12] cātummahārājikādayo[13] devāpi sabbe pi[14] petā tv eva saṅkhyaṁ gatā, tesaṁ pariggahe anāpatti. sace pi hi sakko devarājā āpaṇaṁ pasāretvā nisinno hoti, dibbacakkhuko ca bhikkhu taṁ ñātvā attano cīvaratthāya sataṁ[15] sahassagghanikam pi sāṭa-

---

[1] B².Bp. ti *for* hotīti.
[2] B².Bp. gahite me *for* gahitam eva.
[3] Bp. anavasesapari°.
[4] B². pañcaaṅgāni.
[5] Bp. °saggāho.
[6] B².Bp. tīh'.
[7] Bp. °saggāhena.
[8] B².Bp. matadhanaṁ.
[9] B².Bp. pana.
[10] Bp. pettivisaye.
[11] B².Bp. tasmiṁ yeva.
[12] B². nippattāpi.
[13] B².Bp. cātumahā-.
[14] B².Bp. *omit* pi.
[15] B².Bp. satasahassagghanakam.

kaṁ tassa mā gaṇha mā gaṇhā 'ti viravantassāpi[1] gahetvā gacchati vaṭṭati. devatāya[2] pana uddissa balikammaṁ karontehi rukkhādisu laggitasāṭake vattabbam eva n' atthi. tiracchānagatapariggahe ti tiracchānagatānam pi[3] pariggahe anāpatti. sace pi hi nāgarājā vā supaṇṇamāṇavako[4] vā manussarūpena āpaṇaṁ pasāreti. tato c' assa santakaṁ koci bhikkhu purimanayen' eva gahetvā gacchati vaṭṭati. sīho vā byaggho vā migamahisādayo[5] vadhitvā khādanto pi[6] jighacchāpīlito ādito 'va na vāretabbo, anattham pi hi kareyya. yadi pana thoke khādite[7] vāretuṁ sakkoti, vāretvā gahetuṁ vaṭṭati. soṇādayo[8] pi āmisaṁ gahetvā gacchante pātāpetvā gaṇhituṁ vaṭṭati. paṁsukūlasaññissā 'ti assāmikaṁ idaṁ paṁsukūlan ti evaṁ saññissāpi gahaṇe anāpatti. sace pana taṁ sassāmikaṁ hoti āharāpente dātabbaṁ. ummattakassā 'ti pubbe vuttappakārassa ummattakassāpi anāpatti. ādikammikassā 'ti idha Dhaniyo ādikammiko tassa anāpatti. avasesānaṁ pana rajakabhaṇḍikādi corānaṁ chabbaggikādīnaṁ[9] āpatti yevā 'ti.—padabhājaniyavaṇṇanā niṭṭhitā—.

samuṭṭhānañ ca kiriyā[10] atho saññā sacittakaṁ,
lokavajjañ ca kammañ ca kusalaṁ vedanāya cā 'ti.

imasmim pana pakiṇṇake idaṁ sikkhāpadaṁ tisamuṭṭhānaṁ, sāhatthikaṁ kāyato ca cittato ca samuṭṭhāti. āṇattikaṁ vācato ca cittato ca samuṭṭhāti, sāhatthikāṇattikaṁ kāyato ca vācato ca cittato ca samuṭṭhāti. kiriyāsamuṭṭhānañ[11] ca karonto yeva hi etaṁ āpajjati, na akaronto. adinnaṁ ādiyāmīti[12] saññāya[13] abhāvena muccanato saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ lokavajjaṁ kāyakammaṁ vacīkammaṁ akusalacittaṁ. tuṭṭho vā bhīto vā majjhatto vā taṁ āpajjatīti tivedanan[14] ti sabbaṁ paṭhamasikkhāpade vuttanayen' eva veditabbaṁ.

---

[1] B².Bp. vadantassāpi.
[2] B².Bp. devatā.
[3] B². *omits* pi.
[4] B². subaṇṇa-.
[5] B².Bp. -mahiṁsādayo.
[6] B².Bp. *omit* pi.
[7] Bp. khāyite.
[8] B².Bp. seṇādayo.
[9] Bp. °ggiyādīnaṁ.
[10] Bp. kriyā.
[11] Bp. kriyā°.
[12] B². ādiyissāmīti.
[13] B². aññāyābhāvena.
[14] B². tivedanikan ti.

vinītavatthukathāsu chabbaggiyavatthuṁ[1] anuppaññattiyaṁ vuttam eva. dutiyavatthumhi cittaṁ nāma puthujjanānaṁ rāgādivasena pakatiṁ jahitvā[2] dhāvati sandhāvati vidhāvati. sace bhagavā kāyavacīdvārabhedaṁ vināpi cittuppādamattena āpatti[3] paññāpeyya,[4] ko sakkuṇeyya anāpattikaṁ attānaṁ kātum, tenāha anāpatti bhikkhu cittuppādeti, cittavasikena pana na bhavitabbaṁ, paṭisaṅkhānabalena cittaṁ nivāretabbam evā ti. āmasanaphandāpanaṭhānācāvanavatthūni uttānatthān' eva. tato parāni ca theyyacitto bhūmiṭo aggahesīti vatthupariyosānāni ca.[5] niruttipathavatthusmiṁ ādiyīti gaṇhi, coro 'si tvan ti parāmasi, itaro pana kena avahaṭan ti vutte mayā avahaṭan ti pucchāsabhāgena paṭiññaṁ adāsi. yadi hi itarena kena gahitaṁ kena apanītaṁ kena ṭhapitan ti vuttaṁ abhavissa,[6] addhā[7] ayam pi mayā gahitaṁ apanītaṁ ṭhapitan ti vā vadeyya. mukhaṁ nāma bhuñjanatthāya ca kathanatthāya ca kataṁ, theyyacittaṁ pana vinā avahāro n' atthi. tenāha bhagavā anāpatti bhikkhu nirutti patheti. vohāravacanamatte anāpattīti attho. tato paraṁ veṭhanavatthu pariyosānaṁ sabbaṁ uttānattham evā[8] 'ti. abhinnasarīravatthusmiṁ adhivatto ti sāṭakataṇhāya tasmiṁ yeva sarīre nibbatto. anādiyanno[9] ti tassā vacanaṁ agaṇhanto ādaraṁ vā akaronto. taṁ sarīraṁ uṭṭhahitvā ti peto attano ānubhāvena taṁ sarīraṁ uṭṭhāpesi. tena vuttaṁ, taṁ sarīraṁ uṭṭhahitvā ti. dvāraṁ thakesīti bhikkhussa susānasamīpe yeva vihāro, tasmā[10] abhīrukajātiko bhikkhu khippam eva tattha pavisitvā dvāraṁ thakesi. tatth' eva paripaṭīti[11] dvāre thakite peto sāṭake nirālayo hutvā taṁ sarīraṁ pahāya yathākammaṁ gato, tasmā taṁ sarīraṁ tatth' eva paripaṭi,[12] patitan ti vuttaṁ hoti. abhinne sarīre ti abbhuṇhe allasarīre paṁsukūlaṁ na gahetabbaṁ. gaṇhantassa evarūpā upaddavā honti dukkaṭañ ca āpajjati, bhinne

---

[1] B².Bp. -vatthu.
[2] B².Bp. vijahitvā.
[3] B².Bp. āpattiṁ.
[4] Bp. paññapeyya.
[5] B².Bp. *omit* ca.
[6] B². avibhavissa.
[7] B².Bp. atha *for* addhā.
[8] B².Bp. eva *for* evā 'ti.
[9] B².Bp. °yanto.
[10] B².Bp. tasmābhi°.
[11] B².Bp. paripatīti.
[12] B². paripati; Bp. paripatitan ti vuttaṁ hoti.

pana[1] gahetuṁ vaṭṭati. kittāvatā pana bhinnam hoti. kākakulalasoṇasigālādīhi[2] mukhatuṇḍakena vā dāṭhāya vā īsakaṁ phālitamattenāpi, yassa pana patato[3] ghaṁsanena chavimattaṁ chinnaṁ hoti, cammaṁ acchinnaṁ etaṁ abhiṇṇam[4] eva, camme pana chinne bhinnaṁ. yassāpi sajīvakāle yeva pabhinnagaṇḍakuṭṭhapīlakā[5] vā vaṇo vā hoti idam pi bhinnaṁ. tatiyadivasato ppaphūti[6] uddhumātakādibhāvena kuṇapabhāvaṁ upagatam pi bhinnam eva. sabbena sabbaṁ pana abhinne pi susānagopakehi vā aññehi vā manussehi gāhāpetuṁ vaṭṭati, no ce aññaṁ labhati, satthakena vā kenaci vā vaṇaṁ katvā gahetabbaṁ. visabhāge[7] sarīre pana satiṁ upaṭṭhapetvā samaṇasaññaṁ uppādetvā sīse vā hatthapādapiṭṭhiyaṁ vā vaṇaṁ katvā gahetuṁ vaṭṭati. tad antaravatthusmiṁ[8] kusaṁ saṅkāmetvā cīvaraṁ aggahesīti pubbe ādiyeyyā 'ti imassa padassa atthavaṇṇanāyaṁ nāmamattena dassitesu theyyāvahāra-pasayhāvahāra-parikappāvahārapaṭicchannāvahāra[9]-kusāvahāresu kusāvahārena avaharīti attho. imesaṁ pana avahārānaṁ evaṁ nānattaṁ veditabbaṁ. yo hi koci sassāmikaṁ bhaṇḍaṁ rattibhāge vā divasabhāge vā sandhicchedādīni katvā adissamāno avaharati, kūṭamānakūṭakahāpaṇādīhi vā vañcetvā gaṇhāti, tass' evaṁ gaṇhato avahāro theyyāvahāro ti veditabbo. yo pana pare pasayha balasā abhibhuyya, atha vā pana saṁtajjetvā bhayaṁ dassetvā tesaṁ santakaṁ gaṇhati panthaghātagāmaghātādīni karonto dāmarikacorā viya kodhavasena paragharaṁ[10] vilopaṁ karonto attano pattabalito vā[11] adhikaṁ balakkārena gaṇhantā rājārājamahāmattādayo[12] viya, tass' evaṁ gaṇhato avahāro pasayhāvahāro ti veditabbo.

parikappetvā gaṇhato pana[13] avahāro parikappāvahāro ti vuccati. so bhaṇḍaparikappaokāsaparikappavasena du-

---

1 B². *adds* sarīre.
2 B².Bp. -siṅgālādīhi.
3 B². pakato.
4 Bp. abhinnam.
5 B².Bp. pabhinnāga°; Bp. °pīḷakā.
6 B². pabhūti; Bp. pabhuti.
7 Bp. visabhāga.
8 Bp. antare va°.
9 B².Bp. paṭicchinnā°.
10 B².Bp. °ra.
11 B².Bp. ca *for* vā.
12 B². -rājamattādayo.
13 B². panāvahāro.

vidho, tatrāyaṁ bhaṇḍaparikappo. idh' ekacco sāṭakatthiko antogabbhaṁ pavisitvā sace sāṭako bhavissati gaṇhissāmi, sace suttaṁ na gaṇhissāmīti parikappetvā andhakāre pasibbakaṁ gaṇhāti,[1] sāṭako ce tatra hoti uddhāre yeva pārājikaṁ. suttaṁ ce hoti rakkhati, bahi nīharitvā muñcitvā suttan ti ñatvā puna[2] āharitvā yathaṭhāne[3] ṭhapeti rakkhati yeva. suttan ti ñatvā pi yaṁ laddhaṁ taṁ gahetabban ti gacchati, padavārena kāretabbo, bhūmiyaṁ ṭhapetvā gaṇhāti uddhāre pārājikaṁ. coro coro ti sāmikehi pariyuṭṭhito chaddetvā palāyati rakkhati. sāmikā[4] disvā gaṇhanti, icc etaṁ kusalaṁ. aññe ce koci gaṇhati bhaṇḍadeyyaṁ. atha nivattesu sāmikesu sayam eva taṁ disvā pagev' etaṁ mayā nīhaṭam, mama dāni santakan ti gaṇhati rakkhati bhaṇḍadeyyaṁ pana hoti. sace pana[5] suttaṁ bhavissati gaṇhissāmi, sace sāṭako na gaṇhissāmi, sace sappi bhavissati[6] gaṇhissāmi, sace telaṁ na gaṇhissāmīti ādinā nayena parikappetvā gaṇhantassāpi es' eva nayo. Mahāpaccariādīsu pana sāṭakatthiko pi sāṭakapasibbakam eva gahetvā nikkhanto bahi ṭhatvā muñcitvā sāṭako ayan ti disvā gacchanto pāduddhāren' eva kāretabbo ti vuttaṁ. ettha pana sace sāṭako bhavissati gaṇhissāmīti parikappitattā parikappo dissati, disvā haṭattā parikappāvahāro na dissati. Mahā-aṭṭhakathāyam pana yaṁ[7] parikappitaṁ, taṁ aditṭhaṁ parikappitabhāve ṭhitaṁ yeva uddharantassa avahāro vutto, tasmā ṭattha parikappāvahāro dissati. taṁ maññamāno taṁ avaharīti pāḷiyā ca sametīti. tattha yvāyaṁ sace sāṭako bhavissati gaṇhissāmīti ādinā nayena pavatto parikappo, ayaṁ bhaṇḍaparikappo nāma, okāsaparikappo pana evaṁ veditabbo. idh' ekacco lolabhikkhu paraparivenaṁ vā kulagharaṁ vā araññe kammantasālaṁ vā pavisitvā tattha kathāsallāpena nisinno 'va[8] kiñci lobhaneyyaṁ parikkhāraṁ oloketi, olokento ca pana disvā dvārapamukha heṭṭhāpāsāda parivena dvārakoṭṭhakarukkhamūlādivasena paricchedaṁ katvā sace maṁ etthan-

[1] B².Bp. gaṇhati, *sic passim.*
[2] B². punāharitvā; Bp. puna haritvā.
[3] B². *adds* 'va.
[4] B².Bp. *add* taṁ.
[5] B².Bp. *omit* pana
[6] Bp. vibhassati *by mistake.*
[7] B². *omits* yaṁ.
[8] Bp. vā *for* 'va.

tare passissanti duṭṭhukāmatāya gahetvā vicaranto viya tesaṁ[1] yeva dassāmi, no ce passissanti harissāmīti parikappeti, tassa taṁ ādāya parikappitaparicchedaṁ atikkantamatte pārājikaṁ. sace upacārasīmaṁ parikappeti, tad abhimukho[2] gacchanto kammaṭṭhānādīni manasikaronto vā aññavihito[3] vā asatiyā upacārasīmaṁ atikkamati bhaṇḍadeyyaṁ. athāpi 'ssa taṁ ṭhānaṁ pattassa coro vā hatthī vā vāḷamigo vā mahāmegho vā vuṭṭhahati,[4] so ca tamhā upaddavā muñcitukamyatāya[5] sahasā[6] taṁ ṭhānaṁ atikkamati bhaṇḍadeyyam eva. keci pan' ettha yasmā mūle theyyacittena gahitaṁ, tasmā na rakkhati avahāro yevā 'ti vadanti, ayaṁ tāva Mahā-aṭṭhakathānayo. Mahāpaccariyam pana sace pi yo[7] antoparicchede hatthiṁ vā assaṁ vā abhirūhitvā naṁ[8] n' eva pājeti, na pājāpeti, paricchede atikkante pi pārājikaṁ n' atthi, bhaṇḍadeyyam evā 'ti vuttaṁ. tatra yvāyaṁ sace maṁ etthantare passissanti duṭṭhukāmatāya gahetvā vicaranto viya etesaṁ yeva dassāmīti pavatto parikappo, ayaṁ okāsaparikappo nāma. evam imesaṁ dvinnam pi parikappānaṁ vasena parikappetvā gaṇhato avahāro parikappāvahāro ti veditabbo.

paṭicchādetvā pana avaharaṇaṁ paṭicchannāvahāro. so evaṁ veditabbo; yo bhikkhu manussānaṁ uyyānādīsu kīḷantānaṁ vā parivisantānaṁ[9] vā omuñcitvā ṭhapitaṁ alaṅkārabhaṇḍakaṁ[10] disvā sace onamitā[11] gaṇhissāmi,[12] kiṁ samaṇo gaṇhatīti maṁ jānitvā viheṭheyyun ti paṁsunā vā paṇṇena vā paṭicchādeti pacchā gaṇhissāmīti, tassa ettāvatā uddhāro n' atthīti na tāva avahāro hoti. yadā pana te manussā antogāmaṁ pavisitukāmā taṁ bhaṇḍakaṁ vicinantāpi apassitvā, idāni andhakāro sve 'va[13] jānissāmā 'ti sālayā eva gatā honti. ath' assa taṁ uddharato uddhāre pārājikaṁ. paticchanna-

---

[1] Bp. etesaṁ.
[2] B². Bp. *add* 'va.
[3] B². aññāvihito.
[4] B². uṭṭhahati.
[5] B². °tukāmatāya; Bp. muccitu kamyatāya.
[6] B². sahassa.
[7] B². Bp. so *for* yo.
[8] B². Bp. taṁ *for* naṁ.
[9] B². Bp. pavisan°.
[10] Bp. °bhaṇḍaṁ.
[11] B². Bp. onamitvā.
[12] B². Bp. gahessāmi.
[13] B². Bp. *omit* 'va.

kāle yeva taṁ mama santakan ti saññāya[1] vā gatā dāni te chaḍḍitabhaṇḍaṁ idan ti paṁsukūlasaññāya vā gaṇhantassa pana bhaṇḍadeyyaṁ. tesu dutiyadivase āgantvā vicinitvā adisvā dhuranikkhepaṁ katvā gatesu pi gahitaṁ bhaṇḍadeyyam eva,[2] yasmā tassa payogena tehi na diṭṭhaṁ. yo pana tathārūpaṁ bhaṇḍaṁ disvā yathāṭṭhāne[3] ṭhitaṁ yeva appaṭicchādetvā theyyacitto pādena akkamitvā kaddame vā vālikāya vā paveseti, tassa pavesitamatte yeva pārājikaṁ. kusaṁ saṅkāmetvā[4] pana avaharaṇaṁ kusāvahāro ti vuccati. so pi evaṁ veditabbo, yo hi[5] bhikkhu kusaṁ pātetvā cīvare bhājiyamāne attano koṭṭhāsassa samīpe ṭhitaṁ appagghataraṁ[6] vā mahagghataraṁ vā samasamaṁ vā agghena parassa koṭṭhāsaṁ haritukāmo attano koṭṭhāse patitaṁ kusadaṇḍakaṁ parassa koṭṭhāse pātetukāmo uddharati rakkhati tāva, parassa koṭṭhāse pāteti rakkhat' eva. yadā pana tasmiṁ pātite parassa koṭṭhāsato parassa kusadaṇḍakaṁ uddharati, uddhaṭamatte pārājikaṁ hoti. sace paṭhamataraṁ parakoṭṭhāsato kusadaṇḍakaṁ uddharati, attano koṭṭhāse pātetukāmatāya uddhāre rakkhati, pātane rakkhati, attano koṭṭhāsato pana attano daṇḍakaṁ[7] uddharati, uddhāre yeva rakkhati. taṁ uddharitvā parakoṭṭhāse pātentassa hatthato muttamatte pārājikaṁ. sace pana dvīsu pi koṭṭhāsesu patitadaṇḍako adassanaṁ gameti, tato avasesabhikkhūsu gatesu itaro mayhaṁ bhante daṇḍako na paññāyati, mayhaṁ pi āvuso na paññāyati, katamo pana bhante mayhaṁ bhāgo ti, ayaṁ tuyhaṁ bhāgo ti attano bhāgaṁ dasseti, tasmiṁ vivaditvā vā avivaditvā vā taṁ gaṇhitvā gate itaro tassa bhāgaṁ uddharati, uddhāre pārājikaṁ. sace pi tena ahaṁ mama bhāgaṁ tuyhaṁ na demi, tvaṁ pana attano bhāgaṁ ñatvā gaṇhāti vutte pi nāyaṁ mamā 'ti jānanto pi tass' eva bhāgaṁ gaṇhāti, uddhāre pārājikaṁ. sace pana itaro ayaṁ tuyhaṁ bhāgo ayaṁ mayhaṁ bhāgo ti kiṁ iminā vivādenā ti cintetvā mayhaṁ vā patto hotu tumhākaṁ vā, yo varabhāgo taṁ

---

[1] B².Bp. sakasaññāya.
[2] B².Bp. *add* kasmā.
[3] Bp. yathāṭhane.
[4] B². °mitvā.
[5] B².Bp. *omit* hi.
[6] B². samaggataraṁ *for this.*
[7] Bp. kusadaṇḍakaṁ.

tumhe gaṇhathā 'ti vadati, dinnakaṁ nāma gahitaṁ hoti, n' atth' ettha[1] avahāro. sace pi so vivādabhīruko bhikkhu yaṁ tuyhaṁ ruccati, taṁ gaṇhāti vutto attano pattaṁ varabhāgaṁ ṭhapetvā lāmakañ ñeva[2] gahetvā gacchati, tato itarassa vicitāvasesaṁ[3] gaṇhantassāpi avahāro n' atth' evā 'ti.—kusasaṅkāmanavatthukathā[4] niṭṭhitā—.

aṭṭhakathāsu pana vuttaṁ imasmiṁ ṭhāne kusasaṅkāmanavasena[4] cīvarabhājanīyam eva ekaṁ āgataṁ, catuṇṇam pi pana paccayānaṁ uppatti[5] ca bhājanīyañ ca nīharitvā dassetabban ti. evañ ca vatvā cīvarakkhandhake, patiganhātu[6] me bhante bhagavā sīveyyakaṁ[7] dussayugaṁ bhikkhusaṅghassa ca gahapaticīvaraṁ anujānātū 'ti, idaṁ Jīvakavatthuṁ ādiṁ katvā ussannacīvarakathā. senāsanakkhandhake:[8] tena kho pana samayena Rājagahaṁ dubbhikkhaṁ hoti manussā na sakkonti saṅghabhattaṁ kātuṁ, icchanti uddesabhattaṁ nimantanaṁ salākaṁ[9] pakkhikaṁ uposathikaṁ pātipadikaṁ kātun ti, idaṁ suttam ādiṁ katvā piṇḍapātakathā. senāsanakkhandhake yeva: tena kho pana samayena sattarasavaggiyā bhikkhū aññataraṁ paccantimaṁ vihāraṁ[10] paṭisaṅkharonti idha mayaṁ vassaṁ vasissāmā 'ti, addasāsuṁ[11] kho chabbaggiyā bhikkhū sattarasavaaggiye bhikkhū vihāraṁ paṭisaṅkharonte ti, idaṁ chabbaggiyavatthuṁ ādiṁ katvā āgatasenāsanakathā, tad avasāne[12] ca sappiādibhesajjakathā vitthārena kathitā, mayam pana taṁ sabbaṁ āgatāgataṭṭhāne yeva kathayissāma, evaṁ kathane kāraṇaṁ pubbe vuttam eva. itoparaṁ jantāgharavatthuṁ[13] uttānattham eva, pañcasu vighāsavatthūsu te bhikkhū anupasampannehi[14] kappiyaṁ kārāpetvā paribhuñjiṁsu vighāsaṁ pana gaṇhantena khāyitāvasesaṁ chaḍḍitaṁ gahetabbaṁ. yadi sakkoti

---

[1] B².Bp. etthāvahāro.
[2] B².Bp. lāmakaṁ yeva.
[3] B².Bp. vicinitāva°.
[4] B². °kamana°.
[5] B².Bp. uppattiṁ.
[6] Bp. patiggaṇhatu.
[7] Bp. sive°.
[8] B². *adds* pana.
[9] B².Bp. salākabhattaṁ.
[10] B².Bp. mahāvihāraṁ.
[11] B². addasāsu; Bp. addasaṁsu.
[12] B².Bp. avasesā.
[13] B².Bp. -vatthu.
[14] B². °nnena.

khādante chaḍḍāpetvā gaṇhituṁ etam pi vaṭṭati, attaguttatthāya pana parānuddayatāya ca na gahetabbaṁ. odanakhādaniyapūvaucchutimbarūsakabhājaniyavatthusu[1] aparassa bhāgaṁ dehīti asantaṁ puggalaṁ āha. amūlakaṁ aggahesīti sāmikesu dentesu evaṁ aggahesi. anāpatti bhikkhu pārājikassā 'ti sāmikehi dinnaṁ aggahesi, ten' assa anāpatti vuttā. āpatti sampajānamusāvāde pācittiyassā 'ti, yo pana[2] sampajānamusāvādo vutto, tasmiṁ pācittiyaṁ āha, parato tekaṭulayāguvatthumhi viya, gahaṇe pana ayaṁ vinicchayo. saṅghassa santakaṁ sammatena vā āṇattehi vā ārāmikādīhi dīyamānaṁ[3] gihīnañ ca santakaṁ sāmikena vā āṇattena vā dīyamānaṁ[3] aparassa bhāgaṁ dehīti vatvā gaṇhato bhaṇḍadeyyaṁ, aññena dīyamānaṁ[3] gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. asammatena vā aṇānattena[4] vā dīyyamāne[5] aparam pi bhāgaṁ dehīti vatvā vā kūṭavassāni gaṇetvā vā gaṇhanto pattacatukke viya tassa[6] uddhāre yeva bhaṇḍagghena kāretabbo. itarehi dīyyamānaṁ[5] evaṁ gaṇhato bhaṇḍadeyyaṁ, sāmikena pana imassa dehīti dāpitaṁ vā sayaṁ dinnaṁ vā sudinnan ti ayam ettha sabbaṭṭhakathāvinicchayato sāro.

odanīyagharādivatthusu[7] odanīyagharaṁ nāma vikkāyikabhattapacanagharaṁ, sūnāgharaṁ[8] nāma vikkāyikamaṁsapacanagharaṁ,[9] pūvagharaṁ nāma vikkāyikakhajjakapacanagharaṁ, sesam ettha parikkhāravatthūsu ca pākaṭam eva. pīṭhavatthusmiṁ so bhikkhu parikappetvā etaṁ ṭhānaṁ sampattaṁ gaṇhissāmīti saṅkāmesi, ten' assa saṅkamane[10] avahāro n' atthi, saṅkāmetvā puna[11] parikampitokāsato[12] gahaṇe pārājikaṁ vuttaṁ. evaṁ haranto ca yadi pīṭhake theyyacittaṁ n' atthi, thavikaṁ agghāpetvā kāretabbo,

---

[1] B². odaniyakhādaniyapūvaucchūtimparusakabhājanīyavatthūsu; Bp. odaniyakhādanīyapūvaucchutimbarusakabhājanīyavatthūsu.

[2] B².Bp. panānena.

[3] Bp. diyyamānaṁ.

[4] Bp. anāṇattena.

[5] Bp. diyya° *for* dīyya°.

[6] Bp. tassuddhāre.

[7] B². °rādīsu vatthūsu; Bp. odaniyagharādi vatthūsu.

[8] B².Bp. sūnagharaṁ.

[9] B². -maṁsassa paca°.

[10] B².Bp. saṅkāmane.

[11] B².Bp. pana *for* puna.

[12] B².Bp. parikappito°.

atha pīṭhake pi atthi, ubho agghāpetvā kāretabbo ti. bhisi-ādīni tīṇi vatthūni pākaṭāne 'va. vissāsagāhādisu[1] tīsu vatthū-su gahaṇe anāpatti, āharāpentesu bhaṇḍadeyyaṁ piṇḍāya paviṭṭhassa paṭiviṁso[2] anto upacārasīmāyaṁ ṭhitass' eva gahetuṁ vaṭṭati. yadi pana dāyakā bahi upacāraṭṭhānam pi bhante[3] gaṇhatha āgantvā paribhuñjissantīti vadanti, evaṁ antogāmaṭṭhānam pi gahetuṁ vaṭṭati. sesam ettha uttānat-tham eva. sattasu ambacorakādivatthūsu[4] paṁsukūlasañ-ñāya gahaṇe anāpatti, āharāpentesu bhaṇḍadeyyaṁ, theyya-cittena paribhoge pārājikaṁ. tatrāyaṁ vinicchayo, sāmikāpi sālayā corāpi sālayā paṁsukūlasaññāya khādantassa bhaṇ-ḍadeyyaṁ theyyacittena gaṇhato uddhāre yeva avahāro bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabbo. sāmikā sālayā corā nirā-layā es' eva nayo. sāmikā nirālayā corā sālayā puna gaṇhis-sāmā 'ti kismicid[5] eva gahaṇaṭṭhāne khīpitvā[6] gatā es' eva nayo. ubho pi nirālayā paṁsukūlasaññāya khādato anāpatti. theyyacittena dukkaṭaṁ, saṅghassa ambādīsu pana saṅghā-rāme jātaṁ vā hotu ānetvā dinnaṁ vā pañcamāsakaṁ vā atirekapañcamāsakaṁ vā agghanakaṁ avaharantassa pārā-jikaṁ. paccante corūpaddavena[7] gāmesu vuṭṭhahantesu bhikkhū pi[8] vihāre chaḍḍetvā puna āvasante janapade āgamis-sāmā 'ti saussāhā 'va gacchanti, bhikkhū tādisaṁ vihāraṁ patvā ambapakkādīni chaḍḍitakānīti paṁsukūlasaññāya pari-bhuñjanti anāpatti. theyyacittena paribhuñjato avahāro hoti, bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabbo. Mahāpaccariyaṁ pana saṅkhepaṭṭhakathāyañ ca avisesena vuttaṁ. chaḍḍīta-vihāre[9] phalāphalaṁ theyyacittena paribhuñjato na[10] pārā-jikaṁ. kasmā, āgatānāgatānaṁ santakattā ti gaṇasantake pana puggalike ca saussāhamattam eva pamāṇaṁ, sace pana tato ambapakkādiṁ kulasaṅgahaṇatthāya[11] deti, kuladūsaka-dukkaṭaṁ, theyyacittena dento agghena kāretabbo. saṅghike pi es' eva nayo. senāsanatthāya niyamitaṁ kulasaṅgahat-

[1] Bp. vissāsaggāhādīsu.
[2] B². paṭiviso; Bp. paṭivīso.
[3] B².Bp. *add* bhāgaṁ.
[4] B². °kādisu vatthūsu.
[5] B².Bp. kiṁsmiṁcid eva.
[6] Bp. khipitvā.
[7] Bp. corupa°.
[8] Bp. *omits* pi.
[9] B².Bp. *add* pana.
[10] B². na *is scratched out;* Bp. *omits* na.
[11] B².Bp. °gahatthāya.

thāya dadato dukkaṭaṁ, issaravatāya thullaccayaṁ, theyyacittena pārājikaṁ. no ce vatthuṁ[1] pahoti, agghena kāretabbo. bahi upacārasīmāya nisīditvā issaravatāya paribhuñjato gīvā. gaṇḍiṁ paharitvā kālaṁ ghosetvā mayhaṁ pāpuṇātīti khāditaṁ[2] sukhāditaṁ, gaṇḍiṁ[3] apaharitvā[4] kālam eva ghosetvā gaṇḍim eva paharitvā kālaṁ aghosetvā gaṇḍim pi apaharitvā[4] kālam pi aghosetvā aññesaṁ n' atthi bhāvaṁ ñatvā mayhaṁ pāpuṇātīti khāditāpi[5] sukhāditam eva. pupphārāmavatthu dvayaṁ pākaṭam eva.

vuttavādikavatthuttaye[6] vutto vajjemīti tayā vutto hutvā tava vacanena vadāmīti attho. anāpatti bhikkhu pārājikassā 'ti sāmikehi dinnattā anāpatti. na ca bhikkhave vutto vajjemīti vattabbo ti ahaṁ tayā vutto hutvā tava vacanena vadāmīti evaṁ aññο bhikkhu aññena bhikkhunā na vattabbo ti attho. paricchedaṁ pana katvā idaṁ[7] nāma[8] tava vacanena gaṇhissāmīti vattuṁ vaṭṭati. vutto vajjehīti mayā vutto hutvā mama vacanena vadehīti attho, sesaṁ vuttanayam eva. imesu pi ca dvīsu catthūsu paricchedaṁ[9] katvā vattuṁ vaṭṭati. ettāvatā hi upārambhā[10] mutto hotīti. maṇivatthuttayassa majjhime vatthusmiṁ nāhaṁ akallako ti nāhaṁ gilāno ti attho, sesaṁ pākaṭam eva. sūkaravatthudvaye[11] kiñcāpi paṭhamassa bhikkhuno chātajjhattaṁ disvā kāruññena mocitattā anāpatti. sāmikesu pana asampaṭicchantesu bhaṇḍadeyyaṁ, tāva mahanto vā matasūkaro āharitvā dātabbo, tad agghanakaṁ vā bhaṇḍaṁ. sace pāsasāmike kuhiñcāpi[12] na passati, pāsasāmantā tad agghanakaṁ[13] kāsāvaṁ vā thālakaṁ vā yathā te āgatā passanti, īdise ṭhāne ṭhapetvā 'va gantabbaṁ. theyyacittena pana mocentassa pārājikam eva. ettha ca koci sūkaro pāsaṁ pādena kaḍḍhitvā chinnamatte pāse ṭhānācāvanadhammena ṭhānena[14] ṭhito hoti caṇḍasote[15]

---

[1] B².Bp. vatthu.
[2] B². *adds* pi.
[3] B². gaṇḍī.
[4] Bp. appa°.
[5] B². khādato pi; Bp. khāditam pi.
[6] B².Bp. °vādaka-.
[7] B². itthañ; Bp. itthan.
[8] B². nāmaṁ.
[9] B². *adds* pana.
[10] B². upārabbhā.
[11] B².Bp. *add* pi.
[12] B².Bp. kuhiñci *for* kuhiñcāpi.
[13] B².Bp. *add* sāṭakaṁ vā.
[14] Bp. ṭhāne.
[15] B². °sota bandhanāvā; Bp. °sota baddhanāvā.

baddhanāvā viya. koci attano dhammatāya ṭhito, koci nipanno, koci kūṭapāsena baddho[1] hoti. kūṭapāso nāma yassa ante dhaṇukaṁ[2] vā aṅkusako vā aññe vā koci daṇḍako baddho[1] hoti, yo tattha tattha rukkhādīsu laggitvā sūkarassa gamanaṁ nivāreti. tatra pāsaṁ kaḍḍhitvā ṭhitassa ekam eva ṭhānaṁ pāsabandhanaṁ, ye[3] hi pāse muttamatte vā chinnamatte vā palāyati, attano dhammatāya ṭhitassa bandhanañ ca cattāro ca pādā ti pañcaṭhānāni, nipannassa bandhanañ ca sayanañ cā 'ti dve ṭhānāni. kūṭapāsabaddhassa yattha yattha gacchati, taṁ tad eva ṭhānaṁ. tasmā taṁ tata tato mocentā dasa pi vīsatim[4] pi satam pi bhikkhū pārājikaṁ āpajjanti, tattha tattha āgataṁ disvā ekam eva dāsaṁ palāpento viya. purimānaṁ pana tiṇṇaṁ catuppadakathāyaṁ vuttanayena phandāpanaṭhānācāvanāni veditabbāni. suṇakhadaṭṭhaṁ sūkaraṁ vissajjāpentassāpi kāruññādhippāyena bhaṇḍadeyyaṁ, theyyacittena pārājikaṁ. pāsaṭṭhānam pana suṇakhasamīpaṁ vā asampattaṁ paṭipathaṁ gantvā paṭhamam eva palāpentassa avahāro n' atthi. yo pi baddhasūkarassa ghāsañ ca pānīyaṁ ca datvā balaṁ gāhāpetvā ukkuṭṭhiṁ karoti utrasto palāyissatīti, so ca[5] palāyati pārājikaṁ. pāsaṁ dubbalaṁ katvā ukkaṭṭhisaddena palāpentassāpi es' eva nayo. yo pana ghāsañ ca pānīyañ ca datvā gacchati balaṁ gahetvā palāyissatīti, so ca[6] palāyati bhaṇḍadeyyaṁ, pāsaṁ dubbalaṁ katvā gacchantassāpi es' eva nayo. pāsasantike satthaṁ vā aggiṁ vā ṭhapeti chinne vā daḍḍhe vā palāyissatīti, sūkaro pāsaṁ cālento chinne vā daḍḍhe vā palāyati, bhaṇḍadeyyam eva. pāsaṁ yaṭṭhiyā saha pāteti, pacchā sūkaro taṁ maddanto gacchati bhaṇḍadeyyaṁ. sūkaro aduhaḷapāsāṇehi akkanto hoti, taṁ palāpetu kāmassa aduhaḷaṁ kāruññena ukkhipato bhaṇḍadeyyaṁ, theyyacittena pārājikaṁ. sace ukkhittamatte āgantvā[7] pacchā gacchati, bhaṇḍadeyyam eva, ukkhīpitvā ṭhapitaṁ adūhaḷaṁ[8] pāteti, pacchā sūkaro taṁ maddanto

---

[1] B². bandho.
[2] B².Bp. dhanukaṁ.
[3] B².Bp. so hi *for* ye hi.
[4] B².Bp. vīsati.
[5] B².Bp. ce *for* ca.
[6] Bp. ce *for* ca.
[7] Bp. agantvā.
[8] B². °haḷaṁ; Bp. aduhaḷaṁ.

gacchati bhaṇḍadeyyaṁ. opāte patitasūkaraṁ[1] pi kāruññena uddharato bhaṇḍadeyyaṁ, theyyacittena pārājikaṁ. opātaṁ pūretvā nāseti, pacchā sūkaro taṁ maddanto gacchati bhaṇḍadeyyaṁ. sūle viddhaṁ kāruññena uddharati bhaṇḍadeyyaṁ, theyyacittena pārājikaṁ. sūlaṁ uddharitvā chaḍḍeti,[2] bhaṇḍadeyyaṁ. vihārabhūmiyaṁ pana pāse vā aduhalaṁ[3] vā oḍḍentā[4] vāretabbā, migarūpānaṁ paṭisaraṇaṭṭhānaṁ etaṁ, mā idha evaṁ karothā 'ti, sace harāpetha bhante ti vadanti, harāpetuṁ vaṭṭati. atha sayaṁ haranti, sundaraṁ eva. atha n' eva haranti na harituṁ denti, rakkhaṁ yācitvā harāpetuṁ vaṭṭati. manussā sassarakkhaṇakāle khettesu pāse ca adūhalādīni[5] ca karonti, maṁsaṁ khādantā sassāni rakkhissāmā 'ti. vītivatte sassakāle tesu anālayesu pakkantesu tattha baddhaṁ vā patitaṁ vā mocetuṁ vaṭṭati.[6]

migavatthudvaye pi sūkaravatthūsu[7] vuttasadiso yeva vinicchayo. macchavatthudvaye pi es' eva nayo. ayaṁ pana viseso. kuminamukhaṁ[8] vivaritvā vā pacchāmuṭakaṁ[9] muñcitvā vā passena chiddaṁ katvā kuminato[8] macche pothetvā palāpentassa pārājikaṁ. bhattasitthāni dassetvā evaṁ palāpentassāpi pārājikaṁ. saha kuminena[8] uddharato pi pārājikaṁ. kevalaṁ kuminamukhaṁ[8] vivarati, pacchā muṭakaṁ[10] muñcati, chiddaṁ vā karoti, macchā pana attano dhammatāya palāyanti bhaṇḍadeyyaṁ. evaṁ katvā bhattasitthāni dasseti, macchā gocaratthāya nikkhamitvā palāyanti bhaṇḍadeyyaṁ eva. mukhaṁ vivaritvā pacchā muṭakaṁ amuñcitvā passe[11] chiddaṁ akatvā kevalaṁ bhattasitthāni dasseti, macchā pana chātakajjhattā[12] sīsena paharitvā okāsaṁ katvā gocaratthāya nikkhamitvā palāyanti bhaṇḍadeyyaṁ eva. tucchakuminassa[13] mukhaṁ[14] vivarati pacchā, muṭakaṁ vā muñcati chiddaṁ vā karoti, āgatāgatā macchā dvāraṁ[15]

---

1 B². patitaṁ sūkaraṁ.
2 B². chaṭṭeti.
3 B². adduhalaṁ; Bp. aduhalaṁ.
4 B². oḍḍhentā.
5 B². adduh°; Bp. aduhalapāsāṇādīni.
6 Bp. vaṭṭatīti.
7 B². suka°.
8 Bp. kumīna°.
9 Bp. pacchāpuṭakaṁ.
10 B².Bp. puṭakaṁ, *sic passim*.
11 B².Bp. passena.
12 B².Bp. chātajjhattā.
13 Bp. °kumī°.
14 B².Bp. *add* vā.
15 B².Bp. dvārappattā.

pattā muṭakacchiddehi[1] palāyanti bhaṇḍadeyyam eva, tucchakuminaṁ[2] gahetvā gumbe khipati[3] bhaṇḍadeyyam evā 'ti. yāne bhaṇḍaṁ pīṭhesu[4] thavikāya sadisaṁ maṁsapesivatthumhi sace ākāse gaṇhāti, gahitaṭṭhānam eva ṭhānaṁ, taṁ chah' ākārehi paricchinditvā ṭhānācāvanaṁ veditabbaṁ. sesam ettha dārugopālakarajakasāṭakavatthūsu ca ambacorakādi vatthūsu ca[5] vuttanayena[6] vinicchinitabbaṁ.[7] kumbīvatthusmiṁ yo sappitelādīni pādagghanakāni[8] gahetvā na puna evaṁ karissāmīti saṁvare ṭhatvā[9] ṭhatvā dutiyadivasādīsu pi puna citte uppanne evam evaṁ[10] dhuranikkhepaṁ katvā[11] katvā paribhuñjanto sabbam pi taṁ paribhuñjati n' ev' atthi[12] pārājikaṁ, dukkaṭaṁ vā thullaccayaṁ vā āpajjati bhaṇḍadeyyam pana hoti. ayam pi bhikkhu evam evaṁ akāsi. tena vuttaṁ anāpatti bhikkhu pārājikassā 'ti. dhuranikkhepaṁ pana akatvā divase divase paribhuñjissāmīti thokaṁ thokam pi paribhuñjato yasmiṁ divase pādagghanakaṁ pūrati tasmiṁ pārājikaṁ. saṁvidāvahāravatthūni saṁvidāvahāre muṭṭhivatthūni odaniyagharādivatthūsu, dveighāsavatthūni ambacorakādi vatthūsu vuttavinicchayanayena[13] veditabbāni. dve tiṇavatthūni uttānatthān' eva. ambabhājāpanādi vatthūsu te bhikkhū ekaṁ gāmakāvāsaṁ paricchinnabhikkhukaṁ *agamaṁsu*. tattha bhikkhū phalāphalaṁ paribhuñjamānāpi tesu āgatesu therānaṁ phalāni dethā 'ti kappiyakārakānaṁ[14] avocuṁ. atha te bhikkhū kiṁ saṅghikaṁ amhākaṁ na pāpuṇātīti gaṇḍiṁ[15] paharitvā bhājāpetvā tesam pi vassaggena bhāgaṁ datvā attanāpi paribhuñjiṁsu. tena nesaṁ bhagavā, anāpatti bhikkhave paribhogatthāyā 'ti āha. tasmā idāni pi yattha āvāsikā āgantukānaṁ na denti, phalavāre ca sampatte aññesaṁ abhāvaṁ disvā corikāya attanā 'va khādanti, tattha āgantu-

---

[1] B².Bp. puṭaka°.
[2] B².Bp. °kumīnaṁ.
[3] B². khīpati.
[4] B².Bp. pīṭhe.
[5] B².Bp. *omit* ca.
[6] B². °yen' eva.
[7] B².Bp. vinicchitabbaṁ.
[8] B².Bp. apāda°.
[9] B².Bp. *omit one* ṭhatvā.
[10] B².Bp. eva *for* evaṁ.
[11] B².Bp. *omit one* katvā.
[12] B². n' ev' atthaṁ.
[13] B². °nayen' eva.
[14] B².Bp. °rakena.
[15] Bp. ghaṇḍiṁ.

kehi gaṇḍiṁ[1] paharitvā bhājetvā paribhuñjituṁ vaṭṭati. yattha pana[2] āvāsikā rukkhe rakkhitvā phalavāre sampatte bhājetvā khādanti, catūsu paccayesu sammā upanenti, anissarā tattha āgantukā. ye pi rukkhā cīvaratthāya niyametvā dinnā, tesu pi āgantukā anissarā. es' eva nayo sesapaccayatthāya niyametvā dinne[3] pi. ye pana tathā aniyamitā āvāsikā ca te rakkhitvā gopitvā[4] corikāya paribhuñjanti, na tesu āvāsikānaṁ katikāya ṭhātabbaṁ. ye phalaparibhogatthāya dinnā, āvāsikā ca[5] ne rakkhitvā gopetvā sammā upanenti, tesu yeva tesaṁ katikāya ṭhātabbaṁ. Mahāpaccariyam pana vuttaṁ catunnaṁ paccayānaṁ niyametvā dinnaṁ theyyacittena paribhuñjanto bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabbo. paribhogavasena[6] bhājetvā paribhuñjantassa bhaṇḍadeyyaṁ. yam pan' ettha senāsanatthāya niyamitaṁ, taṁ paribhogavasen'[7] eva bhājetvā paribhuñjantassa thullaccayañ ca bhaṇḍadeyyañ cā 'ti. odissa cīvaratthāya dinnaṁ cīvare yeva upanetabbaṁ. sace[8] dubbhikkhaṁ hoti bhikkhū piṇḍapātena kilamanti, cīvaram pana sulabhaṁ, saṅghasuṭṭhutāya apalokanakammaṁ katvā piṇḍapāte pi upanetuṁ vaṭṭati. senāsanena gilānapaccayena vā kilamantesu saṅghasuṭṭhutāya apalokanakammaṁ katvā tad atthāya pi upanetuṁ vaṭṭati. odissa piṇḍapātatthāya gilānapaccayatthāya ca dinne pi es' eva nayo. uddissa[9] senāsanatthāya dinnaṁ pana garubhaṇḍaṁ hoti, taṁ rakkihtvā gopetvā tad attham eva upanetabbaṁ. sace pana dubbhikkhaṁ hoti, bhikkhū piṇḍapātena na yāpenti, ettha rājarogacorabhayādīhi aññattha gacchantānaṁ vihārā palujjanti, tālanālikerādike[10] vināsenti. senāsanapaccayam pana nissāya yāpetuṁ sakkā hoti, evarūpe kāle senāsanaṁ vissajjetvāpi senāsanajagganatthāya paribhogo bhagavatā anuññāto, tasmā ekaṁ vā dve vā varasenāsanāni ṭhapetvā itarāni lāmakakoṭiyā piṇḍapātatthāya vissajjetuṁ vaṭṭanti.[11] mūlavatthucchedaṁ pana katvā na upane-

[1] Bp. ghaṇḍiṁ.
[2] B².Bp. panāvāsikā.
[3] B².Bp. dinnesu.
[4] B².Bp. gopetvā.
[5] B².Bp. pi *for* ca.
[6] B².Bp. vasen' eva taṁ bhā°.
[7] B². °vasena *and omits* eva.
[8] B². pana.
[9] B².Bp. odissa.
[10] B². talanāḷi°; Bp. tālanāli°.
[11] Bp. vaṭṭati.

tabbaṁ. yo pana ārāmo[1] catupaccayatthāya[2] niyāmetvā[3] dinno, tattha apalokanakammaṁ na kātabbaṁ. yena pana paccayena ūnaṁ, tad atthaṁ upanetuṁ vaṭṭati. ārāmo jaggitabbo, vetanaṁ[4] datvāpi jaggāpetuṁ vaṭṭati. ye pana vetanaṁ[4] labhitvā ārāme yeva gehaṁ katvā vasantā rakkhanti, te ce āgatānaṁ bhikkhūnaṁ nālikeraṁ[5] vā tālapakkaṁ[6] vā denti, yaṁ tesaṁ saṅghena anuññātaṁ hoti divase divase ettakaṁ nāma khādathā 'ti, tad eva te dātuṁ labbhanti. tato uttariṁ tesaṁ dadantānam pi gahetuṁ na vaṭṭati. yo pana ārāmaṁ[7] keṇiyā gahetvā saṅghassa catupaccayatthāya[8] kappiyabhaṇḍam eva deti, ayaṁ bahukam pi dātuṁ labhati. cetiyassa padīpatthāya vā khaṇḍaphullapaṭisaṅkharaṇatthāya vā dinnaārāmo[9] pi jaggitabbo.[9] vetanaṁ[4] datvāpi jaggāpetabbo. vetanañ[4] ca pan' ettha cetiyasantakam pi saṅghasantakam pi dātuṁ vaṭṭati. etam pi ārāmaṁ vetanena[10] tatth' eva vasitvā rakkhantānañ ca keṇiyā gahetvā kappiyabhaṇḍadāyakānañ ca tattha jātakaphaladānaṁ vuttanayen' eva veditabbaṁ.[11]

ambapālakādivatthūsu[12] anāpatti bhikkhave gopakassa dāne ti, ettha kataraṁ[13] gopakadānaṁ[14] vaṭṭati, kataraṁ na vaṭṭatīti. Mahāsummatthero[15] tāva āha, yaṁ gopakassa paricchinditvā dinnaṁ hoti ettakaṁ divase divase gaṇhāti, tad eva vaṭṭati, tato uttariṁ[16] na vaṭṭatīti. Mahāpadumatthero panāha, kiṁ gopakānaṁ paṇṇaṁ āropetvā nimittasaññaṁ vā katvā dinnaṁ atthi, etesaṁ hatthe vissaṭṭhakassa[17] ete issarā, tasmā yaṁ te denti, taṁ bahukam pi vaṭṭatīti. Kurundaṭṭhakathāyaṁ pana vuttaṁ, manussānaṁ ārāmaṁ vā aññaṁ[18] phalāphalaṁ dāyakā[19] rakkhanti, tehi dinnaṁ vaṭ-

---

1 B^2. panārāmo.
2 Bp. catuppa°.
3 B^2.Bp. niyametvā.
4 Bp. vettanaṁ.
5 Bp. nāḷi°.
6 B^2.Bp. tāla°.
7 B^2. panārāmaṁ.
8 Bp. catuppa°.
9 Bp. dinno ārāmo paṭijaggitabbo.
10 Bp. vettanena.
11 Bp. veditabban ti.
12 Bp. °pāla°.
13 B^2.Bp. *add* pana.
14 B^2. gopakassa dānaṁ.
15 Bp. Mahāsumatthero.
16 Bp. uttari.
17 B^2. visaṭṭha°.
18 B^2.Bp. *add* vā.
19 Bp. dārakā.

ṭati, āharāpetvā pana na gahetabbaṁ. saṅghike pana cetiyasantake ca keṇiyā gahetvā rakkhantass' eva dānaṁ vaṭṭati. vetanena[1] rakkhantassa[2] attano bhāgamattaṁ vaṭṭatīti. Mahāpaccariyam pana yaṁ gihīnaṁ ārāmarakkhakā bhikkhūnaṁ denti, etaṁ vaṭṭati. bhikkhusaṅghassa pana ārāmagopakā yaṁ attano bhatiyā khaṇḍetvā denti, etaṁ vaṭṭati. yo pi upaḍḍhārāmaṁ vā kocid[3] eva rukkho[4] vā bhatiṁ labhitvā rakkhati, tassāpi attano sampattarukkhato[5] yeva dātuṁ vaṭṭati. keṇiyā gahetvā rakkhantassa pana sabbam pi vaṭṭatīti vuttaṁ. evam[6] pana sabbaṁ vyañjanato nānaṁ atthato ekam eva, tasmā adhippāyaṁ ñatvā gahetabbaṁ.

dāruvatthumhi tāvakāliko ahaṁ bhagavā ti tāvakālikacitto ahaṁ bhagavā ti vattukāmena vuttaṁ, tāvakālikacitto ti puna[7] āharitvā dassāmīti evaṁ citto ahan ti vuttaṁ hoti. bhagavā tāvakālike anāpattīti āha. ayaṁ pan' ettha pāḷimuttakavinicchayo: sace saṅgho saṅghikaṁ kammaṁ kāreti uposathāgāraṁ vā bhojanasālaṁ vā, tato āpucchitvā[8] tāvakālikaṁ haritabbaṁ, yo pana saṅghiko dabbasambhāro agutto deve vassante temati[9] ātapena sukkhati, taṁ sabbam pi āharitvā attano āvāse[10] kātuṁ vaṭṭati. saṅgho āharāpento aññena vā dabbasambhārena mūlena vā saññāpetabbo. na sakkā ce hoti saññāpetuṁ, saṅghikena bhante kataṁ taṁ[11] saṅghikaparibhogena valañjathā[12] 'ti vattabbaṁ. senāsanassa pana ayam eva bhikkhu issaro ti,[13] sace pāsāṇatthambho vā rukkhatthambho vā kavāṭaṁ vā vātapānaṁ vā na ppahoti, saṅghikaṁ tāvakālikaṁ āharitvā pākatikaṁ[14] kātuṁ vaṭṭati, es'[15] eva nayo aññesu[16] dabbasambhāresu.[17] udakavatthusmiṁ

---

[1] Bp. vettanena. [2] B².Bp. *add* ca. [3] B².Bp. kecid *for* kocid.
[4] B².Bp. rukkhe. [5] Bp. patta° *for* sampatta°.
[6] B².Bp. etam *for* evam. [7] B².Bp. punāha°.
[8] B². *adds* 'va.
[9] B² taṁ temeti; Bp. temeti *for* temati.
[10] B².Bp. āvāso. [11] B².Bp. *omit* taṁ.
[12] B². valañjethā 'ti. [13] Bp. *omits* ti.
[14] B². paṭipakatikaṁ; Bp. paṭipākatikaṁ.
[15] B².Bp. esa nayo *for* es eva nayo.
[16] B².Bp. *add* pi. [17] Bp. °resū pi.

yadā udakaṁ dullabhaṁ hoti, yojanato pi addhayojanato[1] pi āharīyati, evarūpe pariggahitaudake avahāro. yato pi aharimato[2] vā pokkharaṇī ādīsu ṭhitato vā kevalaṁ yāgubhattaṁ sampādenti, pāniyaparibhogañ[3] ca karonti, na aññaṁ mahāparibhogaṁ, tam pi theyyacittena gaṇhato avahāro. yato pana ekaṁ vā dve vā ghaṭe gahetvā āsanaṁ dhovituṁ[4] bodhirukkhe siñcituṁ, udakapūjaṁ kātuṁ, rajanaṁ pacituṁ labbhati. tattha saṅghassa katikāvasen'[5] eva paṭipajjitabbaṁ. atirekaṁ gaṇhanto mattikādīni vā theyyacittena pakkhipanto[6] bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabbo. sace āvāsikā katikavattaṁ daḷhaṁ karonti, aññesaṁ bhaṇḍakaṁ dhovituṁ vā rajituṁ vā na denti, attanā[7] pana aññesaṁ apassantānaṁ gahetvā sabbaṁ karonti, tesaṁ katikāya na ṭhātabbaṁ. yattakaṁ te dhovanti, tattakaṁ dhovitabbaṁ. sace saṅghassa dve tisso pokkharoṇiyo vā udakasoṇḍiyo vā honti, katikā ca katā ettha nahāyitabbam,[8] ito pānīyaṁ gahetabbaṁ, idha sabbaparibhogo kātabbo ti, katikavatten' eva sabbaṁ kātabbaṁ. yattha katikā n' atthi, tattha sabbaparibhogo[9] vaṭṭatīti.

mattikavatthusmiṁ yattha mattikā dullabhā honti nānappakārā vā vaṇṇamattikā āharitvā[10] ṭhapitā, tattha thokāpi pañcamāsakaṁ agghati, tasmā[11] pārājikaṁ. saṅghike pana kamme cetiyakamme ca niṭṭhite saṅghaṁ āpucchitvā[12] tāvakālikaṁ vā gahetuṁ vaṭṭati. sudhāyam[13] pi cittakammavaṇṇesu pi es' eva nayo. tiṇavatthūsu jhāpitatiṇe ṭhānācāvanassa abhāvena[14] dukkaṭaṁ, bhaṇḍadeyyam pana hoti. saṅgho tiṇavatthuṁ jaggitvā saṅghikaṁ āvāsaṁ chādeti, puna kadāci jaggituṁ na sakkoti, ath' aññe eko bhikkhu vattasīsena jaggati, saṅghass' ev' etaṁ. no ce jaggati,

---

[1] Bp. aḍḍha°.
[2] B². āhari, mātikato *for* aharimato.
[3] B². pāniyaṁ pari°; Bp. pānīyaṁ pari°.
[4] B².Bp. *add* cīvaraṁ vā dhovituṁ.
[5] B².Bp. katikavasen'.
[6] B². pakkhī°.
[7] B². attano.
[8] B².Bp. nhā°.
[9] B². sabbaṁ pari°.
[10] B². *adds* 'va.
[11] B².Bp. *add* tassa.
[12] B².Bp. *add* vā.
[13] B². Bp. sudhāya.
[14] Bp. abhāvā.

saṅghena[1] eko bhikkhu vattabbo jaggitvā dehīti. so ce bhāgaṁ icchati bhāgaṁ datvāpi jaggāpetabbaṁ. sace bhāgaṁ vaḍḍheti, dātabbam eva. vaḍḍheti yeva, gaccha jaggitvā sabbaṁ gahetvā attano senāsanaṁ[2] chādehīti vattabbo. kasmā, naṭṭhe attho n' atthi, dadantehi pana savatthukaṁ na dātabbaṁ, garubhaṇḍaṁ hoti, tiṇamattaṁ pana dātabbaṁ. tasmiṁ ce jaggitvā attano senāsanaṁ chādente puna saṅgho jaggituṁ pahoti, tvaṁ mā jaggi saṅgho jaggissatīti vattabbo. mañcādīni sattavatthūni pākaṭā n' eva. pāḷiyaṁ pana anāgatam pi pāsāṇatthambhaṁ vā rukkhatthambhaṁ vā aññam vā kiñci pādagghanakaṁ harantassa pārājikam eva. padhānagharādīsu chaḍḍitapatitānaṁ[3] pariveṇādīnaṁ kuḍḍam[4] pi pākāram pi bhinditvā iṭṭhakādīni avaharantassāpi es' eva nayo. kasmā, saṅghikaṁ nāma kadāci ajjhāvasanti, kadāci na[5] ajjhāvasanti, paccante corabhayena janapade vuṭṭhahante chaḍḍitavihārādīsu[3] kiñci parikkhāraṁ harantassāpi es' eva nayo. ye pana tato tāvakālikaṁ haranti, puna āvasitesu[6] ca vihāresu[7] bhikkhū āharāpenti dātabbaṁ. sace pi tato āharitvā senāsanaṁ kataṁ hoti, taṁ vā tad agghanakaṁ vā dātabbam eva. puna āvasissāmā[8] 'ti ālayaṁ acchinditvā vuṭṭhitesu janapadesu gaṇasantakaṁ vā puggalikaṁ vā gahitaṁ hoti, te ce anujānanti, paṭikammena kiccaṁ n' atthi. saṅghikam panagarubhaṇḍaṁ, tasmā paṭikammaṁ kattabbam eva.—vihāraparibhogavatthuṁ[9] uttānattham eva—.

anujānāmi bhikkhave tāvakālikaṁ haritun ti, ettha yo bhikkhu saṅghikaṁ mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā tāvakālikaṁ haritvā attano phāsukaṭṭhāne ekam pi dve pi māse saṅghikaparibhogena paribhuñjati āgatānaṁ[10] buḍḍhatarānaṁ deti

---

1 B².Bp. saṅghen'.
2 B². *adds* santakaṁ; Bp. *adds this before* senāsanaṁ.
3 B². chaṭṭita°. 4 B².Bp. kuṭṭam.
5 Bp. najjhāvasanti *for* na ajjh°.
6 B². āvāsi°; Bp. āvāsikesu.
7 B².Bp. viharantesu.
8 B².Bp. āgamissāmā 'ti. 9 B².Bp. -vatthu.
10 Bp. āgatāgatānaṁ.

na paṭibāhati, tassa tasmiṁ naṭṭhe pi jiṇṇe pi thenāya[1] avahaṭe pi gīvā na hoti, vasitvā pana gacchantena yathāṭhāne ṭhapetabbaṁ. yo pana puggalikaparibhogena paribhuñjati āgatānaṁ[2] buḍḍhatarānaṁ na deti, tassa[3] tasmiṁ naṭṭhe gīvā hoti. aññam pana āvāsaṁ haritvā paribhuñjantena sace tattha buḍḍhataro āgantvā vuṭṭhāpeti, mayā idaṁ asukāvāsato nāma āhaṭaṁ, gacchāmi taṁ[4] pākatikaṁ karomīti vattabbaṁ. sace so bhikkhu ahaṁ[5] karissāmīti vadati, tassa bhāraṁ katvāpi gantuṁ vaṭṭatīti saṅkhepaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. Campāvatthumhi tekaṭulayāgū[6] ti tilataṇḍulamuggehi vā tilataṇḍulamāsehi vā tilataṇḍulakulatthehi[7] vā tilataṇḍulehi saddhiṁ yaṁ kiñci ekaṁ aparaṇṇaṁ pakkhipitvā tīhi kaṭā.[8] etaṁ kira imehi tīhi catubhāgaudakasambhinne[9] khīre sappimadhusakkharādīhi yojetvā karonti. Rājagahavatthumhi madhugolako[10] ti atirasapūvo[11] vuccati, madhusīsakam[12] pi vadanti, sesam ettha vatthudvaye pi odanabhājaniyavatthusmiṁ[13] vuttanayen' eva[14] veditabbam. Ajjukavatthusmiṁ[15] etad avocā 'ti gilāno hutvā avoca. āyasmā Upāli āyasmato Ajjukassa pakkho ti na agatigamanavasena pakkho. api ca kho anāpattisaññitāya lajjīanuggahena vinayānuggahena ca thero pakkho ti veditabbo. sesam ettha uttānattham eva. Bārāṇasīvatthusmiṁ corehi uddhutan[16] ti corehi viluttaṁ. iddhiyā ānetvā pāsāde ṭhapesīti thero kira taṁ kulaṁ sokasallasamappitaṁ[17] āvaṭṭantaṁ disvā tassa kulassa anukampāya pasādānurakkhaṇaṭṭhāya dhammānuggahena attano iddhiyā tesaṁ yeva pāsādakaṁ[18] dārakānaṁ samīpe hotū 'ti adhiṭṭhāsi. dārakā amhākaṁ pāsādo ti sañjānitvā abhiruhiṁsu,[19] tato thero iddhiṁ paṭisaṁhari.

---

1 B². corāya *for* thenāya; Bp. corāvahaṭe *for* thenāya avahaṭe.
2 Bp. āgatāgatānaṁ.
3 Bp. *this* tassa *comes after* naṭṭhe.
4 Bp. naṁ *for* taṁ.
5 Bp. *adds* pākatikaṁ.
6 B². °yāgun ti.
7 B². °lamākula°.
8 Bp. katā.
9 B². -bhāgaṁ.
10 B².Bp. -goḷako.
11 B².Bp. atirasakapūvo.
12 Bp. *adds* ti.
13 B².Bp. °janīya-.
14 B². °nayena vedi°.
15 B². Ajjaka-.
16 B².Bp. upaddutan ti.
17 Bp. °ppītaṁ.
18 Bp. pāsādaṁ.
19 B².Bp. abhirū°.

pāsādo pi sakaṭṭhāne yeva aṭṭhāsi. vohāravasena pana vuttaṁ, te dārake iddhiyā ānetvā pāsāde ṭhapesīti. iddhivisaye ti īdisāya adhiṭṭhānaiddhiyā[1] anāpatti, vikubbaṇaidhdi[2] pana na vaṭṭati. avasāne vatthudvayaṁ uttānatthaṁ evā 'ti.

Samantapāsādikāya vinayasaṁvaṇṇanāya
dutiyapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

tatrāyaṁ anusāsanī:—

dutiyaṁ adutiyena yaṁ jinena pakāsitaṁ
pārājikakilesena[3] pārājikam idaṁ idha.

sikkhāpadaṁ samattena[4] aññaṁ kiñci na vijjati
anekanayavokiṇṇaṁ gambhīratthavinicchayaṁ.

tasmā vatthumhi[5] otiṇṇe bhikkhunā vinayaññutā
vinayānuggahen' ettha karontena vinicchayaṁ.

pāliṁ[6] aṭṭhakathañ c' eva sādhippāyamasesato
ogayha appamattena karaṇīyo vinicchayo.

āpattidassanussāho na kātabbo[7] kudācanaṁ
passissāmi anāpatti mitikayirātha[8] mānasaṁ.

passitvāpi ca āpattiṁ avatvā 'va punappunaṁ
vīmaṁsitvā 'va viññūhi[9] saṁsanditvā 'va taṁ vade.

kappiye pi ca vatthusmiṁ cittassa lahuvattino
vasena sāmaññaguṇā cavantīdha puthujjanā.

tasmā paraparikkhāraṁ āsīvisam ivoragaṁ
aggiṁ[10] viya ca sampassaṁ nāmaseyya vicakkhaṇo ti.

---

1 B². adhiṭṭhaniddhiyā; Bp. adhiṭṭhāniddhiyā.
2 B². vikuppana-; Bp. vikubbaniddhi.
3 B².Bp. parājitakile°.
4 B². Bp. samantena.
5 B². vatthusmiṁ.
6 B². pāḷi.
7 Bp. kattabbo.
8 B². mīti°.
9 Sp. thaviññūhi *for* 'va viññūhi *by mistake.*
10 B². aggi.

tatiyaṁ tīhi suddhena yaṁ buddhena vibhāvitaṁ
pārājikaṁ tassa dāni patto saṁvaṇṇanākkamo.
yasmā tasmā suviññeyyaṁ yaṁ pubbe ca pakāsitaṁ
taṁ vajjayitvā[1] assāpi hoti saṁvaṇṇanā ayaṁ.[2]

Tena samayena buddho bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyan ti, ettha[3] Vesāliyan ti evaṁnāmake itthiliṅgavasena[4] pattavohāre[5] nagare, taṁ hi nagaraṁ tikkhattuṁ pākāraparikkhepavaḍḍhanena visālībhūtattā Vesālīti vuccati.[6] idam pi ca nagaraṁ sabbaññutappatte yeva sammāsambuddhe sabbākārena[7] vepullataṁ pattan ti veditabbaṁ. evaṁ gocaragāmaṁ dassetvā nivāsaṭṭhānam[8] āha Mahāvane Kūṭāgārasālāyan ti, tattha Mahāvanaṁ nāma sayañjātam[9] aropimaṁ[10] sapariccheḍaṁ mahantaṁ vanaṁ. Kapilavatthusāmantā pana mahāvanaṁ Himavantena saha ekābaddhaṁ apariccheḍaṁ hutvā mahāsamuddaṁ āhacca ṭhitaṁ, idaṁ tādisaṁ na hoti sapariccheḍaṁ mahantaṁ vanan ti Mahāvanaṁ. Kūṭāgārasālā pana Mahāvanaṁ nissāya kate ārāme kūṭāgāraṁ anto katvā haṁsavaṭṭakacchannena[11] katā sabbākārasampannā buddhassa bhagavato gandhakuṭī veditabbā. *anekapariyāyena asubhakathaṁ kathetī*ti anekehi kāraṇehi asubhākārasandassanappavattaṁ kāyavicchandaniyakathaṁ[12] kathesi. seyyathīdaṁ[13]: atthi imasmiṁ kāye kesā lomā[14]

[1] B². °tvā nassāpi.
[2] Ssp. *adds* ti.
[3] Ssp. *omits* ettha.
[4] Ssp. itthī-.
[5] B².Bp.Ssp. pavattavo°.
[6] Ssp. *adds* ayam ettha saṁkhepo, vitthāro pan' assa anupubbīkathaṁ icchantehi Paramatthajotikāya Khuddakaṭṭhakathāya Ratanasuttavaṇṇanāto gahetabbo *after* vuccati.
[7] B².Bp. °kārato; Ssp. °kāra-.
[8] B².Bp.Ssp. °sanaṭṭhānam.
[9] B².Bp. °taṁ.
[10] B². °pitaṁ.
[11] Ssp. °cchadanena.
[12] B².Ssp. °danīya°; Bp. °vicchindaniya°.
[13] Bp. °thidaṁ, *sic passim*.
[14] B². *adds* nakhā.

. . . pe . . . muttan ti. kiṁ vuttaṁ hoti: bhikkhave imasmiṁ vyāmamatte kalebare[1] sabbādarenāpi[2] vicīnanto[3] 'na koci kiñci muttaṁ vā maṇiṁ vā veḷuriyaṁ vā agaruṁ vā candanaṁ vā kuṅkumaṁ[4] vā kappūraṁ[5] vā vāsacuṇṇādiṁ[6] vā anumattam[7] pi sucibhāvaṁ passati. atha kho paramaduggandhaṁ jeguccham[8] assirīkadassanaṁ[9] kesalomādiṁ[10] nānappakāram[11] asuciṁ[12] yeva passati, tasmā na ettha chando vā rāgo vā karaṇīyo. ye hi pi uttamaṅge sirasmmiṁ[13] jātā kesā nāma, te pi asubhā c' eva[14] asucino ca paṭikkūlā[15] ca. so ca[16] nesaṁ asubhāsucipaṭikkūlabhāvo[17] vaṇṇato pi saṇṭhānato pi gandhato pi āsayato pi okāsato pīti pañcahi kāraṇehi veditabbo. evaṁ lomādīnan ti ayam ettha saṅkhepo, vitthāro pana Visuddhimagge* vuttanayen'[18] eva veditabbo. iti bhagavā ekam ekasmiṁ koṭṭhāse pañcapañcappabhedena anekapariyāyena[19] asubhakathaṁ katheti.

*asubhāya vaṇṇaṁ bhāsatī*ti uddhumātakādi vasena asubhamātikaṁ nikkhipitvā padabhājaniyena taṁ vibhajanto vaṇṇento saṁvaṇṇento asubhāya vaṇṇaṁ bhāsati. *asubhabhāvanāya vaṇṇaṁ bhāsatī*ti yā ayaṁ kesādīsu vā uddhumātakādīsu vā ajjhattabahiddhā vatthusu[20] asubhākāraṁ gahetvā pavattassa cittassa bhāvanā vaḍḍhanā phātikammaṁ tassā asubhabhāvanāya ānisaṁsaṁ dassento vaṇṇaṁ bhāsati guṇaṁ parikitteti. seyyathīdaṁ: asubhabhāvanā[21] hi yutto bhikkhave bhikkhu kesādīsu vā vatthusu uddhumātakādīsu vā vatthusu[22] pañcaṅgavippahīnaṁ pañcaṅgasamannāgataṁ tividhakalyāṇaṁ dasalakkhaṇasampannaṁ[23] paṭhamajjhā-

---

1 Bp. kaḷe°. 2 B². Bp. sabbākārenāpi; Ssp. sabbādarena pi.
3 B². vicinto; Bp. Ssp. vicinanto.
4 Ssp. kukkumaṁ. 5 B². Ssp. kappuraṁ.
6 B². Bp. °ṇṇādīni; Ssp. °dīnaṁ. 7 Bp. aṇu°.
8 Bp. °ccham. 9 B². assīrika°; Ssp. assirika°.
10 B². kesāl°; Bp. Ssp. °lomādi. 11 Bp. °kāraṁ.
12 B². °suci. 13 B². sīra°. 14 Ssp. yeva.
15 Bp. Ssp. paṭikūlā. 16 B². pi *for* ca.
17 Bp. °paṭikū°. 18 Bp. Ssp. °yena *and omit* eva.
19 B². °yāye. 20 Bp. Ssp. °ūsu, *sic passim.*
21 Ssp. °vanābhiyutto *for* °vanā hi yutto.
22 B². Bp. *omit this* vatthusu. 23 Ssp. *adds* ca.

* *Cp.* Vism. 178 *sq.*

naṁ[1] paṭilabhati, so taṁ paṭhamajjhānasaṅkhātaṁ cittamañjusaṁ nissāya vipassanaṁ vaḍḍhetvā uttamatthaṁ arahattaṁ pāpuṇātīti. tatrīmāni[2] paṭhamassa jhānassa dasalakkhaṇāni: pāripanthikato[3] cittavisuddhi majjhimassa samādhinimittassa paṭipatti, tattha cittapakkhandanaṁ[4] visuddhassa cittassa ajjhupekkhaṇaṁ samathapaṭipannassa[5] ajjhupekkhaṇaṁ ekattupaṭṭhānassa[6] ajjhupekkhaṇaṁ, tattha jātānaṁ dhammānaṁ anativattanaṭṭhena sampahaṁsanā indriyānaṁ ekarasaṭṭhena sampahaṁsanā tadupakaviriyavāyanaṭṭhena[7] sampahaṁsanā[8] āsevanaṭṭhena sampahaṁsanā ti, tatrāyaṁ[9] pāli: paṭhamassa jhānassa ko ādi kiṁ majjhaṁ[10] kiṁ pariyosānaṁ, paṭhamassa jhānassa paṭipadāvisuddhi ādi, upekkhānubrūhanā majjhe, sampahaṁsanā pariyosānaṁ, paṭhamassa jhānassa paṭipadāvisuddhi ādi, ādissa kati lakkhaṇāni. ādissa tīṇi lakkhaṇāni. yo tassa paripantho[11] tato cittaṁ visujjhati visuddhattā cittaṁ majjhimaṁ samādhinimittaṁ paṭipajjati, paṭipannattā tattha cittaṁ pakkhandati, yañ ca paripanthato[12] cittaṁ visujjhati, yañ ca visuddhattā cittaṁ majjhimaṁ samādhinimittaṁ paṭipajjati yañ ca paṭipannattā tattha cittaṁ pakkhandati paṭhamassa jhānassa paṭipadā visuddhi ādi. ādissa imāni tīṇi lakkhanāṇi. tena vuccati: paṭhamajjhānaṁ[13] ādikalyānañ c' eva hoti[14] lakkhaṇasampaṇṇañ[15] cā[16] 'ti. paṭhamassa jhānassa upekkhānubrūhanā majjhe, majjhassa[17] kati lakkhaṇāni, majjhassa tīṇi lakkhaṇāni visuddhaṁ cittaṁ ajjhupekkhati samathapaṭipannaṁ[18] ajjhupekkhati ekattupaṭṭhānaṁ ajjhupekkhati, yañ ca visuddhaṁ cittaṁ ajjhupekkhati yañ ca samathapaṭipannaṁ[18]

---

[1] B².Bp.Ssp. paṭhamaṁ jhā°.
[2] Bp. tatri°.
[3] B².Bp. pāribandhakato.
[4] Ssp. cittappa°.
[5] Bp. °thappaṭi°.
[6] Ssp. ekaggūpa°.
[7] B². °pagavi°; Bp. °paṭavīriyavāhan°; Ssp. tadanurūpagaviriyavāhanaṭṭhena.
[8] Bp.Ssp. *omit this.*
[9] Ssp. pāli.
[10] Bp.Ssp. majjhe.
[11] B². paribandho; Bp. paṭibandho.
[12] B².Bp. paribandhato.
[13] B².Bp.Ssp. paṭhamaṁ jhā°, *sic passim.*
[14] B².Bp. hotīti; Ssp. hoti ti-la°.
[15] Bp.Ssp. °pannañ.
[16] B². ca *for* cā 'ti.
[17] B². majjhimassa.
[18] Bp. °thappaṭi°.

ajjhupekkhati, yañ ca ekattupaṭṭhānaṁ[1] ajjhupekkhati, paṭhamassa jhānassa upekkhānubrūhanā majjhe, majjhassa imāni tiṇi lakkhaṇāni. tena vuccati: paṭhamajjhānaṁ majjhekalyānañ c' eva hoti lakkhaṇasampannañ[2] cā[3] 'ti. paṭhamassa jhānassa sampahaṁsanā pariyosānaṁ, pariyosānassa kati lakkhaṇāni, pariyosānassa cattāri lakkhaṇāni, tattha jātānaṁ dhammānaṁ anativattanaṭṭhena sampahaṁsanā indriyānaṁ ekarasaṭṭhena sampahaṁsanā tadupakaviriyavāyanaṭṭhena[4] sampahaṁsanā āsevanaṭṭhena sampahaṁsanā, paṭhamassa[5] jhānassa sampahaṁsanā pariyosānaṁ, pariyosānassa imāni cattāri lakkhaṇāni. tena vuccati: paṭhamajjhānaṁ pariyosānakalyāṇañ c' eva hoti lakkhaṇasampannañ[6] cā[7] 'ti. evaṁ tividhattagataṁ[8] cittaṁ tividhakalyāṇakaṁ[9] dasalakkhaṇasampannaṁ vitakkasampannañ c' eva hoti vicārapītisukhasampannañ ca cittassa adhiṭṭhānasampannañ ca saddhāsampannañ ca viriyasatisamādhipaññāsampannañ[10] cā 'ti.

*ādissa ādissa asubhasamāpattiyā vaṇṇaṁ bhāsatī*ti evam pi ittham pīti punappuna[11] vavatthānaṁ[12] katvā ādisanto asubhasamāpattiyā vaṇṇaṁ bhāsati ānisaṁsaṁ katheti guṇaṁ parikitteti. seyyathīdaṁ: asubhasaññā paricitena bhikkhave bhikkhuno cetasā bahulaṁ viharato methunadhammasamāpattiyā cittaṁ patilīyati[13] patikuṭati[14] pativaṭṭati[13] na sampasārīyati[15] upekkhā vā paṭikkūlyatā[16] vā saṇṭhāti, seyyathāpi bhikkhave kukkuṭapattaṁ vā nahārudaddulaṁ[17] vā aggimhi pakkhittaṁ patilīyati[13] patikuṭati[14] pativaṭṭati[13] na sampasārīyati,[15] evam eva kho bhikkhave asubhasaññā paricitena

---

[1] Ssp. ekattūpa°.
[2] Bp.Ssp. tila°.
[3] B².Bp. ca *for* cā 'ti.
[4] Bp. °pagavīriyavāhana°; Ssp. tadanurūpagaviriyavāhana°.
[5] Bp. *inserts* āsevanaṭṭhena sampahaṁsanā *before this.*
[6] B².Bp.Ssp. catulak°.
[7] B².Bp. ca *for* cā 'ti.
[8] B².Bp. tivattagataṁ *for* tividhattagataṁ cittaṁ.
[9] Bp. °yāṇaṁ.
[10] B². vīri°.
[11] Bp.Ssp. °ppunaṁ.
[12] Ssp. vavaṭṭhānaṁ.
[13] Bp.Ssp. paṭi° *for* pati°, *sic passim.*
[14] Bp. paṭi°; Ssp. paṭikuṭṭati, *sic passim.*
[15] Bp. °riya°.
[16] B². pāṭikullatā; Bp.Ssp. pāṭikulyatā.
[17] B².Bp. nhāru; Ssp. °daddalaṁ.

bhikkhuno cetasā bahulaṁ viharato methunadhammasamāpattiyā cittaṁ patilīyati patikuṭati pativaṭṭati na sampasārīyatīti.[1] *icchām' ahaṁ bhikkhave addhamāsaṁ*[2] *patisallīyitum*[3] ti ahaṁ bhikkhave ekaṁ addhamāsaṁ[2] patisallīyituṁ[3] nilīyituṁ[4] eko 'va hutvā viharituṁ icchāmīti attho. n' amhi kenaci upasaṅkamitabbo aññatra ekena piṇḍapātanīhārakenā 'ti yo attanā payuttavācaṁ[5] akatvā mamatthāya saddhesu kulesu paṭiyattaṁ piṇḍapātaṁ nīharitvā mayhaṁ upanāmeti, taṁ piṇḍapātanīhārakaṁ ekaṁ bhikkhuṁ ṭhapetvā n' amhi[6] aññena kenaci bhikkhunā vā gahaṭṭhena vā upasaṅkamitabbo ti, kasmā pana evam āhā 'ti, atīte kira pañcasatā migaluddakā[7] mahatīhi daṇḍavākarāhi[8] araññaṁ parikkhipitvā haṭṭhatuṭṭhā ekato yeva yāvajīvaṁ migapakkhighātakammena jīvikaṁ[9] kappetvā niraye uppannā[10] te tattha paccitvā[11] pubbe katena kenacid eva kusalakammena manussesu uppannā kalyāṇūpanissayavasena sabbe pi bhagavato santike pabbajjañ ca upasampadañ ca labhiṁsu, tesaṁ tato mūlākusalakammato avipakkavipākā aparāparacetanā tasmiṁ addhamāsabbhantare attūpakkamena ca parūpakkamena ca jīvitūpacchedāya[12] okāsam akāsi, naṁ[13] bhagavā addasa, kammavipāko nāma na sakkā kenaci paṭibāhituṁ, tesu ca bhikkhūsu puthujjanāpi atthi sotāpannā sakadāgāmī[14] anāgāmi khīṇāsavāpi, tattha khīṇāsavā appaṭisandhikā[15] itare ariyasāvakā niyatagatikā sugatiparāyaṇā,[16] puthujjanānaṁ[17] gati aniyatā, atha bhagavā cintesi: ime attabhāve chandarāgena maraṇabhayabhītā na sakkhissanti gatiṁ visodhetuṁ,[18] handa nesaṁ chandarāgappahāṇāya asubhakathaṁ kathemi, taṁ sutvā attabhāve vigatachandarāgatāya gativisodhanaṁ katvā sagge paṭisandhiṁ gaṇhissanti, evaṁ tesaṁ[19] mama santike pabbajjā

[1] Bp. °riya°. [2] Ssp. aḍḍha°. [3] Ssp. °salliyi°.
[4] Ssp. nili°. [5] Ssp. °vāpaṁ.
[6] B². nāmhi *for* n' amhi. [7] Ssp. °luddhakā.
[8] B². °vākurāhi; Bp.Ssp. °vāgurāhi.
[9] Bp.Ssp. jīvitaṁ. [10] B².Bp. upapannā, *sic passim*.
[11] B².Ssp. pacitvā. [12] Bp. °tupa°.
[13] B².Bp.Ssp. taṁ. [14] B².Bp.Ssp. °gāmi.
[15] Ssp. apaṭi°. [16] B².Ssp. °yanā.
[17] B².Bp. *add* pana. [18] B².Bp. sodhetuṁ.
[19] B².Bp.Ssp. nesaṁ.

sātthikā bhavissatīti. tato tesaṁ[1] anuggahāya asubhakathaṁ katheti,[2] kammaṭṭhānasīsena, no maraṇasaṁvaṇṇanādhippāyena.[3] kathetvā ca pan' assa etad ahosi: sace maṁ imaṁ addhamāsaṁ[4] bhikkhū passissanti ajja eko bhikkhu mato ajja dve . . . pe . . . ajja dasā 'ti āgantvā[5] ārocessanti ayañ ca kammavipāko na sakkā mayā vā aññena vā paṭibāhituṁ svāhaṁ taṁ sutvāpi kiṁ karissāmi kim me anatthikena[6] anayabyasanena sutena handāhaṁ bhikkhūnaṁ adassanaṁ upagacchāmīti. tasmā evam āha: icchām' ahaṁ bhikkhave addhamāsaṁ patisallīyituṁ[7] n' amhi[8] kenaci upasaṅkamitabbo aññatra ekena piṇḍapātanīhārakenā 'ti. apare panāhu parūpavādavivajjanatthaṁ evaṁ vatvā patisallīno ti, pare kira bhagavantaṁ upadissanti[9]: ayaṁ sabbaññū ahaṁ saddhammavaracakkavattīti paṭijānamāno attano pi sāvake aññamaññaṁ ghātente nivāretuṁ na sakkoti kim aññaṁ sakkhissatīti. tattha paṇḍitā vakkhanti: bhagavā patisallānam anuyutto imaṁ[10] pavattiṁ na jānāti[10] koci 'ssa ārocayitāpi n' atthi, sace jāneyya addhā nivāreyyā 'ti, idaṁ pana icchāmattaṁ paṭhamam ev' ettha kāraṇaṁ.

nāssudhā 'ti ettha assudhā 'ti padapūraṇamatte avadhāraṇatthe vā nipāto. n' eva koci bhagavantaṁ upasaṅkamatīti[11] attho.[12] anekehi vaṇṇasaṇṭhānādīhi kāraṇehi vokāro assā 'ti anekākāravokāro anekākāravokiṇṇo anekākārasammisso[13] ti vuttaṁ hoti. ko so, asubhabhāvanānuyogo taṁ anekākāravokāraṁ asubhabhāvanānuyogaṁ. *anuyuttā viharantīti* yuttā[14] payuttā viharanti. *aṭṭiyantīti*[15] tena kāyena aṭṭā dukkhitā honti. *harāyantīti* lajjanti. *jigucchantīti* sañjātajigucchā honti. *daharo* ti taruṇo. *yuvā* 'ti yobbanena[16] samannāgato. *maṇḍanakajātiyo* ti maṇḍanakapakatiko.

---

1 Ssp. nesaṁ.
2 Bp.Ssp. kathesi.
3 B².Bp.Ssp. maraṇavaṇṇasaṁvaṇṇādhi°.
4 Ssp. aḍḍha°, *sic passim.*
5 B².Bp. āgantvā *repeated.*
6 B².Bp.Ssp. anatthakena.
7 Ssp. paṭisalli°.
8 Bp. nāmhi.
9 B².Bp.Ssp. upavadissanti.
10 B².Bp. na yimaṁ pavattiṁ jānāti; Ssp. na yimaṁ pavuṭṭiṁ jānāti.
11 B². °kamīti.
12 B².Ssp. *omit this.*
13 Bp.Bp. anekakāraṇasam°.
14 B².Bp. yuttapayuttā.
15 Bp. aṭṭīyanti.
16 B².Bp. yobbannena.

sīsaṃ nahāto ti sīsena saddhiṁ nahāto. daharo yuvā 'ti ca[1] ettha daharavacanena paṭhamayobbanabhāvaṁ[2] dasseti, paṭhamayobbane[3] hi sattā visesena maṇḍanakajātiyā honti. sīsaṁ nahāto ti iminā maṇḍanānuyogakālaṁ. yuvāpi hi kiñci kammaṁ katvā saṅkiliṭṭhasarīro na maṇḍanānuyutto hoti sīsaṁ nahāto pana so maṇḍanam evānuyuñjati, ahikuṇapādīni daṭṭhum pi na icchati, so tasmiṁ khaṇe ahikuṇapena vā kukkurakuṇapena vā manussakuṇapena vā kaṇṭhe āsattena[4] kenacid eva paccatthikena ānetvā kaṇṭhe baddhena[5] paṭimukkena yathā aṭṭiyeyya[6] harāyeyya jiguccheyya, evam evaṁ[7] ti bhikkhū sakena kāyena aṭṭiyantā[8] harāyantā jigucchantā so viya puriso taṁ kuṇapaṁ vigatacchandarāgatāya attano kāyaṁ pariccajitukāmā hutvā satthaṁ ādāya attanāpi attānaṁ jīvitā voropenti: tvaṁ maṁ jīvitā voropehi ahaṁ tvan te[9] evaṁ aññamaññam pi jīvitā voropenti. *Migaladdhikam*[10] *pi samaṇakuttakan* ti Migaladdhiko[10] ti tassa nāmaṁ. samaṇakuttako ti samaṇavesadhārako, so kira sikhāmattaṁ ṭhapetvā sīsaṁ muṇḍetvā ekaṁ kāsāvaṁ nivāsetvā ekaṁ aṁse katvā vihāraṁ yeva[11] upanissāya vighāsādabhāvena jīvati. tam pi Migaladdhikaṁ[10] samaṇakuttakaṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadanti. *sādhū* 'ti āyācanatthe nipāto. *no* ti upayogabahuvacanaṁ, sādhu āvuso amhe jīvitā voropehīti vuttaṁ hoti. tattha[12] ca ariyā n' eva pāṇātipātaṁ kariṁsu, na samādapesuṁ na samanuññā[13] ahesuṁ. puthujjanā pana sabbam akaṁsu. *lohitakan* ti lohitamakkhitaṁ. *yena vaggumūdā*[14] 'ti vaggumatā lokassa puññasammatā nādī. so pi kira taṁ[15] pāpaṁ tattha pavāhessāmīti saññāya gato. ahud eva kukkuccan ti tesu kira bhikkhūsu kenaci pi kāyavikāro

---

[1] Bp. c'; Ssp. *omits* ca.
[2] B². °nakabhāvaṁ; Bp. °nnabhāvaṁ.
[3] Bp. °bbanne.
[4] Ssp. ālaggena *for* āsattena.
[5] Bp. bandhena.
[6] B². aṭṭiseyya; Bp. aṭṭīyeyya.
[7] B².Bp. evam ete *for* evaṁ te; Ssp. evam eva te.
[8] Ssp. aṭṭi°.
[9] B².Bp.Ssp. tan *for* tvan.
[10] B².Bp.Ssp. -laṇḍi°.
[11] B². yev'.
[12] B².Bp.Ssp. ettha.
[13] Ssp. samanuññāpesuṁ.
[14] B².Bp.Ssp. Vaggumudā nadīti.
[15] B². ta *for* taṁ.

vā vacīvikāro vā na kato, sabbe sattā[1] sampajānā dakkhiṇena passena nipajjiṁsu, taṁ anussarato tassa kukkuccaṁ ahosi yeva, nadiyā[2] ānubhāvena appamattakam[3] pi pāpaṁ pahīnaṁ nāma n' atthi.[2] *ahu vippaṭisāro*[4] ti tass' eva kukkuccassa sabhāvaniyamanattham etaṁ vuttaṁ, vippaṭisārakukkuccaṁ ahosi na vinayakukkuccan ti. *alābhā vata me* ti ādi kukkuccassa pavatti ākāradassanatthaṁ vuttaṁ. tattha alābhā vata me ti āyatiṁ dāni mama hitasukhalābhā nāma n' atthīti anutthunāti. *na vata me lābhā* ti iminā pana tam ev' atthaṁ daḷhaṁ karoti. ayaṁ h' ettha adhippāyo. sace pi koci lābhā vateti[5] vadeyya taṁ micchā na[6] vata me lābhā ti. *dulladdhaṁ vata me* ti kusalānubhāvena laddham[7] pi idaṁ manussattaṁ dulladdhaṁ vata me. *na vata me suladdhan* ti iminā pana tam ev' atthaṁ daḷhaṁ karoti. ayañ h' ettha adhippāyo. sace pi koci suladdhaṁ te ti vadeyya taṁ micchā, na vata me suladdhan ti. apuññaṁ pasutan ti apuññaṁ upacitaṁ janitaṁ vā. kasmā iti ce.[8] *yv*[9] *āhaṁ bhikkhū . . . pe . . . voropesin* ti. tass' attho yo ahaṁ sīlavante tāya eva sīlavantatāya kalyāṇadhamme[10] uttamadhamme seṭṭhadhamme bhikkhū jīvitā voropesin ti. *aññatarā Mārakāyikā* ti nāmavasena apākaṭā ekā bhummadevatā[11] micchādiṭṭhikā mārapakkhikā mārassa anuvattikā[12]: evam ayaṁ māradheyyaṁ māravisayaṁ nātikkamissatīti cintetvā sabbābharaṇavibhūsitā hutvā attano ānubhāvaṁ dassayamānā[13] abhijjamāne udake paṭhavītale caṅkamamānā viya āgantvā Migaladdhikaṁ samaṇakuttakaṁ etad avoca. *sādhu sadhū* 'ti sampahaṁsanatthe nipāto, tasmā evañ[14] ca dviva-

1 Bp.Ssp. satā.
2 Bp. *this sentence comes before* ahud eva . . . ahosi yeva.
3 B². appamattaṁ.
4 Ssp. vipaṭi°, *sic passim.*
5 Bp.Ssp. teti *for* vateti.
6 Ssp. n' atth' eva *for* na vata.
7 Bp. laddhabbam.
8 Bp. kasmāti ce *for* kasmā iti ce.
9 Bp. yohaṁ *for* yv āhaṁ.
10 B². *adds* ti.
11 B². bhūma- *for* bhumma°, *sic passim.*
12 B². mārassānuvattitā *for* mārassa anuvattikā.
13 B². dassiya°.
14 Bp. eva *for* evañ ca; Ssp. evañ c' ettha.

canaṁ.[1] *atiṇṇe tāresīti* saṁsārato atiṇṇe iminā jīvitā voropaṇena tāresi parimocesīti. ayaṁ kira[2] etissā devatāya bālāya dummedhāya laddhi ye na matā te saṁsārato na muttā ye matā te muttā ti, tasmā saṁsāramocakamilakkhā[3] viya evaṁ[4] laddhikā hutvā tam pi tattha niyojenti evam āha. atha kho Migaladdhiko samaṇakuttako tāvabhusaṁ uppannavippaṭisāro pi taṁ devatāya[5] ānubhāvaṁ disvā ayaṁ devatā evam āha: addhā iminā atthena evam eva bhavitabban ti niṭṭhaṁ gantvā lābhā kirameti ādīni parikittayanto vihārena vihāraṁ pariveṇena pariveṇaṁ upasaṅkamitvā. *evaṁ vadetī*[6] ti taṁ taṁ vihārañ ca pariveṇañ ca upasaṅkamitvā dvāraṁ vivaritvā anto pavisitvā bhikkhū evaṁ vadeti *ko atiṇṇo kaṁ tāremīti*. *hoti yeva bhayan* ti maraṇaṁ paṭicca cittutrāso hoti.[7] *hoti chambhitattan* ti hadayamaṁsaṁ ādiṁ katvā sarīracalanaṁ hoti, atibhayena thaddhasarīrattan ti pi eko, thambhitattaṁ hi chambhitattan ti vuccatīti. *lomahaṁso* ti uddhaṁ ṭhitalomatā, khīṇāsavā pana sattasuññatāya sudiṭṭhattā[8] maraṇakasattam eva na passanti, tasmā tesaṁ sabbam p'[9] etaṁ nāhosīti veditabbaṁ. *ekam pi bhikkhuṁ dve pi . . . pe . . . saṭṭhim*[10] *pi bhikkhū ekāhen'*[11] *eva jīvitā voropesī*[12] ti evaṁ gaṇanavasena sabbāni pi tāni pañca bhikkhusatāni jīvitā voropesi.

paṭisallānā vuṭṭhito ti tesaṁ pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ jīvitakkhayappattibhāvaṁ[13] ñatvā tato ekībhāvato vuṭṭhito, jānanto pi ajānanto viya kathāsamuṭṭhāpanatthaṁ āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi: *kinnu*[14] *kho Ānanda tanubhūto viya bhikkhusaṅgho* ti Ānanda ito pubbe bahū bhikkhū[15] upaṭṭhānaṁ āgacchanti uddesaṁ paripucchaṁ gaṇhanti sajjhāyanti ekapajjoto viya[16] ārāmo dissati idāni pana addhamāsamattassa

---

1 B².Bp. *add* kataṁ.
2 B².Bp. kir' etissāya.
3 Ssp. °kkhu.
4 B². eva.
5 B².Bp. °tāyānu°.
6 Ssp. vadeti.
7 Ssp. *omits this* hoti.
8 B². sudiṭṭhittā.
9 B². *omits* p'.
10 B².Bp. saṭṭhi pi.
11 B².Bp. ekāhena *for* ekāhen' eva.
12 Sp. °pesi.
13 B².Bp. °ppattabhāvaṁ.
14 Bp. kiṁnu.
15 B².Bp.Ssp. *add* ekato.
16 Bp. *adds* anto.

accayena tanubhūto viya tanuko mando appako viralaviralo[1] viya jāto bhikkhusaṅgho kinnu[2] kho kāraṇaṁ kiṁ disāsu pakkantā bhikkhū ti. athāyasmā Ānando kammavipākena tesaṁ jīvitakkhayappattiṁ asallakkhento asubhakammaṭṭhānānuyogappaccayā[3] pana sallakkhento tathāhi pana bhante bhagavā ti ādiṁ[4] vatvā bhikkhūnaṁ arahattappattiyā[5] aññaṁ kammaṭṭhānaṁ yācanto sādhu bhante bhagavā ti ādim āha. tass' attho sādhu bhante bhagavā aññaṁ kāraṇaṁ ācikkhatu yena bhikkhusaṅgho arahatte patiṭṭhaheyya mahāsamuddaṁ[6] orohanatitthāni[7] viya hi aññāni pi dasānussati dasakasiṇa - catudhātuvavatthāna[8]-brahmavihārānāpāṇasatippabhedāni[9] bahūni nibbāṇārohanakammaṭṭhānāni[10] santi, tesu bhagavā bhikkhū samassāsetvā aññataraṁ kammaṭṭhānaṁ ācikkhatū 'ti adhippāyo. atha bhagavā tathākātukāmo theraṁ uyyojento *tena h' Ānandā* 'ti ādim āha. tattha *Vesāliyaṁ*[11] *upanissāyā* 'ti Vesāliṁ upanissāya samantā gāvute pi addhayojane[12] pi yāvatikā bhikkhū[13] viharanti, ti sabbe sannipātehīti attho. *sabbe upaṭṭhānasālāyaṁ sannipātetvā* ti attanā gantuṁ yuttaṭṭhānaṁ sayaṁ gantvā aññāttha daharabhikkhū[14] pahiṇitvā muhutten' eva anavasese bhikkhū upaṭṭhānasālāyaṁ samūhaṁ katvā. *yassa dāni bhante bhagavā kālaṁ maññatīti* ettha ayam adhippāyo bhagavā bhikkhusaṅgho sannipatito, esa kālo bhikkhūnaṁ dhammakathaṁ kātuṁ anusāsaniṁ[15] dātuṁ, idāni yassa tumhe kālaṁ jānātha taṁ kattabban ti.

atha kho bhagavā . . . pe . . . bhikkhū āmantesi: ayam pi kho bhikkhave ti, āmantetvā ca pana bhikkhūnaṁ arahattapattiyā pubbe ācikkhitaasubhakammaṭṭhānato aññaṁ pari-

---

1 Bp. viraḷaviraḷo; Ssp. viralo *for this.*
2 Bp. kiṁnu.
3 B². °yogapaccaya; Bp.Ssp. °yogapaccayā.
4 B². ādi.
5 B². arahattuppa°.
6 Ssp. °dda.
7 B². ogāha°; Bp. orohaṇa°; Ssp. oroṇahatiṭṭhāni.
8 B². °naṁ braḥ°; Ssp. catuddhātu°.
9 Bp. °pāṇassati°; Ssp. °vihāra-ānāpānassati°.
10 B². °ṇoroha°; Bp. °norohaṇa°; Ssp. nibbānorohaṇa°.
11 B².Bp.Ssp. Vesāliṁ.
12 Bp.Ssp. aḍḍha°.
13 Ssp. *omits* bhikkhū.
14 Ssp. °kkhuṁ.
15 B². °sani.

yāyaṁ ācikkhanto *ānāpāṇasatisamādhī*[1] ti āha. idāni yasmā bhagavatā bhikkhūnaṁ santapaṇītakammaṭṭhānadassanattham[2] eva ayaṁ pāḷi vuttā, tasmā aparihāpetvā atthayojanākkamaṁ[3] ettha vaṇṇanaṁ karissāmi. tatra ayam pi kho bhikkhave ti imassa tāva padassa ayaṁ yojanā bhikkhave na kevalaṁ asubhabhāvanā yeva kilesappahānāya saṁvattati api ca ayam pi kho ānāpāṇasati[4] samādhi . . . pe . . . vūpasametīti, ayam pan' ettha atthavaṇṇanā, ānāpāṇasatīti[5] assāsapassāsapariggāhikā[6] sati. vuttaṁ h' etaṁ Paṭisambhidāyaṁ:* ānan ti assāso no passāso, pāṇan[7] ti passāso no assāso assāsavasena upaṭṭhānāsati[8] passāsavasena upaṭṭhānāsati.[8] yo assasati tass'[9] upaṭṭhāti yo passasati tass'[9] upaṭṭhātīti. *samādhī*ti tāya ānāpāṇapariggāhikāya satiyā saddhiṁ uppannā cittekaggatā, samādhisīsena cāyaṁ desanā na satisīsena, tasmā ānāpāṇasatiyā yutto samādhi ānāpāṇasatisamādhi,[10] ānāpāṇasatiyaṁ[11] vā samādhi ānāpāṇasatisamādhīti[11] evam ettha attho veditabbo. *bhāvito* ti uppādito vaḍḍhito ca.[12] *bahulīkato* ti punappuna[13] kato. *santo* c' eva paṇīto cā 'ti santo c' eva paṇīto c' eva, ubhayattha eva saddena niyamo veditabbo. kiṁ vuttaṁ hoti, ayaṁ hi yathā asubhakammaṭṭhānaṁ kevalaṁ paṭivedhavasena santañ ca paṇītañ ca oḷārikārammaṇattā pana paṭikkūlārammaṇattā[14] ca ārammaṇavasena n' eva santaṁ na paṇītaṁ, na evaṁ kenaci pariyāyena asanto vā appaṇīto vā, api ca kho ārammaṇasantatāya pi santo vūpasanto nibbuto paṭivedhasaṅkhātaaṅgasantatāya pi ārammaṇapaṇītatāya pi paṇīto atittikaro aṅgapaṇītatāya pīti, tena vuttaṁ *santo c' eva paṇīto cā* 'ti. *asecanako ca sukho ca vihāro* ti ettha pana nāssa secanan ti asecanako, anāsittako

---

1 Bp. °ṇassati-.
2 Ssp. santappa°.
3 B². janakkamaṁ.
4 B². ānāpāṇa; Bp. ānāpāṇassati; Ssp. ānāpānassati.
5 Bp. °pānassatīti.
6 Ssp. assāsappa°.
7 Bp.Ssp. pānan.
8 B². upaṭṭhānasati; Bp.Ssp. upaṭṭhānaṁ sati.
9 Ssp. tassa.
10 Ssp. *omits this.*
11 Bp. °pānassati°.
12 Ssp. vā *far* ca.
13 B².Bp.Ssp. °ppunaṁ.
14 B². paṭikku°; Bp. paṭikū°.

* Ps. i, 172.

abbokiṇṇo pāṭekko[1] āveṇiko, n' atth' ettha parikammena vā upacārena vā santatā ādiṁ manasikārato ppabhūti[2] attano sabhāven' eva santo ca paṇīto cā 'ti attho. keci pana asecanako ti anāsittako ojavanto sabhāven' eva madhuro ti vadanti. evam ayaṁ asecanako ca appitappitakkhane kāyikacetasikasukhapaṭilābhāya[3] saṁvattanato[4] sukho ca vihāro ti veditabbo. *uppannuppanne* ti avikkhambhite avikkhambhite. *pāpake* ti lāmake. *akusaḷe dhamme* ti akosallasambhūte dhamme. *ṭhānaso antaradhāpetī*ti khaṇen' eva antaradhāpeti vikkhambheti. *vūpasametī*ti suṭṭhu upasameti, nibbedhabhāgiyattā vā anupubbena ariyamaggavuddhippatto[5] samucchindati paṭippassambhetīti pi attho. *seyyathāpī*ti opammanidassanam etaṁ. *gimhānaṁ pacchime māse* ti āsāḷhamāse.[6] *ūhataṁ*[7] *rajojallan* ti addhamāse vātātapasukkhāya gomahisādipādappahārasambhinnāya[8] paṭhaviyā uddhaṁ hataṁ ūhataṁ[7] ākāse samuṭṭhitarajañ[9] ca reṇuñ ca. *mahā akālamegho* ti sabbaṁ nabhaṁ ajjhottharitvā uṭṭhito, āsāḷhajuṇhapakkhe[10] sakalaṁ addhamāsaṁ[11] vassanakamegho. so hi asampatte vassakāle uppannattā akālamegho ti idha[12] adhippeto. *ṭhānaso antaradhāpeti vūpasametī*ti khaṇen' eva adassanaṁ neti paṭhaviyaṁ sannisīdāpeti. *evam eva kho* ti opammasampaṭipādanam etaṁ, tato paraṁ vuttanayam eva.

idāni *kathaṁ bhāvito ca bhikkhave ānāpānasatisamādhī*ti,[13] ettha kathan ti ānāpānasatisamādhibhāvanaṁ[14] nānappakārato vitthāretukamyatā[15] pucchā, bhāvito ca bhikkhave ānāpānasatisamādhīti[16] nānappakārato vitthāretukamyatāya

---

1 Ssp. peṭākko.
2 Bp. pabhuti; Ssp. pabhūti.
3 Bp. °ppaṭilā°.
4 B². *adds* ca.
5 Bp.Ssp. °vuḍḍhi°.
6 B². āsaḷ°; Bp. āsaḷhī°.
7 Bp. uhataṁ; Ssp. ūhata.
8 Bp. gomahiṁ sādi°.
9 B².Bp.Ssp. samuṭṭhitaṁ ra°.
10 Bp. āsaḷhī°.
11 Ssp. °māsa.
12 B².Bp. idhādhippeto.
13 Bp. °pānassati°.
14 B². -satisatisamādhi-; Bp. °pānassati°.
15 B². °kamyatāya.
16 Bp. °pānassati°, *sic passim.*

phuṭṭhadhammanidassanaṁ,[1] esevanayo[2] dutiyapade pi, ayam pan' ettha saṅkhepattho bhikkhave kena pakārena kenākārena kenaci[3] vidhinā bhāvito ānāpāṇasatisamādhi kenappakārena[4] bahulīkato santo c' eva . . . pe . . . vūpasametīti. idāni tam atthaṁ vitthārento idha bhikkhave ti ādim āha. tattha *idha bhikkhave bhikkhū* 'ti bhikkhave imasmiṁ sāsane bhikkhu. ayaṁ h' ettha idhasaddo sabbappakāraānāpānasatisamādhinibbattakassa puggalassa nissayabhūtasāsanaparidīpano[5] aññasāsanassa tathā bhāvapaṭisedhano ca. vuttaṁ h' etaṁ: idh' eva bhikkhave samaṇo . . . pe . . . suññā parappavādā samaṇehi[6] aññe[7] ti. tena vuttaṁ: imasmiṁ sāsane bhikkhū 'ti. *araññagato vā . . . pe . . . suññāgāragato vā* ti idam assa ānāpāṇasatisamādhi bhāvanānurūpasenāsanapariggahaparidīpanaṁ. imassa hi bhikkhuno dīgharattaṁ rūpādīsu ārammaṇesu anuvisaṭaṁ cittaṁ ānāpāṇasatisamādhi ārammaṇaṁ abhirūhituṁ[8] na icchati, kūṭagoṇayuttaratho viya uppatham eva dhāvati. tasmā seyyathāpi nāma gopo kūṭadhenuyā sabbaṁ khīraṁ piviṭvā vaḍḍhitakūṭavacchaṁ[9] dametukāmo dhenuto apanetvā ekamante mahantaṁ thambhaṁ nikhaṇitvā tattha yottena bandheyya. ath' assa so vaccho itocito ca vipphanditvā palāyituṁ asakkonto tam eva thambhaṁ upanisīdeyya vā upanipajjeyya vā. evam evaṁ[10] imināpi bhikkhunā dīgharattaṁ rūpārammaṇādirasapānavaḍḍhitaṁ[11] duṭṭhacittaṁ dametukāmena rūpādi ārammaṇato apanetvā araññaṁ vā . . . pe . . . suññāgāraṁ vā pavesetvā tattha assāsapassāsatthambhe[12] satiyottena bandhitabbaṁ. evam assa taṁ cittaṁ itocito ca vipphanditvāpi pubbe āciṇṇārammaṇaṁ alabhamānaṁ satiyottaṁ chinditvā palāyituṁ asakkontaṁ tam ev'[13] ārammaṇaṁ upacārappaṇāvasena upanisīdati c' eva upanipajjati ca. tenāhu porāṇā:

---

1 Bp.Ssp. puṭṭha°.
2 Bp.Ssp. esanayo.
3 Bp.Ssp. kena.
4 Bp.Ssp. kenapa°.
5 B[2].Bp. sannissaya°.
6 Ssp. °ṇebhi.
7 Bp.Ssp. aññehīti.
8 Ssp. °ruhi°.
9 Bp.Ssp. vaḍḍhitaṁ kūta°.
10 B[2].Bp.Ssp. eva.
11 Ssp. rūpādiārammaṇarasa°.
12 Bp. °sathambhe.
13 Ssp. eva.

yathā thambhe nibandheyya vaccham dammam[1] naro idha
bandheyy' evam[2] sakam cittam satiyārammaṇe daḷhan ti.

evam assa[3] tam senāsanam bhāvanānurūpam hoti. tena vuttam: idam assa ānāpāṇasatisamādhibhāvanānurūpasenāsanapariggahaparidīpanan[4] ti. atha vā yasmā idam kammaṭṭhānapabhede[5] buddhabhūtam sabbaññubuddhapaccekabuddhabuddhasāvakānam[6] visesādhigamadiṭṭhadhammasukhavihārapadaṭṭhānam ānāpāṇasatikammaṭṭhānam itthipurisahatthiassādisaddasamākulam gāmantam apariccajitvā na sukaram sampādetum saddakaṇṭakattā[7] jhānassa. agāmake pana araññe sukaram yogāvacarena[8] idam kammaṭṭhānam pariggahetvā ānāpāṇacatutthajjhānam nibbattetvā tad eva ca pādakam katvā saṅkhāre sammasitvā aggaphalam arahattam sampāpuṇituṁ, tasmāssa anurūpam[9] senāsanam dassento bhagavā araññagato vā ti ādim āha. vatthuvijjācariyo viya hi bhagavā, so yathā vatthuvijjācariyo nagarabhūmiṁ passitvā suṭṭhu upaparikkhitvā ettha nagaram māpethā 'ti upadisati,[10] sotthinā ca[11] nagare niṭṭhite rājakulato mahāsakkāram labhati. evam evam[12] yogāvacarassa anurūpasenāsanam[13] upaparikkhitvā ettha kammaṭṭhānam anuyuñjitabban ti upadisati.[10] tato tattha kammaṭṭhānam anuyuttena yoginā kamena[14] arahatte patte sammāsambuddho vata so bhagavā ti mahantam sakkāram labhati. ayam pana bhikkhu dīpisadiso ti vuccati. yathāpi[15] mahādīpirājā araññe tiṇagahaṇam vā vanagahaṇam va pabbatagahaṇam vā

---

[1] Bp. damam.
[2] B². °yyebhūvam.
[3] B².Bp. ass' etam.
[4] B². °rupam senāsanam pariggahāpa°.
[5] B². °dam; Bp.Ssp. °ppabhede.
[6] B². sabbabuddhabuddhabhāvakānam vise°; Ssp. °paccekabuddhasāvakānam.
[7] B². saddasaṇḍa°.
[8] B². °care.
[9] B².Bp.Ssp. °rūpa.
[10] Ssp. °dissati.
[11] Ssp. 'va *for* ca.
[12] B².Ssp. eva.
[13] B². °rūpam senā°.
[14] B². anukkamena.
[15] Ssp. yathā hi.

nissāya nilīyitvā[1] vanamahisagokaṇṇasūkarādayo[2] mage[3] gaṇhāti. evam evāyaṁ araññādīsu kammaṭṭhānaṁ anuyuñjanto bhikkhu yathākkamena sotāpatti sakadāgāmi anāgāmi arahattamagge c' eva ariyaphalañ ca gaṇhātīti veditabbo. ten' āhu porāṇā:

yathāpi dīpiko nāma nilīyitvā[1] gaṇhatī mage[3]
tath' evāyaṁ buddhaputto yuttayogo vipassako[4]
araññaṁ pavisitvāna gaṇhāti[5] phalamuttaman ti.

ten' assa parakkamajavayoggabhūmiṁ[6] araññasenāsanaṁ dassento bhagavā araññagato vā ti ādim āha. tattha araññagato vā[7] *ti* araññaṁ nāma nikkhamitvā bahi indakhīlā sabbam etaṁ araññan ti ca.[8] araññakaṁ[9] nāma senāsanaṁ pañcadhanusatikaṁ[10] pacchiman ti ca. evaṁ vuttalakkhaṇesu araññesu anurūpaṁ[11] yaṁ kiñci pavivekasukham araññaṁ gato. *rukkhamūlagato vā*[12] ti rukkhamūlasamīpaṁ[13] gato, *suññāgāragato*[14] *vā*[12] ti suññaṁ vivittokāsaṁ gato. ettha ca ṭhapetvā araññañ ca rukkhamūlañ ca avasesasattavidhasenāsagato[15] pi suññāgāragato pīti[16] vattuṁ vaṭṭati. evam assa ututtayānukulaṁ[17] dhātucariyānukūlañ[18] ca ānāpāṇasatibhāvanānurūpaṁ senāsanaṁ upadisitvā alīnānuddhaccapakkhikaṁ santam iriyāpathaṁ upadisanto nisīdatīti āha. ath' assa nisajjāya daḷhabhāvaṁ assāsapassāsānaṁ pavattanasukhattaṁ[19] ārammaṇapariggahūpāyañ[20] ca dassento pallaṅkaṁ ābhujitvā ti ādim āha. tattha *pallaṅkan* ti samantato ūrubaddhāsanaṁ.[21] *ābhujitvā* ti ābandhitvā. *ujuṁ kāyaṁ paṇidhāyā*[22] 'ti upari

---

1 Ssp. niliyitvā.
2 B².Bp. °mahiṁsa°.
3 B².Bp.Ssp. mige.
4 B². vipassiko.
5 B². gaṇhati.
6 B². °bhūmi.
7 B². *omits* vā.
8 Bp. *omits* ti ca.
9 Ssp. araññikaṁ.
10 B². dhanupañcasatikaṁ.
11 B².Ssp. *omit* anurūpaṁ.
12 B².Bp. *omit* vā.
13 B².Bp.Ssp. rukkhasamīpaṁ.
14 B². °gārato.
15 B³.Ssp. °sanaṁ gato; Bp. °sanagato.
16 B².Bp.Ssp. ti *for* pīti.
17 Bp.Ssp. °kulaṁ.
18 Bp.Ssp. °kulañ.
19 Bp.Ssp. °sukhataṁ.
20 B². °ggaha°.
21 B². uru°.
22 Bp.Ssp. paṇi°.

sarīraṁ ujukaṁ ṭhapetvā, aṭṭhārasapiṭṭhikaṇṭake[1] koṭiyā koṭiṁ paṭipādetvā. evaṁ[2] hi nisinnassa cammamaṁsanahārūni[3] na panamanti.[4] ath' assa yā tesaṁ panamanappaccayā[4] khaṇe khaṇe vedanā uppajjeyyuṁ tā na uppajjanti. tāsu anuppajjamānāsu cittaṁ ekaggaṁ hoti. kammaṭṭhānaṁ[5] na paripaṭati uddhiṁ[5] phātiṁ upagacchati. *parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā* ti kammaṭṭhānābhimukhaṁ satiṁ ṭhapayitvā. atha vā parīti pariggahaṭṭho. mukhan ti niyyānaṭṭho, satīti upaṭṭhānaṭṭho, tena vuccati parimukhaṁ satin[6] ti. evaṁ Paṭisambhidāya[7] vuttanayena[8] p' ettha attho daṭṭhabbo. tatrāyaṁ saṅkhepo, pariggahītaniyyānaṁ[9] satiṁ[10] katvā ti. *so sato 'va assasatī*ti so bhikkhu evaṁ nisīditvā evañ ca satiṁ[10] upaṭṭhapetvā taṁ satiṁ avijahanto sato yeva[11] assasati sato passasati, sato kārī hotīti vuttaṁ hoti.[12] idāni yeh' ākārehi sato kārī hoti, te dassento dīghaṁ vā assasanto ti ādim āha. vuttaṁ h' etaṁ Paṭisambhidāyaṁ:* so sato 'va assasati sato passasatīti. etass' eva Vibhaṅge dvattiṁsāya[13] ākārehi sato kārī hoti, dīghaṁ assāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti, tāya satiyā tena ñāṇena sato kārī hoti. dīghaṁ passāsavasena . . . pe . . . paṭinissaggānupassī assāsavasena paṭinissaggānupassī passāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti, tāya satiyā tena ñāṇena sato kārī hotīti. tattha *dīghaṁ vā assasanto* ti dīghaṁ vā assāsaṁ pavattento,[14] assāso ti bahi nikkhamanavāto, passāso ti anto pavisanavāto.[15] suttantaṭṭhakathāsu pana uppaṭipāṭiyā āgataṁ, tattha sab-

[1] B². °kaṇḍake. [2] B². *omits* hi.
[3] B².Bp. °nhārūni.
[4] Bp.Ssp. paṇa°, *and* Ssp. *adds* eva.
[5] B². na kammaṭṭhānaṁ paripaṭṭati vuddhiṁ; Bp.Ssp. kammaṭṭhānaṁ na paripatati vuḍḍhiṁ.
[6] B². satīti. [7] B².Ssp. °dāyaṁ.
[8] Ssp. °yen' eva c' ettha *for* °yena p' ettha.
[9] Bp.Ssp. °hitaniyyāna. [10] B². sati. [11] Bp.Ssp. eva.
[12] B². hotīti vuttaṁ hoti *for* hoti.
[13] B². vattisāya; Bp. bāttiṁsāya; Ssp. battiṁsāya.
[14] B². pavattanto.
[15] Ssp. *adds* ti vinayaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ.

* Ps. i, 176 *sq.*; Vism. 272 *sq.*

[illegible]pi gabbhaseyyakānaṁ mātukucchito nikkhamanakāle paṭhamaṁ abbhantaravāto bahi nikkhamati, pacchā bāhiravāto sukhumaṁ[1] rajaṁ gahetvā abbhantaraṁ pavisanto tālun āhacca nibbāyati, evaṁ tāva assāsapassāsā veditabbā. ya pana tesaṁ dīgharassatā sā addhānavasena veditabbā. vātā hi okāsaddhānaṁ pharitvā ṭhitaṁ udakaṁ vā vālikā[2] vā dīgham udakaṁ dīghavālikā[3] rassam udakaṁ rassavālikā[4] ti vuccati. evaṁ cuṇṇavicuṇṇāpi assāsapassāsā hatthisarīre ca hisarīre ca tesaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ dīghaṁ addhānaṁ sanikaṁ[5] pūretvā sanikam[5] eva nikkhamanti, tasmā dīghā[6] ti vuccanti. suṇakhasasādīnaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ[7] rassaṁ addhānaṁ sīghaṁ pūretvā[8] sīgham[9] eva nikkhamanti, tasmā rassā ti vuccanti. manussesu pana keci hatthi ahitāyo viya kāladdhānavasena dīghaṁ[10] assasan ti ca passasan ti ca, keci suṇakhasasādayo viya rassaṁ, tasmā tesaṁ kālavasena dīgham addhānaṁ nikkhamantā ca pavisantā ca te dīghā, ittaram addhānaṁ nikkhamantā ca pavisantā ca rassā ti veditabbā. tatrāyaṁ bhikkhu navahi[11] ākārehi dīghaṁ[10] assasanto ca[12] passasanto ca dīghaṁ assasāmi passasāmīti pajānāti.[4] evaṁ pajānato c' assa eken' ākārena kāyānupassanāsatipaṭṭhānabhāvanā sampajjatīti veditabbā. yathāha Paṭisambhidāyaṁ[13]: kathaṁ dīghaṁ assasanto dīghaṁ[10] assasāmīti pajānāti,[14] dīghaṁ passassanto dīghaṁ passasāmīti pajānāti. dīghaṁ assāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati dīghaṁ passāsaṁ addhānasaṅkhāte passasati dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati pi passasati[15] pi dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasato[16] pi passasato[17] pi

---

1 B³. sukhuma.
2 B². vālukaṁ.
3 B². -vālukā; Bp.Ssp. dīghā°.
4 B². rassāvālukā; Bp.Ssp. rassā°.
5 Bp.Ssp. saṇikam.
6 B². dīghan.
7 B². °ta.
8 B². pūritvā.
9 B². siṅgam eva.
10 B². dīgha.
11 Bp. *omits* ca.
12 B².Bp.Ssp. navah'.
13 B². °dāya.
14 Ssp. *adds* . . . pe . . . rassaṁ passasanto rassaṁ passasāmīti pajānāti, *and omits* dīghaṁ passasanto dīghaṁ passasāmīti.
15 B². *omits* passasati pi.
16 B². assāsato.
17 B². passāsato.

chando uppajjati, chandavasena tato sukhumataraṁ dīgh
assāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati chandavasena tato
khumataraṁ dīghaṁ passāsaṁ[1] . . . pe . . . dīghaṁ[2] as
sapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasati pi passasati pi, chand
vasena tato sukhumataraṁ dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhā
saṅkhāte assasato pi passasato pi pāmojjaṁ[3] uppajja
pāmujjavasena[4] tato sukhumataraṁ dīghaṁ assāsaṁ add
nasaṅkhāte assasati, pāmujjavasena[4] tato sukhumatar
dīghaṁ assāsaṁ[5] dīghaṁ[6] assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhā
assasati pi passasati pi, pāmujjavasena[4] tato sukhumatar
dīghaṁ assāsapassāsaṁ addhānasaṅkhāte assasato pi pass
sato pi dīghaṁ assāsapassāsaṁ[7] cittaṁ vivaṭṭati upekk
saṇṭhāti, imehi navahi[8] ākārehi dīghaṁ assāsapassāsa[9]kā
upaṭṭhānaṁ sati, anupassanā ñāṇaṁ kāyo upaṭṭhānaṁ
sati, sati upaṭṭhānañ c' eva sati ca, tāya satiyā tena ñāṇe
taṁ kāyaṁ anupassatīti,[10] tena vuccati kāye kāyānupassan
satipaṭṭhānabhāvanā ti esevanayo rassapade pi ayam pan
viseso: yathā nāma[11] ettha dīghaṁ assāsaṁ addhānasaṅkhāt
ti vuttaṁ evaṁ idha[12] rassaṁ assāsaṁ ittara ṅkhāte assasa
tīti āgataṁ, tasmā tassavasena yāva: tena v ati kāye kāyā
nupassanāsatipaṭṭhānabhāvanā ti tāva yojetabbaṁ. evaṁ
ayaṁ addhānavasena ittaravasena ca imehi[13] ākārehi assāsa-
passāse pajānanto dīghaṁ vā assasanto dīghaṁ assasāmīt
pajānāti . . . pe . . . rassaṁ vā passasanto rassaṁ passa-
sāmīti pajānātīti veditabbo. evaṁ jānato[14] c' assa:

dīgho rasso ca assāso passāso pi ca tādiso
cattāro vaṇṇā vattanti nāsikagge 'va bhikkhuno ti.*

---

1 Bp.Ssp. *add* addhānasaṅkhāte passasati, chandavasena tato sukhumataraṁ *for* . . . pe . . .

2 Ssp. *omits this.*

3 B².Ssp. pāmujjaṁ.

4 Bp. pāmojja°.

5 B².Bp. passāsaṁ; Ssp. °ppassāsaṁ.

6 B².Bp.Ssp. . . . pe . . . *before* dīghaṁ.

7 B².Bp. °passāsā; Ssp. °ppassāsā.

8 Ssp. navah'.

9 B².Bp. °ssāsākāyo; Ssp. °ppassāsākāyo.

10 B².Bp. °ssati.

11 Bp.Ssp. *omit* nāma.

12 B². idhāpi.

13 Ssp. *adds* navahi.

14 Ssp. pajānato.

* *Cp.* Vism. 273.

sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmi . . . pe . . . passasissāmīti sikkhatīti sakalassa assāsakāyassa ādimajjhapariyosānaṁ viditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto assasissāmīti sikkhati, sakalassa passāsakāyassa ādimajjhapariyosānaṁ viditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto passasissāmīti sikkhati. evaṁ viditaṁ karonto pākaṭaṁ karonto ñāṇasampayuttacittena assasati c' eva passasati ca, tasmā assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti vuccati. ekassa hi bhikkhuno cuṇṇavisaṭe[1] assāsakāye[2] passāsakāye vā ādi pākaṭo hoti, na majjhapariyosānaṁ, so ādim eva pariggahetuṁ sakkoti, majjhe[3] pariyosāne kilamati. ekassa majjhaṁ pākaṭaṁ hoti, na ādipariyosānaṁ,[4] ekassa pariyosānaṁ pākaṭaṁ hoti na ādimajjhaṁ, so pariyosānaṁ eva pariggahetuṁ sakkoti ādimajjhe kilamati. ekassa sabbaṁ[5] pākaṭaṁ hoti, so sabbam pi pariggahetuṁ sakkoti, na katthaci kilamati. tādisena bhavitabban ti dassento āha sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmi . . . pe . . . passasissāmīti sikkhatīti. tattha *sikkhatī*ti evaṁ ghaṭati vāyamati yo tathābhūtassa saṁvaro ayam ettha adhisīlasikkhā, yo tathābhūtassa samādhi ayaṁ adhicittasikkhā, yā tathābhūtassa paññā ayaṁ adhipaññāsikkhā 'ti imā tisso sikkhāyo tasmiṁ ārammaṇe tāya satiyā tena manasikārena sikkhati sikkhati bhāveti bahulīkarotīti evam ettha attho daṭṭhabbo. tattha yasmā purimanaye kevalaṁ assasitabbaṁ passasitabbaṁ[6] eva ca[7] na aññaṁ kiñci kātabbaṁ, ito paṭṭhāya pana ñāṇuppādanādīsu yogo karaṇīyo, tasmā tattha assasāmīti pajānāti passasāmīti pajānāti cc' eva[8] vattamānakālavasena pāliṁ vatvā ito paṭṭhāya kattabbassa ñāṇuppādanādino ākārassa dassanatthaṁ sabbakāyapaṭisaṁvedī assasissāmīti sikkhatīti ādinā nayena anāgatavacanavasena pāli āropitā ti veditabbā. *passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmi . . . pe . . . passasissāmīti sikkhatī*ti oḷārikaṁ kāyasaṅkhāraṁ passambhento paṭippassambhento nirodhento vūpasa-

[1] B². °vivāte; Ssp. °vigate.
[2] Ssp. *adds* vā.
[3] B².Bp.Ssp. majjha-.
[4] Ssp. *adds* so majjham eva pariggahetuṁ sakkoti ādipariyosāne kilamata.
[5] B².Bp.Ssp. *add* pi.
[6] B². passitabbam eva.
[7] B². *omits* ca.
[8] Ssp. tveva *for* cc' eva.

mento assasissāmi passasissāmīti sikkhati. tatr' evaṁ olā-
rikasukhumatā ca passaddhi ca veditabbā. imassa hi bhik-
khuno pubbe apariggahitakāle kāyo ca cittañ ca sadaratha-
honti oḷārikānaṁ[1] kāyacittānaṁ oḷārikatte avūpasante assā-
sapassāsāpi oḷārikā honti balavatarā hutvā pavattan ti nāsikā
na ppahoti mukhena assasanto pi passasanto pi tiṭṭhati.
yadā pan' assa kāyo pi cittam pi pariggahītā[2] honti tadā te
santā honti vūpasantā, tesu santesu[3] assāsapassāsā sukhumā
hutvā pavattanti atthi nu kho n' atthīti vicetabbatākārap-
pattā[4] honti. seyyathāpi purisassa dhāvitvā sabbatā vā
orohitvā mahābhāraṁ vā sīsato oropetvā ṭhitassa oḷārikā
assāsapassāsā honti, nāsikā na ppahoti mukhena assasanto pi
passasanto pi tiṭṭhati. yadā pan' esa taṁ parissamaṁ vino-
detvā nahātvā[5] ca pivitvā ca allasāṭakaṁ hadaye katvā
sītāya chāyāya nipanno hoti ath' assa te assāsapassāsā su-
khumā honti atthi nu kho n' atthīti vicetabbākārappattā.
evam evaṁ imassa bhikkhuno pubbe apariggahitakāle kāyo
ca[6] . . . pe . . . vicetabbākārappattā honti. taṁ kissa he-
tu, tathā hi 'ssa pubbe appariggahitakāle oḷārikoḷārike kāyasaṅ-
khāre passambhessāmīti[7] ābhogasamannāhāramanasikārapac-
cavekkhaṇā n' atthi pariggahītakāle pana atthi, ten' assa
apariggahītakālato pariggahītakāle kāyasaṅkhāro sukhumo
hoti. ten' āhu porāṇā:

> sāraddhe kāyacitte[8] ca adhimattaṁ pavattati
> asāraddhamhi kāyamhi sukhumaṁ sampavattatīti.

pariggahe pi oḷāriko paṭhamajjhānūpacāre sukhumo tasmim
pi oḷāriko paṭhamajjhāne sukhumo paṭhamajjhāne ca dutiya-
jjhānūpacāre[9] ca oḷāriko dutiyajjhāne sukhumo dutiya-
jjhāne[10] tatiyajjhānūpacāre ca oḷāriko tatiyajjhāne sukhumo
tatiyajjhāne ca catutthajjhānūpacāre ca oḷāriko catuttha-
jjhāne atisukhumo appavattim eva pāpuṇāti. idaṁ tāva

[1] Bp. °rikā.
[2] Bp. Ssp. °hitā.
[3] B². tesūvūpasantesu *for* tesu santesu; Bp. tesu vūpa°.
[4] Bp.Ssp. vicetabbākāra°.
[5] B². nātvā; Bp. nhātvā.
[6] B². cittañ ca.
[7] Ssp. °bhemīti.
[8] B².Bp.Ssp. kāye citte.
[9] B². °cāro ca.
[10] B².Bp.Ssp. *add* ca.

Dīghabhāṇaka-Saññuttabhāṇakānaṁ[1] mataṁ, Majjhimabhāṇakā pana paṭhamajjhāne[2] oḷāriko, dutiyajjhānūpacāre sukhumo ti evaṁ heṭṭhimaheṭṭhimajjhānato uparūpari jhānūpacāre ca[3] sukhumataraṁ icchanti. sabbesaṁ yeva pana imatena apariggahītakāle pavattakāyasaṅkhāro pariggahītakāle paṭippassambhati[4] pariggahītakāle pavattakāyasaṅkhāro paṭhamajjhānūpacāre . . . pe . . . catutthajjhānūpacāre pavattakāyasaṅkhāro catutthajjhāne paṭippassambhati,[4] ayaṁ tāva samathe[5] nayo. vipassanāya[6] pana apariggahe pavatto kāyasaṅkhāro oḷāriko mahābhūtapariggahe sukhumo, so pi oḷāriko upādārūpapariggahe sukhumo, so pi oḷāriko kalārūpapariggahe sukhumo, so pi oḷāriko arūpapariggahe sukhumo, so pi oḷāriko rūpārūpapariggahe sukhumo, so pi oḷāriko paccayapariggahe sukhumo, so pi oḷāriko sappaccayanāmarūpadassane[7] sukhumo, so[8] pi oḷāriko lakkhaṇārammaṇikavipassanāya sukhumo,[8] so pi dubbalavipassanāya oḷāriko balavavipassanāya sukhumo. tattha pubbe vuttanayen' eva purimassa purimassa pacchimena pacchimena passaddhi veditabbā. evam ettha oḷārikasukhumatā ca passaddhi ca veditabbā. Paṭisambhidāyaṁ pan' assa saddhiṁ codanasodhanāhi evam[9] ettho vutto. kathaṁ: passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmi . . . pe . . . passasissāmīti sikkhati. katame kāyasaṅkhārā, dīghaṁ assāsakāyikā ete dhammā kāyapaṭibaddhā[10] kāyasaṅkhārā te kāyasaṅkhāre passambhento nirodhento vūpasamento sikkhati, dīghaṁ passāsakāyikā ete dhammā . . . pe . . .[11] rassaṁ assāsā rassaṁ passāsā sabbakāyapaṭisaṁvedī assāsā sabbakāyapaṭisaṁvedī passāsā kāyikā ete dhammā kāyapaṭibaddhā[10] kāyasaṅkhārā, te[12] kāyasaṅkhāre passambhento nirodhento vūpasamento sikkhati. yathārūpehi kāyasaṅkhārehi yā kāyassa ānamanā vinamanā sanna-

[1] Bp. saṁyutta-.
[2] B². jhāne.
[3] B².Bp.Ssp. pi *for* ca.
[4] B². paṭipassambhati.
[5] B². samatha.
[6] B².Bp. °nāyaṁ.
[7] Bp. °rūpapariggahe.
[8] B². *repeats this sentence.*
[9] B². *adds* ettha.
[10] B². °bandhā.
[11] Bp. *omits* . . . pe . . ..
[12] B². *inserts* kāya te *after this* te.

manā panamanā[1] iñjanā phandanā calanā kampanā santa
sukhumaṁ[2] passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmīti si
khati passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmīti sikkha
yathārūpehi kāyasaṅkhārehi yā kāyassa na ānamanā
vinamanā na sannamanā na paṇāmanā[3] aniñjanā aphandan
acalanā akampanā, santaṁ sukhumaṁ passambhayaṁ kāy
saṅkhāraṁ assasissāmi[5] passasissāmīti sikkhati. iti kir
passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmīti sikkhati. pa
sambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ passasissāmīti sikkhati. evaṁ
sante vātūpaladdhiyā ca pabhāvanā na hoti, assāsapassāsānaṁ
ca pabhāvanā na hoti, āṇāpāṇasatiyā[6] ca pabhāvanā na hoti
āṇāpāṇasatisamādhissa[6] ca pabhāvanā na hoti, na ca[7] taṁ
samāpattiṁ paṇḍitā samāpajjanti pi vuṭṭhahanti pi, iti kira
passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assasissāmi[8] passasissamīti
sikkhati. evaṁ sante vātūpaladdhiyā ca pabhāvanā hoti
assāsapassāsānañ ca pabhāvanā hoti āṇāpāṇasatiyā[9] ca
pabhāvanā hoti āṇāpāṇasatisamādhissa[9] ca pabhāvanā hoti
tañ ca[10] samāpattiṁ paṇḍitā samāpajjanti pi vuṭṭhahanti pi
yathā kathaṁ viya. seyyathāpi kaṁse ākoṭite[11] paṭhamaṁ
oḷārikā saddā pavattanti, oḷārikānaṁ saddānaṁ nimitta
suggahitattā sumanasikatattā sūpadhāritattā[12] niruddhe pi
oḷārike sadde atha pacchā sukhumakā saddā pavattanti,
khumakānaṁ saddānaṁ nimittaṁ suggahitattā sumanasika
tattā sūpadhāritattā[12] niruddhe pi sukhumake sadde atha
pacchā sukhumasaddanimittārammaṇatā pi cittaṁ pavatta
evam evaṁ paṭhamaṁ oḷārikā assāsapassāsā pavattanti
oḷārikānaṁ assāsapassāsānaṁ nimittaṁ suggahitattā sumana
sikatattā sūpadhāritattā niruddhe pi oḷārike assāsapassā
atha pacchā sukhumakā assāsapassāsā pavattanti, sukhuma
kānaṁ assāsapassāsānaṁ nimittaṁ suggahitattā sumanasi

---

[1] Bp.Ssp. paṇa°.
[2] B².Bp.Ssp. *omit* santaṁ sukhumaṁ.
[3] B².Bp.Ssp. paṇa°.
[4] B². abandanā.
[5] B². *inserts* . . . pe . . ..
[6] Bp.Ssp. ānāpānassati.
[7] B². naṁ taṁ *after* ca.
[8] B².Bp. *insert* . . . pe . . ..
[9] Bp. ānāpānassati°.
[10] B².Bp.Ssp. *insert* naṁ *after* ca.
[11] Ssp. ākoṭṭite.
[12] Bp. supa°, *sic passim*.

katattā sūpadhāritattā niruddhe[1] pi sukhumake assāsapassāse atha pacchā sukhumaassāsapassāsanimittārammaṇatāpi cittaṁ na vikkhepaṁ[2] gacchati. evaṁ sante vātūpaladdhiyā ca pabhāvanā hoti assāsapassāsānañ ca pabhāvanā hoti, āṇāpāṇasatiyā[3] ca pabhāvanā hoti āṇāpāṇasatisamādhissa[3] ca pabhāvanā hoti, tañ ca[4] samāpattiṁ paṇḍitā samāpajjanti pi vuṭṭhahanti pi. passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assāsapassāsā kāyo upaṭṭhānaṁ satianupassanā ñāṇaṁ kāyo upaṭṭhānaṁ no sati sati upaṭṭhānañ c' eva sati ca tāya satiyā tena ñāṇena taṁ kāyaṁ anupassatīti,[5] tena vuccati: kāye kāyānupassanā satipaṭṭhānabhāvanā ti. ayaṁ tāv' ettha kāyānupassanāvasena vuttassa paṭhamacatukkassa anupubbapadavaṇṇanā.

yasmā pan' ettha idam eva catukkaṁ ādikammikassa kammaṭṭhānavasena vuttaṁ itarāni pana tīṇi catukkāni ettha paṭhamajjhānassa vedanā cittadhammānupassanāvasena vuttāni. tasmā idaṁ kammaṭṭhānaṁ bhāvetvā āṇāpānacatutthajjhānapadaṭṭhānāya[6] vipassanāya saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇitukāmena buddhaputtena yaṁ kātabbaṁ[7] taṁ sabbaṁ idh' eva tāva ādikammikassa kulaputtassa vasena ādito ppabhuti[8] evaṁ veditabbam. catubbidhaṁ tāva sīlaṁ visodhetabbaṁ. tattha tividhā visodhanā āpajjanaṁ āpannavuṭṭhānaṁ kilesehi ca appatipīlanaṁ,[9] yaṁ visuddhasīlassa hi bhāvanā sampajjati. yad[10] idaṁ etiyaṅgaṇavattaṁ bodhiyaṅgaṇavattaṁ[11] upajjhāyavattaṁ ācariyavattaṁ jantāgharavattaṁ uposathāgāravattaṁ dve pātimokkhuddesā sīmakathā khandhakavattāni cuddasavidhaṁ mahāvattan ti imesaṁ vasena ābhisamācārikasīlaṁ[12] vuccati, tam pi sādhukaṁ paripūretabbaṁ. yo hi ahaṁ sīlaṁ rakkhāmi kiṁ ābhisamācārikena[13] kammaṁ ti vadeyya tassa sīlaṁ paripūressatīti

---

[1] Bp. ruddheni *by mistake.*
[2] B². °pa.
[3] Bp. ānāpānassati°.
[4] Bp. naṁ *comes after* ca
[5] Bp. °ssati.
[6] B². °pāṇasatica°; Bp. pānassatica°.
[7] Bp. katta°.
[8] B².Bp. pabhuti; Ssp. pabhūti.
[9] Bp. appaṭi; Ssp. apati°.
[10] Bp.Ssp. yam p' idam.
[11] B². °aṅgakava°; Ssp. bodhiaṅga°.
[12] B². °cārikaṁ sīlaṁ.
[13] B². abhi°.

n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati. ābhisamācārikavatte[1] pana paripūre sīlaṁ paripūreti[2] sīle paripūre samādhi gabbhaṁ gaṇhāti. vuttaṁ h' etaṁ bhagavatā: so vata bhikkhave bhikkhu ābhisamācārikaṁ dhammaṁ aparipūretvā sīlāni paripūressatīti[3] n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti vitthāretabbaṁ. tasmā tena[4] yam p' idaṁ[5] cetiyaṅgaṇavattādi ābhisamācārikaṁ[6] sīlaṁ[7] vuccati, tam pi sādhukaṁ paripūretabbaṁ, tato:

āvāso ca kulaṁ lābho gaṇo kammena pañcamaṁ
addhānaṁ ñāti ābādho gandho[8] iddhīti te dasā 'ti.*

evaṁ vuttesu dasasu palibodhesu[9] yo palibodho[9] atthi so pacchinditabbo.[10] evaṁ upacchinnapalibodhena kammaṭṭhānaṁ uggahetabbaṁ. tam pi[11] duvidhaṁ[12] hoti sabbattha[13] kammaṭṭhānañ ca pārihāriyakammaṭṭhānañ ca, tattha sabbattha[13] kammaṭṭhānaṁ nāma bhikkhusaṅghādīsu mettāmaraṇasatiṁ[14] ca asubhasaññā pīti[15] eke. kammaṭṭhānikena bhikkhunā pathamaṁ tāva paricchinditvā sīmaṭṭhakabhikkhusaṅgho mettā bhāvetabbā. tato sīmaṭṭhakadevatāsu tato gocaragāme issarajane tato tattha manusse upādāya sabbasattesu, so hi bhikkhusaṅgho mettāya sahavāsīnaṁ muducittataṁ janeti, ath' assa sukhasaṁvāsatā hoti. sīmaṭṭhakadevatāsu mettāya mudukatacittāhi devatāhi dhammikāya rakkhāya susaṁ vihitārakkho hoti. gocaragāme issarajane mettāya mudukatacittasantānehi issarehi dhammikāya rakkhāya surakkhitaparikkhāro hoti. tattha manussesu mettāya pasāditacittehi tehi aparibhūto hutvā vicarati, sabbasattesu mettāya sabbattha appaṭihatacāro[16] hoti. maraṇassatiyā[17] pana avassaṁ maritabban ti cintento anesanaṁ pahāya

[1] B². abhi°, *sic passim*.
[2] B².Bp.Ssp. °pūrati.
[3] B². °pūrissatīti.
[4] Ssp. nena.
[5] B². yam idaṁ *for* yam p' idaṁ.
[6] B².Bp. °rika.
[7] Ssp. *omits* sīlaṁ.
[8] Ssp. gaṇṭho.
[9] B².Bp. pali°.
[10] B².Bp.Ssp. upacchi°.
[11] B².Bp. *omit* pi.
[12] Ssp. dubbidhaṁ.
[13] B².Bp.Ssp. °tthaka *for* °ttha.
[14] Bp.Ssp. °ṇassati.
[15] B².Bp.Ssp. ti pi.
[16] Ssp. apaṭi°.
[17] Bp.Ssp. °ṇassati°.

* Vism. 90 *sq.*

uparūpari vaḍḍhamānasaṁvego anolīnavuttiko hoti. asubhasaññāya dibbesu pi ārammaṇesu taṅhā na uppajjati.[1] ten' ass' etaṁ tayaṁ evaṁ bahūpakārattā sabbattha attharitabbaṁ[2] icchitabban ti katvā adhippetassa ca yogānuyogakammassa padaṭṭhānattā sabbattha[3] kammaṭṭhānan ti vuccati. aṭṭhatiṁsārammaṇesu[4] pana yaṁ yassa caritānukūlaṁ[5] taṁ tassa niccaṁ pariharitabbatāya yathāvutten' eva nayena pārihāriyakammaṭṭhānan ti pi[6] vuccati. idha pana idam eva ānāpāṇa[7] kammaṭṭhānaṁ pārihāriyakammaṭṭhānan ti vuccati. ayam ettha saṅkhepo vitthārato[8] pana sīlavisodhanakathaṁ palibodhupacchedakathañ[9] ca icchantena Visuddhimaggato gahetabbo. ✓

evaṁ visuddhasīlena pana upacchinnapalibodhena[10] ca idaṁ kammaṭṭhānaṁ uggaṇhantena iminā 'va kammaṭṭhānena catutthajjhānaṁ nibbattetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pattassa buddhaputtassa santike uggahetabbaṁ, taṁ alabhantena anāgāmissa tam pi alabhantena sakadāgāmissa tam pi alabhantena sotāpannassa tam pi alabhantena ānāpānacatutthajjhānalābhissa tam pi alabhantena pāliyā[11] aṭṭhakathāya ca asammūḷhassa[12] vinicchayācariyassa santike uggahetabbaṁ, arahantādayo hi attanā gatamaggam[13] eva ācikkhanti ayaṁ pana gahane padese[14] mahā hatthipathaṁ niharanto viya sabbattha[15] asammūḷho[16] sappāyāsappāyaṁ paricchinditvā katheti.

tatrāyaṁ anupubbakathā[17]: tena bhikkhunā sallahukavuttinā vinayācārasampannena vuttappakāram ācariyaṁ upasaṅkamitvā vattapaṭivattiyā ārādhitacittassa tassa[18] santike pañcasandhikaṁ kammaṭṭhānaṁ uggahetabbaṁ. tatr' ime[19]

---

[1] Bp. n' uppa°.
[2] B².Bp.Ssp. °yi° *for* °ri°.
[3] B².Bp.Ssp. °tthaka *for* °ttha.
[4] Ssp. aṭṭhattiṁ°.
[5] Bp.Ssp. °kulaṁ.
[6] B².Bp.Ssp. *omit* pi.
[7] B². °pāṇasatika°; Bp. °pānassatika°.
[8] B².Bp.Ssp. vitthāro.
[9] Bp. pali°; Ssp. palibodhūpa°.
[10] Bp.Ssp. -pali°.
[11] B².Bp. pāḷiyā.
[12] Ssp. °muḷhassa.
[13] B².Bp.Ssp. adhigata-.
[14] B².Ssp. °nappadese; Bp. °na padese.
[15] Ssp. sabbatthārammaṇe *for* sabbattha.
[16] Ssp. °muḷho.
[17] Bp. °bbīkathā.
[18] Bp. *omits* tassa.
[19] Ssp. tatrīmā.

pañcasandhiyo[1] uggaho paripucchā upaṭṭhānaṁ appanālakkhaṇan ti. tattha uggaho nāma kammaṭṭhānassa uggaṇhanaṁ[2] paripucchā nāma kammaṭṭhānaparipucchanā,[3] upaṭṭhānaṁ nāma kammaṭṭhānassa[4] upaṭṭhānaṁ, appanā nāma kammaṭṭhānappanā,[5] lakkhaṇaṁ nāma kammaṭṭhānassa lakkhaṇaṁ. evaṁ lakkhaṇam idaṁ kammaṭṭhānan ti kammaṭṭhānasabhāvūpadhāraṇan[6] ti vuttaṁ hoti. evaṁ pañcasandhikaṁ kammaṭṭhānaṁ uggaṇhanto attanāpi na kilamati ācariyam pi na viheṭheti,[7] tasmā thokaṁ uddisāpetvā bahukālaṁ[8] sajjhāyitvā evaṁ pañcasandhikaṁ kammaṭṭhānaṁ uggahetvā sace tattha sappāyaṁ hoti tatth' eva vasitabbaṁ. no ce tattha sappāyaṁ hoti ācariyaṁ āpucchitvā sace mandapañño yojanaparamaṁ gantvā sace tikkhapañño dūram pi gantvā aṭṭhārasasenāsanadosavivajjitaṁ[9] pañcasenāsanagasamannāgataṁ senāsanaṁ upagamma tattha vasantena upacchinnakhuddakapalibodhena katabhattakiccena bhattasammadaṁ[10] paṭivinodetvā[11] ratanattayaguṇānussaraṇena cittaṁ sampahaṁsetvā ācariyuggahato ekapadam pi apamussantena[12] imaṁ[13] ānāpāṇāsatikammaṭṭhānaṁ manasikātabbaṁ. ayam ettha saṅkhepo vitthārato[14] pana imaṁ[15] kathāmaggaṁ icchentena Visuddhimaggato* gahetabbo.

yaṁ pana vuttaṁ imaṁ[15] ānāpāṇasatikammaṭṭhānaṁ manasikātabban ti tatrāyaṁ manasikāravidhi:

> gaṇanā anubandhanā phusanā ṭhapanā sallakkhaṇā
> vivaṭṭanā pārisuddhi tesañ ca patipassanā[16] 'ti.[17]†

gaṇanā ti gaṇanā yeva, anubandhanā ti anupadahanā,[18] phusanā ti phuṭṭhaṭṭhānaṁ. ṭhapanā ti appanā. sallak-

---

[1] Bp. °sandhayo.
[2] B². Bp. Ssp. uggaṇhanaṁ.
[3] B². Bp. Ssp. °ṭṭhānassapari°.
[4] Bp. °ss'.
[5] Ssp. °ṭṭhānassa appanā.
[6] B². °ṭṭhānaṁ sabhā°.
[7] B². vibodheti.
[8] Ssp. bahuṁ kāḷaṁ.
[9] B². °vīvajjitaṁ.
[10] B². °sampadaṁ.
[11] Bp. vino°.
[12] B². asaṁmussantena; Ssp. appamuss°.
[13] B². Bp. idaṁ.
[14] B². Bp. vitthāro.
[15] B². idam; Bp. imaṁ.
[16] Bp. Ssp. paṭipa°.
[17] B². *omits* 'ti.
[18] B². anupatanā; Ssp. anuvahanā.

* Vism. 84 *sq.*
† Vism. 278.

khaṇā ti vipassanā vivaṭṭanā ti maggo. pārisuddhīti phalaṁ. tesañ ca patipassanā[1] ti paccavekkhaṇā. tattha iminā ādikammikakulaputtena paṭhamaṁ gaṇanāya imaṁ[2] kammaṭṭhānaṁ manasikātabbaṁ. gaṇayantena[3] ca pañcannaṁ heṭṭhā na ṭhapetabbaṁ, dasannaṁ upari na netabbaṁ. antare khaṇḍaṁ na dassetabbaṁ pañcannaṁ heṭṭhā ṭhapentassa hi sambādhe okāse cituppādo vipphandati sambādhe vaje sanniruddhagogaṇo[4] viya, dasannaṁ upari nentassa gaṇanānissito 'va cittuppādo[5] hoti, antarā khaṇḍaṁ dassentassa sikhāppattaṁ nu kho me kammaṭṭhānaṁ no ti cittaṁ vikampati, tasmā ete dose vajjetvā gaṇetabbaṁ. gaṇayantena[6] ca paṭhamaṁ dandhagaṇanāya dhaññamāpakagaṇanāya gaṇetabbaṁ. dhaññamāpako hi nāliṁ pūretvā ekan ti vatvā okirati puna pūrento kiñci[7] kacavaraṁ disvā taṁ chaḍḍento ekaṁ ekan ti vadati, esanayo dve dve ti ādisu, evam evaṁ imināpi assāsapassāsesu[8] yo upaṭṭhāti taṁ gahetvā ekaṁ ekan ti ādiṁ katvā yāva dasadasā ti pavattamānaṁ pavattamānaṁ upalakkhetvā 'va[9] gaṇetabbaṁ. tassa[10] evaṁ gaṇayato nikkhantā[11] ca pavisantā ca assāsapassāsā pākaṭā honti. ath' anena[12] taṁ dandhagaṇanaṁ dhaññamāpakagaṇanaṁ pahāya sīghagaṇanāya[13] gopālagaṇanāya[14] gaṇetabbaṁ. cheko hi gopālako sakkharāyo ucchaṅgena gahetvā rajjudaṇḍahattho pāto 'va vajaṁ gantvā gāvo piṭṭhiyaṁ paharitvā palighatthambhamatthake nisinno dvāraṁ pattaṁ[15] pattaṁ yeva gāviṁ[15] eko dve ti sakkharaṁ khipitvā[16] gaṇeti. tiyāmarattiṁ sambādhe okāse dukkhaṁ[17]

[1] Bp.Ssp. paṭipa°. [2] B².Bp. idaṁ.
[3] B².Ssp. gaṇantena; Bp. gaṇentena.
[4] Ssp. °ruddhagoṇo.
[5] B².Bp. *insert* vikkhitta *before* cittu°.
[6] B².Bp.Ssp. gaṇentena. [7] Ssp. kañci.
[8] B². °passāsesu. [9] Ssp. *omits* va.
[10] Bp. tass'. [11] B².Ssp. nikkhamantā.
[12] Bp.Ssp. athānena; B². athānena *for* ath' anena.
[13] B². siṅgha°. [14] B².Bp. °pālakaga°.
[15] B². dvārapattaṁ dvārapattaṁ yeva gāvaṁ *for* pattaṁ pattaṁ yeva gāviṁ; Bp. gāvaṁ *for* gāviṁ.
[16] B². khīpitvā khīpitvā *for* khipitvā.
[17] B².Bp. dukkha.

vutthagogaṇo[1] nikkhamanto[2] aññamaññaṁ upanighaṁsanto[3] vegena[4] puñjapuñjo[5] hutvā nikkhamati.[6] so vegena[7] tīṇi[8] cattāri pañca[9] dasā 'ti gaṇeti yeva. evaṁ imassāpi purimanayena gaṇayato assāsapassāsā pākaṭā hutvā sīghasīghaṁ[10] punappunaṁ[11] sañcaranti. tato tena[12] punappunaṁ[13] sañcarantīti ñatvā anto ca bahi ca agahetvā[14] dvārappattaṁ dvārappattaṁ yeva gahetvā eko dve tīṇi cattāri pañca,[15] eko dve tīṇī cattāri pañca cha, eko[16] dve tīṇi cattāri pañca cha[16] satta aṭṭha nava dasā 'ti sīghasīghaṁ[17] gaṇetabbaṁ eva. gaṇanapaṭibaddhe[18] hi kammaṭṭhāne gaṇanabalena[19] eva cittaṁ ekaggaṁ hoti arittūpatthambhanavasena daṇḍasote nāvāṭhapanam iva, tass' evaṁ sīghasīghaṁ gaṇayato kammaṭṭhānaṁ nirantarappavattaṁ viya hutvā upaṭṭhāti. atha nirantaraṁ[20] pavattatīti ñātvā anto ca bahi ca vataṁ apariggahetvā purimanayen' eva vegavegena[21] gaṇetabbaṁ. anto pavisanavātena hi saddhiṁ[22] cittaṁ pavesayato abbhantaraṁ vātabbhāhataṁ medapūritaṁ viya hoti, bahi nikkhamanavātena hi[23] saddhiṁ cittaṁ nīharato bahiddhā puthuttārammaṇe cittaṁ vikkhipati phuṭṭhokāse pana satiṁ ṭhapetvā bhāventass' eva bhāvanā sampajjati, tena vuttaṁ

---

[1] Ssp. vuṭṭha°.
[2] B². nikkamanto *and repeats this ;* Bp. *repeats* nikkhamanto.
[3] B². °ghaṁsento.
[4] Bp. *repeats* vegena; Ssp. vegavegena.
[5] Bp. puñjopuñjo.
[6] B². nikkamati.
[7] Ssp. vegavegena *for* vegena vegena.
[8] B².Bp. eko dve *before* tīṇi.
[9] B².Bp. *insert* . . . pe . . . *after* pañca.
[10] B². siṅgham siṅghaṁ; Bp.Ssp. sīghaṁ sīghaṁ.
[11] B². °ppunnaṁ.
[12] B². nena *for* tena; Ssp. *inserts* sīghaṁ sīghaṁ *after* tena.
[13] B². °ppunnaṁ.
[14] Bp.Ssp. aggahe°.
[15] B². *inserts* . . . pe . . . *after* pañca.
[16] B². *omits these words from this* eko *to this* cha.
[17] B². siṅgham siṅghaṁ, *sic passim ;* Bp.Ssp. sīghaṁ sīghaṁ, *passim.*
[18] B². °bandhe; Bp. gaṇanā°.
[19] Bp. gaṇanā°.
[20] B². °tarappava°.
[21] B².Bp. vegena *for this ;* Ssp. vegavegena
[22] B² saddhi.
[23] B².Bp.Ssp. *omit* hi.

ca vātaṁ apariggahetvā purimanaye[1] 'va
ṇetabban ti. kīvaciraṁ[3] pan' etaṁ gaṇetab-
vinā gaṇanāya assāsapassāsārammaṇe sati
hi visaṭavitakkavicchedaṁ katvā assāsapassā-
ti saṇṭhapanatthaṁ[4] yeva hi gaṇanā ti, evaṁ
nasikatvā anubandhanāya manasikātabbaṁ.
nāma gaṇanaṁ paṭisaṁharitvā satiyā niran-
apassāsānaṁ anugamanaṁ. tañ ca kho na
jjhapariyosānānugamanavasena, bahi nikkhamanavā-
hi nābhiādi hadayaṁ majjhaṁ nāsikā[5] pariyosānaṁ,
[6] pavisanavātassa nāsikaggaṁ ādi hadayaṁ
majjhaṁ nābhi pariyosānaṁ, tañ c' assa anugacchato vik-
pagataṁ cittaṁ sārambhāya[7] c' eva hoti iñjanāya ca,
vidhāya.*

passāsādimajjhapariyosānaṁ satiyā anugacchato ajjhattaṁ
vikkhepagatena cittena kāyo pi cittam pi sāraddhā 'va[8]
honti, iñjitā ca phanditā ca,
passāsādimajjhapariyosānaṁ satiyā anugacchato ba-
hiddhā
vikkhepagatena cittena kāyo pi cittam pi sāraddhā ca
honti, iñjitā ca phanditā cā 'ti.

tasmā anubandhanāya manasikarontena ādimajjhapari-
yosānavasena manasikātabbaṁ. api ca kho phusanāvasena
ṭhapanāvasena ca manasikātabbaṁ. gaṇanānubandha-
vasena hi phusanāvasena[10] ṭhapanāvasena[11] visuṁ ma-
nasikāro n' atthi, phuṭṭhaphuṭṭhaṭṭhāne ṭhāne[12] yeva pana
gaṇanāya ca phusanāya ca manasikaroti. tatth' eva[13]
gaṇanaṁ paṭisaṁharitvā te satiyā anubandhanto appaṇāvasena

---

[1] B².Bp.Ssp. °nayen' eva.
[2] Bp. vegena; Ssp. vegavegena.
[3] B². kīvacīraṁ.
[4] B².Bp. saṇṭhāpa°.
[5] Bp. °kaggaṁ.
[6] Bp. °tarappavisa°.
[7] B².Bp. °āraddhāya.
[8] B².Bp.Ssp. ca *for* 'va.
[9] Bp. *omits* ca.
[10] Ssp. phusanāṭhapanāvasena *for* phusanāvasena ṭhapanāvasena.
[11] B². Bp. *add* ca.
[12] Ssp. *omits* ṭhāne.
[13] B². *adds* ca.

* Ps. i, 164.

ca cittaṁ ṭhapento anubandhanāya ca phusanāya ca ṭhapanāya ca manasikarotīti vuccati.

svāyam attho aṭṭhakathāyaṁ vuttapaṅgulado[illegible]māhi[1] Paṭisambhidāyaṁ[2] vuttakakacopamāya ca v[illegible] trāyaṁ paṅgulopamā: seyyathāpi paṅgulo do[illegible]ya[3] [illegible]tan mātāputtānaṁ dolaṁ[4] khipitvā tatth' eva dolat[illegible]mūle[5] nisinno kamena āgacchantassa gacchantassa vā[6] [illegible] ubhokoṭiyo[7] majjhañ ca passati na ca ubhoko[illegible]jjhāna dassanatthaṁ vyāvaṭo hoti evam evāyaṁ bhikkhu sa[illegible]pa upanibandhanatthambhamūle ṭhatvā[8] assāsa[illegible] khipitvā tatth' eva nimitte satiyā nisinno kam[illegible] tānañ ca gacchantānañ ca puṭṭhaṭṭhāne assā[illegible] ādimajjhapariyosānaṁ satiyā anugacchanto tatt[illegible][9] ṭhapento passati, na ca tesaṁ dassanatthaṁ [illegible] ayaṁ paṅgulopamā. ayaṁ pana dovārikopam[illegible] dovāriko nagarassa anto ca bahi ca purise ko [illegible] āgato kuhiṁ vā gacchasi kiṁ[10] vā te hatthe ti na [illegible] hi tassa te bhārā dvārappattaṁ dvārappattaṁ [illegible] vīmaṁsati evam evaṁ imassa bhikkhuno anto [illegible] ca bahinikkhantavātā ca na bhārā honti, dvārappatti dvārappattā yeva bhārā ti, ayaṁ dovārikopamā. [illegible] pana ādito ppabhūti[11] evaṁ[12] veditabbā. vuttaṁ h' etaṁ:

> nimittaṁ assāsapassāsā anārammaṇam ekacittassa
> ajānato ca tayo dhamme bhāvanānūpalabbhanā.[13]
> nimittaṁ assāsapassāsā ārammaṇanaṁ ekacittassa
> jānato ca[14] tayo dhamme bhāvanā upalabbhanā.[15]

kathaṁ ime tayo dhammā ekacittassa ārammaṇā[illegible] na honti, na c' ime tayo dhammā aviditā honti, na ca cittaṁ vikkhepaṁ gacchati padhānañ ca paññāyati payogañ ca sādheti visesaṁ

---

[1] Bp. °guḷa°.
[2] B². °bhīdāyaṁ.
[3] Bp. dolāya.
[4] Bp.Ssp. dolaṁ.
[5] Bp.Ssp. dola°, *sic passim.*
[6] Bp.Ssp. °va *for* vā.
[7] B². *adds* ca.
[8] Ssp. ṭhapetvā.
[9] B².Bp.Ssp. tattha ca *for* tatth' eva.
[10] B². ki *for* kiṁ.
[11] Bp. pabhuti, *sic passim.*
[12] Ssp. *omits* evaṁ.
[13] Bp. °nānupa°.
[14] Bp. 'va *for* ca.
[15] Bp.Ssp. °maṇaṁ.

* Ps. i, 170; Vism. 281.

eyyathāpi rukkho same bhūmibhāge nikkhitto, so kakacena chindeyya rukkhe phuṭṭhakakasena purisassa sati upaṭṭhitā hoti, na āgate kakacadante manasikaro ti na āgatā vā gatā kakacadantā aviditā honti padhānañ ca paññāyati payogañ ca sādheti,[1] yathā[2] rukkho same bhūmibhāge nikkhitto evaṁ upanibandhanimittaṁ,[3] yathā kakacadantā evaṁ assāsapassāsā,[4] yathārukkhe phuṭṭhakakacadantānaṁ vasena purisassa sati upaṭṭhitā hoti na āgate vā gate vā kakacadante manasikaroti na āgatā vā gatā vā kakacadantā aviditā honti padhānañ ca paññāyati payogañ ca sādheti,[1] evam evaṁ nāsagge vā mukhanimitte vā satiṁ upaṭṭhapetvā na āgate vā gate vā assāsapassāse manasikaroti na āgatā vā gatā vā assāsapassāsā aviditā honti padhānañ ca paññāyati payogañ ca sādheti visesam adhigacchati. padhānan ti katamaṁ padhānaṁ. āraddhaviriyassa kāyo pi cittam pi kammaniyaṁ hoti idaṁ padhānaṁ. katamo payogo āraddhaviriyassa upakkilesā pahīyanti vitakkā vūpasammanti[6] ayaṁ payogo. katamo viseso āraddhaviriyassa[5] saṁyojanā[7] pahīyanti anusayā vyanti honti ayaṁ viseso. evaṁ ime tayo dhammā cittassa ārammaṇā[8] na honti, na c' ime[9] tayo dhammā aviditā honti na ca cittaṁ vikkhepaṁ gacchati padhānañ ca paññāyati payogañ ca sādheti visesam adhigacchati.

ānāpānasati[10] yassa paripuṇṇā subhāvitā
catutthajhānaṁ paricitā yathā buddhena desitā
so imaṁ lokaṁ pabhāseti abbhā mutto 'va candimā 'ti.*

ayaṁ kakacopamā. idha pan' assa āgatāgatavasena manasikārattam eva payojanan ti veditabbaṁ. idaṁ nimittaṁ manasikaroto kassaci na ciren'[12] eva nimittañ

---

[1] visesam adhigacchati *after* sādheti.
[2] thabbā.
[3] B².Bp.Ssp. °bandhanani°.
[4] anti.
[5] B².Bp. °vīri°.
[6] paṁ.
[7] Bp. saññō°.
[8] °nassati; Ssp. °nassatī.
[9] imaṁ.
[10] Ssp. c' īme.
[12] B². cīren'.

* Vism. 282.

ca uppajjati avasesajjhānaṅgapatimaṇḍitā[1] a
ṭhapanā ca sampajjati. kassaci pana ga
manasikārakālato ppabhūti[2] anukkamato o
sāsanirodhavasena[3] kāyadarathe vūpasante k
pi lahukaṁ hoti sarīraṁ[4] ākāse laṅghanākār
hoti, yathā sāraddhakāyassa mañce vā pīṭh
mañcapīṭhaṁ onamati vikūjati[5] paccattharaṇa
hati,[6] asāraddhakāyassa pana nisīdato n' eva
onamati na vikūjati[5] na paccattharaṇaṁ vali
lapicupūritaṁ[7] viya mañcapīṭhaṁ hoti, kasmā
dho[8] kāyo lahuko hoti. evaṁ evaṁ gaṇanā
kārakālato pabhūti anukkamato olārikaassāsap
vasena kāyadarathe vūpasante kāyo pi citta
hoti sarīraṁ ākāse laṅghanākārappattaṁ vi
olārike assāsapassāse niruddhe sukhumassās
tārammaṇaṁ[9] cittaṁ pavattati, tasmim pi ni
paraṁ tato sukhumatarasukhumatamaṁ[10] nim
pavattati yeva. kathaṁ, yathā puriso mahatiy
kaṁsatālaṁ[11] ākoṭeyya[12] ekappahārena mahāsad
tassa olārikasaddārammaṇaṁ cittaṁ pavatte
olārike sadde atha pacchā sukhumasaddanimitt
tasmim pi niruddhe aparāparaṁ tato sukhum
tamasaddanimittārammaṇaṁ[14] pavattat' eva, evaṁ[15]
tabbaṁ. vuttam pi c' etaṁ: seyyathāpi kaṁso akoṭito[16]
vitthāro. yathā hi aññāni kammaṭṭhānāni
tāni[17] honti na tathā idaṁ idaṁ pana uparūpari

[1] B². °parima°; Bp.Ssp. °paṭima°.

[2] Ssp. *omits* anukkamato . . . laṅghanākārappat
and yathā *follows this* pabhūti.

[3] B².Bp. °rika assā°.

[4] B². *omits* sarī

[5] Ssp. vikuṭṭati.

[6] Bp.Ssp. gaṇh

[7] B². °puritaṁ.

[8] Ssp. °raddha kāyo.

[9] B

[10] B². *repeats* sukhumataraṁ; Bp.Ssp. °tara *for* °ta

[11] B². °tālakaṁ; Bp. °ṭālaṁ.

[12] Ssp. ākoṭṭeyy

[13] B². *adds* uppajjati.

[14] B². sukhumataraṁ sukhumataraṁ sadda°; B
sadda° (sukhupa° *by mistake*); Ssp. sukhumatarasukh

[15] Bp. evaṁ *for* evan ti.

[16] Ssp. akoṭṭite.

[17] B².Ssp. °parivibhū°.

[18] Bp.Ssp. *repea*

[illegible][1] gacchati upaṭṭhānam pi na upagacchati, evaṁ [illegible]nte pana tasmiṁ na tena bhikkhunā uṭṭhāyā[illegible]khaṇḍaṁ papphoṭhetvā[2] gantabbaṁ. kiṁ kā[illegible] ācariyaṁ pucchissāmīti vā naṭṭhaṁ dāni me kam[illegible]ṭṭhānan ti vā na vuṭṭhātabbaṁ. iriyāpathaṁ vikopetvā [illegible]cchato hi kammaṭṭhānaṁ navanavam[3] eva hoti, tasmā [illegible]nisinnen' eva desato āharitabbaṁ, tatrāyaṁ āharaṇū[illegible]. tena hi bhikkhunā kammaṭṭhānassa anupaṭṭha[illegible]nabhāvaṁ[4] ñatvā itipaṭisañcikkhitabbaṁ ime assāsapassā[illegible]nāma kattha atthi kattha n' atthi kassa vā atthi kassa vā n' [illegible] atthi' evaṁ paṭisañcikkhato[5] ime antomātukucchiyaṁ [illegible] atthi udake nimuggānaṁ n' atthi tathā asaññībhūtānaṁ [illegible] catutthajjhānasamāpannānaṁ rūpārūpabhava[illegible]ṅgaṁ[6] nirodhasamāpannānan ti ñatvā evaṁ attanā 'va [illegible]bbo. nanu tvaṁ paṇḍita neva mātukucchigato [illegible]nimuggo na asaññībhūto na mato na catutthajjhā[illegible]māpanno na rūpārūpabhavasamaṅgī[8] na nirodhasamā[illegible] atthi yeva te assāsapassāsā[9] mandapaññatāya pana [illegible]ṁ na sakkosīti, athānena pakatiphuṭṭhavasen' eva [illegible] ṭhapetvā manasikāro pavattetabbo, ime hi dīghanāsi[illegible]ssa nāsāpuṭaṁ ghaṭṭentā pavattanti, rassanāsikassa uttaroṭ[illegible]ṁ tasmānena imaṁ nāma ṭhānaṁ ghaṭṭentīti nimittaṁ [illegible]bbaṁ, idam[10] eva hi atthavasaṁ paṭicca vuttaṁ bha[illegible]vatā: nāhaṁ bhikkhave muṭṭhassatissa asampajānassa [illegible]pānassatibhāvanaṁ vadāmīti. kiñcāpi hi yaṁ kiñci [illegible]kammaṭṭhānaṁ satassa sampajānass' eva sampajjati. ito [illegible]ṁ pana manasikarontassa pākaṭaṁ hoti, idam pana [illegible]pānassatikammaṭṭhānaṁ garukaṁ garukabhāvanaṁ [illegible]ddha - paccekabuddha - buddhaputtānaṁ mahāpurisānaṁ [illegible]va manasikārabhūmibhūtaṁ na c' eva ittaraṁ na[11] ittara[illegible]sevitaṁ, yathā yathā manasikayirati,[12] tathā tathā

---

[1] Ssp. °natam.
[2] Bp.Ssp. °ṭetvā.
[3] Ssp. navaṁ navam.
[4] B². °paṭhāhanassa bhāvaṁ.
[5] Bp. °kkhatā.
[6] Ssp. °rūpakavasama°.
[7] [illegible]naṁ paṭico°; Bp.Ssp. attā paṭico°.
[8] B². °rūpā bhava°.
[9] Ssp. °assappa°.
[10] Ssp. imam.
[11] Bp. [illegible]ca.
[12] B².Bp.Ssp. °kariyati.

santañ c' eva hoti sukhumañ ca tasmā ettha ba
pañña ca icchitabbā. yathā hi paṭṭasāṭakas
raṇakāle suci[2] pi sukhumā icchitabbā sucipāsa
tato sukhumataraṁ, evam evaṁ[3] puṭṭasāṭakasad
kammaṭṭhānassa bhāvanākāle sucipaṭibhāgā sat
vedhanapaṭibhāgā taṁ sampayuttā[4] paññāpi b
tabbā. tāhi ca pana satipaññāhi samannāgate
na te assāsapassāsā aññatra pakatiphuṭṭhokāsā p
yathā pana kassako[5] kasiṁ[6] kasitvā balivadd
gocarābhimukhe katvā chāyāya[8] nisinno vissa
assa te balivaddā[7] vegena aṭaviṁ[10] paviseyyuṁ, y
kassako[11] so puna te gahetvā yojetukāmo na tesa
gantvā aṭaviṁ[10] āhiṇḍati. atha kho rasmiñ ca
gahetvā ujukam eva tesaṁ sannipātatitthaṁ[13] g
vā nipajjati vā. atha[14] te gone divasabhāgaṁ
tatitthaṁ[15] otaritvā nahātvā[16] ca pivitvā ca p
ṭhite disvā rasmiyā bandhitvā patodena[12] vij
yojetvā puna kammaṁ karoti. evam eva t
na te assāsapassāsā[17] aññatra pakatiphuṭṭhokās
satirasmiṁ pana paññāpatodañ[18] ca gahetvā
kāse cittaṁ ṭhapetvā manasikāro pavattetab
'ssa manasikaroto na cirass' eva te upaṭṭhahant
viya goṇā, tato tena satirasmiyā bandhitvā tasn
yojetvā paññāpatodena[21] vijjhantena puna k
anuyuñjitabbaṁ. tass' evam anuyuñjato n
nimittaṁ upaṭṭhāti, tam pan' etaṁ na sabbesa

---

[1] Bp.Ssp. maṭṭhasāṭa°.
[2] B².Bp.Ssp. sūci *for* suci, *sic passim*.
[3] B². eva maṭṭa°; Bp.Ssp. eva maṭṭha°.
[4] B². °yutta.
[5] Ssp. kasako
[6] Ssp. *omits this*.
[7] Bp. baliba°.
[8] B². °yaṁ.
[9] Ssp. visameyya.
[10] B². aṭṭaviṁ
[11] Ssp. kasako.
[12] Ssp. paṭoda
[13] B².Bp. nipāta°; Ssp. nipātatitthaṁ.
[14] B².Bp. *add* kho.
[15] Ssp. udapā
[16] B².Bp. nhatvā.
[17] Ssp. *omits*
[18] Ssp. °paṭodañ.
[19] B². vatteta
[20] Ssp. °titthe.
[21] Ssp. °paṭo

…sho kassaci sukhasamphassaṁ[1] uppādayamāno[2] …ppāsapicu viya vātadhārā viya ca upaṭṭhātīti …ce āhu. …ayam pana aṭṭhakathāvinicchayo: idaṁ hi …ssaci tārakarū…paṁ viya maṇigulikā[3] viya muttāgulikā[4] …ya ca kassaci kharasamphassaṁ huṭvā kappāsaṭṭhi viya …ralāru… viya ca kassaci dīghapāmaṇgasuttaṁ viya …n viya ca[6] dhūpāsikhā[7] viya ca kassaci vitthataṁ[8] … viya vaḷāhakapaṭalaṁ[10] viya padumapup…akkaṁ viya suriyamaṇḍalaṁ[11] viya ca upaṭ…an' etaṁ yathā sambahulesu[12] bhikkhūsu …ayitvā nisinnesu ekena bhikkhunā: tumhā…[13] huṭvā idaṁ suttaṁ upaṭṭhātīti vutte, eko: …i pabbateyyā nadi[14] viya hutvā upaṭṭhātīti āha. …i ekā vanarāji viya. añño: mayhaṁ sītac…mpanno phalabhārabharitarukkho viyā 'ti. …ekam eva suttaṁ saññānānatāya nānato upaṭ…a ekam eva kammaṭṭhānaṁ saññānānatāya nā…ṭṭhāti,[17] saññajaṁ[18] hi etaṁ saññānidānaṁ saññāp…aṁ,[19] tasmā[20] saññānānatāya nānato upaṭṭhātīti ve…abbaṁ. ettha ca aññam eva assāsārammaṇaṁ cittaṁ …ñaṁ passāsārammaṇaṁ aññaṁ nimittārammaṇaṁ, yassa …me tayo dhammā n' atthi, tassa kammaṭṭhānaṁ, n' eva …panaṁ na[21] upacāraṁ[22] pāpuṇāti, yassa pan' ime[23] tayo …ṇā atthi, tass' eva kammaṭṭhānaṁ appanañ ca upacārañ …pāpuṇāti, vuttaṁ h' etaṁ:*

---

[1] B². °ambassaṁ.
[2] B². °mānaṁ.
[3] B².Bp.Ssp. °guḷikā.
[4] B².Bp. °guḷikā.
[5] B². °darū°.
[6] B².Bp.Ssp. *omit* ca.
[7] B².Ssp. dhūmasi°.
[8] Ssp. vitthata.
[9] B².Bp. ṭakasu°.
[10] B².Bp. valā°.
[11] B².Bp. sūri°; Bp.Ssp. *insert* candamaṇḍalaṁ viya *before* sūri°.
[12] B². sampahūlesu.
[13] B². kiṁdisaṁ.
[14] B².Bp.Ssp. nadī.
[15] Ssp. *omits* taṁ.
[16] Ssp.Ssp. upaṭṭhāsi.
[17] Ssp. upaṭṭhāsi.
[18] Ssp. saññajaṁ.
[19] Ssp. saññāpa°.
[20] B². *omits this.*
[21] B². *omits* na.
[22] Ee. *adds* ca.
[23] Ssp. panīme.

* Ps. i, 170 *sq.*; Vism. 285 *sq.*

nimittaṁ assāsapassāsā anārammaṇam eka
ajānato ca tayo dhamme bhāvanānūpalabbh
nimittaṁ assāsapassāsā ārammaṇam[2] ekaci
jānato ca[3] tayo dhamme bhāvanā upalabbh

evaṁ upaṭṭhite pana nimitte tena bhikkh
santikaṁ gantvā ārocetabbaṁ mayhaṁ bhan
nāma upaṭṭhātīti. ācariyena pana etaṁ nim
vā nimittan ti na vattabbaṁ. evaṁ hoti āv
nappunaṁ manasikāro[4]ti vattabbo. nimit
osānaṁ[5] āpajjeyya nānanimittan ti vutte ni
tasmā tad ubhayam pi āvatvā manasikāre yeva
evaṁ tāva Dīghabhāṇakā. Majjhimabhāṇakā
nimittam idaṁ āvuso kammaṭṭhānaṁ punap
sikarohi sappurisā 'ti vattabbo ti. athānena
cittaṁ ṭhapetabbaṁ, evam assāyaṁ ito pa
nāvasena bhāvanā hoti. vuttaṁ h' etaṁ porāṇ

nimitte ṭhapayaṁ cittaṁ nānākāraṁ vibhāv
dhīro assāsapassāse sakaṁ cittaṁ nibandhatī

tass' evaṁ nimittupaṭṭhānato[9] pabhūti nīvaraṇāni
khambhitān' eva honti, kilesā sannisinnā[10] 'va[11] sati
ṭhitā yeva cittaṁ samāhitam eva, idaṁ hi dvīhākā
cittaṁ samāhitaṁ nāma hoti upacārabhūmiyaṁ vā n
raṇappahānena paṭilābhabhūmiyaṁ vā aṅgapātubhāvena
tattha upacārabhūmīti upacārasamādhi. paṭilābhabhūmi
appanāsamādhi. tesaṁ kiṁ nānākaraṇaṁ. upacārasamādhi
kusalavīthiyaṁ javitvā[12] bhavaṅgaṁ otarati. appanāsamā
divasabhāge appetvā nisinnassa divasabhāgam pi kusalavi-
thiyaṁ javati bhavaṅgaṁ na[13] otarati. imesu dvīsu samā
nimittapātubhāve[14] upacārasamādhinā samāhitaṁ cittaṁ

---

[1] B².Bp. °nānupa°.
[2] B². anāramma°.
[3] Bp. va *for* ca.
[4] B².Bp. *add* pana.
[5] B².Bp. vosānaṁ.
[6] B². *adds* ca.
[7] B².Bp. *add* 'va.
[8] B². nisī°.
[9] Ssp. nimittū°.
[10] B². °nisannā.
[11] B². yeva *for* 'va.
[12] B². *repeats* javitvā.
[13] B².Bp. *this* na *comes before* bhavaṅgaṁ.
[14] Bp.Ssp. °bhāvena.

* *Cp.* Vism. 283.

[illegible]ānena taṁ nimittaṁ n' eva vaṇṇato manasikātabbaṁ, na lakkhaṇato paccavekkhitabbaṁ. api ca kho Khattiyamahesiyā Cakkavattigabbho viya kassakena[1] sāliyavagabbho[2] viya ca appamattena rakkhitabbaṁ, rakkhitaṁ hi [illegible]sa phaladaṁ[3] hoti.

nimittaṁ rakkhato laddhaṁ parihāni na vijjati,
arakkhamhi asantamhi laddhaṁ laddhaṁ vinassatīti.

tatriyaṁ rakkhaṇūpāyo[4]: tena bhikkhunā āvāso gocaro bhassaṁ puggalo bhojanaṁ utu iriyāpatho ti imāni satta asappāyāni vajjetvā[5] tān' eva satta sappāyāni sevantena punappunaṁ taṁ nimittaṁ manasikātabbaṁ, evaṁ sappāyasevanena nimittaṁ thiraṁ katvā vuddhiṁ[6] virūḷhiṁ gamayitvā vatthuvisadakiriyā[7] indriyasamattapaṭipādanatā nimittakusalatā yasmiṁ samaye cittaṁ niggahetabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ niggaṇhanāya[8] yasmiṁ samaye cittaṁ paggaṇhetabbaṁ[9] tasmiṁ samaye cittaṁ[10] paggaṇhanā yasmiṁ samaye cittaṁ sampahaṁsetabbaṁ[11] tasmiṁ samaye cittaṁ[10] sampahaṁsanā yasmiṁ samaye cittaṁ ajjhupekkhitabbaṁ tasmiṁ samaye cittaṁ[10] ajjhupekkhaṇā asamāhitapuggalaparivajjanā samāhitapuggalasevanā tad adhimuttatā ti imāni dasa appanākosallāni avijahantena yogo karaṇīyo. [illegible]sa evam anuyuttassa[12] viharato idāni appanā uppajjissatīti bhavaṅgaṁ [illegible]cchinditvā nimittārammaṇaṁ manodvārāvajjanaṁ uppajjati. tasmiṁ ca niruddhe tad evārammaṇaṁ gahetvā cattāri pañca vā[13] javanāni yesaṁ paṭhamaṁ parikammaṁ dutiyaṁ upacāraṁ tatiyaṁ[14] anulomaṁ catutthaṁ

---

[1] Ssp. kasakena.
[2] B². Bp. Ssp. sāli-.
[3] B². phalaṁ.
[4] Ssp. °ṇupāyo.
[5] B². vajji.
[6] B². vuddhi viruḷiṁ; Ssp. vuḍḍhiṁ viruḷhiṁ *and adds* vepullaṁ.
[7] Bp. °kiyā.
[8] B². Ssp. °hanā; Bp. cittapaggaṇhanā *for* cittaṁ niggaṇ°.
[9] B². Ssp. paggah°; Bp. niggahe°.
[10] Bp. citta.
[11] B². °haṁsita°.
[12] Ssp. anuyuñjatassa.
[13] B². *omits* vā.
[14] B². tatiya.

gotrabhū[1] pañcamaṁ appanācittaṁ, paṭhamaṁ vā parikammañ c' eva upacārañ ca, dutiyaṁ anulomaṁ, tatiyaṁ gotrabhū[1] catutthaṁ appanācittan ti vuccati, catutthaṁ eva hi pañcamaṁ vā appeti na chaṭṭhaṁ sattamaṁ vā āsannabhavaṅgapātattā. ābhidhammika Godhatthero[2] pan' āha: āsevanapaccayena kusalā dhammā balavanto honti, tasmā chaṭṭhaṁ sattamaṁ vā appetīti. taṁ aṭṭhakathāsu paṭikkhittaṁ, tattha pubbabhāgacittāni kāmāvacarāni,[3] appanācittaṁ pana rūpāvacaraṁ, evam anena pañcaṅgavippahīnaṁ pañcaṅgasamannāgataṁ dasalakkhaṇasampannaṁ *tividhakalyāṇam paṭhamajjhānam adhigataṁ hoti.* so *tasmiṁ yeva*[4] ārammaṇe vitakkādayo vūpasametvā dutiyatatiyacatutthajjhānāni pāpuṇāti, ettāvatā ca ṭhapanavasena[5] bhāvanāya pariyosānappatto hoti. ayam ettha saṅkhepakathā vitthāraṁ[6] pana icchantena Visuddhimaggato* gahetabbaṁ.[7]

evaṁ pattacatutthajjhāno pan' ettha bhikkhu sallakkhaṇāvivaṭṭanāvasena[8] kammaṭṭhānaṁ vaḍḍhetvā pārisuddhiṁ pattukāmo tad eva jhānaṁ[9] āvajjanasamāpajjanādhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇāsaṅkhātehi[10] pañcahākārehi vasippattaṁ paguṇaṁ katvā arūpapubbaṅgamaṁ vā rūpaṁ rūpapubbaṅgamaṁ vā arūpan ti rūpārūpaṁ[11] pariggahetvā vipassanaṁ paṭṭhapeti. kathaṁ, so hi jhānā vuṭṭhahitvā jhānaṅgāni pariggahetvā tesaṁ nissayaṁ hadayavatthuṁ taṁ nissayāni ca bhūtāni tesañ ca nissayaṁ[12] sakalam pi karajakāyaṁ passati, tato jhānaṅgāni arūpaṁ vatthādīni rūpan ti rūpārūpaṁ vavatthapeti.[13] athavā samāpattito vuṭṭhahitvā kesādīsu koṭṭhāsesu paṭhavīdhātu ādivasena cattāri bhūtāni taṁnissitarūpāni ca pariggahetvā yathā pariggahitarūpārammaṇaṁ[14] yathā pariggahitarūpavatthudvārārammaṇaṁ[15] vā

---

[1] Bp. °bhu.
[2] B².Bp.Ssp. Godhattatthero.
[3] B².Bp. *add* honti.
[4] Bp. yevārammaṇe.
[5] B².Bp. °panāva°.
[6] Bp. vitthāro.
[7] Bp. °tabbo.
[8] B². °ṭṭanav°; Bp. °kkhaṇavivaṭṭanā°.
[9] Bp. āvajjana-samāpajjana-adhiṭṭhāna-vuṭṭhāna-paccavekkhana-saṅkhātehi.
[10] Ssp. °vekkhaṇasaṅ°.
[11] B². rūparūpa.
[12] B². °ya.
[13] Ssp. vavaṭṭha.
[14] B². °hitaṁ rūpā°.
[15] B². °hitaṁ vatthu°.

* Vism. 266 *sq.*

sasampayuttadhammaṁ viññāṇaṁ[1] passati, tato bhūtādīni rūpaṁ sasampayuttadhammaṁ[2] viññāṇam arūpan ti vavatthapeti.[3] athavā samāpattito vuṭṭhahitvā assāsapassāsānaṁ samudayo karajakāyo ca cittaṁ cā 'ti passati, yathā hi kammāragaggariyā dhamamānāya bhastañ ca purisassa ca tajjaṁ vāyāmaṁ paṭicca vāto sañcarati, evam evaṁ[4] kāyañ ca cittañ ca paṭicca assāsapassāsā ti. tato assāsapassāse ca kāyañ ca rūpaṁ cittañ ca taṁ sampayuttadhamme ca arūpan ti[5] vavatthapeti.[3] evaṁ nāmarūpaṁ vavatthapetvā[3] tassa paccayaṁ pariyesati, pariyesanto ca taṁ disvā tīsu pi addhāsu nāmarūpassa pavattiṁ ārabbha kaṅkhaṁ vitarati. vitiṇṇakaṅkho kalāpasammasanavasena ti-lakkhaṇaṁ āropetvā udayabbayānupassanāya pubbabhāge uppanne obhāsādayo dasavipassanūpakkilese[6] pahāya upakkilesavimuttaṁ paṭipadāñāṇaṁ maggo ti vavatthapetvā[3] udayaṁ pahāya bhaṅgānupassanaṁ patvā nirantaraṁ bhaṅgānupassanena bhayato upaṭṭhitesu sabbasaṅkhāresu[7] nibbindanto virajjanto vimuccanto yathākkamaṁ[8] cattāro ariyamagge pāpuṇitvā arahattaphale patiṭṭhāya ekūnavīsatibhedassa paccavekkhaṇāñāṇassa[9] pariyantappatto sadevakassa lokassa aggadakkhiṇeyyo hoti. ettāvatā c' assa gaṇanaṁ ādiṁ katvā vipassanā[10] pariyosānā ānāpānasatisamādhibhāvanā ca[11] samattā[12] hotīti. ayaṁ sabbākārato paṭhamacatukkavaṇṇanā.

itaresu pana tīsu catukkesu yasmā visuṁ[13] kammaṭṭhānabhāvanānayo nāma n' atthi, tasmā anupadavaṇṇanā nayen' eva tesaṁ[14] attho veditabbo. pītipaṭisaṁvedīti pīti[15] paṭisaṁviditaṁ[16] karonto pākaṭaṁ karonto assasissāmi passasissāmīti sikkhati. tattha dvīhākārehi pītipaṭisaṁviditā[17] hoti āram-

---

1 Bp. *adds* ca.
2 B². Ssp. sampa°.
3 Ssp. vavaṭṭha°.
4 Bp. Ssp. eva.
5 B². *adds* ca.
6 Bp. °ssanupa°.
7 B². sabbesu saṅ°.
8 B². °kkamena.
9 Bp. °naññāṇassa; Ssp. °ṇaññāṇassa.
10 Ssp. paṭipassanā.
11 Bp. Ssp. *omit* ca.
12 B². Bp. *add* nāma.
13 B². Bp. Ssp. visuṁ.
14 Bp. nesaṁ.
15 Ssp. pītiṁ.
16 B². °veditaṁ.
17 B². °veditā.

maṇato ca[1] asammohato ca, kathaṁ ārammaṇato pītipaṭisaṁviditā[2] hoti. sappītike dve jhāne samāpajjati tassa samāpattikkhaṇe jhānapaṭilābhena ārammaṇato pīti paṭisaṁviditā[3] hoti, ārammaṇassa paṭisaṁveditattā.[4] kathaṁ asammohato. sappītike dve jhāne samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttakapītiṁ khayato vayato sammasati, tassa vipassanākkhaṇe lakkhaṇapaṭivedhena[5] asammohato lakkhaṇapaṭisaṁviditā[6] hoti. vuttañ c' etaṁ Paṭisambhidāyaṁ:* dīghaṁ assāsavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti tāya satiyā tena ñāṇena sā pītipaṭisaṁviditā hoti, dīghaṁ[7] passāsavasena, rassaṁ assāsavasena rassaṁ passāsavasena, sabbakāyapaṭisaṁvedī assāsapassāsavasena, passambhayaṁ kāyasaṅkhāraṁ assāsapassāpavasena cittassa ekaggataṁ avikkhepaṁ pajānato sati upaṭṭhitā hoti. tāya satiyā tena ñāṇena sā pītipaṭisaṁviditā hoti, āvajjato sā pīti paṭisaṁviditā hoti, jānato passato paccavekkhato cittaṁ adhiṭṭhahato saddhāya adhimuccato viriyaṁ[8] paggaṇhato satiṁ upaṭṭhāpayato cittaṁ samādahato paññāya pajānato abhiññeyyaṁ[9] pariññeyyaṁ[10] pahātabbaṁ[11] bhāvetabbaṁ[12] sacchikātabbaṁ sacchikaroto sā pītipaṭisaṁviditā[13] hoti. evaṁ sā pītipaṭisaṁviditā hotīti. eten' eva nayena avasesapadāni pi atthato veditabbāni. idam pan' ettha visesamattaṁ tiṇṇaṁ jhānānaṁ vasena sukhapaṭisaṁvedita[14] catunnam pi vasena cittasaṅkhārapaṭisaṁveditā[15] veditabbā. cittasaṅkhāro ti vedanādayo duve[16] khandhā, sukhapaṭisaṁvedīpade c' ettha vipassanābhūmi dassanatthaṁ sukhan ti dve sukhāni kāyikañ ca sukhaṁ

---

[1] B². *omits* ca.
[2] B². °veditā.
[3] B².Ssp. °veditā.
[4] Bp. paṭillaviditattā; Ssp. paṭisaṁviditattā.
[5] B². °paṭisaṁve°.
[6] B².Ssp. pītipati° *for* lakkhaṇapaṭi°.
[7] B². dīgha.
[8] Bp. vīriyaṁ.
[9] B².Bp. *add* abhijānato.
[10] Bp. *adds* parijānato.
[11] Bp. *adds* pajahato.
[12] Bp. bhāvayato.
[13] B². °veditā.
[14] B². viditā.
[15] B². °khāraṁ paṭisamviditā; Bp. °khārapaṭisaṁviditā.
[16] Bp.Ssp. dve.

* Ps. i, 183.

cetasikañ cā 'ti Paṭisambhidāya[1] vuttaṁ. *passambhayaṁ cittasaṅkhāraṁ* ti oḷārikaṁ oḷārikaṁ cittasaṅkhāraṁ passambhento nirodhento ti attho. so vitthārato kāyasaṅkhāre vuttanayen' eva veditabbo. api c' ettha pītipade pītisīsena vedanā vuttā. sukhapaṭisaṁvedīpade[2] sarūpen' eva vedanā. dvīsu cittasaṅkhārapadesu saññā ca vedanā ca cetasikā ete dhammā cittapaṭibaddhā[3] cittasaṅkhārā ti vacanato saññāsampayuttā vedanā ti, evaṁ vedanānupassanānayena idaṁ catukkaṁ bhāsitan ti veditabbaṁ. tatiyacatukke pi catunnaṁ[4] jhānānaṁ vasena cittapaṭisaṁveditā veditabbā.

abhippamodayaṁ cittaṁ ti cittaṁ modento pamodento hāsento pahāsento assasissāmi passasissāmīti sikkhati. tattha dvīhākārehi abhippamodo hoti. samādhivasena ca vipassanāvasena ca. kathaṁ samādhivasena. sappītike dve jhāne samāpajjati. so samāpattikkhaṇe sampayuttapītiyā[5] cittaṁ āmodeti pamodeti. kathaṁ vipassanāvasena. sappītike dve jhāne samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttakapītiṁ[6] khayato vayato sammasati. evaṁ vipassanākkhaṇe jhānasampayuttakapītiṁ[7] ārammaṇaṁ katvā cittaṁ āmodeti pamodeti. evaṁ paṭipanno abhippamodayaṁ cittaṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti vuccati. *samādahaṁ cittaṁ* ti paṭhamajjhānādivasena ārammaṇe cittaṁ samaṁ[8] ādahanto samaṁ ṭhapento, tāni vā pana jhānāni samāpajjitvā vuṭṭhāya jhānasampayuttakacittaṁ[9] khayato vayato sammasato vipassanā khaṇe lakkhaṇapaṭivedhena uppajjati khaṇikacittekaggatā. evaṁ uppannāya khaṇikacittekaggatāyavasena pi ārammaṇe cittaṁ samaṁ[8] ādahanto samaṁ ṭhapento samādahaṁ cittaṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti vuccati. *vimocayaṁ cittaṁ* ti paṭhamajjhānena nīvaraṇehi cittaṁ mocento vimocento, dutiyena vitakkavicārehi tatiyena pītiyā catutthena sukhadukkhehi cittaṁ mocento vimocento, tāni vā pana jhānāni samāpajjitvā vuṭ-

---

[1] B².Bp. °dāyaṁ.
[2] B².Bp. sukhapadesarūp°.
[3] B². °bandhā.
[4] B².Bp. *add* pi.
[5] Ssp. °yuttāya pītiya.
[6] Ssp. °yuttaṁ pītiṁ.
[7] Ssp. °yuttiṁ pītiṁ.
[8] Bp. samādahanto.
[9] Ssp. °yuttaṁ cittaṁ.

ṭhāya jhānasampayuttakacittaṁ[1] khayato vayato sammasati. yo[2] vipassanākhaṇe[3] aniccānupassanāya niccasaññato[4] cittaṁ mocento vimocento dukkhānupassanāya sukhasaññato[5] anattānupassanāya attasaññato[5] nibbidānupassanāya nandito, virāgānupassanāya rāgato nirodhānupassanāya samudayato paṭinissaggānupassanāya ādānato cittaṁ mocento vimocento assasati c' eva passasati ca, tena vuttaṁ: vimocayaṁ cittaṁ assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti. evaṁ cittānupassanāya[6] vasena idaṁ catukkaṁ bhāsitan ti veditabbaṁ.

catutthacatukke pana *aniccānupassī*ti ettha tāva aniccaṁ veditabbaṁ aniccatā veditabbā aniccānupassanā veditabbā aniccānupassī veditabbo. tattha aniccan ti pañcakkhandhā, kasmā, uppādavayaññathattabhāvā. aniccatā ti tesañ[7] ñeva uppādavayaññathattaṁ hutvā abhāvo vā nibbattānaṁ ten' ev' ākārena aṭhatvā[8] khaṇabhaṅgena bhedo ti attho. aniccānupassanā ti tassa[9] aniccatāya vasena rūpādīsu aniccan ti anupassanā. *aniccānupassī*ti tāya anupassanāya samannāgato, tasmā evaṁ bhūto assasanto[10] passasanto ca idha aniccānupassī assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti veditabbo. *virāgānupassī*ti ettha pana dve virāgā khayavirāgo ca accantavirāgo ca. ettha[11] khayavirāgo ti saṅkhārānaṁ khaṇabhaṅgo, accantavirāgo ti nibbāṇaṁ. virāgānupassanā ti tad ubhayadassanavasena pavattā vipassanā ca maggo ca. tāya duvidhāya pi anupassanāya samannāgato hutvā assasanto ca passasanto ca virāgānupassī assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti veditabbo. *nirodhānupassī*[12] pade pi esevanayo. *paṭinissaggānupassī*ti etthāpi dve paṭinissaggā pariccāgapaṭinissaggo ca pakkhandanapaṭinissaggo ca, paṭinissaggo yeva anupassanā paṭinissaggānupassanā, vipassanāmaggānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. vipassanā hi tad aṅgavasena saddhiṁ khandhābhisaṅkhāre hi kilese pariccajati, saṅkha-

---

[1] B². °ttakaṁ cittaṁ; Ssp. °yuttaṁ cittaṁ.
[2] B².Bp.Ssp. so *for* yo.
[3] Ssp. °nākkhaṇe.
[4] B². °ññāṭo; Bp.Ssp. °ññāto.
[5] B².Bp.Ssp. °ññāto.
[6] B².Bp. °ssanā.
[7] Ssp. tesaṁ yeva.
[8] Ssp. aṭṭhatvā.
[9] Ssp. tassā.
[10] B².Bp. *add* ca.
[11] B².Bp. tattha.
[12] Ssp. °passipade pi.

tadosadassanena ca tabbiparite[1] nibbāṇe tanninnatāya pakkhandatīti pariccāgapaṭinissaggo c' eva pakkhandanapaṭinissaggo ti ca vuccati. maggo samucchedavasena saddhiṁ khandhābhisaṅkhārehi kilese pariccajati, ārammaṇakaraṇena ca nibbāṇe pakkhandatīti pariccāgapaṭinissaggo c' eva pakkhandanapaṭinissaggo ti ca vuccati, ubhayam pi pana purimapurimañāṇānaṁ[2] anu-anupassanato anupassanā ti vuccati, tāya duvidhāya paṭinissaggānupassanāya samannāgato hutvā assasanto ca passasanto ca paṭinissaggānupapassī assasissāmi passasissāmīti sikkhatīti veditabbo. evaṁ *bhāvito* ti evaṁ solasahi ākārehi bhāvito, sesaṁ vuttanayam eva. ānāpāṇasatisamādhikathā niṭṭhitā.

atha kho bhagava ti ādimhi pana ayaṁ saṅkhepattho evaṁ bhagavā ānāpāṇasatisamādhikathāya bhikkhū samassāsetvā atha yan[3] taṁ tatiyapārājikapaññattiyā[4] nidānañ c' eva pakaraṇañ ca[5] uppannaṁ bhikkhūnaṁ aññamaññaṁ jīvitā voropaṇaṁ etasmiṁ nidāne etasmiṁ pakaraṇe bhikkhusaṅghaṁ sannipātāpetvā paṭipucchitvā vigarahitvā ca yasmā tattha attanā attānaṁ jīvitā voropaṇaṁ migaladdhikena[6] ca voropāpanaṁ pārājikavatthuṁ[7] na hoti, tasmā taṁ ṭhapetvā pārājikassa vatthubhūtaṁ aññamaññaṁ jīvitā voropaṇaṁ eva gahetvā pārājikaṁ paññapento[8] *yo pana bhikkhu sañcicca manussaviggahan* ti ādim āha. ariyapuggalamissakattā pan' ettha mogharipurisā 'ti avatvā te bhikkhū ti vuttaṁ. § evaṁ mūlacchejjavasena daḷhaṁ katvā tatiyapārājike paññatte aparam pi anuppaññattatthāya maraṇavaṇṇasaṁvaṇṇanavatthū[9] udapādi, tass' uppattidīpanatthaṁ *evañ c' idaṁ bhagavatā*[10] ti ādi vuttaṁ. tattha *paṭibaddhacittā*[11] ti chandarāgena paṭibaddhacittā,[11] sārattā apekkhavanto ti attho. *maraṇavaṇṇaṁ saṁvaṇṇemā* ti jīvite ādīnavaṁ dassento[12]

---

1 Bp. °parīte; Ssp. tabbīparite.
2 Ssp. °rimañāṇānaṁ.
3 Bp. yaṁ.
4 Ssp. °jikappa°.
5 B². ce.
6 B².Bp. -laṇdhi°; Ssp. -laṇḍi°.
7 Bp.Ssp. °tthu.
8 B².Ssp. paññā°.
9 B². °ṇṇavanavatthu; Ssp. °ṇṇanāvatthu.
10 B². bhagavā.
11 B². °bandha-.
12 B².Bp.Ssp. dassetvā.

maraṇassa guṇaṁ vaṇṇema ānisaṁsaṁ dassemā 'ti. *katakalyāṇo* ti ādisu ayaṁ padattho, kalyāṇaṁ sucikammaṁ kataṁ tayā ti tvaṁ kho asi katakalyāṇo, kataṁ[1] kusalaṁ anavajjaṁ[2] kammaṁ kataṁ tayā ti *katakusalo*. maraṇakāle sampatte yā sattānaṁ uppajjati bhayasaṅkhātā bhīru,[3] tato tāya naṁ rakkhaṇakammaṁ kataṁ tayā ti *katabhīruttāno*. pāpaṁ lāmakakammaṁ[4] akataṁ tayā ti *akatapāpo*. luddaṁ[5] dāruṇaṁ dussīlyakammaṁ[6] akataṁ tayā ti *akataluddo*.[7] kibbisaṁ sāhasikakammaṁ[8] lobhādikilesūssadaṁ[9] akataṁ tayā ti *akatakibbiso*. kasmā idaṁ vuccati, yasmā sabbappakāram pi *kataṁ tayā kalyāṇaṁ akataṁ tayā pāpaṁ*, ten'[10] etaṁ vadāma. kiṁ tuyhaṁ iminā rogābhibhūtattā lāmakena[11] pāpakena dukkhabahulattā dukkhena jīvitena dujjīvitena.[12] *mataṁ te jīvitā seyyo* ti tava maraṇaṁ jīvitā sundarataraṁ, kasmā, yasmā ito tvaṁ kālakato[13] katakālo kiṭvā kālaṁ karitvā[14] maritvā ti attho. *kāyassa bhedā . . . pe . . . uppajjissasi*,[15] evaṁ uppanno[16] ca tattha dibbehi devaloke uppannehi pañcahi kāmaguṇehi manāpiyarūpādikehi pañcahi vatthukāmakoṭṭhāsehi. samappito samaṅgibhūto paricarissatīti[17] sampayutto samodhānagato hutvā ito cito[18] vicarissasi[19] viharissasi[20] abhiramissasīti[21] attho. *asappāyānīti* ahitāni avuddhikarāni[22] yāni khippam eva jīvitakkhayaṁ pāpenti. *sañciccā* 'ti ayaṁ sañcicca[23] manussaviggahan ti mātikāya vuttassa sañcicca padassa uddhāro, tattha santi upasaggo tena saddhiṁ ussukkavacanam etaṁ sañciccā

---

1 Bp.Ssp. tathā.
2 Ssp. °vajja°.
3 B². bhirū; Ssp. bhīrutā.
4 Bp.Ssp. lāmakaṁ kammaṁ
5 Ssp. luddhaṁ.
6 Bp. dussilya°.
7 Ssp. °luddho.
8 B².Ssp. sāhasiyaka°.
9 Bp. °kilesussadaṁ; Ssp. °kkilesussadaṁ.
10 Ssp. tena taṁ.
11 B². *this comes after* pāpakena.
12 B².Bp.Ssp. *omit this.*
13 Bp. kālaṅkato.
14 B².Bp.Ssp. katvā.
15 B².Bp. upapajji°.
16 B².Bp. upapa°.
17 B². °caressa°; Bp. °carissati; Ssp. °cāressatīti.
18 B².Bp. *add* ca carissasi.
19 Ssp. *omits this.*
20 B².Bp. *omit this.*
21 B².Bp.Ssp. °ssasi vā ti attho.
22 Bp.Ssp. avuḍḍhi°.
23 Bp. sañcissa.

'ti, tassa sañcetetvā suṭṭhu cetetvā ti attho. yasmā pana yo sañcicca voropeti, so jānanto sañjānanto hoti, taṁ c' assa voropaṇaṁ cecca abhivitaritvā vītikkamo hoti, tasmā vyañjane ādaraṁ akatvā attham eva dassetuṁ jānanto sañjānanto cecca abhivitaritvā vītikkamo[1] ti evam assa padabhājanaṁ vuttaṁ. tattha *jānanto* ti pāṇo ti jānanto. *sañjānanto* ti jīvitā voropemīti sañjānanto. ten' eva pāṇajānanākārena saddhiṁ sañjānanto[2] ti attho. *ceccā* ti vadhakacetanāvasena cetetvā pakappetvā, *abhivitaritvā* ti upakkamavasena maddanto nirāsaṅkacittaṁ pesetvā. *vītikkamo* ti evaṁ pavattassa yo vītikkamo[3] ayaṁ sañcicca saddassa sikhāppatto attho ti vuttaṁ hoti. idāni manussaviggahaṁ jīvitā voropeyyā 'ti ettha vuttaṁ manussattabhāvaṁ ādito paṭṭhāya dassetuṁ *manussaviggaho nāmā* 'ti ādim āha. tattha gabbhaseyyakānaṁ vasena sabbasukhumaattabhāvadassanatthaṁ yaṁ *mātukucchismin* ti vuttaṁ. *paṭhamaṁ cittan* ti paṭhamaṁ[4] paṭisandhicittaṁ. *uppannan* ti jātaṁ. *paṭhamaṁ viññāṇaṁ pātubhūtan* ti idaṁ tass' eva vevacanaṁ, mātukucchismiṁ paṭhamaṁ cittan ti vacanena[5] c' ettha sakalāpi pañcavokārapaṭisandhi dassitā hoti, tasmā tañ ca paṭhamaṁ cittaṁ taṁ sampayuttā ca tayo arūpakkhandhā tena saha nibbattañ ca kalalarūpan ti ayaṁ sabbapaṭhamo manussaviggaho. tattha kalalarūpan ti itthipurisānaṁ kāyavatthubhāvadasakavasena samatiṁsarūpāni,[6] na puṁsakānaṁ kāyavatthudasakavasena vīsati, tattha itthipurisānaṁ kalalarūpaṁ jātiuṇṇāya ekena aṁsunā uddhaṭatelabindumattaṁ[7] hoti acchaṁ vippasannaṁ, vuttañ[8] c' etaṁ aṭṭhakathāyaṁ:

> tilatelassa yathā bindu sappimaṇḍo anāvilo,
> evaṁ vaṇṇapaṭibhāgaṁ kalalan[9] ti pavuccatīti.

evaṁ parittakaṁ vatthuṁ ādiṁ katvā pakatiyā vīsaṁvassasatāyukassa[10] sattassa yāva maraṇakālā[11] etthantare

---

[1] B². vitakkamo.
[2] B².Bp.Ssp. jānanto.
[3] B². viti°.
[4] B².Ssp. *omit* paṭhamaṁ.
[5] Ssp. vacanen' ev' ettha.
[6] Ssp. samattiṁsa°.
[7] B². uddhataṁtela°.
[8] B². vuttaṁ h' etaṁ.
[9] Ssp. kalalarūpan.
[10] B².Bp.Ssp. vīsavassa°.
[11] B².Bp. °kālo.

anupubbena vuddhippatto[1] attabhāvo eso manussaviggaho nāma. *jīvitā voropeyyā* 'ti kalalakāle pi tāpanamaddanehi vā bhesajjasampadānena vā tato vā uddham pi tad anurūpena upakkamena jīvitā viyojeyyā 'ti attho. yasmā pana jīvitā voropaṇaṁ nāma atthato jīvitindriyūpacchedanam[2] eva hoti, tasmā etassa padabhājane *jīvitindriyaṁ upacchindati uparodheti santatiṁ*[3] *vikopetī*ti vuttaṁ. tattha jīvitindriyassa paveṇighaṭanaṁ upacchindanto uparodhento ca jīvitindriyaṁ upacchindati uparodhetīti vuccati, svāyam attho santatiṁ vikopetīti padena dassito, *vikopetī*ti viyojeti. tattha duvidhaṁ jīvitindriyaṁ rūpajīvitindriyaṁ[4] arūpajīvitindriyañ ca. tesu arūpajīvitindriye upakkamo n' atthi taṁ voropetuṁ na sakkā, rūpajīvitindriye pana atthi, taṁ voropetuṁ sakkā. tam pana voropento arūpajīvitindriyam pi voropeti ten' eva hi saddhiṁ taṁ nirujjhati tadāyattavuttito, taṁ pana voropento kiṁ atītaṁ voropeti anāgataṁ paccuppannan ti, n' eva atītaṁ na anāgataṁ tesu hi ekaṁ niruddham ekam anuppannan ti ubhayam pi asantaṁ asantattā upakkamo n' atthi, upakkamassa natthitāya tam[5] pi voropetuṁ na sakkā. vuttam pi c' etaṁ: atīte cittakkhaṇe jīvittha na jīvati na jīvissati, anāgate cittakkhane jīvissati na jīvittha na jīvati paccuppanne cittakkhaṇe jīvati na jīvittha na jīvissatīti. tasmā yattha jīvati tattha upakkamo yutto ti paccuppannaṁ voropeti. paccuppannañ ca nām' etaṁ khaṇapaccuppannaṁ santatipaccuppannaṁ addhānapaccuppannan[6] ti tividhaṁ, tattha khaṇapaccuppannaṁ nāma uppādajarā bhaṅgasamaṅgī[7] taṁ voropetuṁ na sakkā, kasmā sayam eva nirujjhanato, santatipaccuppannaṁ nāma sattaṭṭhajavanavāramattaṁ sabhāgasantativasena pavattitvā nirujjhanakaṁ yāva[8] vā uṇhato āgantvā ovarakaṁ pavisitvā nisinnassa andhakāraṁ hoti sītato vā āgantvā ovarake nisinnassa yāva visabhāgautupātubhāvena purimako utu na paṭippassambhati.[9] etthantare santatipaccuppannan ti vuc-

[1] Bp.Ssp. vuḍḍhi°.
[2] B². °cchedaṁ; °riyupa°.
[3] B². °tati.
[4] Ssp. *adds* ca.
[5] B².Bp.Ssp. ekaṁ *for* taṁ.
[6] B². addhapa°.
[7] Ssp. °maṅgi.
[8] Ssp. yāvatā *for* yāva vā.
[9] Bp. ppaṭi°.

cati, paṭisandhito pana yāva cuti etaṁ addhānapaccuppannaṁ[1] nāma, tad ubhayam pi voropetuṁ sakkā. kathaṁ, tasmiṁ hi upakkame kate laddhūpakkamaṁ[2] jīvitanavakaṁ[3] nirujjhamānaṁ dubbalassa parihīnavegassa saṅtānassa paccayo hoti, tato santatipaccuppannaṁ vā addhānapaccuppannaṁ[1] vā yathā paricchinnaṁ[4] kālaṁ appatvā antarāva nirujjhati. evaṁ tad ubhayam pi voropetuṁ sakkā, tasmā tad eva sandhāya santatiṁ vikopetīti idaṁ vuttan ti veditabbaṁ.

imassa pan' atthassa āvibhāvatthaṁ[5] pāṇo veditabbo pāṇātipāto veditabbo pāṇatipātī veditabbo pāṇātipātassa payogo veditabbo. tattha pāṇo ti vohārato satto paramatthato[6] jīvitindriyaṁ, jīvitindriyaṁ hi atipātento[7] pānam atipātetīti[8] vuccati, taṁ vuttappakāram eva. pāṇātipāto ti yāya cetanāya jīvitindriyupacchedakaṁ[9] payogaṁ samuṭṭhāpeti, sā vadhakacetanā pāṇātipāto vuccati, pāṇātipātīti vuttacetanāsamaṅgipuggalo daṭṭhabbo. pāṇātipātassa payogo ti pāṇātipātassa chappayogā[10] sāhatthiko āṇattiyo[11] nissaggiyo thāvaro vijjāmayo iddhimayo ti, tattha sāhatthiko ti sayaṁ mārentassa kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā paharaṇaṁ. āṇattiyo[12] ti aññaṁ āṇāpentassa evaṁ vijjhitvā vā paharitvā vā mārāpehīti[13] āṇāpanaṁ, nissaggiyo ti dūre ṭhitaṁ māretukāmassa kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā ususattiyantapāsāṇādīnaṁ nissajjanaṁ. thāvaro ti asañcārimena[14] upakaraṇena māretukāmassa opātaṁ[15] apassenaṁ[16] upanikkhipanaṁ bhesajjasaṁvidhānaṁ. te cattāro pi parato pāḷivaṇṇanāyam eva[17] vitthārato āvibhavissanti, vijjāmayaiddhimayā pana pāḷiyaṁ anāgatā te evaṁ veditabbā. saṅkhepato hi māraṇatthaṁ vijjāparijapanaṁ[18] vijjāmayo payogo, aṭṭha-

[1] B². addhapa°.
[2] B².Bp. laddhu°.
[3] Ssp. °dasakaṁ.
[4] Bp. °cchanna.
[5] B². āvī°.
[6] B². *adds* pana.
[7] B². °pāpento.
[8] B². °papetīti.
[9] Ssp. °driyūpa°.
[10] B². °yogo; chapayogā.
[11] B².Ssp. °ttiko.
[12] Ssp. °ttiko.
[13] B².Bp.Ssp. mārehīti.
[14] Ssp. asaṁhārimena.
[15] B².Bp.Ssp. opāta.
[16] B².Bp.Ssp. 'ssena.
[17] B². °nāyaṁ yeva.
[18] Bp.Ssp. °jappanaṁ.

kathāsu pana katamo vijjāmayo payogo, āthabbaṇikā ātabbaṇaṁ[1] payojenti nagare vā rundhe[2] saṅgāme vā. paccupaṭṭhite paṭisenāya[3] paccatthikesu paccāmittesu itiṁ[4] uppādenti upaddavaṁ uppādenti rogaṁ uppādenti pajjarakaṁ uppādenti sūcikaṁ karonti visūcikaṁ[5] karonti pakkhandiyaṁ karonti. evaṁ āthabbaṇikā[6] ātabbaṇaṁ[1] payojenti. vijjādharā vijjaṁ parivattetvā nagare vā rundhe[7] . . . pe . . . pakkhandiyaṁ karontīti. evaṁ vijjāmayaṁ payogaṁ dassetvā āthabbaṇikehi[8] ca vijjādharehi ca māritānaṁ bahūni vatthūni vuttāni. kiṁ[9] tehi, idaṁ h' ettha lakkhaṇaṁ: māraṇatthaṁ[10] vijjāparijapaṇaṁ[11] vijjāmayo payogo ti. kammavipākajāya iddhiyā payojanaṁ iddhimayo payogo, kammavipākajiddhi ca nām' esā nāgānaṁ nāgiddhi supaṇṇānaṁ[12] supaṇṇiddhi yakkhānaṁ yakkhiddhi devānaṁ deviddhi rājūnaṁ rājiddhīti bahuvidhā. tattha diṭṭhadaṭṭhaphuṭṭhavisānaṁ nāgānaṁ disvā ḍasitvā[13] phusitvā ca[14] parūpaghātakaraṇe nāgiddhi veditabbā. supaṇṇānaṁ[12] mahāsamuddato dvattivyā[15]masatappamāṇanāguddharaṇe[16] supaṇṇiddhi[12] veditabbā. yakkhā pana n' eva āgacchantā na paharantā dissanti, tehi pahaṭasattā[17] pana tasmiṁ yeva ṭhāne[18] maranti, tatra tesaṁ[19] yakkhiddhi daṭṭhabbā.[20] Vessavaṇassa sotāpannakālato pubbe nayanāvudhena olokitakumbhaṇḍānaṁ maraṇe aññesañ ca devānaṁ yathāsakaṁ iddhānubhāve deviddhi veditabbā. Rañño Cakkavattissa saparisassa ākāsagamanādīsu Asokassa heṭṭhā upari ca yojane āṇāpavattanādīsu[21] pituraññño ca Sīhaḷanarindassa dāṭhākoṭanena[22] Cūḷasumanaku-

---

[1] Bp. ātha°.
[2] Bp.Ssp. ruddhe.
[3] Ssp. °sedhāya.
[4] B². īti; Bp.Ssp. ītiṁ.
[5] Ssp. *omits* visūcikaṁ karonti.
[6] B². ātappaṇikā ātappaṇaṁ.
[7] B².Bp.Ssp. ruddhe.
[8] B². ātappa°.
[9] B².Bp.Ssp. kin.
[10] Bp.Ssp. °jappa°.
[11] B². mara°.
[12] B². suba°.
[13] B².Bp.Ssp. ḍaṁsitvā.
[14] Ssp. *omits* ca
[15] B². dvitivya°; Ssp. dvattiṁsavya°.
[16] B². *adds* pana.
[17] Ssp. pahata°.
[18] B². *repeats* thāne.
[19] B².Bp. nesaṁ.
[20] Ssp. veditabbā *for* daṭṭhabbā.
[21] Bp.Ssp. āṇāppa°.
[22] Ssp. °koṭṭanena.

timbiyamāraṇe[1] rājiddhi daṭṭhabbā[2] ti. keci pana: puna ca paraṁ bhikkhave samaṇo vā brāhmaṇo vā iddhimā cetovasippatto aññissā kucchigataṁ gabbhaṁ pāpakena manasānupekkhitā hoti aho vatāyaṁ[3] kucchigataṁ gabbhaṁ na sotthinā abhinikkhameyyā 'ti. evam pi bhikkhave kuṭumbassa[4] upaghāto hotīti ādikāni suttāni dassetvā bhāvanāmayiddhiyāpi parūpaghātakammaṁ vadanti, saha parūpaghātakaraṇena ca ādittagharūpanikkhittassa[5] udakaghaṭassa bhedanam iva iddhivināsañ[6] ca icchanti, taṁ tesaṁ icchāmattam eva. kasmā, yasmā kusalavedanāvitakkaparittattikehi na sameti. kathaṁ, ayaṁ hi bhāvanāmayiddhi nāma kusalattike kusalā c' eva abyākatā ca pāṇātipāto akusalo. vedanattike[7] adukkham-asukhasampayuttā pāṇātipāto dukkhasampayutto, vitakkattike avitakkāvicārā, pāṇātipāto savitakko savicāro parittattike mahaggatā pāṇātipāto paritto ti.

satthahārakaṁ vāssa pariyeseyyā 'ti ettha, haratīti hārakaṁ,[8] kiṁ harati, jīvitaṁ, atha vā haritabban ti hārakaṁ upanikkhipitabban ti attho. satthañ ca taṁ hārakañ cā 'ti satthahārakaṁ. assā 'ti manussaviggahassa, pariyeseyyā 'ti yathā labhati tathā kareyya, upanikkhipeyyā 'ti attho. etena thāvarappayogam dasseti, itarathā hi[9] pariyiṭṭhamatten' eva pārājiko bhaveyya na c' etaṁ yuttaṁ. pāḷiyam pana sabbaṁ vyañjanaṁ anādiyitvā yaṁ ettha thāvarappayogasaṅgahītaṁ[10] satthaṁ, tad eva dassetuṁ *asiṁ vā . . . pe . . . rajjuṁ vā* ti padabhājanaṁ[11] vuttaṁ. tattha *satthan* ti vuttāvasesaṁ yaṁ kiñci samukhaṁ veditabbaṁ. lagulapāsāṇavisarajjūnañ[12] ca jīvitavināsanabhāvato satthasaṅgaho veditabbo. *maraṇavaṇṇaṁ vā* ṭi ettha, yasmā kiṁ tuyhaṁ[13]

---

[1] B². Cūḷasumanakuṭumpassamaraṇe; Bp. Cūḷasumanakuṭumbiyassa māraṇe; Ssp. Cuḷasumanakutumbiyamāraṇe.

[2] B². °bbo ti.

[3] B².Ssp. vatāyan taṁ; Bp. vatayaṁ taṁ *for* vatāyaṁ.

[4] B². kulumpassa; Ssp. kulumbhassa.

[5] B².Bp.Ssp. °parikkhi°.

[6] Ssp. °vināsanañ.

[7] Bp.Ssp. °nāttike.

[8] B². harakaṁ.

[9] Ssp. pi *for* hi.

[10] Bp.Ssp. °hitaṁ.

[11] Ssp. °jane.

[12] B². lakulapā°; Bp.Ssp. laguḷa°.

[13] B².Bp. tuyh'.

iminā pāpakena dujjīvitena yo tvaṁ na labhasi paṇītāni[1] bhojanāni bhuñjitun[2] ti ādinā nayena jīvite ādīnavaṁ dassento pi tvaṁ kho 'si upāsaka katakalyāṇo . . . pe . . . akataṁ tayā pāpaṁ mataṁ[3] te jīvitā seyyo ito tvaṁ kālakato[4] . . . pe . . . paricarissasi[5] accharāparivuto Nandanavane sukhappatto viharissasīti ādinā nayena maraṇe[6] vaṇṇaṁ bhaṇanto pi maraṇavaṇṇam eva saṁvaṇṇe ti, tasmā dvidhā bhinditvā padabhājanaṁ vuttaṁ: jīvite ādīnavaṁ dasseti maraṇe vaṇṇaṁ bhanatīti. *maraṇāya vā samādapeyyā* 'ti maraṇatthāya vā[7] upāyaṁ gāhāpeyya. satthaṁ vā āharā 'ti ādīsu ca yam pana[8] vuttaṁ sobbhe[9] vā papāte[10] vā narake vā papatā[11] 'ti ādi, taṁ sabbaṁ parato vuttanayattā atthato vuttam evā 'ti veditabbaṁ. na hi sakkā sabbaṁ sarūpen' eva vattuṁ. *iticittamano* ti iti citto iti mano, matan te jīvitā seyyo ti ettha vuttamaraṇacitto maraṇamano ti attho, yasmā pan' ettha mano cittassa[12] atthadīpanatthaṁ vutto. atthato pan' etaṁ ubhayam pi ekam eva, tasmā tassa atthato abhedaṁ dassetuṁ yaṁ cittaṁ taṁ mano, yaṁ mano taṁ citta[13] ti vuttaṁ. iti sabbam[14] pana uddharitvāpi[15] na tāva attho vutto. *cittasaṅkappo* ti imasmiṁ pade adhikāravasena itisaddo āharitabbo. idaṁ hi iti cittasaṅkappo ti evaṁ avuttam pi adhikārato vuttam eva hotīti veditabbaṁ. tathā hi 'ssa tam ev'[16] atthaṁ dassento *maraṇasaññī*ti ādim āha. yasmā c' ettha saṅkappo ti na idaṁ[17] vitakkassa nāmaṁ, atha kho saṁvidahanamattass' etaṁ adhivacanaṁ. tañ ca saṁvidahanaṁ imasmiṁ atthe saññā cetanādhippāyehi saṅgahaṁ gacchati, tasmā citto nānappakārako saṅkappo assā 'ti cittasaṅkappo ti evaṁ attho daṭṭhabbo. tathā hi 'ssa pada-

---

[1] Bp. *adds* pi.
[2] B².Bp. paribhuñ°.
[3] B².Bp.Ssp. matan.
[4] B².Bp. kālaṁ kato; Ssp. kālato.
[5] Ssp. paricārissasi.
[6] B².Ssp. maraṇa.
[7] B².Bp.Ssp. *omit* vā.
[8] Bp.Ssp. pi na.
[9] B². sombhe.
[10] Bp. papāte vā *comes after* narake vā; Ssp. papata *for* papāte vā.
[11] Ssp. papātā.
[12] Bp. cittasaddassa.
[13] B².Bp.Ssp. cittan.
[14] Bp.Ssp. saddaṁ.
[15] B². °retvāpi.
[16] B².Bp. eva.
[17] B².Bp. idaṁ na.

bhājaniyam[1] pi saññācetanādhippāyavasena vuttaṁ. ettha ca adhippāyo ti vitakko veditabbo. *uccāvacehi ākārehī*ti mahantāmahantehi upāyehi, tattha maraṇavaṇṇasaṁvaṇṇane tāva jīvite ādīnavadassanavasena avacākāratā, maraṇe[2] vaṇṇabhaṇanavasena uccākāratā veditabbā. samādapane pana muṭṭhijāṇunipphoṭanādīhi maraṇasamādapanavasena uccākāratā, ekato bhuñjantassa nakhe visaṁ pakkhipitvā[3] maraṇādisamādapanavasena avacākāratā veditabbā. *sobbhe vā narake vā papāte vā*[4] ti ettha sobbho nāma samantato-chinnataṭo gambhīro āvāṭo, narako nāma tattha tattha phalantiyā bhūmiyā sayam eva nibbattā mahādārī, yattha hatthī pi patanti corā pi nilīnā tiṭṭhanti. papātā[5] ti pabbatantare vā thalantare vā ekato chinno hoti. purime upādāyā 'ti methunaṁ dhammaṁ patisevitvā adinnañ ca ādīyitvā[6] pārājikaṁ āpattiṁ āpannapuggale[7] upādāya. sesaṁ pubbe vuttanayattā uttānatthattā ca pākaṭam evā 'ti.

evaṁ uddiṭṭhasikkhāpadaṁ padānukkamena vibhajitvā idāni yasmā heṭṭhā padabhājaniyamhi[8] saṅkhepen' eva manussaviggahapārājikaṁ dassitaṁ, na vitthārena āpattiṁ ropetvā[9] tanti ṭhapitā. saṅkhepadassite ca atthe na sabbākāren' eva bhikkhū nayaṁ gahetuṁ sakkonti, anāgate ca pāpapuggalānaṁ pi okāso hoti, tasmā bhikkhūnañ ca sabbākārena nayagahaṇatthaṁ[10] anāgate ca pāpapuggalānaṁ okāsapaṭibāhanatthaṁ puna sāmaṁ adhiṭṭhāyā 'ti ādinā nayena mātikaṁ ṭhapetvā vitthārato manussaviggahapārājikaṁ dassento *sāman ti sayaṁ hanatī*ti[11] ādim āha. tatrāyaṁ anuttānapadavaṇṇanāya saddhiṁ vinicchayakathā: *kāyenā* 'ti hatthena vā pādena vā muṭṭhinā vā jāṇunā vā yena kenaci aṅgapaccaṅgena. *kāyapaṭibaddhenā* 'ti kāyato amocitena asiādinā paharaṇena. *nissaggiyenā* 'ti kāyato ca kāyapaṭibaddhato ca mocitena ususattiādinā. ettāvatā[12] sāhat-

---

[1] B².°bhājane; Bp.Ssp. °bhājanam.
[2] Ssp. maraṇa.
[3] B². pakkhīpetvā.
[4] B². *omits* vā.
[5] B².Bp.Ssp. papāto.
[6] Bp.Ssp. ādiyi°.
[7] B².Bp.Ssp. °nne pu°.
[8] Ssp. °janī°.
[9] Bp.Ssp. āropе°.
[10] Bp.Ssp. nayagga°.
[11] Ssp. haṇṭīti.
[12] B². *adds* ca.

thiyo[1] ca nissaggiyo cā 'ti dve payogā vuttā honti. tattha ekaṃ eko uddissānuddissabhedato duvidho, tattha uddesake yaṃ[2] uddissa paharati tass' eva maraṇena kammanā[3] bajjhati, yo koci maratū 'ti evaṃ anuddesike[4] pahārappaccayā[5] yassa kassaci maraṇena kammanā[3] bajjhati, ubhayathāpi ca paharitamatte vā maratu pacchā vā ten' eva rogena[6] paharitamatte yeva kammanā[3] bajjhati, maraṇādhippāyena ca pahāraṃ datvā tena amatassa puna aññacittena pahāre dinne pacchāpi yadi paṭhamappahāren' eva marati, tadā eva kammanā[3] baddho ti.[7] atha dutiyappahārena marati, n' atthi pāṇātipāto ubhayehi mato pi paṭhamappahāren' eva kammanā[3] baddho, ubhayehi amate n' ev' atthi pāṇātipāto. esanayo bahūhi pi ekassa[8] pahāre dinne, tatrāpi hi yassa pahārena marati tass' eva kammanā[3] baddho hotīti. kammāpattivyattibhāvatthaṃ c' ettha[9] eḷakacatukkam pi veditabbaṃ: yo hi eḷakaṃ ekasmiṃ ṭhāne nipannaṃ upadhāreti rattiṃ āgantvā vadhissāmīti, eḷakassa ca nipannokāse tassa mātā vā pitā vā arahā vā paṇḍukāsāvaṃ pārupitvā[10] nipanno hoti, so rattibhāge āgantvā eḷakaṃ māremīti mātaraṃ vā pitaraṃ vā arahantaṃ vā māreti, imaṃ[11] vatthuṃ māremīti cetanāya atthibhāvato ghātako ca hoti ānantariyakammañ ca phusati pārājikañ ca[12] āpajjati, añño koci āgantuko nipanno hoti, eḷakaṃ māremīti taṃ māreti ghātako ca hoti pārājikañ ca[12] āpajjati, ānantariyaṃ na phusati, yakkho vā peto vā nipanno hoti eḷakaṃ mārenīti taṃ māreti ghātako ca[13] hoti na ca[14] ānantariyaṃ phusati na[15] pārājikaṃ āpajjati thullaccayaṃ pana hoti, añño koci nipanno n' atthi, eḷako 'va hoti taṃ māreti ghātako ca hoti pācittiyañ ca āpajjati, mātāpituarahantānaṃ[16]

---

[1] B[2].Ssp. °iko.
[2] B[2]. *omits* uddesake yaṃ; Bp. uddesike yaṃ; Ssp. uddisike yaṃ.
[3] B[2].Bp.Ssp. kammunā.
[4] Ssp. anuddisike.
[5] Ssp. °rapaccayā.
[6] Ssp. *adds* maratu.
[7] B[2]. *omits* ti.
[8] Bp. *adds* pi.
[9] B[2]. tattha *for* c' ettha.
[10] B[2]. °petvā.
[11] B[2]. idaṃ.
[12] B[2]. cāpajjati *for* ca āpajjati.
[13] B[2].Bp. va *for* ca.
[14] B[2]. *omits* ca; Bp. cānantariyaṃ.
[15] B[2].Bp. *add* ca.
[16] B[2]. °pitiara°.

aññataraṁ māremīti tesaṁ yeva aññataraṁ māreti, ghātako ca hoti ānantariyañ ca phusati pārājikañ ca[1] āpajjati, tesaṁ[2] aññataraṁ māressāmīti aññaṁ āgantukaṁ māreti yakkhaṁ vā petaṁ vā māreti ḷakaṁ vā māreti, pubbevuttanayena[3] veditabbaṁ. idha pana cetanā dāruṇā hotīti. aññāni pi ettha palāḷapuñjādivatthūni veditabbāni. yo hi lohitakaṁ[4] asiṁ vā sattiṁ vā puñchissāmīti palāḷapuñje[5] pavesento tattha nipannaṁ mātaraṁ vā pitaraṁ vā arahantaṁ vā āgantukapurisaṁ vā yakkhaṁ vā petaṁ vā tiracchānagataṁ vā māreti vohāravasena ghātako ti vuccati vadhakacetanāya pana abhāvato n' eva kammaṁ phusati na āpattiṁ āpajjati. yo pana evaṁ pavesento sarīrasamphassaṁ sallakkhetvā satto maññe abbhantaragato maratū 'ti pavesetvā māreti, tassa tesaṁ vatthūnaṁ anurūpena kammabaddho[6] ca āpatti ca veditabbā. esanayo tattha nidahanatthaṁ pavesantassāpi[7] vanappagumbādīsu khipantassāpi. yo pi coraṁ māremīti[8] coravesena gacchantaṁ pitaraṁ māreti ānantariyañ ca phusati pārājiko ca hoti. yo pana parasenāya aññañ ca yodhaṁ pitaraṁ ca kammaṁ karonte disvā yodhassa usuṁ khipati[9] etaṁ vijjhitvā mama pitaraṁ vijjhissatīti, yathādhippāyaṁ gate pitughāto[10] hoti, yodhe viddhe mama pitā palāyissatīti khipati, usuyathādhippāyaṁ[11] gantvā pitaraṁ māreti vohāravasena pitughātako ti vuccati, ānantariyaṁ pana n' atthīti. § adhiṭṭhahitvāti samīpe ṭhatvā. āṇāpetīti uddissa vā anuddissa vā āṇāpeti. tattha parasenāya paccupaṭṭhitāya anuddiss' eva evaṁ vijjha evaṁ pahara evaṁ ghātehīti āṇatte yattake āṇatto ghāteti tattakā ubhinnam pi[12] pāṇātipātā, sace tattha āṇāpakassa mātāpitaro honti ānantariyam pi phusati. sace āṇattass' eva mātāpitaro so 'va ānantariyaṁ phusati,[13]

---

[1] B². cāpi pajjati.
[2] Ssp. *adds* yeva.
[3] Ssp. °ttanayen' eva.
[4] B². °takataṁ.
[5] Bp. palāla°; Ssp. palāsa°.
[6] B².Ssp. -bandho.
[7] B².Ssp. °sentassāpi.
[8] B². māreti.
[9] Bp. khapati *by mistake*.
[10] B².Bp.Ssp. °ghātako.
[11] B². ussuṁ yathā°; Ssp. usu na yathā°.
[12] B².Bp.Ssp. *omit* pi.
[13] B².Bp.Ssp. sace . . . phusati *comes after* sace . . . phusanti.

sace arahā hoti ubho pi ānantariyaṁ phusanti. uddisitvā pana etaṁ dīghaṁ rassaṁ rattakañcukaṁ nīlakañcukaṁ hatthikkhandhe nisinnaṁ majjhe nisinnaṁ vijjha pahara ghātehīti āṇatte sace so tam eva ghāteti, ubhinnam pi pānātipāto āṇantariyavatthumhi ca ānantariyaṁ, sace aññaṁ māreti ānāpakassa n' atthi pāṇātipāto, etena āṇattiko payogo vutto hoti.

tattha

vatthuṁ kālañ ca okāsaṁ āvudhaṁ iriyāpathaṁ
tulayitvā pañcathānāni dhāreyy' atthaṁ vicakkhaṇo

aparo nayo

vatthukālo[1] ca okāso āvudhaṁ iriyāpatho
kiriyāviseso ti ime cha āṇatti niyāmakā.

tattha vatthū[2] 'ti māretabbo satto. kālo ti pubbaṇhasāyaṇhādikālo[3] ca yobbanathāmaviriyādikālo[4] ca. okāso ti gāmo vā vanaṁ vā gehadvāraṁ vā gehamajjhaṁ vā rathikā vā siṅghāṭakaṁ vā ti evam ādi. āvudhan ti asi vā usu vā satti vā ti evam ādi. iriyāpatho ti māretabbassa gamanaṁ vā nisajjā vā ti evam ādi. kiriyāviseso ti vijjhanaṁ vā chedanaṁ vā bhedanaṁ vā saṅkhamuṇḍakaṁ vā ti evam ādi. yadi hi vatthuṁ visaṁvādetvā yaṁ mārehīti āṇatto tato aññaṁ māreti purato paharitvā mārehīti vā āṇatto pacchato vā passato vā[5] aññasmiṁ vā padese paharitvā māreti āṇāpakassa n' atthi kammabandho[6] āṇattass' eva kammabandho.[6] atha[7] vatthuṁ avisaṁvādetvā yathāṇattiyā[8] māreti āṇāpakassa āṇattikkhaṇe āṇattassa ca māraṇakkhaṇe[9] ti ubhayesam pi kammabandho,[6] vatthuvisesena pan' ettha kammaviseso ca āpattiviseso ca hotīti. evaṁ tāva vatthumhi saṅketavisaṅketatā veditabbā.

kāle pana yo ajja sve ti aniyametvā pubbaṇhe mārehīti

---

[1] B². vatthuṁ kālo.
[2] B².Ssp. vatthun.
[3] B². °ṇhāsā°.
[4] B².Bp. yobbannathāvari°; Ssp. yobbanatthāma°.
[5] B². *omits* vā.
[6] Bp. °baddho.
[7] Ssp. athavā.
[8] B².Ssp. yathā āṇattiyā.
[9] B². mara°; Ssp. pahara°.

āṇatto yadā kadāci pubbaṇhe māreti n' atthi visaṅketo, yo pana ajja pubbaṇhe ti vutto majjhaṇhe[1] vā sāyaṇhe vā sve vā pubbaṇhe māreti visaṅketo hoti, āṇāpakassa n' atthi kammabandho[2] pubbaṇhe māretuṁ vāyamantassa majjhaṇhe jāte pi es' eva nayo, etena nayena sabbakālappabhedesu saṅketavisaṅketatā veditabbā. okāse pi yo etaṁ gāme ṭhitaṁ[3] mārehīti aniyametvā[4] āṇatto taṁ yattha katthaci māreti n' atthi visaṅketo. yo pana gāme yevā 'ti niyametvā āṇatto vane māreti, yathā[5] vane[6] āṇatto gāme māreti anto gehadvāre[7] āṇatto gehamajjhe māreti visaṅketo. etena nayena sabbokāsabhedesu saṅketavisaṅketatā veditabbā. āvudhe pi yo asinā[8] usunā[9] vā ti aniyametvā āvudhena mārehīti āṇatto yena kenaci āvudhena māreti n' atthi visaṅketo. yo pana asinā 'ti vutto usunā iminā vā asinā 'ti vutto aññena asinā māreti[10] etass'[11] eva vā asissa imāya dhārāya mārehīti vutto itarāya vā dhārāya talena vā tuṇḍena vā tharunā[12] vā māreti visaṅketo, etena nayena sabba āvudhabhedesu saṅketavisaṅketatā veditabbā. iriyāpathe pana yo etaṁ gacchantaṁ mārehīti vadati[13] āṇatto ca[14] naṁ sace pi gacchantaṁ māreti n' atthi visaṅketo.[15] gacchantam eva mārehīti vutto[16] pana sace nisinnaṁ māreti nisinnam eva[17] mārehīti vutto[16] gacchantaṁ māreti visaṅketo[15] hoti. etena nayena sabbairiyāpathabhedesu saṅketavisaṅketatā veditabbā.

kiriyāvisese pi vijjhitvā mārehīti vutto vijjhitvā 'va[18] māreti n' atthi visaṅketo, yo pana vijjhitvā mārehīti vutto chinditvā māreti visaṅketo. etena nayena sabbakiriyāvisesabhedesu saṅketavisaṅketatā veditabbā. yo pana liṅgavasena dīghaṁ rassaṁ kālaṁ odātaṁ kisaṁ thūlaṁ mārehīti aniyametvā āṇāpeti āṇatto ca yaṁ kiñci tādisaṁ māreti

---

[1] B². majjhenhe.
[2] Bp. °baddho.
[3] B². ṭṭhitaṁ.
[4] Ssp. *omits this.*
[5] B².Bp.Ssp. tathā.
[6] Bp.Ssp. *add* pi.
[7] B².Bp. *add* ti.
[8] B².Bp.Ssp. *add* vā.
[9] B². ussunā.
[10] Ssp. *omits this.*
[11] Ssp. ekass' eva.
[12] B². dharunā.
[13] Ssp. *omits* vadati.
[14] Ssp. pana *for* ca naṁ.
[15] B².Bp. °ketaṁ.
[16] B².Bp.Ssp. vutte.
[17] B².Bp. *add* vā.
[18] Ssp. *omits* 'va.

n' atthi visaṅketo ubhinnaṁ pārājikaṁ. atha pana so attānaṁ sandhāya āṇāpeti āṇatto ca ayam eva īdiso ti āṇāpakam eva māreti āṇāpakassa dukkaṭaṁ vadhakassa pārājikaṁ. āṇāpako attānaṁ sandhāya āṇāpeti, itaro aññaṁ tādisaṁ māreti āṇāpako muccati vadhakass' eva pārājikaṁ. kasmā, okāsassa aniyamitattā. sace pana attānaṁ sandhāya āṇāpento pi okāsaṁ niyameti asukasmiṁ[1] nāma rattiṭṭhāne vā divāṭṭhāne vā therāsane vā navāsane vā[2] majjhimāsane vā nisinnaṁ evarūpaṁ nāma mārehīti. tattha[3] añño nisinno hoti, sace āṇatto naṁ[4] māreti n' eva vadhako muccati, na āṇāpako. kasmā, okāsassa niyamitattā, sace pana niyamitokāsato aññatra māreti, āṇāpako muccatīti. ayaṁ nayo Mahāaṭṭhakathāyaṁ suṭṭhu daḷhaṁ katvā vutto tasmā ettha na anādariyaṁ kātabban ti, adhiṭṭhāyātīti[5] mātikāvasena āṇattikapayogakathā[6] niṭṭhitā.

idāni ye dūtenā[7] 'ti imassa mātikāpadassa niddesatthaṁ[8] bhikkhu bhikkhuṁ āṇāpetīti ādayo cattāro vārā vuttā, tesu so taṁ aññamāno ti so āṇatto yo āṇāpakena itthannāmo ti akkhāto taṁ maññamāno tam eva jīvitā voropeti, ubhinnam pārājikaṁ, taṁ maññamāno aññan ti yaṁ jīvitā voropehīti vutto taṁ maññamāno aññaṁ tādisaṁ jīvitā[9] voropeti mūlaṭṭhassa[10] anāpatti. aññaṁ maññamāno tan ti yo āṇāpakena vutto tassa balavasahāyaṁ samīpe ṭhitaṁ disvā imassa balenāyaṁ gacchati[11] imaṁ tāva jīvitā voropemīti paharanto itaram eva parivattitvā tasmiṁ ṭhāne ṭhitaṁ sahāyo ti maññamāno jīvitā voropeti ubhinnaṁ pārājikaṁ, aññaṁ maññamāno aññan ti purimanayen' eva imaṁ tāvassa sahāyaṁ jīvitā voropemīti sahāyaṁ eva[12] voropeti tass' eva pārājikaṁ. dūtaparamparāpadassa niddesavāre itthannāmassa pāvadā 'ti ādīsu eko ācariyo tayo Buddharakkhita-Dhammarakkhita-Saṅgharakkhita-nāmakā antevāsikā daṭṭhabbā. tattha bhikkhu bhikkhuṁ āṇāpetīti ācariyo kañci[13]

---

[1] B². amuka°.
[2] Ssp. *omits* navāsane vā.
[3] B².Ssp. *add* ca.
[4] B².Bp.Ssp. taṁ.
[5] B².Bp. °yāti.
[6] Ssp. °kappayo°.
[7] B². datenā ti.
[8] B².Bp. °sadassanatthaṁ.
[9] B². *omits this.*
[10] B².Bp. mūla°.
[11] Bp. gajjati.
[12] Ssp. *adds* jīvitā.
[13] Bp. kiñci.

puggalaṁ mārāpetukāmo tam[1] atthaṁ ācikkhitvā Buddharakkhitaṁ āṇāpeti. itthannāmassa pāvadā 'ti gaccha tvaṁ Buddharakkhita etam atthaṁ Dhammarakkhitaṁ[2] pāvada, itthannāmo itthannāmassa pāvadatū 'ti Dhammarakkhito pi Saṅgharakkhitassa pāvadatu, itthannāmo itthannāmaṁ jīvitā voropetū 'ti. evaṁ tayā āṇattena Dhammarakkhitena āṇatto Saṅgharakkhito itthaṁ nāmaṁ puggalaṁ jīvitā voropetu, so hi amhesu vīrajātiko paṭibalo imasmiṁ kamme ti. āpatti dukkaṭassā 'ti evaṁ āṇāpentassa ācariyassa tāva dukkaṭaṁ. *so itarassa ārocetī*ti Buddharakkhito Dhammarakkhitassa Dhammarakkhito ca[3] Saṅgharakkhitassa amhākaṁ ācariyo evaṁ vadeti[4]: itthannāmaṁ kira jīvitā voropehi tvaṁ kira amhesu vīrapuriso ti āroceti. evaṁ tesam pi dukkaṭaṁ. *vadhako patiganhātī*ti[5] sādhu voropessāmīti Saṅgharakkhito sampaṭicchati. *mūlaṭṭhassa āpatti thullaccayassā* 'ti Saṅgharakkhitena paṭiggahitamatte ācariyassa thullaccayaṁ. mahājano hi tena pāpe niyojito ti. *so tan* ti so ce Saṅgharakkhito taṁ puggalaṁ jīvitā voropeti, sabbesam pi[6] catunnaṁ[7] janānaṁ pārājikaṁ, na kevalañ ca catunnaṁ etena upāyena[8] visaṅketaṁ[9] akatvā paramparāya āṇāpentaṁ samaṇasataṁ samaṇasahassaṁ vā hotu sabbesaṁ pārājikam eva.

visakkiyadūtapadaniddese[10] *so aññaṁ āṇāpetī*ti so ācariyena āṇatto Buddharakkhito Dhammarakkhitaṁ adisvā vā avattukāmo vā hutvā Saṅgharakkhitam eva upasaṅkamitvā amhākaṁ ācariyo evam āha: itthannāmaṁ kira jīvitā voropehīti visaṅketaṁ karonto āṇāpeti, visaṅketakaraṇen' eva hi esa visakkiyadūto[11] ti vuccati. *āpatti dukkaṭassā* 'ti āpattiyā tāva Buddharakkhitassa dukkaṭaṁ. *paṭiganhāti āpatti dukkaṭassā* 'ti Saṅgharakkhitena sampaṭicchite mūlaṭṭhass'

---

[1] Ssp. etaṁ.
[2] B². °tassa.
[3] B².Ssp. *omit* ca.
[4] Ssp. vadati.
[5] Bp. paṭiggaṇ°; Ssp. paṭiganṇ°, *sic passim.*
[6] Bp.Ssp. pi *comes after* catunnaṁ.
[7] B². *adds* pi.
[8] B². etenupāyena; Bp. etenūpāyena.
[9] Bp. °kekaṁ.
[10] B². °dutapada°.
[11] B². °duto.

eva dukkaṭan ti veditabbaṁ. evaṁ sante paṭiggahaṇe āpatti yeva na siyā sañcarittapaṭiggahaṇa-maraṇābhinandanesu pi ca āpatti hoti, maraṇapaṭiggahaṇe kathaṁ na siyā tasmā paṭiggaṇhantass' ev'[1] etaṁ dukkataṁ, ten' ev' ettha mūlaṭṭhassā 'ti na vuttaṁ. purimanayena[2] pi c' etaṁ paṭiggaṇhantassa veditabbam eva, okāsābhāvena pana na vuttaṁ. tasmā yo yo patigaṇhāti tassa tassa tappaccayā āpatti yevā 'ti ayam ettha amhākaṁ khanti, yathā c' ettha evaṁ adinnādāne pīti, sace pana so taṁ jīvitā vocopeti āṇāpakassa ca Buddharakkhitassa voropakassa ca Saṅgharakkhitassā 'ti ubhinnam pi[3] pārājikaṁ, mūlaṭṭhassa pana ācariyassa[4] visaṅketattā pārājikena anāpatti, Dhammarakkhitassa ajānanatāya sabbena sabbaṁ anāpatti, Buddharakkhito pana dvinnaṁ sotthibhāvaṁ katvā attanā naṭṭho ti.

gatapaccāgatadūtaniddese[5] *so gantvā puna paccāgacchatī*ti tassa jīvitā voropetabbassa samīpaṁ gantvā susaṁvihitarakkhattā[6] naṁ[7] jīvitā voropetuṁ asakkonto āgacchati. *yadā sakkosi tadā*[8] ti kiṁ ajj' eva mārito mārito hoti, gaccha yadā sakkosi tadā naṁ jivitā voropehīti, āpatti dukkaṭassā 'ti evaṁ puna āṇattiyāpi[9] dukkaṭam eva hoti, sace pana so avassaṁ jīvitā voropetabbo hoti atthasādhikacetanā[10] maggānantaraphalasadisā tasmā ayaṁ āṇattikkhaṇe yeva pārājiko. sace pi vadhako saṭṭhivassātikkamena taṁ vadheti[11] āṇāpako ca antarā[12] kālaṁ karoti hīnāya vā āvattati assamaṇo 'va hutvā kālañ ca karissati hīnāya vā āvattissati.[13] sace āṇāpako gihīkāle[14] mātaraṁ vā pitaraṁ vā arahantaṁ vā sandhāya evaṁ āṇāpetvā pabbajati tasmiṁ pabbajite āṇatto taṁ māreti āṇāpako gihīkāle[15] yeva mātughātako pitughātako arahantaghātako[16] hoti, tasmā n' ev' assa pabbajjā na upasampadā rūhati.[17] sace pi māretabbapuggalo āṇattikkhaṇe puthujjano

---

1 B². eva taṁ.
2 B².Bp.Ssp. °naye pi.
3 B². *omits* pi.
4 B².Bp. panācari°.
5 B². °duta°.
6 B².Bp.Ssp. °hitā rak°.
7 B².Bp.Ssp. taṁ.
8 Ssp. *adds* tan.
9 Ssp. °ttiyā *and omits* pi.
10 Ssp. °sādhaka°.
11 Bp. vadhati.
12 B².Bp.Ssp. *add* 'va.
13 B². vāvatti°.
14 B². gīhi°; Bp.Ssp. gihi°.
15 B².Bp.Ssp. gihi°.
16 B².Bp. *add* vā.
17 Ssp. rūhati.

yadā pana taṁ[1] āṇatto māreti tadā arahā hoti, āṇattito[2] vā pahāraṁ labhitvā dukkhamūlikasaddhaṁ[3] nissāya vipassanto arahattaṁ patvā ten' ev' ābādhena kālaṁ karoti āṇāpako ānattikkhaṇe yeva arahantaghātako vadhako pana sabbattha upakkamakaraṇakkhaṇe[4] yeva pārājiko hoti. idāni ye[5] sabbesu yev'[6] imesu dūtavasena[7] vuttamātikāpadesu saṅketa-visaṅketadassanatthaṁ vuttā tayo vārā tesu paṭhamavāre tāva, yasmā taṁ sanikaṁ[8] vā bhaṇanto tassa vā badhiratāya[9] mā ghātehīti evaṁ[10] vacanaṁ na sāvesi,[11] tasmā mūlaṭṭho na mutto, dutiyavāre sāvitattā[12] mutto. tatiyavāre pana tena ca sāvitattā itarena ca sādhū 'ti sampaṭicchitvā oratattā[13] ubho pi muttā 'ti. dūtakathā niṭṭhitā.

araho rahosaññīniddesādīsu *araho* ti sammukhe. *raho* ti parammukhe. tattha yo upaṭṭhānakāle veribhikkhumhi bhikkhūhi saddhiṁ āgantvā purato nisinno[14] yeva andhakāra-dosena tassa āgatabhāvaṁ ajānanto: aho vata itthannāmo hato assa corāpi nāma[15] taṁ na hananti sappo[16] na ḍaṁsati na[17] satthaṁ vā visaṁ vā āharatīti tassa maraṇaṁ abhinandanto īdisāni vacanāni ullapati, ayaṁ araho rahosaññī ullapati nāma. sammukhe 'va[18] tasmiṁ parammukhasaññīti attho. yo pana taṁ purato nisinnaṁ disvā puna upaṭṭhānaṁ katvā gatehi bhikkhūhi saddhiṁ gate pi tasmiṁ idh' eva so nisinno ti saññī hutvā purimanayen' eva ullapati, ayaṁ raho arahosaññī ullapati nāma. eten' eva[19] upāyena araho arahosaññī[20] raho rahosaññī ca veditabbā,[21] catunnam pi ca[22] etesaṁ[23] vācāya vācāya dukkaṭan ti veditabbaṁ.

---

1 B².Bp.Ssp. naṁ.
2 B².Bp.Ssp. °ttato.
3 B².Bp.Ssp. °likaṁ sad°.
4 B². °karaṇe *for* °karanakkhane.
5 Ssp. *adds* ca.
6 Bp. yeva imesu; Ssp. sabbesu pīmesu.
7 B². duta°, *sic passim*.
8 Ssp. saṇikaṁ.
9 B². madhi°.
10 B². idaṁ; Bp.Ssp. etaṁ
11 Bp.Ssp. sāveti.
12 B².Bp. *add* mūlaṭṭho.
13 Ssp. oramitattā.
14 B².Ssp. °nne.
15 B². naṁ *for* nāma taṁ.
16 B².Bp. *add* vā.
17 Ssp. *inserts* koci *after* na.
18 Ssp. ca *for* 'va.
19 B². ev' upa°; Bp. ev' ūpa°.
20 B².Bp. *add* ca.
21 Ssp. °bbo.
22 Ssp. c'.
23 B². tesaṁ.

idāni maraṇavaṇṇasaṁvaṇṇanāya[1] vibhāgadassanatthaṁ vuttesu pañcasu kāyena saṁvaṇṇanādi mātikāniddesesu kāyena vikāraṁ dassetīti[2] yathā so jānāti satthaṁ vā āharitvā visaṁ vā khāditvā rajjuyā vā ubbandhitvā sobbhādīsu vā papatitvā yo marati so kira dhanaṁ vā labhati yasaṁ vā labhati saggaṁ vā gacchatīti ayam attho etena vutto ti. tattha[3] hatthamuddādīhi[4] dasseti vācāya bhaṇatīti tam ev' atthaṁ vākyabhedaṁ katvā bhaṇati.

tatiyavāro ubhayavasena vutto, sabbattha saṁvaṇṇanāya payoge payoge dukkaṭaṁ, tassa dukkhuppattiyaṁ saṁvaṇṇakassa thullaccayaṁ, yaṁ uddissa vaṇṇanā[5] katā, tasmiṁ mate saṁvaṇṇanakkhaṇe[6] yeva saṁvaṇṇakassa pārājikaṁ. so taṁ na jānāti añño ñatvā laddho vata me sukhuppatti upāyo ti tāya saṁvaṇṇanāya marati anāpatti. dvinnaṁ uddissa saṁvaṇṇanāya katāya eko ñatvā marati pārājikaṁ, dve pi maranti pārājikañ ca akusalarāsi[7] ca, esanayo sambahulesu. anodissa[8] maraṇaṁ saṁvaṇṇento āhiṇḍati yo yo taṁ saṁvaṇṇanaṁ ñatvā marati sabbo tena mārito hoti. dūtena saṁvaṇṇanāya asukaṁ nāma gehaṁ vā gāmaṁ vā gantvā itthannāmassa evaṁ[9] maraṇavaṇṇaṁ saṁvaṇṇehīti sāsane āropitamatte[10] dukkaṭaṁ. yass' atthāya pahito tassa dukkhuppattiyā mūlaṭṭhassa thullaccayaṁ maraṇena pārājikaṁ. dūto ñāto dāni ayaṁ saggamaggo ti tassa anārocetvā attano ñātissa[11] vā sālohitassa vā āroceti, tasmiṁ mate visaṁketo hoti mūlaṭṭho muccati, dūto tath' eva cintentvā sayaṁ saṁvaṇṇanāya vuttaṁ katvā marati visaṁketo 'va, anodissa[8] pana sāsane āropite[12] yattakā dūtassa saṁvaṇṇanāya maranti tattakā pāṇātipātā, sace mātāpitaro maranti ānantariyam pi hoti. lekhāsaṁvaṇṇanāya lekhaṁ chindatīti paṇṇe vā potthake vā akkharāni likhati: yo satthaṁ vā āharitvā papāte vā papatitvā aññehi vā aggippavesana-udakappavesanādīhi

---

[1] Ssp. maraṇasaṁ°.
[2] Bp. karotīti.
[3] B².Bp.Ssp. tathā.
[4] Ssp. °muddhā°.
[5] B².Bp.Ssp. saṁvaṇ°.
[6] Ssp. °nākkhaṇe.
[7] B². °siṁ.
[8] Ssp. anuddissa, *sic passim.*
[9] Ssp. eva.
[10] B².Bp.Ssp. ārocita°.
[11] Ssp. ñātakassa.
[12] Bp.Ssp. ārocite.

upāyehi marati so idañ[1] c' idañ ca labhatīti, vā tassa dhammo hoti[2] vā ti etthāpi dukkaṭathullaccayā[3] vuttanayen' eva vetitabbā. uddissa likhite pana yaṁ uddissa likhitaṁ, tass' eva maraṇena pārājikaṁ. bahuṁ[4] uddissa likhite yattakā maranti tattakā pāṇātipātā, mātāpitunnaṁ[5] maraṇena[6] ānantariyaṁ,[7] anodissa likhite pi esevanayo. bahū marantīti vippaṭisāre uppanne taṁ potthakaṁ jhāpetvā vā yathā vā akkharāni na paññāyanti tathā katvā muccati. sace so parassa potthako hoti odissa likhito vā hoti[8] anodissa likhito vā gahitaṭṭhāne ṭhapetvā muccati. sace mūlena kīto hoti potthakasāmikānaṁ[9] potthakaṁ yesaṁ hatthato mūlaṁ gahitaṁ tesaṁ mūlaṁ datvā muccati. sace sambahulā maraṇavaṇṇaṁ likhissāmā 'ti ekajjhāsayā hutvā eko rukkhaṁ[10] ārohitvā paṇṇaṁ chindati eko āharati eko potthakaṁ karoti eko likhati eko sace kaṇṭhakalekho[11] hoti masiṁ makkheti masiṁ makkhetvā taṁ potthakaṁ sajjetvā sabb' eva sabhāyaṁ vā āpaṇe vā yattha vā pana lekhā dassanakotūhalakā[12] bahū sannipatanti tattha ṭhapenti, taṁ vācetvā[13] sace pi eko marati sabbesaṁ pārājikaṁ. sace bahukā maranti vuttasadiso 'va nayo. vippaṭisāre pana uppanne taṁ potthakaṁ sace pi mañjūsāya[14] gopenti añño ca taṁ disvā nīharitvā puna bahunnaṁ[15] dasseti n' eva muccanti, tiṭṭhatu mañjūsā[16] sace pi taṁ potthakaṁ nadiyaṁ[17] vā samudde vā khipanti dhovanti khaṇḍākhaṇḍaṁ vā chindati aggimhi vā jhāpenti yāva saṅghaṭṭite[18] pi duddhote vā dujjhāpite vā patte[19] akkharāni paññāyanti tāva na muccanti, yathā pana akkharāni na paññāyanti tath' eva kate muccantīti.

---

[1] Ssp. idañ cīdañ.
[2] Ssp. hotīti vā *for* hoti vā ti.
[3] Ssp. °ccayapārājikā.
[4] B². Bp.Ssp. bahū.
[5] Bp.Ssp. °pitūnaṁ.
[6] Ssp. maraṇe.
[7] B². anan°.
[8] Ssp. hotu.
[9] Bp.Ssp. °kassāmika°.
[10] Ssp. tālarukkhaṁ
[11] B². Ssp. °lekhā.
[12] Ssp. °kotuha°.
[13] Ssp. vācāpetvā.
[14] B². °sāyaṁ; Bp. °jusāyaṁ; Ssp. °jusāya.
[15] Bp.Ssp. bahūnaṁ.
[16] Bp.Ssp. mañjusā.
[17] Ssp. nadiyā.
[18] Ssp. saṅghaṭite.
[19] Ssp. paṇṇe *for* patte.

idāni thāvarapayogassa[1] vibhāvadassanatthaṁ[2] vuttesu opātādimātikā niddesesu, manussaṁ odissa[3] opātaṁ khaṇatīti, itthannāmo pātitvā[4] marissatīti kañci[5] manussaṁ uddisitvā yattha so ekato[6] vicarati tattha āvāṭaṁ khaṇati, khaṇantassa tāva sace pi jātapaṭhaviṁ khaṇati pāṇātipātassa payogattā payoge payoge dukkaṭaṁ, yaṁ uddissa khaṇati tassa dukkhuppattiyā thullaccayaṁ maraṇena[7] pārājikaṁ, aññasmiṁ patitvā mate[8] anāpatti, sace anodissa yo koci marissatīti khato[9] hoti yattakā patitvā maranti tattakā pāṇātipātā, ānantariyavatthūsu ca ānantariyaṁ thullaccaya-pācittiyavatthūsu thullaccaya-pācittiyāni. bahū tattha cetanā katamāya pārājikaṁ hotīti. Mahāaṭṭhakathāyaṁ tāva vuttaṁ āvāṭaṁ gambhīrato ca āyāmavitthārato ca khaṇitvā[10] pamāṇe ṭhapetvā tacchetvā puñchitvā[11] paṁsupacchiṁ uddharantassa sanniṭṭhāpakā[12] atthasādhanacetanā[13] maggānantaraphalasadisā, sace pi vassasatassa accayena patitvā avassaṁ maraṇakasatto hoti sanniṭṭhāpakacetanāyam[14] eva pārājikan ti. Mahāpaccariyaṁ pana Saṅkhepaṭṭhakathāyañ ca imasmiṁ āvāṭe patitvā marissatīti ekasmim pi kuddālappahāre[15] dinne sace koci tattha pakkhalito patitvā marati pārājikam eva. suttantiyatherā[16] pana sanniṭṭhāpakacetanaṁ[17] gaṇhantīti vuttaṁ. eko opātaṁ khaṇitvā asukaṁ nāma ānetvā idha pātetvā mārehīti aññaṁ āṇāpeti. so taṁ pātetvā māreti ubhinnaṁ pārājikaṁ. aññaṁ pātetvā māreti sayaṁ patitvā marati añño attano dhammatāya patitvā marati, sabbattha visaṁketo hoti mūlaṭṭho muccati. asuko asukaṁ ānetvā idha māressatīti khate pi es' eva nayo. ye maritukāmā[18] idha marissantīti khaṇati, ekassa maraṇe pārājikaṁ bahunnaṁ[19] maraṇe

---

1 Ssp. °ppayo°.
2 B². Bp. Ssp. vibhāga°.
3 Bp. Ssp. uddissa.
4 Ssp. papatitvā.
5 Bp. kiñci.
6 Bp. Ssp. ekako.
7 Ssp. maraṇe.
8 Ssp. *adds* pi.
9 B². khanito; Bp. khaṇito; Ssp. khananto.
10 B². *adds* 'va.
11 Bp. pucchitvā; Ssp. puñjitvā.
12 B². Bp. Ssp. °pikā.
13 B². °dhakace°; Bp. Ssp. °dhikace°.
14 Ssp. °pikacetanā yeva.
15 Bp. kudālappa°.
16 B². Bp. Ssp. suttantikattherā.
17 Ssp. °ṭṭhāpika°.
18 B². Bp. *add* te.
19 Bp. bahūnaṁ.

akusalarāsi, mātāpitunnaṁ[1] maraṇe ānantariyaṁ[2] thullaccaya-pācittiyavatthūsu thullaccaya-pācittiyāni. ye keci māretukāmā te idha pātetvā māressantīti khaṇati, tattha pātetvā mārenti, ekasmiṁ mate pārājikaṁ. bahusu[3] akusalarāsi ānantariyādivatthūsu ānantariyādīni, idha[4] ca arahantāpi saṅgahaṁ gacchanti, purimanaye pana tesaṁ maritukāmatāya patanaṁ n' atthīti te[5] na saṅgayhanti, dvīsu pi nayesu attano dhammatāya patitvā mate visaṅketo. ye keci attano verike ettha pātetvā māressantīti khaṇati. tattha ca verikā verike pātetvā mārenti, ekasmiṁ mārite pārājikaṁ, bahusu[3] akusalarāsi, mātari vā pitari vā arahante vā verikehi ānetvā tattha mārite ānantariyaṁ, attano dhammatāya patitvā[6] mate[7] visaṅketo, yo pana maritukāmā vā amaritukāmā vā māretukāmā vā amāretukāmā vā ye keci ettha patitā vā pātitā vā marissantīti sabbathāpi anodiss' eva khaṇati, yo yo marati tassa tassa maraṇena yathānurūpaṁ kammañ ca phusati āpattiñ ca āpajjati. sace gabbhinī patitvā sagabbhā marati dve pāṇātipātā, gabbho yeva vinassati eko, gabbho na vinassati mātā marati eko yeva. corehi anubaddho[8] patitvā marati opātakhaṇakass' eva pārājikaṁ. corā tattha pātetvā mārenti pārājikam eva. tattha patitaṁ bahi nīharitvā mārenti pārājikam eva. kasmā, opāte patitappayogena gahitattā, opātato nikkhamitvā ten' eva[9] ābādhena marati pārājikam eva. bahūni vassāni atikkamitvā puna kupitena ten' ev' ābādhena marati pārājikam eva. opāte patanappaccayā[10] uppannarogena gilānass'[11] eva aññho rogo uppajjati opātarogo balavataro hoti tena mate pi opātakhaṇako na muccati. sace pacchā[12] uppannarogo balavā hoti tena mate muccati. ubhohi mate na muccati, opāte opapātikamanusso[13] nibbattitvā uttarituṁ asakkonto marati pārājikam eva. manussaṁ odissa khate yakkhādīsu patitvā matesu anāpatti.

---

1 B².Bp.Ssp. -pitūnaṁ.
2 B². anant°, *sic passim.*
3 Bp.Ssp. bahūsu.
4 B². idh' va; Bp. idh' eva.
5 Ssp. *omits* te.
6 B².Bp.Ssp. *omit* patitvā.
7 Ssp. matesu.
8 B².Bp. anubandho.
9 Ssp. evāba°.
10 Ssp. °napaccayā.
11 Bp.Ssp. gilā°.
12 B². pacchuppa°.
13 Ssp. upa°.

yakkhādayo odissa khate manussādīsu marantesu pi es' eva nayo. yakkhādayo odissa khaṇantassa pana khaṇane pi tesaṁ dukkhuppatti yam pi dukkaṭam eva. maraṇavatthuvasena[1] thullaccayaṁ[2] pācittiyaṁ vā, anodissa khate opāte yakkharūpeña. vā petarūpena vā patati tiracchānarūpena marati patanarūpaṁ[3] pamāṇaṁ tasmā thullaccayan ti Upatissatthero. maraṇarūpaṁ pamāṇaṁ tasmā pācittiyan ti Phussadevatthero.[4] tiracchānarūpena patitvā yakkhapetarūpena[5] mate pi esevanayo. opātakkhaṇako[6] opātaṁ aññassa vikkiṇāti[7] vā mudhā vā deti yo yo patitvā marati tappaccayā tass' eva[8] āpatti ca kammabandho[9] ca. yena laddho so niddoso ti. atha so pi[10] evaṁ patitā uttarituṁ asakkontā[11] nassissanti suuddhārā[12] vā[13] na bhavissantīti taṁ opātaṁ gambhīrataraṁ vā uttānataraṁ vā dīghataraṁ vā rassataraṁ vā vitthatataraṁ[14] vā sambādhataraṁ vā karoti ubhinnam pi āpatti ca kammabandho ca. bahū marantīti vippaṭisāre[15] uppanne opātaṁ paṁsunā pūreti, sace koci paṁsumhi patitvā marati pūretvāpi mūlaṭṭho[16] na muccati. deve vassante kaddamo hoti tattha laggitvā mate pi,[17] rukkho vā patanto vāto vā vassodakaṁ vā paṁsuṁ harati, kandamūlatthaṁ vā paṭhaviṁ[18] khaṇantā tattha āvāṭaṁ karonti. tattha sace koci laggitvā[19] vā patitvā vā marati mūlaṭṭho na muccati. tasmiṁ pana okāse mahantaṁ taḷākam vā pokkharaṇiṁ vā kāretvā cetiyaṁ vā patiṭṭhāpetva bodhiṁ vā ropetvā āvāsaṁ vā sakaṭamaggaṁ vā kāretvā[20] muccati. yadāpi thiraṁ katvā pūrite opāte rukkhādīnaṁ mūlāni[21] mūlehi saṁsibbitāni

---

[1] B².Bp.Ssp. maraṇe vatthu°.
[2] B².Bp.Ssp. *add* vā.
[3] Ssp. *adds* ca.
[4] B². Phussareva°.
[5] Ssp. yakkharūpapeta°.
[6] Bp.Ssp. °takhaṇako.
[7] B². vikkiṇati; Ssp. vikkīṇāti.
[8] B². evāpatti.
[9] B². °baddho.
[10] Ssp. *omits* atha so pi.
[11] Ssp. sakkontā, *and adds* na.
[12] Bp.Ssp. °uddharā.
[13] Ssp. *omits* va na.
[14] B². vitthārataraṁ; Ssp. vitthataraṁ.
[15] Ssp. vipaṭi°.
[16] B².Ssp. *omit this.*
[17] B².Bp. *inserts* pārājikam eva *after* pi.
[18] Bp. pathaviṁ.
[19] B². laggetvā.
[20] Ssp. kārāpetvā.
[21] B². mūlādīni.

honti, jātapaṭhavī vā[1] jātā tadāpi muccati. sace pi nadī āgantvā opātaṁ harati evam pi muccatīti. ayaṁ tāva opātakathā.

opatass' eva pana[2] anulomesu pāsādīsu pi yo tāva pāsaṁ oḍḍeti[3] ettha bajjhitvā sattā marissantīti. avassaṁ bajjhanakasattānaṁ vasena hatthā[4] muttamatte pārājikānantariya-thullaccaya-pācittiyāni veditabbāni. odissa kate yaṁ odissa oḍḍito[5] tato aññesaṁ bandhane[6] anāpatti. pāse mūlena vā mudhā vā dinne pi mūlaṭṭhass' eva kammabandho, sace yena laddho so uggalitaṁ[7] vā pāsaṁ saṇṭhapeti passena vā gacchante disvā vatiṁ katvā sammukhe paveseti thaddhataraṁ vā pāsayaṭṭhiṁ ṭhapeti daḷhataraṁ vā pāsarajjuṁ bandhati thirataraṁ vā khāṇukaṁ vā[8] ākoṭeti[9] ubho pi na muccanti. sace vippaṭisāre[10] uppanne pāsaṁ uggaḷāpetvā gacchati taṁ disvā puna aññe saṇṭhapenti baddhā[11] baddhā maranti mūlaṭṭho na muccati. sace pana tena pāsayaṭṭhi sayaṁ akatā hoti gahitaṭṭhāne ṭhapetvā muccati. tattha jātakayaṭṭhiṁ chinditvā mūlaṭṭho[12] muccati, sayaṁ katayaṭṭhiṁ pana gopento pi na muccati, yadi hi taṁ añño gaṇhitvā pāsaṁ saṇṭhapeti tappaccayā marantesu mūlaṭṭho na muccati. sace taṁ jhāpetvā alātaṁ katvā chaḍḍeti tena alātena pahāraṁ laddhā marantesu pi na muccati, sabbaso pana jhāpetvā[13] vināsetvā[14] vā muccati. pāsarajjum pi aññehi ca[15] vaṭṭitaṁ gahitaṭṭhāne ṭhapetvā muccati, rajjuke labhitvā sayaṁ vaṭṭitaṁ ubbaṭṭetvā vāke labhitvā vaṭṭitaṁ hīrahīraṁ[16] katvā muccati, araññato pana sayaṁ vāke āharitvā vaṭṭitaṁ gopento pi na muccati, sabbaso pana jhāpetvā vā nāsetvā vā[17] muccati. adūhalaṁ[18] sajjento catūsu padesu adūhalamañcaṁ ṭhapetvā pāsāṇe āropeti payoge payoge dukkaṭaṁ, sabbasajjaṁ katvā

---

[1] B².Bp.Ssp. *omit* vā.
[2] B². *omits* pana.
[3] Ssp. oḍeti.
[4] B². hattha.
[5] Ssp. oḍito.
[6] B². baddhane.
[7] Bp. uggaḷitaṁ
[8] B².Bp.Ssp. *omit* vā.
[9] Ssp. ākoṭṭeti.
[10] Ssp. vipaṭi°.
[11] B². baddha.
[12] B².Bp.Ssp. *omit this.*
[13] Bp.Ssp. *add* vā.
[14] Bp.Ssp. nāsetvā.
[15] B². *omits* ca.
[16] Ssp. hirahiraṁ.
[17] B². *omits* vā.
[18] B².Bp. adu°, *sic passim.*

hatthato muttamatte avassaṁ ajjhottharitabbakasattānaṁ vasena odissānodissakānurūpena[1] pārājikādīni veditabbāni. adūhaḷe[2] mūlena vā mudhā vā dinne pi mūlaṭṭhass' eva kammabandho,[3] sace yena laddhaṁ so patitaṁ vā ukkhipati aññe pi pāsāṇe āropetvā garukataraṁ vā karoti passena vā gacchante disvā vatiṁ katvā adūhaḷaṁ[4] paveseti ubho pi na muccanti. sace pi vippaṭisāre uppanne adūhaḷaṁ[4] pātetvā gacchati taṁ disvā añño saṇṭhapeti mūlaṭṭho na muccati, pāsāṇe pana gahitaṭṭhāne ṭhapetvā adūhaḷapāde[5] ca pāsayaṭṭhiyaṁ vuttanayena gahitaṭṭhāne[6] ṭhapetvā jhāpetvā vā muccati. sūlaṁ ropentassāpi sabbasajjaṁ katvā hatthato muttamatte sūlamukhe patitvā avassaṁ maraṇakasattānaṁ vasena odissānodissānurūpato pārājikādīni veditabbāni. sūle mūlena vā mudhā vā dinne pi mūlaṭṭhass' eva kammabandho,[3] sace yena laddhaṁ so ekappahāren' eva marissantīti tikhiṇataraṁ[7] vā karoti dukkhaṁ marissantīti kuṇṭataraṁ[8] vā karoti uccan ti sallakkhetvā nīcataraṁ vā nīcan ti sallakkhetvā uccataraṁ vā puna ropeti, vaṅkaṁ vā ujukaṁ atiujukaṁ vā īsakaṁ poṇaṁ karoti ubho pi na muccanti. sace pana aṭṭhāne ṭhitan ti aññasmiṁ ṭhāne ṭhapeti, taṁ ce maraṇatthāya ādito ppabhūti[9] pariyesitvā kataṁ hoti mūlaṭṭho na muccati, apariyesitvā pana katam eva labhitvā ropite[10] mūlaṭṭho muccati, vippaṭisāre uppanne pāsayaṭṭhiyaṁ vuttanayena gahitaṭṭhāne vā[11] ṭhapetvā jhāpetvā vā muccati.

apassene satthaṁ[12] vā ti ettha apassenaṁ nāma niccaparibhogo[13] mañco vā pīṭhaṁ vā apassenaphalakaṁ vā divāṭṭhāne[14] nisīdantassa[15] apassenakatthambho vā tattha jātakarukkho vā caṅkame apassāyatiṭṭhantassa ālambaṇarukkho vā ālambaṇaphalakaṁ vā sabbam p'[16] etaṁ apassāyanīyaṭṭhena[17]

---

1 Bp. odissakānodi°.
2 B².Bp. aduhale.
3 Bp. -baddho.
4 B².Bp. aduhale; Ssp. adūhale.
5 Bp. aduhala°.
6 B².Bp.Ssp. *add* vā.
7 B². khiṇa° *for* tikhiṇa°.
8 Bp.Ssp. kuṇṭha°.
9 Bp. pabhuti; Ssp. pabhūti.
10 Ssp. āropite-.
11 B². vā *comes after* ṭhapetvā.
12 B². sattha.
13 Bp. °bhovo.
14 Bp. divāṭhāne.
15 B².Bp. nisinnassa.
16 B².Bp. *omit* p'.
17 Bp. apassaya°; Ssp. apassanīya°.

apassenaṁ[1] nāma, tasmiṁ apassene yathā apassayantaṁ vijjhati vā chindati vā tathā katvā vāsi-pharasu-satti-ārakaṇṭādīnaṁ[2] aññataraṁ satthaṁ ṭhapeti dukkaṭaṁ. dhuvaparibhogaṭṭhāne[3] nirāsaṅkassa nisīdato[4] vā nipajjato vā apassayantassa vā satthasamphassapaccayā dukkhuppattiyā thullaccayaṁ, maraṇena pārājikaṁ. taṁ ce aññe pi tassa veribhikkhu[5] vihāracārikaṁ caranto disvā: imassa maññe maraṇatthāya[6] imaṁ[7] nikkhittaṁ sādhu suṭṭhu maratū 'ti abhinandanto gacchati dukkaṭaṁ. sace pana so pi tattha evaṁ kate sukataṁ bhavissatīti tikhiṇadhārādikaraṇena[8] kiñci[9] kiñci kammaṁ karoti tassāpi[10] pārājikaṁ. sace pana aṭṭhāne ṭhitan ti uddharitvā aññasmiṁ ṭhāne ṭhapeti tad attham eva katvā ṭhapite mūlaṭṭho na muccati, pākatikaṁ labhitvā ṭhapitaṁ hoti na[11] muccati, taṁ apanetvā aññaṁ tikhiṇataraṁ ṭhapeti mūlaṭṭho muccat' eva.

visamakkhaṇe pi yāva maraṇābhinandane dukkaṭaṁ tāva esevanayo. sace pana so pi khuddakaṁ visamaṇḍalan ti sallakkhetvā mahantaraṁ[12] karoti mahantaṁ vā atitanukaṁ[13] hotīti khuddakaṁ karoti tanukaṁ vā bahalaṁ[14] bahalaṁ vā tanukaṁ karoti agginā tāpetvā heṭṭhā vā upari vā sañcāreti tassāpi[15] pārājikaṁ. idaṁ aṭṭhāne ṭhitan ti sabbam eva tacchetvā puñchitvā aññasmiṁ ṭhāne ṭhapeti, attanā bhesajjāni yojetvā kate mūlaṭṭho na muccati, attanā akate muccati. sace pana so imaṁ[7] visaṁ atiparittan ti aññam pi ānetvā pakkhipati yassa visena marati tassa pārājikaṁ. sace ubhinnam pi[16] santakena marati ubhinnam[17] pārājikaṁ. imaṁ[7] visaṁ nibbisanti[18] taṁ apanetvā attano visam eva ṭhapeti, tass' eva pārājikaṁ mūlaṭṭho muccati. dubbalaṁ vā ka-

---

[1] B². °ssen.
[2] B². °kaṇḍa°; Bp.Ssp. °kaṇṭakādīnaṁ.
[3] B². dhūva°.
[4] B². nisinnato.
[5] Ssp. verī.
[6] Ssp. māra°.
[7] Bp. idaṁ.
[8] Ssp. tikhiṇatarādi°.
[9] B².Bp.Ssp. *do not repeat* kiñci.
[10] B².Ssp. tassa pi.
[11] B².Bp.Ssp. *omit* na.
[12] B².Bp. *add* vā; Ssp. mahantaṁ.
[13] B².Bp. atirekaṁ.
[14] B².Bp.Ssp. bahalaṁ bahalaṁ.
[15] Ssp. tassapi.
[16] B². *omits* pi.
[17] Ssp. *adds* pi.
[18] Ssp. nibbiriyanti.

rotīti mañcapīṭhaṁ aṭaniyā[1] heṭṭhābhāge chinditvā bidalehi[2] vā rajjukehi vā yehi vītaṁ[3] hoti te vā chinditvā appāvasesam eva katvā heṭṭhā āvudhaṁ nikkhipati, ettha patitvā marissatīti, apassenaphalakādīnam pi caṅkame ālambanarukkhaphalakapariyosānānaṁ parabhāgaṁ chinditvā heṭṭhā āvudhaṁ nikkhipati, sobbhādīsu mañcaṁ vā pīṭham vā apassenaphalakaṁ vā ānetvā ṭhapeti yathā tattha nisinnamatto vā apassenamatto vā patati, sobbhādīsu vā sañcaraṇasetu hoti taṁ dubbalaṁ karoti, evaṁ karontassa karaṇe dukkaṭaṁ, itarassa dukkhuppattiyā thullaccayaṁ maraṇe pārājikaṁ. bhikkhuṁ ānetvā sobbhādīnaṁ taṭe ṭhapeti disvā bhayena kampento patitvā marissatīti dukkaṭaṁ. so tath' eva patati dukkhuppattiyā thullaccayaṁ, maraṇe pārājikaṁ, sayaṁ[4] pāteti aññena[4] pātāpeti añño avutto 'va[5] attano dhammatāya pāteti amanusso pāteti vātappahārena patatí attano dhammatāya patati sabbattha maraṇe pārājikaṁ. kasmā, tassa payogena sobbhāditaṭe ṭhitattā.

upanikkhipaṇaṁ[6] nāma samīpe nikkhipaṇaṁ,[6] tattha yo iminā asinā mato[7] dhanaṁ vā labhatīti ādinā nayena maraṇavaṇṇaṁ vā saṁvaṇṇetvā iminā maraṇatthikā marantu māraṇatthikā[8] mārentū 'ti vā vatvā asiṁ upanikkhipati tassa upanikkhipaṇe dukkaṭaṁ. maritukāmo vā tena attānaṁ paharatu māretukāmo vā aññaṁ paharatu ubhayatthāpi[9] parassa dukkhuppattiyā upanikkhepakassa thullaccayaṁ, maraṇena[10] pārājikaṁ, anodissa nikkhitte bahunnaṁ[11] maraṇe akusalarāsi pārājikādivatthūsu pārājikādīni, vippaṭisāre uppanne asiṁ gahitaṭṭhāne ṭhapetvā muccati, kiṇitvā[12] gahito hoti asisāmikānaṁ[13] asiṁ[14] yesaṁ hatthato mūlaṁ gahitaṁ tesaṁ mūlaṁ datvā muccati, sace lohapiṇḍiṁ[15] vā phālaṁ vā kuddālaṁ[16] vā gahetvā asi kārāpito hoti, yaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā kārito tad eva katvā muccati, sace pi[17] kuddālam[6]

---

[1] B². aṭṭaniyā. [2] Ssp. vidalehi. [3] B². ṭhitaṁ *for* vītaṁ.
[4] Bp. *adds* vā. [5] B².Bp. vā. [6] Bp. °panaṁ.
[7] B².Bp.Ssp. *add* so. [8] B².Ssp. maraṇa°. [9] Bp.Ssp. °yathāpi.
[10] Bp.Ssp. maraṇe. [11] B².Bp.Ssp. bahūnaṁ.
[12] Ssp. kīṇitvā. [13] Bp.Ssp. asissāmi°.
[14] B². *adds* datvā. [15] Ssp. °piṇḍaṁ.
[16] B².Ssp. °laṁ; Bp. kudālaṁ. [17] Ssp. *omits* pi.

gahetvā kāritaṁ vināsesvā phālaṁ kāreti[1] phālena pahāraṁ labhitvā marantesu pi pāṇātipātā[2] na muccati. sace pana lohaṁ samuṭṭhāpetvā upanikkhipaṇattham eva kārito hoti arena[3] ghaṁsitvā cuṇṇavicuṇṇaṁ katvā vippakiṇṇe muccati. sace pi saṁvaṇṇanā potthako viya bahūhi ekajjhāsayehi kato hoti potthake vuttanayen' eva kammabandhavinicchayo[4] veditabbo. esa nayo sattibheṇḍīsu,[5] laguḷe[6] pāsayaṭṭhisadiso vinicchayo, tathā pāsāṇe satthe asisadiso 'va.

visaṁ vā ti[7] upanikkhipantassa vatthuvasena odissānodissānurūpato pārājikādivatthūsu pārājikādīni veditabbāni, kiṇitvā[8] ṭhapitesu[9] purimanayena paṭipākatikaṁ[10] katvā muccati, sayaṁ bhesajjehi yojite avisaṁ katvā muccati, rajjuyā pāsarajjusadiso 'va vinicchayo. bhesajje, yo bhikkhu veribhikkhussa pajjarake vā visabhāgaroge vā uppanne asappāyāni pi sappiādīni sappāyānīti maraṇādhippāyena[11] deti aññaṁ vā kiñci kandamūlaphalaṁ, tassa evaṁ bhesajjadānedukkaṭaṁ parassa dukkhuppattiyaṁ maraṇe ca thullaccaya-pārājikāni, ānantariyavatthumhi ānantariyan ti veditabbaṁ. rūpūpahāre, upasaṁharatīti manāpaṁ[12] amanāpaṁ vā rūpaṁ[12] tassa samīpe ṭhapeti attanā vā yakkhapetādivesaṁ gahetvā ṭiṭṭhati tassa upasaṁhāramatte dukkaṭaṁ, parassu[13] taṁ rūpaṁ disvā bhayuppattiyaṁ thullaccayaṁ, maraṇe pārājikaṁ. sace pana tad evarūpaṁ ekaccassa manāpaṁ hoti alābhakena ca[14] sussitvā marati visaṅketo, manāpiye pi es' eva nayo. tattha pana visesena itthīnaṁ purisarūpaṁ purisānañ ca itthīrūpaṁ manāpaṁ taṁ alaṅkaritvā upasaṁharati diṭṭhamattakam eva karoti aticiraṁ passitum pi na deti, itaro alābhakena sussitvā marati pārājikaṁ. sace uttasitvā

---

[1] Bp. karoti.
[2] B². Bp. °pātato.
[3] Ssp. ārena.
[4] B². °bandho vini°; Bp. °baddhavini°.
[5] Ssp. °bhindīsu.
[6] B². sulaguḷe *for* laguḷe; Ssp. sūlalaguḷesu.
[7] B².Bp.Ssp. *insert* visaṁ *after* ti.
[8] Ssp. kīṇitvā.
[9] Ssp. ṭhapite.
[10] B². pāka° *for* paṭipāka°.
[11] B².Bp.Ssp. °ppāyo.
[12] B².Bp.Ssp. paraṁ vā amanāparūpaṁ *for* manāpaṁ amanāpaṁ vā rūpaṁ.
[13] B².Bp.Ssp. parassa.
[14] B². *omits* ca.

marati visaṅketo, atha pana uttasitvā vā alābhakena vā ti avicāretvā kevalaṁ passitvā marissatīti upasaṁharati uttasitvā vā sussitvā vā mate pārājikam eva. eten' eva[1] upāyena saddūpahārādayo pi veditabbā. kevalaṁ h' ettha amanussasaddādayo utrāsajanakā amanāpasaddā, purisānaṁ itthīsaddaṁ[2] madhuraṁ[3] gandhabbasaddādayo cittassādakarā manāpasaddā, Himavante visarukkhānaṁ mūlādigandhā[4] kuṇapagandhā ca amanāpagandhā, kālānusārīmūlagandhādayo[5] manāpagandhā, paṭikkūlamūlarasādayo[6] amanāparasā apaṭikkūlamūlarasādayo[7] manāparasā, visaphassamahākacchuphassādayo[8] amanāpaphoṭṭhabbā cīnapaṭṭahaṁsapupphatū[9]likaphassādayo[10] manāpaphoṭṭhabbā ti veditabbā. dhammūpahāre[11] dhammo ti desanā dhammo veditabbo. desanāvasena vā niraye ca sagge ca vipattisampattibhedaṁ dhammārammaṇam eva. nerayikassā 'ti bhinnasaṁvarassa katapāpassa niraye nibbattanārahasattassa[12] pañcavidhabandhanakammakaraṇādi nerayikakathaṁ[13] katheti, taṁ ce sutvā so uttasitvā marati, kathikassa pārājikaṁ. sace pana[14] sutvāpi attano dhammatāya marati anāpatti. imaṁ sutvā evarūpaṁ pāpaṁ na karissati oramissati viramissatīti nirayakathaṁ[15] kathesi, taṁ sutvā itaro uttasitvā marati anāpatti. saggakathan ti devanāṭakādīnaṁ Nandanavanādīnañ ca sampattikathaṁ, taṁ sutvā itaro saggādhimutto sīghaṁ[16] taṁ sampattiṁ pāpuṇitukāmo satthāharaṇavisakhādanaāhārūpaccheda-assāsapassāsa-sanniruddhanādīhi[17] dukkhaṁ uppādeti, kathikassa thullaccayaṁ marati pārājikaṁ. sace pi[18] so sutvāpi yāvatāyukaṁ ṭhatvā attano dhammatāya marati

---

[1] B². ev';.Bp. evūpā°.
[2] Bp.Ssp. °dda.
[3] Bp.Ssp. °ra.
[4] B².Ssp. *add* ca.
[5] Bp. kāḷā°; Ssp. kāḷānusāriyādimūlagandhādayo.
[6] Bp.Ssp. paṭikūla°.
[7] B². appaṭikula°; Bp. appaṭikūla°; Ssp. apaṭikūla°.
[8] Ssp. °mahākucchu°.
[9] B². cinna°; Bp.Ssp. cīnapaṭahaṁ°.
[10] B².°tūlaka°; Bp. °tūlika°.
[11] B². dhammupapa°.
[12] Ssp. °nārahassa sattassa.
[13] Bp. nirayakathaṁ.
[14] Bp. *adds* so.
[15] B². niriya-.
[16] B². siṁghaṁ.
[17] Bp.Ssp. °rundhanā°.
[18] B².Bp.Ssp. pana *for* pi.

anāpatti, imaṁ sutvā puññāni karissatīti katheti, taṁ sutvā itaro attano[1] dhammatāya kālaṁ karoti anāpatti. ācikkhanāya[2] puṭṭho bhaṇatīti bhante kathaṁ mato dhanaṁ vā labhati sagge vā uppajjatīti[3] evaṁ pucchito bhaṇati. anusāsaniyaṁ aputṭho ti evaṁ apucchito sāmaññ' eva bhaṇati. saṅketakamma-nimittakammāni[4] adinnādānakathāyaṁ vuttanayen'[5] eva veditabbāni.

evaṁ nānappakārato āpattibhedaṁ dassetvā idāni anāpattibhedaṁ[6] dassento *anāpatti asaṁciccā* 'ti ādim āha. tattha asaṁciccā 'ti iminā upakkamena imaṁ māremīti acetetvā, evaṁ hi[7] acetetvā katena upakkamena pare mate pi anāpatti. vakkhati ca anāpatti bhikkhu asaṁciccā 'ti. *ajānantassā* 'ti iminā ayaṁ marissatīti ajānantassa, upakkamena pare mate pi anāpatti. vakkhati ca visapiṇḍapātavatthusmiṁ[8] *anāpatti bhikkhu ajānantassā* 'ti. *na maraṇādhippāyassā* 'ti maraṇaṁ anicchantassa, yena hi upakkamena paro marati tena upakkamena tasmiṁ marite[9] pi na maraṇādhippāyassa anāpatti. vakkhati ca anāpatti bhikkhu na maraṇādhippāyassā 'ti, ummattakādayo pubbe vuttanayā eva. idha pana ādikammikā aññamaññaṁ jīvitā voropitabhikkhū tesaṁ anāpatti, avasesānaṁ maraṇavaṇṇasaṁvaṇṇanakānaṁ[10] āpatti yevā 'ti. padabhājaniyavaṇṇanā[11] niṭṭhitā.

samuṭṭhānādīsu imaṁ[12] sikkhāpadaṁ ti-samuṭṭhānaṁ kāyacittato[13] vācācittato[13] kāyavācācittato ca samuṭṭhāti. kiriyā,[14] saññāvimokkhaṁ, sacittakaṁ, lokavajjaṁ, kāyakammaṁ, vacīkammaṁ, akusalacittaṁ, dukkhavedanaṁ. sace pi hi sirisayanaṁ[15] ārūḷho[16] rajjasampattisukhaṁ anubhavanto rājā coro deva ānīto ti vutte, gacchatha[17] naṁ mārethā 'ti hasamāno[18] bhaṇati domanassacitten' eva bhaṇatīti veditabbo.

---

[1] B².Bp.Ssp. adhimutto *for* attano dhammatāya.
[2] Bp. °nāyaṁ.
[3] Bp. upapa°.
[4] B². °mmādīni.
[5] Ssp. °nayena *and omits* eva.
[6] Ssp. °pattiṁ *for* °pattibhedaṁ.
[7] B².Bp. ca *for* hi.
[8] Bp. visagatapiṇḍa°.
[9] B².Bp.Ssp. māríte.
[10] Ssp. °kādīnaṁ.
[11] Ssp. °nīya°.
[12] Bp.Ssp. idaṁ.
[13] B².Bp.Ssp. *add* ca.
[14] Bp. kriyā.
[15] B². sīrī°; Bp. sirī°.
[16] Ssp. āruḷho.
[17] B². gaccha.
[18] B².Bp.Ssp. *add* 'va.

sukhavokiṇṇattā pana anuppabandhabhāvā[1] ca dujjānam etaṁ puthujjanehīti. vinītavatthukathāsu[2] paṭhamavatthusmiṁ kāruññenā 'ti te bhikkhū tassa mahantaṁ gelaññadukkhaṁ[3] disvā kāruññaṁ uppādetvā sīlavā tvaṁ[4] katakusalo kasmā mīyamāno[5] bhāyasi nanu sīlavato saggo nāma[6] maraṇamattapaṭibaddho[7] yevā 'ti evaṁ maraṇatthikā 'va hutvā maraṇatthikabhāvaṁ ajānantā maraṇavaṇṇaṁ saṁvaṇṇesuṁ. so pi bhikkhu tesaṁ samvaṇṇanāya āhārūpacchedaṁ[8] katvā antarā 'va[9] kālam akāsi, tasmā āpattiṁ āpannā, vohāravasena pana vuttaṁ kāruññena maraṇavaṇṇaṁ saṁvaṇṇesuṁ ti, tasmā idāni pi paṇḍitena bhikkhunā gilānassa bhikkhuno evaṁ maraṇavaṇṇo na saṁvaṇṇetabbo. sace hi tassa saṁvaṇṇanaṁ sutvā āhārūpacchedādinā[10] upakkamena ekajavanavārāvasese pi āyusmiṁ antarā kālaṁ karoti iminā 'va mārito hoti. iminā pana[11] nayena anusiṭṭhi[12] dātabbā: sīlavato nāma anacchariyā maggaphaluppatti tasmā vihārādīsu āsattiṁ akatvā buddhagataṁ dhammagataṁ saṅghagataṁ kāyagatañ ca satiṁ upaṭṭhapetvā[13] manasikāre appamādo kātabbo ti. maraṇavaṇṇe ca saṁvaṇṇite pi so[14] tāya saṁvaṇṇanāya[15] kiñci[16] upakkamaṁ akatvā attano dhammatāya yathāyunā yathānusandhinā 'va[17] marati tappaccayā saṁvaṇṇako[18] āpattiyā na kāretabbo ti. dutiyavatthusmiṁ na ca bhikkhave appaṭivekkhitvā[19] ti ettha kīdisaṁ[20] āsanaṁ paṭivekkhitabbaṁ kīdisaṁ na paṭivekkhitabbaṁ.[21] yaṁ suddhaṁ āsanam eva hoti apaccattharaṇakaṁ yañ ca āgantvā ṭhitānaṁ passataṁ yeva attharīyati[22] taṁ na paccavekkhitab-

---

1 B². °ndhā bhāvā.
2 Ssp. ṭṭhugāthāsu.
3 B². °ññaṁ du°.
4 B². taṁ.
5 B². miyya°; Bp. miya°.
6 B².Bp. *insert* na dullabho *after* nāma.
7 B². °bandho.
8 Bp. āhāru°.
9 B². ca *for* 'va.
10 Bp. āhāru°.
11 B². *inserts* na *after* pana.
12 Ssp. anusaṭṭhī.
13 B². upatthāpetvā.
14 B².Bp.Ssp. yo.
15 B². vaṇṇa°.
16 Ssp. kañci.
17 Ssp. ca *for* 'va.
18 Bp. °vaṇṇanako.
19 Ssp. apaṭi°.
20 B². kiṁdisaṁ.
21 Bp. ppaṭive°.
22 Bp. °riyati.

baṁ[1] nisīdituṁ vaṭṭati, yam pi manussā sayaṁ hatthena akkamitvā idha bhante nisīdathā 'ti denti tasmim pi vaṭṭati, sace pi paṭhamam eva[2] āgantvā nisinnā pacchā uddhaṁ vā adho vā saṅkamanti paccavekkhaṇakiccaṁ[3] n' atthi. yam pi tanukena vatthena yathā talaṁ dissati evaṁ paṭicchannaṁ hoti tasmim pi[4] paccavekkhaṇakiccaṁ[3] n' atthi, yam pana paṭigacc'[5] eva pāvārakojavakādīhi[6] atthataṁ hoti, taṁ hatthena parāmasitvā sallakkhetvā nisīditabbaṁ. Mahāpaccariyaṁ pana ghaṇasāṭakenāpi atthate yasmiṁ vali[7] na paññāyati taṁ[8] paṭivekkhitabban[9] ti vuttaṁ. musalavatthusmiṁ asañcicco ti avadhakacetano viruddhapayogo[10] hi so ti,[11] tenāha asañcicco ahan ti. udukkhalavatthuṁ[12] uttānam[13] eva. buddhapabbajitavatthūsu paṭhamasmiṁ[14] bhikkhusaṅghassa paṭibandhaṁ[15] palibuddhaṁ[16] mā akāsīti paṇāmesi, dutiyasmiṁ[17] saṅghamajjhe pi gaṇamajjhe pi mahallakattherassa putto ti vuccamāno tena vacanena aṭṭiyamāno[18] maratu ayaṁ ti paṇāmesi, tatiyavatthusmiṁ tassa dukkhuppādanena thullaccayaṁ, tato parāni tīṇi vatthūni utthānatthān' eva. visagatapiṇḍapātavatthusmiṁ sārāṇīyadhammapūra[19]-ko[20] bhikkhu aggipiṇḍaṁ sabrahmacārīnaṁ datvā 'va bhuñjati, tena vuttaṁ aggakārikaṁ adāsīti. *aggakārikan* ti aggakiriyaṁ,[21] paṭhamaṁ[22] laddhapiṇḍapātaṁ aggaggaṁ vā paṇītapaṇītaṁ piṇḍapātan ti attho. yā pana[23] tassa dānasaṅkhātā aggakiriyā[24] sā na sakkā dātuṁ piṇḍapātaṁ hi so

---

1 Bp. ppacca°.
2 B². Bp. ev'.
3 B². Ssp. paṭivekkh°.
4 B². *omits* pi.
5 Bp. Ssp. paṭikacc'.
6 B². °kojavādīhi.
7 Ssp. valī.
8 B². Bp. Ssp. *add* na.
9 Bp. ppaṭive°.
10 B². Bp. vira°; Ssp. viraddhappayogo.
11 B². Bp. *omit* ti.
12 B². Bp. Ssp. °tthu.
13 Ssp. uttānattham.
14 Bp. Ssp. °mavatthusmiṁ.
15 Bp. °baddhaṁ; Ssp. *omits this.*
16 B². Bp. *omit this.*
17 B². Bp. Ssp. dutiyavatthusmiṁ.
18 Bp. aṭṭīya°.
19 Bp. sāraṇīya°.
20 B². Bp. Ssp. *add* so.
21 Bp. °kriyaṁ.
22 Ssp. paṭhama.
23 B². panā.
24 Bp. °kriyā.

therāsanato paṭṭhāya adāsi. te bhikkhū ti[1] therāsanato paṭṭhāya paribhuttapiṇḍapātā bhikkhū. te kira sabbe pi kālam akaṁsu, sesam ettha uttānam eva. assaddhesu[2] pana micchādiṭṭhikulesu[3] sakkaccaṁ[4] paṇītabhojanaṁ labhitvā anupaparikkhitvā n' eva attanā paribhuñjitabbaṁ, na paresaṁ dātabbaṁ. yam pi ābhidosikaṁ bhattaṁ vā khajjakaṁ vā tato labbhati tam pi na paribhuñjitabbaṁ. apihitavatthum pi hi sappavicchikādīhi adhisayitaṁ chaḍḍaniyadhammaṁ[5] tāni kulāni denti, gandhahaliddādi makkhito[6] pi tato piṇḍapāto na gahetabbo sarīre rogaṭṭhānāni puñchitvā ṭhapitaṁ[7] bhattam pi hi tāni dātabbaṁ maññantīti. vīmaṁsanavatthusmiṁ vīmaṁsamāno dve vīmaṁsati sakko[8] nu kho imaṁ[9] māretuṁ no ti. visaṁ vā vīmaṁsati, māreyya[10] nu kho ayaṁ imaṁ visaṁ khāditvā no ti puggalaṁ vā, ubhayathāpi vīmaṁsādhippāyena dinne maratu vā mā vā thullaccayaṁ, idaṁ visaṁ etaṁ māretū 'ti vā idaṁ[11] visaṁ khāditvā ayaṁ maratū 'ti vā evaṁ dinne pana sace marati pārājikaṁ, no ce thullaccayaṁ. ito parāni tīṇi silāvatthūni[12] tīṇi[13] tiṇavatthūni tīṇi iṭṭhaka-vāsi-gopāṇasī-vatthūni ca uttānatthān' eva, na kevalañ ca silādīnaṁ yeva vasena ayaṁ āpattānāpattibhedo hoti, daṇḍamuggaranikhādanam[14] evādīnam pi vasena hoti yeva. tasmā pāliyaṁ anāgatam pi āgatanayen' eva veditabbaṁ.

aṭṭakavatthūsu aṭṭako ti vehāsamañco vuccati, yaṁ setakamma-mālākamma-latākammādīnaṁ atthāya bandhanti tatra[15] āvuso atra ṭhito bandhāhīti maraṇādhippāyo yatra[16] ṭhito patitvā khāṇunā vā bhijjeyya, sobbhapapātādīsu vā

---

[1] B².Bp. *insert* te *after* ti.
[2] Ssp. asaddhesu.
[3] B².Bp. -diṭṭhikesu kulesu; Ssp. -diṭṭhikakulesu.
[4] B². °cca.
[5] B². chaṭṭanīya°; Bp.Ssp. chaḍḍanīya°.
[6] B². pakkhito.
[7] B².Bp.Ssp. °pita.
[8] B².Bp.Ssp. *add* ti.
[9] B².Bp.Ssp. idaṁ.
[10] B².Bp. mareyya.
[11] Ssp. imaṁ.
[12] Ssp. silākammavatthūni.
[13] B².Bp.Ssp. *omit* tīṇi tiṇavatthūni.
[14] B².Bp.Ssp. °danavemādīnam.
[15] B².Bp. tattha.
[16] Bp. yattha.

mareyya tādisaṁ ṭhānaṁ sandhāyāha. ettha ca koci upariṭṭhānaṁ[1] niyāmeti[2] ito patitvā marissatīti. koci heṭṭhāṭṭhānaṁ[3] idha patitvā marissatīti. koci ubhayam pi ito idha patitvā marissatīti. tatra yo upariniyamitaṭṭhānā apatitvā aññato patati heṭṭhā niyamitaṭṭhāne vā apatitvā aññattha patati, ubhayaniyāme[4] vā yaṁ kiñci ekaṁ virādhetvā patati, tasmiṁ mate visaṅketattā anāpatti. vihāracchādanavatthusmim pi es' eva nayo. anabhirativatthusmiṁ so kira bhikkhu kāmavitakkādīnaṁ samudācāraṁ disvā nivāretuṁ asakkonto sāsane anabhirato gihī[5] bhāvābhimukho jāto, tato cintesi yāva sīlabhedaṁ na pāpuṇāmi[6] tāva marissāmīti. atha[7] pabbataṁ abhiruhitvā[8] papāte papatanto[9] aññataraṁ vilivakāraṁ ottharitvā māresi, vilivakāran ti veṇukāraṁ. na ca bhikkhave attānaṁ pātetabban ti na attā pātetabbo, vibhattivyattayena[10] pan' etaṁ vuttaṁ. ettha ca na kevalaṁ na pātetabbaṁ aññena pi yena kenaci upakkamena antamaso āhārūpaccheden'[11] pi na māretabbo,[12] yo pi hi gilāno vijjamāne bhesajje ca[13] upaṭṭhākesu ca maritukāmo āhāraṁ upacchindati dukkaṭam eva, yassa pana mahāābādho cirānubandho[14] bhikkhū upaṭṭhahantā kilamanti jigucchanti, kadā nu kho gilānato muñcissāmā[15] 'ti aṭṭīyanti.[16] sace so ayaṁ attabhāvo paṭijaggiyamāno pi na tiṭṭhati bhikkhū ca kilamantīti āhāraṁ upacchindati bhesajjaṁ na sevati vaṭṭati. yo[17] ayaṁ rogo kharo āyusaṅkhārā na tiṭṭhanti ayañ ca me visesādhigamo hatthappatto viya dissatīti upacchindati vaṭṭati yeva. agilānassāpi uppannasaṁvegassa āhārapariyesanaṁ nāma papañco kammaṭṭhānam eva anuyuñjissāmīti kammaṭṭhānasīsena upacchindantassa vaṭṭati. visesādhigamaṁ vyākaritvā[18] āhāraṁ upacchindati na vaṭṭati.

1 Bp. upariṭhānaṁ.
2 Ssp. niyameti.
3 Bp.Ssp. °ṭhānaṁ.
4 Ssp. °niyame.
5 Bp.Ssp. gihi.
6 B². °ṇāti.
7 B².Bp. *add* taṁ; Ssp. *adds* naṁ.
8 Sp. abhirū°.
9 Ssp. patanto.
10 Ssp. °byatta°.
11 Bp. āhārupa°; Ssp. °cchedanena.
12 B².Ssp. °tabbaṁ.
13 Ssp. *omits* ca.
14 Bp. °baddho.
15 Bp.Ssp. mucci°.
16 Ssp. aṭṭi°.
17 B².Ssp. *add* pana.
18 Ssp. byāka°.

sabhāgānaṁ hi lajjībhikkhūnaṁ[1] kathetuṁ vaṭṭati. silāvatthusmiṁ *davāyā* 'ti davena hassena[2] khiḍḍāyā 'ti attho. *silā* ti pāsāṇo, na kevalañ ca pāsāṇo aññam pi yaṁ kiñci dārukhaṇḍaṁ vā iṭṭhakakhaṇḍaṁ vā hatthena vā yantena vā pavijjhituṁ na vaṭṭati. cetiyādīnaṁ atthāya pāsāṇādayo hasantā hasantā[3] pavaṭṭenti[4] khipanti[5] pi ukkhipanti pi kammasamayo ti vaṭṭati. aññam pi īdisaṁ navakammaṁ vā karontā bhaṇḍakaṁ vā dhovantā rukkhaṁ vā dhovanadaṇḍakaṁ vā ukkhipitvā pavijjhanti vaṭṭati. bhattavissaggakālādīsu[6] kāke vā soṇe vā kaṭṭhaṁ vā kaṭhalaṁ vā khipitvā palāpeti vaṭṭati. sedanādivatthūni sabbān' eva uttānatthāni, ettha ca ahaṁ kukkuccako ti[7] gilānupaṭṭhānaṁ[8] na kātabbaṁ[9] hitakāmatāya sabbaṁ[10] gilānassa balābalañ caruciñ ca sappāyañ[11] ca upalakkhetvā kātabbaṁ. jāragabbhinīvatthusmiṁ pavutthapatikā[12] 'ti pavāsaṁ gatapatikā. gabbhapātanan ti yena paribhuttena gabbho patati tādisaṁ bhesajjaṁ. dvipajāpatikavatthūni[13] uttānatthān'[14] eva. gabbhamaddanavatthusmiṁ[15] madditvā pātehīti vutte aññena maddāpetvā pāteti visaṅketaṁ. maddāpetvā pātāpehīti vutte pi sayaṁ madditvā pāteti visaṅketam eva. manussaviggahe pariyāyo nāma n' atthi, tasmā gabbho nāma maddite[16] patatīti vutte sā sayaṁ vā maddatu aññena vā maddāpetvā pātetu visaṅketo n' atthi pārājikam eva. tāpanavatthusmim pi es' eva nayo. vañjhitthīvatthusmiṁ[17] vañjhitthī nāma yā gabbhaṁ na gaṇhati,[18] gabbhaṁ[19] agaṇhakaitthī[20] nāma n' atthi yassā pana gahito pi gabbho na saṇṭhāti taṁ yeva[21] sandhāyetaṁ[22] vuttaṁ. utusamaye kira sabbitthiyo gabbhaṁ gaṇhanti yā panāyaṁ vañjhāti vuccati, tassā kucchiyaṁ nib-

1 Ssp. lajji°.
2 B². Bp. hasena.
3 B². *adds* lolenti pi.
4 B². Bp. Ssp. *add* pi.
5 Ssp. *omits* khipanti pi.
6 B². °ggasālā°; Ssp. °visagga°.
7 B². Bp. *insert* na *after* ti.
8 Ssp. gilānūpa°.
9 Sp. na kātattabbaṁ *for this*.
10 B². sabba.
11 B². sappāyāsappāyañ.
12 Ssp. pavuṭṭha°.
13 B². Bp. dvepa°.
14 B². uttān' eva.
15 Ssp. °mandanava°.
16 Ssp. maddito.
17 Bp. vañjhitthi-.
18 Bp. Ssp. gaṇhāti.
19 Ssp. gabbha.
20 B². Bp. Ssp. °ṇhanaka-.
21 B². Ssp. *omit* yeva.
22 B². sandhāya h' etaṁ.

battasattānaṁ akusalavipāko sampāpuṇāti, te parittakusalavipākena gahitapaṭisandhikā akusalavipākena adhibhūtā vinassanti, abhinavapaṭisandhiyaṁ yeva hi kammānubhāvena dvīh' ākārehi gabbho na saṇṭhāti vātena vā pāṇakehi vā, vāto sodhetvā[1] antaradhāpeti pāṇakā khāditvā, tassa pana vātassa pāṇakānaṁ vā paṭighātāya bhesajje kate[2] gabbho saṇṭhaheyya, so bhikkhu taṁ akatvā aññaṁ kharabhesajjaṁ[3] adāsi, tena sā kālam akāsi, bhagavā bhesajjassa kaṭattā[4] dukkaṭaṁ paññāpesi.[5]

dutiyavatthusmim[6] pi es' eva nayo, tasmā āgatāgatassa parajanassa bhesajjaṁ na kātabbaṁ karonto dukkaṭam āpajjati, pañcannaṁ pana sahadhammikānaṁ kātabbaṁ bhikkhussa bhikkhuṇiyā sikkhamānāya sāmaṇerassa sāmaṇeriyā,[7] samasīlasaddhāpaññānaṁ hi etesaṁ tīsu sikkhāsu yuttānaṁ bhesajjaṁ akātuṁ na labbhati,[8] karontena ca sace tesaṁ atthi, tesaṁ santakaṁ gahetvā yojetvā dātabbaṁ. sace n' atthi attano santakaṁ dātabbaṁ. sace attano pi n' atthi bhikkhācāravattena vā ñātakapavāritaṭṭhānato vā pariyesitabbaṁ. alabhantena gilānassa atthāya[9] akaṭaviññattiyāpi āharitvā kātabbaṁ. aparesam pi pañcannaṁ kātuṁ vaṭṭati, mātu pitu[10] tad upaṭṭhākānaṁ attano veyyāvaccakarassa paṇḍupalāsassā 'ti, paṇḍupalāso nāma yo pabbajjāpekkho yāva pattacīvaraṁ paṭiyādiyati tāva vihāre vasati. tesu sace mātāpitaro issarā honti na paccāsiṁsanti[11] akātuṁ vaṭṭati, sace pana rajje pi[12] ṭhitā paccāsiṁsanti akātuṁ na vaṭṭati. bhesajjaṁ paccāsiṁsantānaṁ bhesajjaṁ dātabbaṁ, yojetuṁ ajānantānaṁ yojetvā dātabbaṁ, sabbesaṁ atthāya sahadhammikesu vuttanayen' eva pariyesitabbaṁ. sace pana mātaraṁ vihāre ānetvā jaggati[13] sabbaṁ parikammaṁ anāmasantena kātabbaṁ. khādanīyaṁ[14] bhojanīyaṁ sahatthā dātabbaṁ, pitā pana yathā sāmaṇero evaṁ sahatthena

---

1 B².Bp.Ssp. sosetvā.
2 B². gate.
3 Ssp. kharaṁ bhe°.
4 Bp.Ssp. katattā.
5 Bp. paññapesi.
6 B². dutiyasmim.
7 Bp. *adds* pi.
8 Ssp. labhati.
9 Ssp. gilānassatthāya.
10 Ssp. mātāpitūnaṁ.
11 B².Bp. °sisanti, *sic passim.*
12 Ssp. *omits* pi.
13 Ssp. paṭijaggati.
14 Ssp. °nīya.

nahāpanasambāhanādīni[1] katvā upaṭṭhātabbo. ye[2] mātāpitaro upaṭṭhahanti paṭijagganti tesam pi evam evaṁ[3] kātabbaṁ. veyyāvaccakaro nāma yo vetanaṁ[4] gahetvā araññe dārūni vā chindati aññaṁ vā kiñci kammaṁ karoti tassa roge uppanne yāva ñātakā[5] passanti tāva bhesajjaṁ kātabbaṁ. yo pana bhikkhu nissitako[6] hutvā sabbakammāni karoti tassa bhesajjaṁ kātabbam eva. paṇḍupalāse pi sāmaṇere viya paṭipajjitabbaṁ.

aparesam pi dasannaṁ kātuṁ vaṭṭati, jeṭṭhabhātu kaṇiṭṭhabhātu jeṭṭhabhaginiyā kaṇiṭṭhabhaginiyā cūḷamātuyā mahāmātuyā cūḷapituno mahāpituno pitucchāya mātulassā[7] 'ti, tesaṁ pana sabbesam pi karontena tesaṁ yeva santakaṁ bhesajjaṁ gahetvā kevalaṁ yojetvā dātabbaṁ, sace pana na ppahonti[8] yācanti ca detha no bhante tumhākaṁ paṭidassāmā 'ti, tāvakālikaṁ dātabbaṁ. sace pi na yācanti amhākaṁ bhesajjaṁ atthi tāvakālikaṁ gaṇhathā[9] 'ti vatvā[10] yadā nesaṁ[11] bhavissati tadā dassantīti ābhogaṁ vā katvā dātabbaṁ. sace paṭidenti gahetabbaṁ no ce denti na codetabbā.[12] ete dasañātake ṭhapetvā aññesaṁ na kātabbaṁ. etesaṁ puttaparamparāya pana yāva sattamo kulaparivaṭṭo tāva cattāro paccaye āharāpentassa akaṭaviññatti vā bhesajjaṁ karontassa vejjakammaṁ[13] vā kuladūsakāpatti vā na hoti. sace bhātujāyā bhaginisāmiko[14] vā gilānā honti ñātakā ce tesam pi vaṭṭati, aññātakā ce bhātu ca bhaginiyā ca katvā dātabbaṁ tumhākaṁ jagganaṭṭhāne dethā 'ti athavā tesaṁ puttānaṁ katvā dātabbaṁ tumhākaṁ mātāpitunnaṁ[15] dethā 'ti. etena[16] upāyena sabbapadesu vinicchayo veditabbo. tesaṁ atthāya ca[17] sāmaṇerehi araññato bhesajjaṁ āharāpentena ñātisāmaṇerehi vā āharāpetabbaṁ attano atthāya vā

---

1 B^2.Bp. nhā°.
2 Bp. *adds* ca.
3 B^2.Bp.Ssp. eva.
4 Bp.Ssp. vettanaṁ.
5 B^2. *adds* na.
6 Bp.Ssp. *add* 'va.
7 Bp.Ssp. °lassā.
8 B^2. *adds* ca.
9 Ssp. gaṇhāthā 'ti.
10 B^2.Bp.Ssp. *add* vā.
11 Ssp. tesaṁ.
12 B^2. °bbaṁ.
13 B^2. vajja-.
14 Ssp. bhaginī-.
15 Bp.Ssp. °pitūnaṁ.
16 Bp. eten' upāyena.
17 Ssp. *omits* ca.

āharāpetvā dātabbaṁ. tehi pi upajjhāyassa āharāmā 'ti vattasīsena āharitabbaṁ. upajjhāyassa mātāpitaro pi[1] gilānā vihāraṁ āgacchanti, upajjhāyo ca[2] disāpakkanto hoti saddhivihārikena upajjhāyassa santakaṁ bhesajjaṁ dātabbaṁ. no ce atthi attano bhesajjaṁ upajjhāyassa pariccajitvā dātabbaṁ. attano pi asante vuttanayena pariyesitvā upajjhāyassa santakaṁ katvā dātabbaṁ. upajjhāyena pi saddhivihārikassa mātāpitūsu evam eva paṭipajjitabbaṁ, esa nayo ācariyantevāsikesu.[3] aññe pi yo āgantuko vā coro vā yuddhaparājito[4] issaro vā ñātakehi pariccatto kapaṇo[5] vā gamiyamanusso vā gilāno hutvā vihāraṁ pavisati, sabbesaṁ apaccāsiṁsantena[6] bhesajjaṁ kātabbaṁ, saddhaṁ kulaṁ hoti catūhi paccayehi upaṭṭhāyakaṁ bhikkhusaṅghassa mātāpituṭṭhāniyaṁ tatra ce koci gilāno hoti tass' atthāya vissāsena bhesajjaṁ katvā bhante dethā 'ti vadanti, n' eva dātabbaṁ na kātabbaṁ. atha pana kappiyaṁ ñatvā evaṁ pucchanti: bhante asukassa nāma rogassa kiṁ bhesajjaṁ karontīti. idañ c' idañ[7] ca gahetvā karontīti vattuṁ vaṭṭati. bhante mayhaṁ mātā gilānā bhesajjaṁ tāva ācikkhathā 'ti evaṁ pucchite pana na ācikkhitabbaṁ aññamaññaṁ pana kathā kātabbā āvuso asukassa *nāma*[8] bhikkhuno imasmiṁ roge kiṁ bhesajjaṁ kariṁsū 'ti idañ c' idañ[7] ca bhante ti, taṁ sutvā itaro mātubhesajjaṁ karoti vaṭṭat' eva.[9] Mahāpadumatthero pi[10] kira Vasabharaññho deviyā roge uppanne ekāya itthiyā āgantvā pucchito na jānāmīti avatvā evam eva bhikkhūhi saddhiṁ sallapesi,[11] taṁ sutvā tassā bhesajjam akaṁsu, vūpasante ca roge ti-cīvarena ca[12] tīhi ca kahāpanasatehi saddhiṁ bhesajjacaṅgoṭakaṁ[13] pūretvā āharitvā therassa pādamūle ṭhapetvā bhante pupphapūjaṁ karothā 'ti āhaṁsu. thero ācariyabhāgo nāma[14] ayan ti kappiyavasena gāhāpetvā pupphapūjaṁ akāsi. evaṁ tāva bhasajje paṭipajjitabbaṁ.

---

[1] B².Bp. *omit* pi.
[2] B². *omits* ca.
[3] Bp. *adds* pi.
[4] B².Ssp. *add* vā.
[5] B².Ssp. *omit* kapaṇo vā.
[6] B².Bp. °sisantena°.
[7] Ssp. īdañ.
[8] B². *omits* nāma.
[9] B².Ssp. vaṭṭati *for* vaṭṭat' eva.
[10] B². *omits* pi.
[11] B².Ssp. samullapesi.
[12] B².Bp.Ssp. *omit* ca.
[13] B².Bp.Ssp. -caṅkoṭakaṁ.
[14] B².Bp. nāmāyan ti.

paritte pana gilānassa parittaṁ karotha bhante ti vutte[1] pana[2] na kātabbaṁ. bhaṇathā 'ti vutte pana kātabbaṁ. sace pi 'ssa evaṁ[3] hoti manussā nāma na jānanti akaṇiramāne[4] vippaṭisārino bhavissantīti kātabbaṁ. parittodakaṁ parittasuttaṁ katvā dethā 'ti vutte[1] pana tesaṁ yeva udakaṁ hatthena cāletvā suttaṁ parimajjetvā[5] dātabbaṁ. sace vihārato udakaṁ attano santakaṁ vā suttaṁ deti dukkaṭaṁ, manussā udakañ ca suttañ ca gahetvā[6] nisīditvā parittaṁ bhaṇathā 'ti vadanti kātabbaṁ. no ce jānanti ācikkhitabbaṁ bhikkhūnaṁ nisinnānaṁ pādesu udakañ ca[7] ākiritvā[8] suttañ ca ṭhapetvā gacchanti parittaṁ karotha[9] bhaṇathā 'ti na pādā apanetabbā, manussā hi vippaṭisārino[10] honti. anto gāme gilānass' atthāya vihāraṁ pesenti parittaṁ bhaṇantū 'ti bhanitabbaṁ. anto gāme rājagehādīsu roge vā upaddave vā uppanne pakkosāpetvā bhaṇāpenti Āṭānāṭiyasuttādīni[11] bhaṇitabbāni. āgantvā gilānassa sikkhāpadāni dentu dhammaṁ[12] kathentu rājantepure vā amaccagehe vā āgantvā sikkhāpadāni dentu dhammaṁ kathentū 'ti pesite pi gantvā sikkhāpadāni dātabbāni dhammo kathetabbo. matānaṁ parivāratthaṁ āgacchantū 'ti pakkosanti na gantabbaṁ, sīvathikadassanena[13] asubhadassanena[14] ca maraṇasatiṁ[15] paṭilabhissāmā[16] 'ti kammaṭṭhānasīsena gantuṁ vaṭṭati, evaṁ paritte paṭipajjitabbaṁ.

piṇḍapāte pana anāmaṭṭhapiṇḍapāto kassa dātabbo kassa na dātabbo. mātāpitunnaṁ[17] tāva dātabbo, sace pana[18] kahāpaṇagghanako hoti saddhādeyyavinipātanaṁ n' atthi, mātāpitu-upaṭṭhākānaṁ veyyāvaccakarassa paṇḍupalāsassā

---

[1] Ssp. vuttena.
[2] B².Bp.Ssp. *omit* pana.
[3] B².Ssp. *omit* evaṁ.
[4] B².Bp. akiriyamāne; Ssp. akarīyamāne.
[5] B².Bp. °majjitvā.
[6] B².Bp. *add* ṭhapetvā.
[7] B².Bp.Ssp. udakaṁ *and omit* ca.
[8] Bp. ākirantā; Ssp. ākīritvā.
[9] B².Ssp. *add* parittaṁ.
[10] Ssp. vipaṭi°.
[11] B². °nādiya-.
[12] B². dhammakathaṁ.
[13] B². °dassane; Bp. sivathidassane; Ssp. sivaṭṭhikadassane.
[14] B².Bp.Ssp. °dassane.
[15] Bp.Ssp. maraṇassatiṁ.
[16] B².Bp. °ssāmīti.
[17] Bp.Ssp. -pitūnaṁ, *sic passim*.
[18] B².Bp. pi *for* pana.

'ti etesaṃ pi dātabbo. tattha paṇḍupalāsassa thālake pakkhipitvā[1] dātuṃ vaṭṭati, taṃ ṭhapetvā aññesaṃ agārikānaṃ[2] mātāpitunnaṃ pi na vaṭṭati. pabbajitaparibhogo hi agāriyānaṃ[3] cetiyaṭṭhāniyyo.[4] api ca anāmaṭṭhapiṇḍapāto nām' eso[5] sampattassa dāmarikacorassāpi[6] issarassāpi dātabbo. kasmā, te hi ādiyamāne[7] pi na dentīti āmasitvā diyyamāne[8] pi ucciṭṭhakaṃ[9] dentīti kujjhanti, kuddhā jīvitā voropenti sāsanassāpi antarāyaṃ karonti, rajjaṃ patthayamānassa[10] vicarato coranāgassavatthuṃ[11] c' ettha kathetabbaṃ, evaṃ piṇḍapāte paṭipajjitabbaṃ.

paṭisanthāro[12] pana kassa kātabbo kassa na kātabbo, paṭisanthāro[12] nāma vihāraṃ sampattassa yassa kassaci āgantukassa[13] daḷiddassa[14] vā corassa vā issarassa vā kātabbo yeva. kathaṃ, āgantukaṃ tāva khīṇaparibbayaṃ vihāraṃ[15] sampattaṃ disvā pānīyaṃ pivā 'ti dātabbaṃ. pādamakkhaṇatelaṃ dātabbaṃ, kāle āgatassa yāgubhattaṃ vikāle āgatassa sace taṇḍulā atthi taṇḍulā dātabbā. avelāya[16] sampatto 'si[17] gacchā[18] 'ti na vattabbo. sayanaṭṭhānaṃ dātabbaṃ sabbaṃ apaccāsiṃsanten' eva kātabbaṃ, manussā nāma catupaccayadāyakā evaṃ saṅgahe kayiramāne[19] punappunaṃ pasīditvā upakāraṃ karissantīti cittaṃ na uppādetabbaṃ. corānaṃ pana saṅghikam pi dātabbaṃ. paṭisanthārānisaṃsadīpanatthañ[20] ca coranāgavatthuṃ[21] bhātarā saddhiṃ Jambudīpagatassa mahānāgarañño vatthuṃ[22] piturājassa rajje catunnaṃ amaccānaṃ vatthuṃ[22] Abhayacoravatthuṃ[23] ti evam ādīni

---

[1] B². *adds* pi; Bp. pakkhitvā pi.
[2] Ssp. āgā°.
[3] B².Bp. °rikānaṃ; Ssp. āgārikānaṃ.
[4] Bp.Ssp. °niyo.
[5] B².Bp. esa.
[6] Bp. °corassa pi.
[7] B². adiyya°; Bp.Ssp. adīya°.
[8] Bp.Ssp. dīya°.
[9] Bp. ucchi°.
[10] Ssp. paṭṭhaya°.
[11] B².Bp.Ssp. -vatthu.
[12] B².Bp. °sandhāro; Ssp. paṭisanthāre pana paṭisanthāro kassa . . . .
[13] Bp.Ssp. *add* vā.
[14] Bp.Ssp. dali°.
[15] Ssp. vihāra.
[16] B².Bp. °yaṃ.
[17] B².Bp. *omit* 'si.
[18] B².Bp.Ssp. gacchāhīti.
[19] Bp. kariya°; Ssp. karīya°.
[20] Bp. °sandhār°.
[21] B². corā°; Bp. coranāgavatthu.
[22] B²Bp.Ssp. vatthu.
[23] B². -vatthu; Bp.Ssp.-vatthū.

bahūni vatthūni Mahāaṭṭhakathāyaṁ vitthārato vuttāni. tatrāyaṁ ekavatthudīpanā: Sīhaḷadīpe kira Abhayo nāma coro pañcasataparivāro ekasmiṁ ṭhāne khandhāvāraṁ bandhitvā samantā ti-yojanaṁ uppātetvā[1] vasati. Anurādhapuravāsino Kalambunadiṁ[2] na uttaranti. Cetiyagirimagge janasañcāro upacchinno, ath' ekadivasaṁ coro Cetiyagiriṁ vilumpissāmīti agamāsi, ārāmikā disvā Dīghabhāṇaka-Abhayattherassa ārocesuṁ. thero sappiphāṇitādīni atthīti pucchi, atthi bhante,[3] corānaṁ detha taṇḍulā atthīti, atthi bhante saṅghass' atthāya āhaṭā taṇḍulā ca pattasākañ[4] ca goraso cā 'ti, bhattaṁ sampādetvā corānaṁ dethā 'ti. ārāmikā tathā kariṁsu. corā bhattaṁ bhuñjitvā kenāyaṁ paṭisanthāro kato ti pucchiṁsu. amhākaṁ ayyena Abhayattherenā 'ti. corā therassa santikaṁ gantvā vanditvā āhaṁsu: mayaṁ saṅghassa ca cetiyassa ca santakaṁ acchinditvā gahessāmā 'ti āgatā, tumhākaṁ, pan'[5] iminā paṭisanthāren' amhā pasannā ajjapaṭṭhāya[6] vihāre dhammikā rakkhā amhākaṁ āyattā hotu, nāgarā āgantvā dānaṁ dentu cetiyaṁ vandantū 'ti. tato paṭṭhāya ca nāgare dānaṁ dātuṁ āgacchante nadītīre yeva paccuggantvā rakkhantā vihāraṁ nenti, vihāre pi dānaṁ dentānaṁ rakkhaṁ katvā tiṭṭhanti, te pi bhikkhūnaṁ bhuttāvasesaṁ corānaṁ denti, āgamanakāle pi te corā nadītīraṁ pāpetvā nivattanti. ath' ekadivasaṁ bhikkhusaṅghe khīyanakakathā uppannā: thero issaravatāya saṅghassa santakaṁ corānaṁ adāsīti. thero sannipātaṁ kārāpetvā āha: corā saṅghassa pakativaṭṭañ[7] ca cetiyasantakañ ca acchinditvā gaṇhissāmā 'ti āgamaṁsu,[8] atha nesaṁ mayā[9] etaṁ[10] na harissantīti ettako nāma paṭisanthāro[11] kato, taṁ sabbam pi ekato sampiṇḍetvā[12] agghāpetha tena kāraṇena aviluttaṁ[13] bhaṇḍaṁ ekato piṇḍetvā agghāpethā 'ti, tato sabbam pi therena dinnakaṁ cetiyaghare ekaṁ varapottha-

1 B².Ssp. ubbāsetvā; Bp. uppāsetvā.
2 Ssp. Kaḷamba-.
3 Bp.Ssp. *add* ti.
4 B².Ssp. pakkasākañ.
5 Ssp. pana.
6 Ssp. ajjato paṭṭhāya.
7 Bp. °vattañ.
8 Bp.Ssp. °miṁsu.
9 Bp. tesaṁ mahā.
10 Ssp. evaṁ.
11 Bp. °sandhāro.
12 B².Bp. piṇḍetvā.
13 B². °lutta.

kacittattharaṇaṁ[1] na agghati.[2] tato āhaṁsu: therena kata-paṭisanthāro[3] sukato codetuṁ vā sāretuṁ vā na labbhati,[4] givā vā avahāro vā n' atthīti, evaṁ mahānisaṁso paṭisanthāro[3] ti sallakkhetvā kattabbo paṇḍitena bhikkhunā 'ti.

aṅgulipatodakavatthusmiṁ[5] uttasanto[6] ti kilanto.[7] anassāsako ti nirassāso. imasmiñ ca[8] pana vatthusmiṁ yāya āpattiyā bhavitabbaṁ, sā khuddakesu niddiṭṭhā 'ti idha na vuttā, tad anantare vatthusmiṁ ottharitvā ti akkamitvā, so kira tehi ākaḍḍhiyamāne patito, eko tassa udaraṁ abhirūhitvā[9] nisīdi. sesāpi paṇṇarasajanā[10] paṭhaviyaṁ ajjhottharitvā[11] aduhalapāsāṇā[12] viya migaṁ māresuṁ, yasmā pana te kammādhippāyā na maranādhippāyā tasmā pārājikaṁ na vuttaṁ. bhūtavijjāvatthusmiṁ[13] yakkhaṁ māresīti bhūtavijjāpāṭhakā[14] yakkhagahitakaṁ[15] mocetukāmā yakkhaṁ āvāhetvā[16] muñcā 'ti vadanti, no ce muñcati piṭṭhena vā mattikāya vā rūpaṁ katvā hatthapādādīni chindanti, yaṁ yaṁ tassa chijjati taṁ taṁ yakkhassa chinnam eva hoti. sīse chinne yakkho pi marati evaṁ so pi māresi, tasmā thullaccayaṁ vuttaṁ, na kevalañ ca yakkham eva yo pi hi sakkaṁ devarājaṁ[17] māreyya so pi thullaccayam eva āpajjati. vāḷayakkhavatthusmiṁ vāḷayakkhavihāran ti yasmiṁ vihāre vāḷo caṇḍo yakkho vasati taṁ vihāraṁ. yo hi evarūpaṁ vihāraṁ ajānanto kevalaṁ vasanatthāya peseti anāpatti. yo maraṇādhippāyo peseti so itarassa maraṇena pārājikaṁ, amaraṇena thullaccayaṁ āpajjati. yathā ca[18] vāḷayakkhavihāraṁ evaṁ yattha vāḷasīhavyagghādi[19] migā vā ajagarakaṇhasappādayo dīghajātikā vā vasanti, taṁ vāḷavihāraṁ pesentassāpi āpat-

---

[1] Ssp. °rakaṁ.
[2] Ssp. agghi.
[3] Bp. °sandhāro.
[4] Bp. labbhā; Ssp. labhati.
[5] B². °todavatthu°; Ssp. °ṭadavatthu°.
[6] B². uttanto; Bp. utsanto.
[7] Bp. kilamanto; Ssp. kilanto.
[8] B².Bp. *omit* ca.
[9] Ssp. °ruhitvā.
[10] Bp. panna°.
[11] B². °ttharetvā.
[12] B².Bp.Ssp. °halapā°.
[13] B². bhūtavejakava°; Bp.Ssp. bhūtavejjakava°.
[14] B². °vejakapā°; Bp.Ssp. vejjakapā°.
[15] B².Bp. °gahitaṁ.
[16] B². ābhāhitvā.
[17] B².Bp.Ssp. °rājānaṁ.
[18] B². *omits* ca.
[19] B² *adds* pi; Bp. -byagghadīpikā vā aja°.

tānāpattibhedo veditabbo. ayaṁ pāḷimuttakanayo. yathā ca bhikkhuṁ vāḷayakkhavihāraṁ pesentassa, evaṁ vāḷayakkhaṁ pi bhikkhusantikaṁ pesentassa āpattānāpattibhedo veditabbo, es' eva nayo[1] vāḷakantārādivatthūsu[2] pi, kevalaṁ h' ettha yasmiṁ kantāre vāḷamigā[3] vā dīghajātikā vā atthi so vāḷakantāro, yasmiṁ corā atthi so corakantāro ti evaṁ padatthamattam eva nānaṁ, manussaviggahapārājikañ ca nām' etaṁ saṇhaṁ pariyāya kathāya na muccati, tasmā yo vadeyya: asukasmiṁ nāma okāse coro nisinno yo tassa sīsaṁ chinditvā āharati so rājato sakkāravisesaṁ labhatīti. tassa ce taṁ vacanaṁ sutvā koci naṁ[4] gantvā māreti ayaṁ pārājiko hotīti. taṁ maññamāno ti ādīsu so kira bhikkhu attano veribhikkhuṁ[5] māretukāmo cintesi: imaṁ me divā mārentassa na sukaraṁ bhaveyya sotthinā gantuṁ rattiṁ naṁ māressāmīti sallakkhetvā rattiṁ āgamma bahunnaṁ[6] sayitaṭṭhāne taṁ maññamāno tam eva jīvitā voropesi. aparo taṁ maññamāno aññaṁ, aparo aññaṁ tass' eva sahāyaṁ maññamāno taṁ, aparo aññaṁ tass' eva sahāyaṁ maññamāno aññaṁ tassa sahāyam eva jīvitā voropesi, sabbesam pi pārājikam eva. amanussagahitavatthūsu paṭhame[7] yakkhaṁ palāpessāmīti pahāraṁ adāsi, itaro na dānāyaṁ[8] virajjhituṁ[9] samattho māressāmi naṁ ti. ettha ca na maraṇādhippāyassa anāpatti vuttā ti, ettaken' eva na[10] amanussagahitassa pahāro dātabbo, tālapaṇṇam[11] pana parittasuttaṁ vā hatthe vā pāde vā bandhitabbaṁ. Ratanasuttādīni parittāni bhaṇitabbāni mā sīlavantaṁ bhikkhuṁ viheṭhehīti[12] dhammakathā kātabbā[13] ti. saggakathādīni uttānatthāni, yaṁ h' ettha vattabbaṁ taṁ vuttam eva. rukkhacchedanavatthuṁ[14] aṭṭabandhanavatthusadisaṁ, ayam pana viseso yo rukkhena otthaṭo pi na

---

1 B^2.Bp. esa nayo.
2 Ssp. °tārādīsu vatthūsu.
3 Bp. vāḷāmigā.
4 B^2.Bp. taṁ.
5 Bp. veriṁ bhikkhuṁ.
6 Bp.Ssp. bahūnaṁ.
7 Bp. *adds* vatthusmiṁ; Ssp. *omits this.*
8 B^2. tadānāha; Bp. na dānāhaṁ *for* na dānāyaṁ.
9 Bp. virujjhituṁ.
10 Ssp. na *comes before* ettaken' eva.
11 B^2.Bp.Ssp. tāla°.
12 B^2. vihedhahīti.
13 B^2. °bbo; Ssp. *omits* ti.
14 Ssp. °vatthu.

marati, sakkā ca hoti ekena passena rukkhaṁ chetvā paṭhaviṁ vā khaṇitvā nikkhamituṁ hatthe c' assa vāsi vā kuṭṭhāri[1] vā atthi tena[2] api jīvitaṁ pariccajitabbaṁ na ca rukkho[3] chinditabbo na paṭhavī vā khanitabbā. kasmā, evaṁ karonto hi pācittiyaṁ āpajjati buddhassa āṇaṁ bhañjati na[4] jīvitapariyantaṁ sīlaṁ karoti tasmā api jīvitaṁ pariccajitabbaṁ na ca sīlaṁ ti pariggahetvā[5] na evaṁ kātabbaṁ. aññassa pana bhikkhuno rukkhaṁ vā chinditvā paṭhaviṁ vā khaṇitvā[6] nīharituṁ vaṭṭati. sace udukkhalayantakena rukkhaṁ pavaṭṭetvā nīharitabbo hoti, taṁ yeva rukkhaṁ chinditvā udukkhalaṁ gahetabbaṁ ti. Mahāsummatthero[7] āha: aññam pi chinditvā gahetuṁ vaṭṭatīti. Mahāpadumatthero: sobbhādīsu patitassāpi nisseniṁ bandhitvā uttāraṇe[8] es' eva nayo, attanā bhūtagāmaṁ chinditvā nisseni[9] na kātabbā aññesaṁ katvā uddharituṁ vaṭṭatīti. dāyālimpanavatthūsu dāyaṁ ālimpesun[10] ti vane aggiṁ adaṁsu. ettha pana odissānodissavasena pārājikānantariya-thullaccayā-pācittayavatthūnaṁ anurūpato pārājikādīni akusalarāsibhāvo ca pubbe vuttanayen' eva veditabbo. allatiṇavanappagumbādayo[11] ḍayhantū[12] 'ti ālimpentassa ca pācittiyaṁ, dabbūpakaraṇāni vinassantū 'ti ālimpentassa dukkaṭaṁ. khiḍḍādhippāyenāpi dukkatan ti Saṅkhepaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. yaṁ kiñci allasukkhaṁ saindriyānindriyaṁ ḍayhatū[12] 'ti ālimpentassa vatthuvasena pārājika-thullaccaya-pācittiya-dukkaṭāni veditabbāni. paṭaggidānaṁ[13] pana parittakaraṇañ ca bhagavatā anuññātaṁ, tasmā araññe[14] vanakammikehi vā[15] dinnaṁ sayaṁ vā uṭṭhitaṁ aggiṁ āgacchantaṁ disvā tiṇakuṭiyo mā vinassantū 'ti tassa aggino paṭiaggiṁ[16] dātuṁ vaṭṭati. yena saddhiṁ āgacchanto aggi ekato hutvā nirūpādāno[17] nibbāti.[18]

---

1 Bp. kuṭhārī; Ssp. kudhārī.
2 Ssp. tenapi.
3 Ssp. *adds* vā.
4 B². *omits* na.
5 Ssp. pariganetvā.
6 Ssp. *adds* taṁ.
7 Ssp. Mahāsuma°.
8 Bp. uttaraṇe.
9 Ssp. nisseṇī.
10 Ssp. limpe°.
11 B².Ssp. °ppatayo.
12 Ssp. dayh°.
13 B². paṭiggi°.
14 B². *adds* ca
15 Ssp. *omits* vā.
16 B². °aggīdi.
17 Bp.Ssp niru°.
18 Bp. nibbāyati.

parittam pi kātuṁ vaṭṭatīti,[1] tiṇakuṭikānaṁ samantā bhūmitacchanaṁ parikhākhaṇananaṁ[2] vā yathā āgato aggi upādānaṁ alabhitvā nibbāti etañ ca sabbaṁ uṭṭhite yeva aggismiṁ kātuṁ vaṭṭati. anuṭṭhite anupasampannehi kappiyavohārena kāretabbaṁ, udakena pana[3] nibbāpentehi appāṇakam eva udakaṁ āsiñcitabbaṁ. āghātanavatthusmiṁ yathā ekappahāravacanena[4] evaṁ dvīhi pahārehīti ādivacanesu pi pārājikaṁ veditabbaṁ. dvīhīti vutte ca ekena pahārena mārite pi khettam eva otiṇṇattā pārājikaṁ. tīhi mārite pana visaṅketaṁ. iti yathā paricchede vā paricchedabbhantare vā avisaṅketaṁ paricchedātikkame pana sabbattha visaṅketaṁ hoti āṇāpako muccati vadhakass' eva doso. yathā ca pahāresu evaṁ parisesu pi eko[5] māretū 'ti vutte eken' eva mārite pārājikaṁ, dvīhi mārite visaṅketaṁ. mārentū[6] 'ti vutte ekena vā dvīhi vā mārite pārājikaṁ, tīhi mārite visaṅketan ti veditabbaṁ. eko[7] saṅgāme vegena dhāvato purisassa asinā[8] sīsaṁ chindi[9] asīsakaṁ kavandhaṁ[10] dhāvati, tam aññho paharitvā pātesi[11] kassa pārājikan ti vutte upaḍḍhā therā[12] gamanūpacchedakassā[13] 'ti āhaṁsu. ābhidhammika-Godhakatthero[14] sīsacchedakassā 'ti evarūpāni pi[15] vatthūni imassa vatthussa atthadīpane vattabbānīti. takkavatthusmiṁ aniyametvā takkaṁ pāyethā 'ti vutte yaṁ vā taṁ vā takkaṁ pāyetvā[16] mārite pārājikaṁ, niyametvā pana gotakkaṁ mahisatakkaṁ[17] ajikātakkan ti vā sītaṁ uṇhaṁ dhūpitaṁ adhūpitan ti vā vutte yaṁ vuttaṁ tato aññaṁ pāyetvā[16] mārite visaṅketaṁ. suvīrakavatthusmiṁ[18] *loṇasuvīrakaṁ* nāma sabbarasābhisaṅkhataṁ[18] ekaṁ bhesajjaṁ, taṁ kira

---

1 Ssp. vaṭṭati.
2 B². °khādhananaṁ; Ssp. °khākhannaṁ.
3 Ssp. ca.
4 Bp.Ssp. °cane.
5 Ssp. *adds* ekaṁ.
6 Bp.Ssp. dve mārentū.
7 B². eke.
8 Bp. asinā *comes after* sīsaṁ.
9 B².Bp. chindati.
10 Bp.Ssp. kabandhaṁ asīsakabandhaṁ.
11 Bp. pāteti.
12 Bp.Ssp. upaḍḍhattherā.
13 Bp. gamanupa°.
14 Bp.Ssp. Godattatthero.
15 Bp. hi *for* pi.
16 B². pāyitvā.
17 B².Bp. mahiṁsa-.
18 Ssp. loṇasocirakavatthusmiṁ loṇasocirakan nāma sabbassasābhisaṁkhataṁ.

karontā[1] harīṭakāmalakavibhīṭakakasāve[2] sabbadhaññāni sabbaapaṇṇāni sattannam pi dhaññānaṁ odanaṁ kadaliphalādīni sabbaphalāni vettaketakakhajjūrikalīrādayo[3] sabbakalīre[4] macchamaṁsakhaṇḍāni anekāni ca madhuphāṇitasindhavaloṇāni[5] kaṭukādīni bhesajjāni pakkhipitvā kumbhimukhaṁ[6] limpitvā[7] ekaṁ vā[8] dve vā[8] tīṇi vā saṁvaccharāni ṭhapenti, taṁ paripaccitvā[9] jamburasavaṇṇaṁ[10] hoti, vātakāsakuṭṭhapaṇḍubhagandarādīnaṁ[11] siniddhabhojanabhuttānañ[12] ca uttaraṁ[13] pāṇaṁ bhattajiraṇakabhesajjaṁ[14] tādisam n' atthi, tam pan' etaṁ bhikkhūnaṁ pacchābhattam pi vaṭṭati, gilānānaṁ pākatikam eva agilānānaṁ pana udakasambhinnaṁ pānaparibhogenā 'ti.

Samantapāsādikāya vinayasaṁvaṇṇanāya[15]
tatiyapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

[1] Ssp. karonto.
[2] B². °vibheṭa°; Ssp. °khajjūrīkalīrādayo.
[3] Bp. -khajjurī-.
[4] Ssp. °kalīre.
[5] B². °loṇati; Ssp. °loṇatikaṭukādīni.
[6] Ssp. kumbhī°.
[7] Ssp. vilimpitvā.
[8] B².Bp. *omit these two* vā.
[9] Ssp. °pacitvā.
[10] Ssp. jambū°.
[11] B². °bhagantarā°.
[12] B².Bp.Ssp. °janaṁ bhu°.
[13] B².Bp.Ssp. uttara.
[14] Ssp. °jīra°.
[15] B². *omits* vinaya.

catusaccavidū satthā catutthaṁ yaṁ pakāsayi
pārājikaṁ tassa dāni patto saṁvaṇṇanākkamo,
yasmā tasmā suviññeyyaṁ yaṁ pubbe ca pakāsitaṁ
taṁ vajjayitvā assāpi hoti saṁvaṇṇanā ayaṁ.

Tena samayena buddho bhagavā Vesāḷiyaṁ[1] *viharati* . . . pe . . . *gihīnaṁ kammantaṁ adhiṭṭhemā* 'ti gihīnaṁ khettesu c' eva ārāmādīsu ca kattabbaṁ[2] kiccaṁ adhiṭṭhāma, evaṁ kātabbaṁ evaṁ na kātabban ti ācikkhāma c' eva anusāsāma cā 'ti vuttaṁ hoti. *dūteyyan* ti dūtakammaṁ. *uttarimanussadhammassā* 'ti manusse uttiṇṇadhammassa[3] manusse atikkamitvā brahmattaṁ vā nibbānaṁ vā pāpanakadhammassā 'ti attho. uttarimanussānaṁ vā seṭṭhapurisānaṁ jhāyīnañ ca[4] ariyānañ ca dhammassa. *asuko bhikkhū* 'ti ādīsu attanā evaṁ mantayitvā pacchā gihīnaṁ bhāsantā Buddharakkhito nāma bhikkhu paṭhamassa jhānassa lābhī, Dhammarakkhito dutiyassā 'ti evaṁ nāmavasen' eva vaṇṇaṁ bhāsiṁsū 'ti veditabbo[5] ti.[6] tattha *eso eva kho āvuso seyyo* ti kammantādhiṭṭhānaṁ dūteyya haraṇañ ca bahusapattaṁ mahāsamārambhaṁ[7] na ca samaṇasāruppaṁ, tato pana ubhayato pi eso eva[8] pāsaṁ sataro[9] sundarataro yo amhākaṁ gihīnaṁ aññamaññassa uttarimanussadhammassa vaṇṇo bhāsito. kiṁ vuttaṁ hoti: iriyāpathaṁ saṇṭhapetvā nisinnaṁ vā caṅkamantaṁ vā pucchantānaṁ vā apucchantānaṁ vā gihīnaṁ ayaṁ asuko nāma bhikkhu paṭhamassa jhānassa lābhīti evam ādinā nayena yo amhākaṁ aññena aññassa[10] uttarima-

---

[1] Ssp. Vesāliyaṁ.
[2] B². Ssp. °bba.
[3] Bp. utiṇṇa°.
[4] Ssp. c' eva *for* ca.
[5] Ssp. veditabbā.
[6] Bp. Ssp. *omit* ti.
[7] B². °mārabbhaṁ.
[8] Bp. *adds* seyyo.
[9] Ssp. *adds* anuttaro.
[10] Ssp. aññamaññassa *for these.*

nussadhammassa vaṇṇo bhāsito bhavissati eso eva seyyo ti, anāgatasambandhe pana asati na etehi yo[1] tasmiṁ khaṇe bhāsito 'va tasmā na yujjati, tasmā anāgatasambandhaṁ katvā yo evaṁ bhāsito bhavissati so[2] seyyo ti evam ettha attho veditabbo. lakkhaṇaṁ pana saddasatthato pariyesitabbaṁ. *vaṇṇavā ahesun* ti añño yeva nesaṁ[3] abhinavo sarīravaṇṇo uppajji[4] tena vaṇṇena vaṇṇavanto ahesuṁ. *pīnindriyā* ti pañcahi pasādehi abhiniviṭṭhokāsassa paripuṇṇattā manacchaṭṭhānaṁ[5] indriyānaṁ amilātabhāvena pīnindriyā. *pasannamukhavaṇṇā* 'ti kiñcāpi avisesena vaṇṇavanto sarīravaṇṇato pana nesaṁ mukhavaṇṇo adhikataraṁ pasanno accho anāvilo parisuddho ti attho. *vippasannachavivaṇṇā* ti yena ca[6] te kaṇikārapupphādi[7] sadisena[8] vaṇṇena vaṇṇavanto tādiso aññesam pi manussānaṁ vaṇṇo atthi, yathā pana imesaṁ evaṁ na tesaṁ chavivaṇṇo vippasanno, tena vuttaṁ vippasannachavivaṇṇā ti, itiha[9] te bhikkhū n' eva uddesaparipucchaṁ[10] na kammaṭṭhānaṁ anuyuñjantā.[11] atha kho kuhakatāya abhūtaguṇasaṁvaṇṇanāya[12] laddhāni paṇītabhojanāni bhuñjitvā yathāsukhaṁ niddārāmataṁ saṅganikārāmataṁ ca anuyuñjantā imaṁ sarīrasobhaṁ anupāpuṇiṁsu,[13] yathā taṁ bālā bhantamigapaṭibhāgā[14] ti. *Vaggumudātīriyā* 'ti Vaggumudātīravāsino. *kacci bhikkhave khamanīyan* ti bhikkhave kacci tumhākaṁ idaṁ catucakkaṁ[15] navadvāraṁ sarīrayantaṁ khamanīyaṁ sakkā khamituṁ sahituṁ pariharituṁ na kiñci dukkhaṁ uppādetīti. *kacci yāpanīyan* ti kacci sabbakiccesu yāpetuṁ gametuṁ[16] sakkā na kiñci antarāyaṁ dassetīti. *kucchi parikanto* ti kucchiṁ parikantito varaṁ bhaveyya, parikatto[17] ti pi pāṭho yujjati.

---

[1] Bp.Ssp. so.
[2] B².Bp. *add* eva.
[3] Ssp. tesaṁ.
[4] Ssp. uppajjati.
[5] Ssp. nanacha°.
[6] Bp. *omits* ca.
[7] Bp. mahākaṇi°; Ssp. kaṇṇi°.
[8] B².Bp. °sadisen' eva.
[9] Bp. itih' ete *for* itiha te.
[10] B². °saṁ paripu°; Bp. °saṁ na paripu°.
[11] B².Bp. °anti.
[12] B². -guṇaṁ saṁ°.
[13] B².Bp.Ssp. pāpu°.
[14] Bp. °migappaṭi°.
[15] B². catukkaṁ; Ssp. catuccakkaṁ.
[16] B². gahetuṁ.
[17] Ssp. *inserts* kucchi *before this.*

evaṁ Vaggumudātīriye anekapariyāyena vigarahitvā idāni yasmā tehi katakammaṁ corakammaṁ hoti, tasmā āyatiṁ aññesam pi evarūpassa kammassa akaraṇatthaṁ atha kho bhagavā bhikkhū āmantesi, āmantetvā ca pana pañcime bhikkhave mahācorā ti adim āha. tattha santo saṁvijjamānā ti atthi c' eva upalabbhanti cā 'ti vuttaṁ hoti. idhā 'ti imasmiṁ sattaloke. evaṁ hotīti evaṁ pubbabhāge icchā uppajjati. *kudassu*[1] *nāmāhan* ti ettha su iti nipāto, kudā nāmā 'ti attho. *so aparena samayenā* 'ti so pubbabhāge evaṁ cintetvā anukkamena parisaṁ vaḍḍhento panthadūhanakammaṁ[2] paccantimagāmavilopan[3] ti evam ādīni katvā vepullappattapariso[4] hutvā gāme pi agāme janapade pi ajanapade karonto hananto ghātento . . . pe . . . pacanto pācento, iti bāḷirakacoraṁ[5] dassetvā tena sadise sāsane pañca mahācore dassetuṁ evam eva kho ti ādim āha. tattha *pāpabhikkhuno* ti aññesu ṭhānesu mūlacchinno pārājikappatto pāpabhikkhū ti vuccati. idha pana pārājikaṁ anāpanno icchācāre ṭhito khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni madditvā vicaranto[6] pāpabhikkhū ti adhippeto. tassāpi bāhirakamahācorassa[7] viya pubbabhāge evaṁ hoti kudassu[8] nāmāhaṁ . . . . pe . . . parikkhārānaṁ ti. tattha *sakkato* ti sakkārappatto garukato ti garukārappatto.[9] *mānito* ti manasā piyāyito. *pūjito* ti catupaccayābhihārapūjāya[10] pūjito. *apacito* ti apacitippatto. tattha yassa cattāro paccaye sakkaritvā suṭṭhu abhisaṅkaṭe[11] paṇītapaṇīte[12] katvā denti, so sakkato, yasmiṁ garubhāvaṁ[13] paccupaṭṭhapetvā[14] denti, so garukato. yaṁ manasā piyāyan ti so mānito, yassa sabbam etaṁ[15] karonti so pūjito, yassa abhivādanapaccuṭṭhāna[16] añjalikam-

---

[1] B².Bp. kudāssu; Ssp. kudāsu.
[2] B².Ssp. bandhaduhana-.
[3] B². pacchantigāmavilopanaṇ ti.
[4] Ssp. °puriso.
[5] Bp. °kamahācoraṁ.
[6] Ssp. caranto.
[7] B².Bp. bāhirakacorassa.
[8] B². kudāssu; Ssp. kudāsu.
[9] Ssp. garukappatto.
[10] Ssp. catuppacca°.
[11] Ssp. °khate°.
[12] Ssp. °ppaṇīte.
[13] B². garukabhāvaṁ.
[14] B².Bp. paṭṭhapetvā.
[15] Ssp. p' etaṁ *for* etaṁ.
[16] B². °ṭṭhānañjalīka°; Bp. °ṭṭhānañjalika°.

mādivasena paramanipaccākāraṁ[1] karonti, so apacito, imassa[2] pana pabbam pi imaṁ lokāmisaṁ patthayamānassa evaṁ hoti. *so aparena samayenā* 'ti so pubbabhāge evaṁ cintetvā anukkamena sikkhāya atibbagārave uddhate unnaḷe[3] capale mukhare vikiṇṇavāce muṭṭhassati[4] asampajāne pākatindriye[5] ācariyaupajjhāyehi pariccattake lābhagaruke pāpabhikkhū saṁgaṇhitvā iriyāpathasaṇṭhapanādīni kuhakavattāni sikkhāpetvā ayaṁ thero amukasmiṁ[6] nāma senāsane vassaṁ upagamma vattapaṭivattaṁ[7] pūrayamāno vassaṁ vasitvā niggato ti. lokasammatasināsanasaṁvaṇṇanādīhi upāyehi lokaṁ paripācetuṁ paṭibalehi jātakādisu kataparicayehi[8] sarasampannehi pāpabhikkhūhi saṁvaṇṇiyamānaguṇo hutvā satena vā sahassena vā parivuto . . . pe . . . bhesajjaparikkhārānaṁ. ayaṁ bhikkhave paṭhamo mahācoro ti ayaṁ sandhicchedādi coro[9] viya na ekaṁ kulaṁ na dve, atha kho mahājanaṁ vañcetvā catupaccayagahaṇato[10] paṭhamo mahācoro ti veditabbo. ye pana suttantikā vā ābhidhammikā vā vinayadharā vā bhikkhū bhikkhācāre asampajjamāne pāḷiṁ vācentā aṭṭhakathaṁ kathentā anumodanāya dhammakathāya iriyāpathasampattiyā ca lokaṁ pasādentā janapadacārikaṁ caranti sakkatā garukatā mānitā pūjitā apacitā te tantiṁ[11] paveṇiṁ[12] ghaṭanakā sāsanajotakā ti veditabbā.

tathāgatappaveditan ti tathāgatena paṭividdhaṁ paccakkhakataṁ jānāpitaṁ vā. attano dahatīti parisamajjhe pāḷiñ ca aṭṭhakathañ ca saṁsandetvā[13] madhurena sarena pāsādanīyaṁ[14] suttantaṁ kathetvā dhammakathāvasāne acchariyabbhūtajātena viññūjanena aho bhante pāḷi ca aṭṭhakathā ca suparisuddhā kassa santike uggaṇhitthā 'ti pucchito ko amhādise[15] uggahāpetuṁ samattho ti ācariyaṁ anuddisitvā

---

[1] B².Bp.Ssp. °paccakāraṁ.
[2] B².Bp. *add* ca.
[3] B².Bp. unnale.
[4] Bp.Ssp. muṭṭhasati.
[5] Ssp. pākaṭin°.
[6] Bp. asukasmiṁ.
[7] Bp. °paṭipattiṁ.
[8] Ssp. °paricca°.
[9] B².Bp. °cchedakādi corakā; Ssp. °cchedakādi corako.
[10] Bp. °yaggaha°; Ssp. catuppaccayaggahaṇato.
[11] Ssp. tanti.
[12] Bp.Ssp. °ṇi.
[13] Bp. °ditvā.
[14] B². pasādaniya; Bp. pasādanīyaṁ.
[15] B². °disena.

attanā paṭividdhasayambhūñāṇādhigataṁ[1] taṁ[2] dhammavinayaṁ pavedeti, ayaṁ tahāgatena kappasatasahassādhikāni[3] cattāri asaṅkheyyāni pāramiyo pūretvā kicchena kasirena paṭividdhadhammatthenako dutiyo mahācoro. *suddhaṁ ca*[4] *brahmacārin* ti khīṇāsavabhikkhuṁ.[5] *parisuddhaṁ brahmacariyaṁ carantan*[6] ti nirupakkilesaṁ[7] seṭṭhacariyaṁ carantaṁ, aññam pi vā anāgāmiṁ adiṁ katvā yāva sīlavantaṁ puthujjanaṁ avippaṭisārādivatthukaṁ[8] parisuddhaṁ brahmacariyaṁ carantaṁ. *amūlakena abrahmacariyena anuddhaṁsetī*ti tasmiṁ puggale avijjamānena antimavattunā anuvadati codeti. ayaṁ vijjamānaguṇamakkhī ariyaguṇatthenako tatiyo mahācoro. *garubhaṇḍāni garuparikkhārāṇī*ti yathā adinnādāne: caturo janā saṁvidhāya garubhaṇḍaṁ avaharuṁ[9] ti, ettha pañcamāsakagghaṇakaṁ[10] garubhaṇḍan ti vuccati. na[11] idha evaṁ atha kho: pañcimāni bhikkhave avissajjanīyāni[12] na vissajjetabbāni[13] saṅghena vā gaṇena vā puggalena vā vissajjitāni[13] pi avissajjitāni[13] honti, yo vissajjeyya[13] āpatti thullaccayassa. katamāni pañca, ārāmo ārāmavatthu . . . pe . . . dārubhaṇḍaṁ mattikābhaṇḍaṁ ti vacanato avissajjitabbattā[14] garubhaṇḍāni. pañcimāni bhikkhave avebhaṅgiyāni na vibhajitabbāni saṅghena vā gaṇena vā puggalena vā vibhattāni pi avibhattāni honti, yo vibhajeyya āpatti thullaccayassa. katamāni pañca, ārāmo ārāmavatthu . . . pe . . . dārubhaṇḍaṁ mattikābhaṇḍan ti vacanato avebhaṅgikattā[15] sādhāraṇaparikkhārabhāvena garuparikkhārāni. *ārāmo ārāmavatthun*[16] ti ādīsu yaṁ vattabbaṁ taṁ sabbaṁ pañcimāni bhikkhave avissajjiyānīti Khandhake āgatasuttavaṇṇanā-

---

1 B².Bp.Ssp. °viddhaṁ saya°.
2 Bp.Ssp. *omit* taṁ.
3 B².Bp.Ssp. satasahassakappādhikāni.
4 B².Bp.Ssp. *omit* ca.
5 Ssp. °savaṁ bhi°.
6 B². caran ti.
7 B². nirūpa°; Ssp. niruppa°.
8 Ssp. avipaṭi°.
9 Bp.Ssp. avāharun.
10 B². -māsaggha°.
11 B².Ssp. na *comes after* idha; Bp. idha pana na.
12 B².Bp. °jjiyāni; Ssp. avisajjanīyāni.
13 Ssp. visajj°.
14 Ssp. avisa°.
15 Bp. °giyattā.
16 Bp.Ssp. °tthū.

yam eva bhaṇissāma. tehi gihī[1] *saṁgaṇhātī*ti tāni datvā datvā gihī[1] saṅgaṇhati[2] anuggaṇhati.[2] *upalāpetī*ti aho amhākaṁ ayyo ti evaṁ lepanake anubandhanake sasnehe[3] karoti, ayaṁ avissajjiyaṁ[4] avebhaṅgiyañ ca garuparikkhāraṁ tathā bhāvato thenetvā gihīnaṁ[5] saṅgaṇhako catuttho mahācoro. so ca panāyaṁ imaṁ garubhaṇḍaṁ kulasaṁgaṇhanatthaṁ vissajjento[6] kuladūsakadukkaṭaṁ āpajjati, pabbājaniyakammāraho[7] ca hoti, bhikkhusaṅghaṁ abhibhavitvā issaravatāya vissajjento[8] thullaccayaṁ āpajjati, theyyacittena vissajjento[8] bhaṇḍaṁ agghāpetvā kāretabbo ti, ayaṁ aggo mahācoro ti[9] corānaṁ jeṭṭhacoro, iminā sadiso coro nāma n' atthi. yo pañcindriyagahaṇātītaṁ[10] atisaṇhasukhumaṁ[11] lokuttaradhammaṁ theneti,[12] kim pana sakkā lokuttaradhammo hiraññasuvaṇṇādīni viya vañcetvā thenetvā gahetun ti. na sakkā. ten' evāha: *yo asantaṁ abhūtaṁ uttarimanussadhammaṁ ullapatī*ti, ayaṁ hi attani asantaṁ taṁ[13] dhammaṁ kevalaṁ atthi mayhaṁ eso ti ullapati. na pana sakkoti ṭhānā cāvetuṁ attani vā saṁvijjamānaṁ kātuṁ, atha kasmā coro ti vutto. yasmā taṁ ullapitvā asantasambhāvanāya uppanne paccaye gaṇhati.[14] evaṁ hi gaṇhatā te paccayā sukhumena upāyena vañcetvā thenetvā gahitā honti. ten' evāha: *taṁ kissa hetu theyyāya vo bhikkhave ratṭhapiṇḍo bhutto* ti. ayaṁ hi ettha attho yaṁ avocumhā: ayaṁ aggo mahācoro yo asantaṁ abhūtaṁ uttarimanussadhammaṁ ullapatīti. taṁ kissa hetū 'ti kena kāraṇena etaṁ avocumha[15] iti ce. theyyāya vo bhikkhave raṭṭhapiṇḍo bhutto ti, bhikkhave yasmā so tena raṭṭhapiṇḍo theyyāya[16] theyyacittena bhutto hoti. ettha hi vokāro: yehi vo ariyā araññe[17] vanapanthānīti ādīsu

---

[1] Bp. gihiṁ.
[2] B².Bp.Ssp. °aṇhāti.
[3] B².Bp.Ssp. sinehe.
[4] Ssp. avisa°.
[5] Ssp. gihisaṅgaṇhanako.
[6] Ssp. visajjento.
[7] Ssp. °nīya°.
[8] B². vissassanto; Ssp. visajjento.
[9] B².Bp. *insert* idh' esaṁ; Ssp. ayaṁ imesaṁ mahā *after* ti.
[10] Bp.Ssp. °ggahaṇā°.
[11] B².Ssp. °ṇhaṁ sukhu°.
[12] B². thenoti.
[13] Ssp. *omits* taṁ.
[14] B².Bp.Ssp. gaṇhāti.
[15] B².Bp.Ssp. °mhā 'ti.
[16] Ssp. *omits* theyyāya.
[17] B².Bp. araññā vanapattānīti; Ssp. araññā vanapaṭṭhānīti.

viya padapūraṇamatte nipāto, tasmā tumhehi bhutto ti evam assa attho na daṭṭhabbo.

idāni tam ev' atthaṁ gāthāhi vibhūtataraṁ karonto *aññathā santaṁ* ti ādim āha. tattha aññathā santan ti aparisuddhakāyasamācārādikena aññena[1] ākārena santaṁ. *aññathā yo pavedaye* ti parisuddhakāyasamācārādikena aññena ākārena yo pavedeyya paramaparisuddho ahaṁ atthi me abbhantare lokuttaradhammo ti evaṁ jānāpeyya, pavedetvā ca pana tāya pavedanāya uppannaṁ bhojanaṁ arahā viya bhuñjati. nikacca kitavass' eva bhuttaṁ theyyena tassa tan ti. *nikaccā* 'ti vañcetvā, aññathā santaṁ aññathā dassetvā. agumbaagacchabhūtam[2] eva sākhāpalāsa pallavādicchadanena[3] gumbam iva gaccham iva ca attānaṁ dassetvā. *kitavass' evā* 'ti vañcakassa kerāṭikassa gumbagacchasaññāya araññe āgatāgate sakuṇe gahetvā jīvikakappakassa sākuṇikass' eva. *bhuttaṁ theyyena tassa tan* ti tassāpi anarahantass' eva sato arahantabhāvaṁ dassetvā laddhabhojanaṁ[4] bhuñjato, yan taṁ bhuttaṁ taṁ yathā sākuṇikakitavassa nikacca vañcetvā sakuṇagahaṇaṁ[5] evaṁ manusse vañcetvā laddhassa bhojanassa bhuttattā theyyena bhuttaṁ nāma hoti. imaṁ pana atthavasaṁ ajānantā ye evaṁ bhuñjanti. kāsāvakaṇṭhā . . . pe . . . nirayan te upapajjare. *kāsāvakaṇṭhā* ti kāsāvena veṭhitakaṇṭhā. ettakam eva ariyaddhajadhāraṇamattaṁ sesaṁ[6] sāmaññaṁ[7] n' atthīti vuttaṁ hoti. bhavissanti kho pana[8] Ānada anāgatam addhānaṁ gotrabhuno kāsāvakaṇṭhā ti evaṁ vuttadussīlānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. *pāpadhammā* ti lāmakadhammā. *asaññatā* ti kāyādīhi assaññatā. *pāpā* ti lāmakapuggalā. *pāpehi kammehī* ti tehi karaṇakāle ādīnavaṁ adisvā katehi paravañcanādīhi pāpakammehi. *nirayan te upapajjare* ti nirassādaṁ duggatiṁ te upapajjanti, tasmā *seyyo ayoguḷo* ti gāthā. tass' attho: sacāyaṁ dussīlo asaññato icchācāre ṭhito kuhaṇāya lokaṁ[9] vañcako puggalo tattaṁ aggisikhūpamaṁ ayoguḷaṁ

---

[1] Bp. aññenākārena.
[2] B².Bp.Ssp. °dicchādanena.
[3] Ssp. °bāgaccha°.
[4] B².Ssp. laddhaṁ bho°.
[5] Bp.Ssp. °ggaha°.
[6] B².Bp.Ssp. yesaṁ.
[7] Ssp. *adds* aññaṁ.
[8] Bp.Ssp. pan'.
[9] B².Ssp. loka.

bhuñjeyya ajjhohareyya, tassa yañ c' etaṁ raṭṭhapiṇḍaṁ bhuñjeyya, yañ c' etaṁ ayoguḷaṁ. tesu dvīsu ayoguḷo[1] bhutto seyyo sundarataro paṇītataro ca bhaveyya, na hi ayoguḷassa bhuttattā samparāye sabbaññutaññāṇenāpi dujjānaparicchedaṁ dukkhaṁ anubhavati, evaṁ paṭiladdhassa pana raṭṭhapiṇḍassa bhuttattā samparāye vuttappakāraṁ dukkhaṁ anubhoti,[2] ayaṁ hi koṭippatto micchājīvo ti.

evaṁ pāpakiriyāya[3] anādīnavadassāvīnaṁ ādīnavaṁ dassetvā *atha kho bhagavā Vaggumudātīriye*[4] *bhikkhū anekapariyāyena vigarahitvā dubharatāya*[5] *dupposatāya* . . . pe . . . *imaṁ sikkhāpadaṁ uddiseyyāthā* 'ti ca[6] vatvā catutthaṁ[7] pārājikaṁ paññapento[8] *yo pana bhikkhu anabhijānaṁ* ti ādim āha. evaṁ mūlacchejjavasena dalhaṁ katvā catutthapārājike paññatte aparam pi anuppaññattatthāya[9] adhimānavatthuṁ[10] udapādi, tass' uppatti dīpanatthaṁ etaṁ vuttaṁ evañ c' idaṁ bhagavatā bhikkhūnaṁ sikkhāpadaṁ paññattaṁ hotīti. tattha *aditthe ditthasaññino* ti arahattaññāṇacakkhunā[11] aditṭhe yeva diṭṭhaṁ amhehi arahattan ti diṭṭhasaññino hutvā. esa nayo appattādīsu, ayam pana viseso: appatte ti attano santāne uppattivasena appatte. *anadhigate* ti maggabhāvanāya anadhigate, appaṭiladdhe ti pi attho. *asacchikate* ti appaṭividdhe paccavekkhaṇāvasena[12] vā apaccakkhakate. *adhimānenā*[13] 'ti adhigatamānena, adhigatā mayam ti evaṁ uppannamānenā 'ti attho. adhikamānena vā thaddhamānenā 'ti attho. *aññaṁ vyākariṁsū*[14] 'ti arahattaṁ vyākariṁsu,[15] pattaṁ āvuso amhehi arahattaṁ kataṁ karṇīyan ti bhikkhūnaṁ ārocesuṁ, tesaṁ maggena appahīnakilesattā kevalaṁ samathavipassanābalena vikkhambhitakilesānaṁ aparena samayena tathārūpappaccayasamāyoge rāgāya[16] cittaṁ namati rāgatthāya namatīti attho, esa nayo itaresu.

---

[1] B².Ssp. *add* 'va.
[2] B². anubhavati.
[3] Bp. °kriyāya.
[4] Bp. °dātīre,
[5] B². dubbhara°.
[6] Bp.Ssp. *omit* ca.
[7] B².Bp. catuttha.
[8] B².Ssp. paññāpe°.
[9] Bp. anupaññ°.
[10] Bp. °tthu.
[11] Ssp. arahatte ñāṇa°.
[12] Ssp. °ṇavasena.
[13] B².Bp. uppannena mānena.
[14] B². vyākaṁsū 'ti.
[15] Ssp. byā°.
[16] B².Ssp. *add* pi.

taṅ ca kho etaṁ abbohārikan ti taṅ ca kho etaṁ tesaṁ aññavyākaraṇaṁ[1] abbohārikaṁ āpatti paññāpane vohāraṁ na gacchati, āpattiyā aṅgaṁ na hotīti attho. kassa panāyaṁ adhimāno uppajjati kassa nūppajjatīti.[2] ariyasāvakassa tāva nūpajjati,[3] so hi maggaphalanibbāna pahīnakilesāvasiṭṭhakilesapaccavekkhaṇena[4] saṅjātasomanasso ariyaguṇapaṭivedhe nikkaṅkho, tasmā sotāpannādīnaṁ ahaṁ sakadāgāmīti ādivasena adhimāno[5] nūppajjati, dussīlassa nūppajjati, so hi ariyaguṇādhigame[6] nirāso 'va, sīlavato pi pariccattakammaṭṭhānassa niddārāmatādim anuyuttassa nūppajjati, suparisuddhasīlassa pana kammaṭṭhāne appamattassa nāmarūpaṁ vavatthapetvā[7] paccayapariggahena[8] vitiṇṇakaṅkhassa ti-lakkhaṇaṁ āropetvā saṅkhāre sammasantassa āraddhavipassakassa uppajjati, uppanno ca suddhasamathalābhī[9] suddhavipassanālābhī vā antarā ṭhapeti, so hi dasa pi vīsatim pi[10] tiṁsam pi vassāni kilesasamudācāraṁ apassanto[11] ahaṁ sotāpanno ti vā sakadāgāmīti vā anāgāmīti vā maññati. samathavipassanālābhī pana arahatte yeva ṭhapeti, tassa hi samādhibalena kilesā vikkhimbhitā[12] vipassanābalena saṅkhārā supariggahītā[13] tasmā saṭṭhim[14] pi vassāni asītim[15] pi vassāni vassasatam pi kilesā na samudācaranti khīṇāsavass' eva cittācāro[16] hoti, so evaṁ dīgharattaṁ kilesasamudācāraṁ apassanto antarā aṭhatvā[17] 'va arahā ahaṁ ti maññatīti.

anabhijānan ti na abhijānaṁ, yasmā panāyaṁ anabhijānaṁ samudācarati svāssa[18] santāne anuppanno ñāṇena ca asacchikato ti abhūto hoti,[19] ten' assa padabhājane asantaṁ abhūtaṁ asaṁvijjamānan ti vatvā ajānanto apassanto ti

---

[1] Ssp. aññaṁ byā°.
[2] B².Bp.Ssp. n' uppajjati, *sic passim*.
[3] Ssp. na ppajjati.
[4] Bp. °kilesaavasi°; Ssp. °kkilesāvasiṭṭhakkilesa°.
[5] Ssp. māno *for* adhimāno.
[6] B². °gamane.
[7] Ssp. °vaṭṭhape°.
[8] B². paccariya.
[9] B².Bp. *add* vā.
[10] B². dasaṁ pi vīsaṁ pi; Ssp. dasaṁ pi vīsatim pi.
[11] Bp. apassitvā.
[12] B².Bp.Ssp. vikkhambhitā.
[13] Bp. °hitā.
[14] Bp. saṭṭhi.
[15] B².Bp. asīti pi.
[16] B².Bp.Ssp. cittacāro.
[17] Bp.Ssp. aṭṭhatvā.
[18] Bp. svassa.
[19] Ssp. *omits* hoti.

vuttaṁ. *uttarimanussadhamman* ti uttarimanussānaṁ jhāyīnañ c' eva ariyānañ ca dhammaṁ. *attūpanāyikan*[1] ti attani taṁ upaneti attānaṁ vā tattha upanetīti attūpanāyiko, taṁ attūpanāyikaṁ, evaṁ katvā samudācareyyā 'ti sambandho. padabhājane pana[2] yasmā uttarimanussadhammo nāma jhānavimokkhasamādhisamāpattiñāṇadassanaṁ[3] . . . pe . . . suññāgāre abhiratīti. evaṁ jhānādayo anekadhammā vuttā. tasmā tesaṁ sabbesaṁ vasena attūpanāyikabhāvaṁ dassento te vā kusale[4] dhamme attani upanetīti bahuvacananiddesaṁ akāsi. tattha ete dhammā mayi santīti[5] samudācaranto attani upaneti, ahaṁ etesu saṁdissāmīti samudācaranto attānaṁ tesu upanetīti veditabbo. *alam ariyañāṇadassanan* ti ettha lokiyalokuttarā paññājānanaṭṭhena[6] ñāṇaṁ, cakkhuṇā diṭṭham iva dhammaṁ karaṇato[7] dassanaṭṭhena dassanan ti ñāṇadassanaṁ, ariyaṁ visuddhaṁ uttamaṁ ñāṇadassanan ti ariyañāṇadassanaṁ, alaṁ pariyattaṁ kilesaviddhaṁsanasamatthaṁ ariyañāṇadassanam ettha jhānādibhede uttarimanussadhamme, alaṁ vā ariyañāṇadassanam assā 'ti alam ariyañāṇadassano, taṁ alam ariyañāṇadassanaṁ, uttarimanussadhamman ti evaṁ padatthasambandho veditabbo. tattha yena ñāṇadassanena so alam ariyañāṇadassano ti vuccati. tad eva dassetuṁ *ñāṇan ti tisso vijjā, dassanan* ti yaṁ ñāṇaṁ taṁ dassaṇam, yaṁ dassanaṁ taṁ ñāṇan ti vijjāsīsena padabhājanaṁ vuttaṁ, mahaggatalokuttarā pan' ettha sabbāpi paññā ñāṇan ti veditabbā. *samudācareyyā* 'ti vuttappakāram etaṁ uttarimanussadhammaṁ attūpanāyikaṁ katvā āroceyya. *itthiyā vā* 'ti ādi pana ārocetabbapuggalanidassanaṁ, etesaṁ hi ārocite ārocitaṁ hoti na devamārabrahmānaṁ nāpi petayakkhatiracchānagatānan ti. *iti jānāmi iti passāmī*ti samudācaraṇākāradassanam[8] ev'[9] etaṁ. padabhājane pan' assa jānām' ahaṁ ete dhamme passām' ahaṁ ete dhamme ti idaṁ tesu jhānādīsu dhammesu jānanapassanānaṁ pavattidīpanaṁ, atthi ca me ete dhammā ti ādi attūpanāyikabhā-

1 Bp. attupa°, *sic passim.*
2 B². pan' assa.
3 Bp.Ssp. jhānaṁ vimokkhaṁ samādhi-.
4 Ssp. kusala.
5 Bp.Ssp. sandissantīti.
6 B².Bp. pajāna° *for* jāna°.
7 Bp. paccakkhakaraṇato.
8 B².Bp. °kāranidassa°.
9 Bp.Ssp. *omit* ev'.

vadīpanaṁ. *tato aparena samayenā* 'ti āpattipaṭijānanasamayadassanam etaṁ. ayam pana ārocitakkhaṇe yeva pārājikaṁ āpajjati, āpattiṁ pana āpanno yasmāparena[1] codito vā acodito vā paṭijānāti tasmā samanuggāhiyamāno vā asamanuggāhiyamāno vā ti vuttaṁ. tattha samanuggāhiyamāne[2] tāva kin te adhigatan ti adhigamapucchā, jhānavimokkhādīsu sotapattimaggādīsu vā kiṁ tayā adhigatan ti. *kinti te adhigatan* ti upāyapucchā, ayaṁ hi etthādhippāyo[3] kiṁ tayā aniccalakkhaṇam dhuraṁ katvā adhigataṁ, dukkhānattalakkhaṇesu aññataraṁ vā,[4] kiṁ vā samādhivasena abhinivisitvā udāhu vipassanāvasena, tathā kiṁ rūpe abhinivisitvā udāhu arūpe, kiṁ vā ajjhattaṁ abhinivisitvā udāhu bahiddhā ti.

kadā te adhigatan ti kālapucchā, pubbaṇhamajjhantikā[5]dīsu katarasmiṁ kāle ti vuttaṁ hoti. *kattha te adhigatan* ti okāsapucchā, kasmiṁ[6] okāse kiṁ rattiṭṭhāne divāṭṭhāne rukkhamūle maṇḍape katamasmiṁ[7] vā vihāre ti vuttaṁ hoti. *katame te kilesā*[8] *pahīnā* ti pahīnakilesapucchā.[9] kataramaggavajjhā tava kilesā pahīnā ti vuttaṁ hoti. *katamesaṁ tvaṁ dhammānaṁ lābhī*ti paṭiladdhadhammapucchā,[10] paṭhamamaggādīsu katamesaṁ dhammānaṁ tvaṁ lābhī ti vuttaṁ hoti. tasmā idāni ce pi koci bhikkhu uttarimanussadhammādhigamaṁ vyākareyya[11] na so ettāvatā 'va sakkātabbo,[12] imesu pana chasu ṭhānesu sodhanatthaṁ vattabbo: kiṁ te adhigataṁ kiṁ jhānaṁ udāhu vimokkhādīsu aññataran ti, yo hi yena adhigato dhammo, so tassa pākaṭo hoti. sace idaṁ nāma me adhigatan ti vadati, tato kin ti te adhigatan ti pucchitabbo, aniccalakkhaṇādisu kiṁ dhuraṁ katvā aṭṭhatiṁsāya[13] vā ārammaṇesu rūpārūpaajjhattabahiddhādibhe-

---

1 B². yasmā aparena; Ssp. yasmā parena.
2 B². °mānassa tāva: Ssp. samanuggāhanāya.
3 Ssp. ettha adhi°.
4 B².Ssp. *omit* vā.
5 Bp. °jjhanhikā°.
6 B².Bp. katarasmiṁ.
7 B².Bp.Ssp. katarasmiṁ, *and* B². *omits next* vā.
8 B². *adds* ti.
9 B². kilesapucchā; Ssp. pahīnakkilesa°.
10 Bp. laddha- *for* paṭiladdha-.
11 Ssp. byā°.
12 Bp. sakkāro kātatto.
13 Ssp. aṭṭhattiṁsāya.

desu vā dhammesu kena mukhena abhinivisitvā ti, yo hi yassābhiniveso so tassa pākaṭo hoti. sace ayaṁ nāma me abhiniveso evaṁ mayā adhigataṁ ti vadati, tato kadā te adhigataṁ ti pucchitabbo. kiṁ pubbaṇhe udāhu majjhantikādīsu aññatarasmiṁ kāle ti, sabbesaṁ hi attanā adhigātakālo pākaṭo hoti. sace[1] amukasmiṁ[2] nāma kāle adhigatan ti vadati, tato kattha te adhigataṁ ti pucchitabbo. kiṁ divāṭṭhāne[3] udāhu rattiṭṭhānādīsu aññatarasmiṁ okāse ti, sabbesaṁ hi attanā adhigatokāso pākaṭo hoti. sace amukasmiṁ[2] nāma me okāse adhigatan ti vadati tato katame te kilesā pahīnā ti pucchitabbo, kiṁ paṭhamamaggavajjhā udāhu dutiyādimaggavajjhā ti, sabbesaṁ hi attanā adhigatamaggena pahīnakilesā pākaṭā honti. sace ime nāma me kilesā pahīnā ti vadati, tato katamesaṁ tvaṁ dhammānaṁ lābhīti pucchitabbo. kiṁ sotāpattimaggassa udāhu sakadāgāmimaggādīsu aññatarassā 'ti, sabbesaṁ[4] attanā adhigatadhammo[5] pākaṭo hoti.[6] sace imesaṁ nāmāhaṁ dhammānaṁ lābhīti vadati ettāvatā pi 'ssa vacanaṁ na saddhātabbaṁ, bahussutā hi uggahaparipucchā kusalā bhikkhū imāni cha-ṭhānāni[7] sodhetuṁ sakkonti, imassa pana bhikkhuno āgaṇanapaṭipadā sodhetabbā, yadi āgamanapaṭipadā na sujjhati māya paṭipadāya lokuttaradhammo nāma na labbhatīti apanetabbo. yadi pan' assa āgamanapaṭipadā[8] sujjhati dīgharattaṁ tīsu sikkhāsu appamatto jāgariyam anuyutto catūsu paccayesu alaggo ākāse pāṇisamena cetasā viharatīti paññāyati, tassa bhikkhuno vyākaraṇaṁ[9] paṭipadāya saddhiṁ saṁsandati. seyyathāpi nāma Gaṅgodakaṁ Yamunodakena saddhiṁ saṁsandati sameti. evam evaṁ supaññattā tena bhagavatā sāvakānaṁ nibbānagāminī paṭipadā saṁsandati nibbānañ ca paṭipadā cā 'ti vuttasadisaṁ hoti. api ca kho na ettakenāpi sakkāro kātabbo. kasmā, ekaccassa hi puthujjanassāpi sato khīṇāsavapaṭipattisadisā paṭipadā[10] hoti, tasmā so bhikkhu tehi tehi upāyehi uttāsetabbo. khīṇāsavassa nāma asaniyāpi

[1] B². *adds* me.
[2] B². asuka°.
[3] Bp. divāṭhāne.
[4] B².Bp.Ssp. *add* hi.
[5] Bp. °mā.
[6] Bp. honti.
[7] Ssp. -ṭṭhā°.
[8] B². āgama° *for* āgamana°.
[9] Ssp. byā°.
[10] B². paṭipatti.

matthake patamānāya bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā na hoti, sac' assa bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā uppajjati na tvaṁ arahā ti apanetabbo. sace pana abhīrū[1] acchambhī anutrāsī hutvā sīho viya nisīdati ayaṁ bhikkhu sampannaveyyākaraṇo samantā rājarājamahāmattādīhi pesitaṁ sakkāraṁ arahatīti. *pāpiccho* ti yā sā idh' ekacco dussīlo ca[2] samāno sīlavā 'ti maṁ jano jānātū 'ti icchatīti ādinā nayena vuttāya[3] pāpicchatāya[4] samannāgato. *icchāpakato* ti tāya pārājikāya[5] icchāya apakato,[6] adhibhūto parājito[7] hutvā. *visuddhāpekkho* ti attano visuddhiṁ apekkhamāno icchamāno patthayamāno,[8] ayaṁ hi yasmā pārājikaṁ āpannto tasmā bhikkhubhāve ṭhatvā abhabbo jhānādīni adhigantuṁ, bhikkhubhāvo hi 'ssa saggantarāyo c' eva hoti maggantarāyo ca, vuttaṁ h' etaṁ sāmaññaṁ dupparāmaṭṭhaṁ nirayāyūpakaḍḍhatīti. aparam pi vuttaṁ, saṭhilo[9] hi paribbājo[10] bhīyo ākirate[11] rajanti. icc-assa bhikkhubhāvo visuddhi nāma na hoti, yasmā pana gihī vā upāsako vā ārāmiko vā sāmaṇero vā hutvā dānasaraṇasīlasaṁvarādīhi saggamaggaṁ vā jhānavimokkhādīhi mokkhamaggaṁ vā ārādhetuṁ bhabbo hoti, tasmāssa *gihī*-ādibhāvo visuddhi nāma hoti, tasmā taṁ visuddhiṁ apekkhaṇato visuddhāpekkho ti vuccati. ten' eva c' assa padabhājane gihī[12] vā hotukāmo ti ādi vuttaṁ. evaṁ vadeyyā 'ti evaṁ bhaṇeyya. kathaṁ, ajānam evaṁ āvuso avacaṁ jānāmi apassaṁ passāmīti. padabhājane pana evaṁ vadeyyā 'ti idaṁ padaṁ anuddharitvā 'va yathā vadanto ajānam evaṁ āvuso[13] jānāmi apassaṁ passāmīti vadati nāma vuccati, taṁ ākāraṁ dassetuṁ nāhaṁ ete[14] dhamme ajānāmīti[15] ādi vuttaṁ. *tucchaṁ musā vilapin* ti ahaṁ vacanatthavirahato[16] tucchaṁ vañcanādhippāyato musā vilapiṁ

---

[1] Ssp. abhīru.
[2] Ssp. 'va.
[3] B². vuttā, tāya *for* vuttāya; Bp.Ssp. vuttā.
[4] Bp. pāpicchā tāya; Ssp. pāpicchatā tāya.
[5] B².Bp.Ssp. pāpikāya *for this*.
[6] Ssp. pakato.
[7] Ssp. pārā°.
[8] Ssp. paṭṭha°.
[9] B². siṭhilo; Bp. sathilo; Ssp. sithilo.
[10] Bp. °bbajo bhiyyo; Ssp. bhiyyo.
[11] Ssp. ākīrati.
[12] B². gīhi; Bp. gihi.
[13] Bp.Ssp. *add* avacaṁ.
[14] B². eke.
[15] B².Bp.Ssp. jānāmīti.
[16] B². °viharato.

abhaṇin ti vuttaṁ hoti. padabhājane pan' assa aññena padabyañjanena atthamattaṁ dassetuṁ tucchakaṁ mayā bhaṇitan ti. ādi vuttaṁ. purime upādāyā 'ti purimāni tīṇi pārājikāni āpanne puggale upādāya. sesaṁ pubbe vuttanayattā uttānatthattā ca pākaṭam evā 'ti.

evaṁ uddiṭṭhasikkhāpadaṁ padānukkamena vibhajitvā idāni yasmā heṭṭhā padabhājaniyam[1] hi jhānavimokkhasamādhi[2] samāpatti ñāṇadassanaṁ . . . pe . . . suññāgāre abhiratīti evaṁ saṅkhitten' eva uttarimanussadhammo dassito na vitthārena āpattiṁ ropetvā[3] tanti ṭhapitā, saṅkhepadassite ca atthe na sabbe[4] sabbākārena nayaṁ gahetuṁ sakkonti. tasmā sabbākārena nayagahaṇatthaṁ[5] puna tad eva padabhājanaṁ mātikāṭhāne ṭhapetvā vitthārato uttarimanussadhammaṁ dassetvā āpattibhedaṁ dassetukāmo jhānan ti paṭhamaṁ[6] jhānaṁ dutiyaṁ[7] jhānaṁ ti ādim āha. tattha paṭhamajjhānādīhi mettājhānādīni pi asubhajjhānādīni pi ānāpāṇasatisamādhijjhānam pi lokiyajjhānam pi lokuttarajjhānam pi saṅgahītam[8] eva, tasmā paṭhamajjhānaṁ[9] samāpajjin ti pi . . . pe[10] . . . catutthaṁ[11] jhānaṁ mettājhānaṁ . . . pe[12] . . . upekkhājhānaṁ asubhajjhānam ānāpāṇasatisamādhijjhānaṁ[13] lokiyajjhānaṁ lokuttarajjhānaṁ samāpajjin ti pi bhaṇanto pārājiko 'va hotīti veditabbo. suṭṭhu mutto vividhehi vā kilesehi mutto ti vimokkho, so panāyaṁ rāgadosamohehi suññattā suññato, rāgadosamohanimittehi animittattā animitto, rāgadosamohapaṇidhīnaṁ abhāvato appaṇihito ti vuccati. cittaṁ samaṁ ādahati ārammaṇe ṭhapetīti samādhi, ariyehi samāpajjitabbato samāpatti, sesaṁ[14] vuttanayam eva.

ettha ca vimokkhattikena ca[15] samādhittikena ca ariya-

---

1 Ssp. °nīyaṁ.
2 B². Bp. °kkhaṁ samādhi; Ssp. jhānaṁ vimokkhaṁ samādhi.
3 B². Bp. Ssp. āropetvā.
4 B². sabbena.
5 Bp. Ssp. °ggaha°.
6 B². paṭhama.
7 B². dutiya.
8 Bp. Ssp. °hitam.
9 Bp. paṭhamaṁ jhānaṁ.
10 Ssp. *omits* . . . pe . . .
11 B². catuttha.
12 Bp. *omits* . . . pe . . .
13 Bp. °pāṇassati-.
14 B². Bp. *add* ettha.
15 Bp. *omits* ca.

maggo 'va vutto, samāpattittikena[1] phalasamāpatti, tesu yaṁ kiñci ekam pi padaṁ gahetvā ahaṁ imassa lābhīti[2] bhaṇanto pārājiko 'va hoti. tisso vijjā ti pubbenivesānussati[3] dibbacakkhu āsavānaṁ khaye[4] ñāṇan ti, tattha ekissāpi nāmaṁ gahetvā ahaṁ imissā vijjāya lābhīti[2] bhaṇanto pārājiko[5] hoti. Saṅkhepaṭṭhakathāyaṁ pana vijjānaṁ lābhimhīti[6] bhaṇanto pi tissannaṁ vijjānaṁ lābhimhīti[6] bhaṇanto pi pārājiko vā ti vuttaṁ, maggabhāvanā padabhājane vuttā sattatiṁsabhodhipakkhiyadhammā maggasampayuttā lokuttarā 'va idha[7] adhippetā tasmā lokuttarānaṁ satipaṭṭhānānaṁ sammappadhānānaṁ iddhipādānaṁ indriyānaṁ balānaṁ bojjhaṅgānaṁ ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa lābhimhīti vadato pārājikan ti Mahāaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. Mahāpaccariādīsu pana satipaṭṭhānānaṁ lābhimhīti evaṁ ekekakoṭṭhāsavasenāpi kāyānupassanā satipaṭṭhānassa lābhimhīti evaṁ tattha ekekadhammavasenāpi vadato pārājikam evā 'ti vuttaṁ. tam pi sameti, kasmā, maggakhaṇuppanne[8] yeva sandhāya vuttattā, phalasacchikiriyāya[9] pi ekekaphalavasena pārājikaṁ veditabbaṁ. rāgassa pahāṇan ti ādittike kilesappahānam eva vuttaṁ, tam pana yasmā maggena vinā n' atthi, tatiyamaggena hi rāgadosānaṁ[10] pahāṇaṁ catutthena mohassa tasmā rāgo me pahīṇo ti ādīni vadato pi pārājikaṁ.[11] *rāgā*[12] *cittaṁ vinīvaraṇatā* ti ādittike[13] lokuttaracittam eva vuttaṁ. tasmā rāgā me cittaṁ viṇīvaraṇan ti ādīni[14] vadato pi pārājikam eva. suññāgārapadabhājane pana yasmā jhānena aghaṭṭetvā[15] suññāgāre abhiramāmīti vacanamattena pārājikaṁ na adhippetaṁ,[16] tasmā paṭhamena jhānena suññāgāre abhiramatīti[17] ādi vuttaṁ, tasmā jhānena[18] ghaṭetvā

1 B². *adds* pana.
2 B².Bp. lābhimhīti.
3 B².Bp. -nivāsā°.
4 Ssp. khayañ ñāṇan.
5 Ssp. *adds* 'va.
6 Ssp. lābhīti.
7 B².Bp. idhādhi°.
8 Bp. maggakkhaṇu°.
9 B². °kiriyā.
10 B². kāmarāga° *for* rāga°.
11 Bp. *adds* vuttaṁ.
12 B². *adds* me.
13 Ssp. *inserts* saha samāpattiyā *after this.*
14 B². ādi.
15 Bp.Ssp. aghaṭetvā.
16 B².Bp.Ssp. nādhippetaṁ.
17 Bp. abhiratīti; Ssp. abhiramāmīti.
18 Bp.Ssp. *add* yo.

iminā nāma jhānena suññāgāre abhiramāmīti vadati, ayam eva pārājiko hotīti veditabbo.

yā ca ñāṇan ti imassa padabhājane Ambaṭṭhasuttādīsu vuttāsu aṭṭhasu vijjāsu vipassanāñāṇamanomayiddhi iddhividhadibbasotacetopariyañāṇabhedā[1] pañcavijjā[2] āgatā tāsu ekā vipassanā 'va pārājikavatthuṁ[3] na hoti, sesā hontīti veditabbaṁ,[4] tasmā vipassanāya lābhimhīti pi vipassanāñāṇassa lābhimhīti pi vadato pārājikaṁ n' atthi. Phussadevatthero[5] pana bhaṇati; itarāpi catasso vijjā ñāṇena aghaṭitā pārājikavatthūni[6] na honti. tasmā manomayassa lābhimhi iddhividhassa[7] dibbāya sotadhātuyā cetopariyassa lābhimhīti vadato pi pārājikaṁ n' atthīti. taṁ tassa antevāsikeh' eva paṭikkhittaṁ, ācariyo na ābhidhammikō bhummantaraṁ[8] na jānāti, abhiññā nāma catutthajjhānapādako[9] mahaggatadhammo jhānen' eva ijjhati, tasmā manomayassa lābhimhīti vā manomayañāṇassa lābhimhīti vā yathā[10] tathā vā vadati[11] pārājikam evā 'ti. ettha[12] kiñcāpi nibbānaṁ pāḷiyā na[13] āgataṁ, atha kho nibbānaṁ[14] pattan ti vā sacchikatan ti vā vadato pārājikam eva. kasmā, nibbānassa[15] nibbaṭṭitalokuttarattā,[16] tathā cattāri saccāni paṭivijjhiṁ[17] paṭividdhāni mayā ti vadato pi pārājikam eva. kasmā, yasmā[18] saccapaṭivedho[19] hi maggassa pariyāyavacanaṁ, yasmā pana tisso paṭisambhidā kāmāvacarakusalato catūsu ñāṇasampayuttesu cittuppādesu uppajjanti kiriyato[20] catūsu ñāṇasampayuttesu cittuppādesu uppajjanti, atthapaṭisambhidā etesu c' eva uppajjati catūsu maggesu catūsu phalesu ca uppajjatīti Vibhaṅge vuttaṁ. tasmā dhammapaṭisambhidālābhimhīti[21] vā nirutti[22] paṭibhā-

1 Ssp. °vidhidibba °pariyaññā°.
2 B².Bp.Ssp. *add* na.
3 B².Bp.Ssp. °tthu.
4 Bp.Ssp. °bbā.
5 B².Bp. Phussareva-.
6 B².Bp.Ssp. °tthū.
7 Ssp. °vidhissa.
8 Bp. bhūmanta°.
9 B².Ssp. *add* 'va.
10 B². *adds* vā.
11 Bp.Ssp. vadatu.
12 Ssp. *adds* ca.
13 B².Bp. anāgataṁ; Ssp. nāgataṁ *for* na āgataṁ.
14 B².Bp.Ssp. *add* me.
15 B². *adds* ca.
16 Bp. nibbaṭṭi°.
17 B². °vijjhi.
18 Bp. *omits* yasmā.
19 Bp. °ppaṭi°.
20 Bp. kriyato.
21 B².Bp.Ssp. °mbhidāya lābhi°.
22 Bp. *inserts* . . . pe . . . *after* nirutti; Ssp. nirutti paṭisambhidāya, *and adds* lābhimhīti vā.

ṇapaṭisambhidāya lābhimhīti vā lokiya atthapaṭisambhidāya lābhimhīti vā vutte pi[1] pārājikaṁ n' atthi, paṭisambhidāṇaṁ lābhimhīti vutte pi na tāva sīsaṁ otarati, lokuttara-atthapaṭisambhidāya lābhimhīti vutte pana pārājikaṁ hoti. Saṅkhepaṭṭhakathāyaṁ panà atthapaṭisambhidāppatto[2] 'mhīti avisesenāpi vadato pārājikaṁ vuttaṁ. Kurundiyam pi na muccatīti vuttaṁ. Mahāaṭṭhakathāyaṁ pana ettāvatā pārājikaṁ n' atthi ettāvatā sīsaṁ na otarati, na[3] ettāvatā pārājikan ti vicāritattā na sakkā aññaṁ pamāṇaṁ kātun ti, nirodhasamāpattiṁ samāpajjāmīti[4] vā lābhī vā ahaṁ[4] tassā 'ti[5] vadato pi pārājikaṁ n' atthi. kasmā nirodhasamāpattiyā n' eva lokiyattā na lokuttarattā ti, sace pan' assa evaṁ hoti nirodhaṁ nāma anāgāmī vā khīṇāsavo vā samāpajjati, tesaṁ maṁ aññataro ti jānissantīti[6] vyākaroti,[7] so ca naṁ tathā jānāti pārājikan ti Mahāpaccariya-Saṅkhepaṭṭhakathāsu[8] vuttaṁ, taṁ vīmaṁsitvā gahetabbaṁ, atītabhave[9] Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno 'mhīti vadato pi pārājikaṁ n' atthi, atītakkhandhānaṁ hi parāmaṭṭhattā sīsaṁ na otaratīti.[10] Saṅkhepaṭṭhakathāyam pana atīte aṭṭhasamāpattilābhimhīti vadato pārājikaṁ n' atthi kuppadhammattā, idha pana atthi akuppadhammattā ti keci vadantīti vuttaṁ. tam pi tatth' eva atītattabhāvaṁ sandhāya kathentassa pārājikaṁ na hoti, paccuppannattabhāvaṁ sandhāya kathentass' eva hotīti paṭikkhittaṁ.

evaṁ jhānādīni dasamātikāpadāni vitthāretvā idāni uttarimanussadhammaṁ ullapanto[11] yaṁ sampajānamusāvādaṁ bhaṇati tassa aṅgaṁ dassetvā tass' eva vitthārassa[12] vasena cakkapeyyālaṁ bandhanto ullapanākārañ ca āpattibhedañ ca dassetuṁ tīh' ākārehīti ādim āha. tattha suddhikavāro vattukāmavāro paccayapaṭisaṁyuttavāro ti tayo mahāvārā,

---

[1] Ssp. *omits* pi. [2] B².Bp. °mbhidāya patto.
[3] B².Bp.Ssp. na *comes after next* ettāvatā.
[4] B². °jjāmi lābhimhi ti vāhaṁ; Bp. °jjāmīti vā lābhimhāhaṁ; Ssp. vāhan.
[5] Bp. *adds* vā. [6] B².Bp. jānissatīti. [7] Ssp. byākaroti.
[8] B².Bp. °ccari-Saṅkhe°; Ssp. °ccarī-Saṅkhe°.
[9] Ssp. atīte bhave. [10] B² °rati.
[11] B². °pento. [12] Bp. °ranaya.

tesu suddhikavāre paṭhamajjhānaṁ ādiṁ katvā yāva mohā cittaṁ vinīvaraṇapadaṁ[1] tāva ekam ekasmiṁ pade samāpajjaṁ[2] samāpajjāmi samāpanno lābhi 'mhi vasi 'mhi sacchikataṁ mayā ti imesu chasu padesu ekam ekaṁ padaṁ tīh' ākārehi catūhi pañcahi chahi sattah' ākārehīti evaṁ pañcakkhattuṁ yojetvā suddhikanayo nāma vutto. tato paṭhamañ ca jhānaṁ dutiyañ ca jhānan ti evaṁ paṭhamajjhānena saddhiṁ ekaṁ ekaṁ padaṁ ghaṭentena sabbapadāni ghaṭetvā ten' eva vitthārena khaṇḍacakkaṁ nāma vuttaṁ, taṁ hi puna ānetvā paṭhamajjhānādīhi[3] na yojitaṁ tasmā khaṇḍacakkan ti vuccati. tato dutiyañ ca jhānaṁ tatiyañ ca jhānan ti evaṁ dutiyajjhānena saddhiṁ ekam ekaṁ padaṁ ghaṭetvā puna ānetvā paṭhamajjhānena saddhiṁ sambandhitvā ten' eva vitthārena baddhacakkaṁ[4] nāma vuttaṁ. tato yathā dutiyajjhānena saddhiṁ evaṁ tatiyajjhānādīhi pi[5] saddhiṁ ekam ekaṁ padaṁ ghaṭetvā puna ānetvā dutiyajjhānādīhi saddhiṁ sambandhitvā ten' eva vitthārena aññāni pi ekūnatiṁsabaddhacakkāni[6] vatvā ekamūlakanayo niṭṭhāpito, pāṭho pana saṅkhepena dassito so asammuyhantena[7] vitthārato veditabbo. yathā ca ekamūlako evaṁ dukamūlādayo[8] pi sabbasabbamūlakapariyosānā[9] catunnaṁ satānaṁ upari pañcatiṁsanayā vuttā. seyyathīdaṁ,[10] dvimūlikā[11] ekūnatiṁsati timūlikā[12] aṭṭhavīsati[13] catumūlikā[14] sattavīsaṁ[15] evaṁ pañcamūlakādayo[16] ekekaṁ ūnaṁ katvā yāva tiṁsamūlakā tāva veditabbā. pāṭhe[17] pana tesaṁ nāmam pi saṅkhipitvā imaṁ[18] sabbamūlakan ti tiṁsamūlakanayo eko dassito, yasmā ca suññāgārapadaṁ jhānena aghaṭitaṁ sīsaṁ na otarati, tasmā taṁ anā-

---

1 Ssp. vinīvaraṇatā padaṁ.
2 Bp.Ssp. °pajjiṁ.
3 Ssp. *adds* saddhiṁ.
4 B². bandha-.
5 B².Ssp. *omit* pi.
6 B². -bandha-; Ssp. °tiṁsaṁ baddha-.
7 B². amuyhantena.
8 B². °lakādayo; Bp.Ssp. dumūlakādayo.
9 B².Bp.Ssp. sabbamūla°.
10 Bp. °thidaṁ.
11 B².Bp.Ssp. °mūlakā.
12 B².Bp.Ssp. -tiṁsa timūlakā.
13 B².Bp.Ssp. °vīsa.
14 Bp. °mūlakā; Ssp. catummūlakā.
15 B².Bp.Ssp. °vīsa.
16 B².Bp.Ssp. *add* pi.
17 B². paṭṭho.
18 B².Bp. idaṁ.

masitvā mohācittaṁ vinīvaraṇapadapariyosānā[1] sabbattha yojanā dassitā ti veditabbā. evaṁ paṭhamajjhānādīni paṭipātiyā vā uppaṭipāṭiyā vā dutiyajjhānādīhi ghaṭṭetvā[2] vā aghaṭṭetvā[3] vā samāpajjanti ādinā nayena ullapato mokkho n' atthi pārājikaṁ āpajjati yevā 'ti, imassa atthassa dassanavasena vutte ca pan' etasmiṁ suddhikamahāvāre ayaṁ saṅkhepato atthavaṇṇanā.

tīh' ākārehīti sampajānamusāvādassa aṅgabhūtehi tīhi kāraṇehi. *pubb' ev' assa hotīti* pubbabhāge yeva assa puggalassa evaṁ hoti, *musā bhaṇissan* ti bhaṇantassa hotīti bhaṇamānassa hoti. *bhaṇitassa hotīti* bhaṇite assa hoti, yaṁ vattabbaṁ tasmim vutte hotīti attho. athavā bhaṇitassā 'ti vuttavacanato[4] niṭṭhitavacanassa hotīti. evaṁ[5] so pubbabhāge pi jānāti bhaṇanto pi jānāti pacchāpi jānāti musā mayā bhaṇitan ti. so paṭhamajjhānaṁ[6] samāpajjin ti bhaṇanto pārājikaṁ āpajjatīti ayam ettha attho dassito. kiñcāpi dassito atha kho ayam ettha viseso, pucchā[7] tāva hoti masā bhaṇissan ti pubbabhāgo atthi musā[8] bhaṇitan ti pacchābhāgo[9] n' atthi, vuttamattam eva hi koci pammussati,[10] kiṁ tassa pārājikaṁ hoti na hotīti. sā evaṁ aṭṭhakathāsu vissajjitā[11] pubbabhāge musā bhaṇissan ti ca bhaṇantassa musā bhaṇāmīti ca jānato pacchābhāge musā mayā bhaṇitan ti na sakkā na bhavituṁ, sace pi na hoti pārājikam eva,[12] purimam eva hi aṅgadvayaṁ pamāṇaṁ, yassāpi pubbabhāge musā bhaṇissan ti ābhogo n' atthi, bhaṇanto pana musā bhaṇāmīti jānāti, bhaṇite pi musā mayā bhaṇitan ti jānāti so āpattiyā na kāretabbo, pubbabhāgo hi pamāṇataraṁ, tasmiṁ asati davā bhaṇitaṁ vā ravā bhaṇitaṁ[13] vā hotīti. ettha ca taññāṇatā[14] ca ñāṇasamodhānañ ca pariccajitabbaṁ, taññāṇatā[14] paricca-

[1] B². -padaṁ pariyo°, *and* B².Ssp. *omit* yeva.
[2] Bp.Ssp. ghaṭetvā.
[3] Bp.Ssp. aghaṭetvā.
[4] B².Bp.Ssp. vuttavato.
[5] B².Bp. yo evaṁ *for* evaṁ so; Ssp. evaṁ yo.
[6] B².Bp.Ssp. paṭhamaṁ jhā°.
[7] B². *inserts* bhaṇissanti *after* viseso.
[8] B². *adds* mayā.
[9] B². pacchābhāvo.
[10] B². saṁmussati; Bp.Ssp. pamussati.
[11] Ssp. visajjitā.
[12] B². *adds* hoti.
[13] B². bhaṇi.
[14] Bp. taṁ ñā°.

jitabbā ti yena cittena musā bhaṇissan ti jānāti, ten' eva musā bhaṇāmīti ca[1] musā mayā bhaṇitan ti ca jānātīti evaṁ ekacitten' eva tīsu khaṇesu jānātīti ayaṁ taññāṇatā[2] pariccajitabbā, na hi sakkā ten' eva cittena taṁ[3] cittaṁ jānituṁ. yathā na sakkā ten' eva asinā so asi chinditun ti purimaṁ purimaṁ pana[4] cittaṁ pacchimassa pacchimassa cittassa tathā uppattiyā[5] paccayo hutvā nirujjhati, ten'[6] etaṁ vuccati.

pamāṇapubbabhāgo[7] 'va tasmiṁ sati na hessati,
sesadvayan[8] ti natth' etam iti vācā[9] tivaṅgikā ti.

taṁ[10] ñāṇasamodhānaṁ pariccajitabban ti etāni tīṇi cittāni ekakkhaṇe uppajjantīti na gahetabbā[11] ti idaṁ hi cittaṁ nāma.

aniruddhamhi paṭhame na uppajjati pacchimaṁ,
nirantaruppajjanato ekaṁ viya pakāsati.[12]

ito param[13] pana yvāgaṁ paṭhamajjhānaṁ[14] samāpajjanti sampajānamusā bhaṇati yasmā so n' atthi me paṭhamajjhānan[14] ti evaṁ diṭṭhiko hoti, tassa hi atth' eva ayaṁ[15] laddhi, tathā n' atthi me paṭhamajjhānan[14] ti evam assa khamati c' eva ruccati ca, evaṁ sabhāvam ev' assa[16] cittaṁ n' atthi me paṭhamajjhānan[14] ti, yadā pana musā vattukāmo hoti tadā taṁ diṭṭhiṁ vā diṭṭhiyā saha khantiṁ vā diṭṭhikhantīhi saddhiṁ rociṁ[17] vā diṭṭhikhantirocīhi saddhiṁ bhāvaṁ vā vinidhāya nikkhipitvā[18] paṭicchādetvā abhūtaṁ katvā bhaṇati, tasmā tesam pi vasena aṅgabhedaṁ dassetuṁ catūhīti[19] ādi vuttaṁ. Parivāre ca aṭṭhaṅgiko musāvādo ti vuttattā tattha adhippetāya saññāya saddhiṁ añño pi idha aṭṭhah' ākārehīti

---

[1] B². *omits* ca.
[2] Bp. taṁ ñā°.
[3] Ssp. *omits* taṁ.
[4] Bp. *omits* pana.
[5] B².Bp. uppatipaccayo.
[6] B². ten' eva.
[7] B².Bp.Ssp. pamāṇaṁ pubba°.
[8] B². sesaṁdvayan.
[9] B². natth' eva iti.
[10] B².Bp.Ssp. *omit* taṁ.
[11] B².Bp. °tabbāni *for* °tabbā ti.
[12] B².Bp.Ssp. °satīti.
[13] B². payam.
[14] B².Bp.Ssp. °maṁ jhā°.
[15] B².Bp. evāyaṁ.
[16] B².Ssp. eva c' assa.
[17] B². ruci.
[18] B². °petvā.
[19] B².Bp.Ssp. catūhi ākārehīti.

eko nayo yojetabbo. ettha ca *vinidhāya diṭṭhin* ti balavadhammavinidhānavasen'[1] etaṁ vuttaṁ, vinidhāya khantin ti ādīni tato dubbaladubbalānaṁ vinidhānavasena. vinidhāya saññan ti idam pan' ettha sabbadubbaladhammavinidhānaṁ saññāmattam pi nāma, anividhāya sampajānamusā bhāsissantīti[2] n' etaṁ ṭhānaṁ vijjati, yasmā pana samāpajjissāmīti ādinā anāgatavacanena pārājikaṁ na hoti, tasmā samāpajjin ti ādīni atītavattamānapadān' eva pāṭhe vuttānīti veditabbāni. ito paraṁ sabbam pi imasmiṁ suddhikamahāvāre vuttānattham[3] eva hoti,[4] na h' ettha[5] atthi, yaṁ iminā vinicchayena na sakkā bhaveyya viññātuṁ, ṭhapetvā kilesappahānapadassa padabhājane rāgo, me catto vanto ti ādīnaṁ padānaṁ atthaṁ, svāyaṁ vuccati. ettha[6] *catto* ti idaṁ sakabhāvapariccajanavasena vuttaṁ. *vanto* ti idaṁ puna anādiyanabhāvadassanavasena. *mutto* ti idaṁ santatito vinimocanavasena.[7] *pahīno* ti idaṁ muttassāpi kvaci anavatthānadassanavasena.[8] paṭinissaṭṭho ti idaṁ āciṇṇapubbassa[9] nissaggadassanavasena.[10] *ukkheṭito* ti idaṁ ariyamaggena uttāsitattā puna anallīyanabhāvadassanavasena,[11] svāyam attho saddasatthato pariyesitabbo. *samukkheṭito* ti idaṁ suṭṭhu uttāsetvā[12] anusahagatassāpi puna anallīyanabhāvadassanavasena[11] vuttan ti. suddhikavārakathā niṭṭhitā.

vattukāmavāre[13] pi tīh' ākārehīti ādīnaṁ attho vārapeyyālappabhedo ca sabbo idha vuttanayen' eva veditabbo. kevalaṁ hi yadidaṁ[14] mayā virajjhitvā aññaṁ vattukāmena aññaṁ vuttaṁ tasmā n' atthi mayhaṁ āpattīti evaṁ okāsagavesakānaṁ pāpapuggalānaṁ okāsanisedhanatthaṁ vutto. yath' eva hi buddhaṁ paccakkhāmīti vattukāmo dhammaṁ paccakkhāmīti ādīsu sikkhāpaccakkhānapadesu yaṁ vā taṁ vā vadanto khette otiṇṇattā sikkhāpaccakkhā kato[15] 'va hoti,

---

[1] Ssp. °vasena *and omits* etaṁ.
[2] Ssp. bhaṇissatīti.
[3] Bp. uttā°.
[4] Bp.Ssp. *omit* hoti.
[5] Bp. *adds* taṁ.
[6] B². *adds* ti; Bp.Ssp. *add* hi.
[7] B².Bp.Ssp. vimoca°.
[8] Ssp. anavaṭṭhāna°.
[9] B². pubbe āciṇṇapubbassa; Bp.Ssp. pubbe ādinnapubbassa.
[10] B².Bp.Ssp. paṭinissa°.
[11] B².Bp.Ssp. anālīyana°.
[12] B². uttāsitvā.
[13] B². vattukamā°.
[14] B².Ssp. yaṁ idaṁ.
[15] Bp. tāva *for* kato 'va; Ssp. tako 'va.

evaṁ paṭhamajjhānādīsu[1] uttarimanussadhammapadesu yaṁ kiñci ekaṁ vattukāmo tato aññaṁ yaṁ vā taṁ vā vadento pi khette otiṇṇattā pārājiko 'va hoti. sace yassa vadeti,[2] so tam atthaṁ taṁ khaṇañ ñeva[3] jānāti, jānanalakkhaṇaṁ c' ettha sikkhāpaccakkhāne vuttanayen' eva veditabbaṁ, ayaṁ pana viseso sikkhāpaccakkhānaṁ hatthamuddāya sīsaṁ na otarati, idaṁ abhūtārocanaṁ hatthamuddāya pi otarati, yo hi hatthavikārādīhi pi aṅgapaccaṅgacopanehi abhūtaṁ uttarimanussadhammaṁ viññattipathe ṭhitassa puggalassa āroceti, so ca naṁ[4] atthaṁ jānāti pārājiko[5] hoti. atha pan'[6] assa āroceti, so na jānāti vā[7] kiṁ ayaṁ bhaṇatīti saṁsayaṁ vā āpajjati, ciraṁ vīmaṁsitvā vā pacchā jānāti apaṭivijānanto[8] icceva saṅkhyaṁ gacchati. evaṁ apaṭivijānantassa[9] vutte thullaccayaṁ hoti. yo pana jhānādīni attano adhigamavasena vā uggahaparipucchādivasena vā na jānāti kevalaṁ jhānan ti vā vimokkho ti vā ti[10] vacanamattam eva sutaṁ hoti. so pi tena vutte jhānaṁ kira samāpajjanti esa vadatīti yadi ettakamattam pi jānāti jānāti c̣eva saṅkhyaṁ gacchati, tassa vutte pārājikam eva. seso[11] ekassa vā dvinnaṁ vā bahunnaṁ[12] vā niyamitāniyamitavasena viseso sabbo sikkhāpaccakkhānakathāya[13] vuttanayen' eva veditabbo ti. vattukāmavārakathā niṭṭhitā.

paccayapaṭisaṁyuttavāre pi sabbaṁ vārapeyyālabhedaṁ pubbe āgatapadānañ ca atthaṁ vuttanayen' eva ñatvā pāḷikkamo tāva evaṁ jānitabbo. ettha hi yo te vihāre vasi yo te cīvaraṁ paribhuñji, yo te piṇḍapātaṁ paribhuñji, yo te senāsanaṁ paribhuñji, yo te gilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ paribhuñjīti ime pañca paccattavacanavārā, yena te vihāro paribhutto ti ādayo pañca karaṇavacanavārā, yaṁ tvaṁ āgamma[14] vihāraṁ adāsīti ādayo pañca upayogavacanavārā

---

1 Ssp. °nādi uttari°.
2 B².Ssp. vadati.
3 B².Ssp. khaṇaṁ yeva.
4 B².Bp.Ssp. taṁ.
5 B².Bp.Ssp. *add* 'va.
6 B².Bp.Ssp. pana yassa.
7 B².Bp. *omit* vā.
8 B². apaṭijānanto; Bp. appaṭivijā°.
9 Bp. appaṭivi°.
10 B².Bp.Ssp. *omit* ti.
11 Ssp. so *for* seso.
12 Bp.Ssp. bahūnaṁ.
13 Ssp. °thāyaṁ.
14 B². āgama.

vuttā, tesaṁ vasena idha vuttena suññāgārapadena saddhiṁ pubbe vuttesu paṭhamajjhānādīsu sabbapadesu vārapeyyālabhedo veditabbo. yo te vihāre yena te vihāro yaṁ tvaṁ āgamma vihāran ti evaṁ pariyāyena vuttattā pana ahan ti avuttattā paṭivijānantassa vutte pi idha thullaccayaṁ, apaṭijānantassa[1] dukkaṭan ti ayam ettha vinicchayo. evaṁ vitthāravasena āpattibhedaṁ dassetvā idāni anāpattiṁ dassento anāpatti[2] adhimānenā 'ti ādim āha. tattha adhimānenā 'ti adhikamānena[3] samudācarantassa anāpatti. anullapanādhippāyassā 'ti kohaññe[4] icchācāre aṭhatvā[5] anullapanādhippāyassa, sabrahmacārīnaṁ santike aññaṁ vyākarontassa[6] anāpatti. ummattakādayo pubbe vuttanayā eva, idha pana ādikammikā Vaggumudātīriyā bhikkhū, nesaṁ[7] anāpattīti. padabhājaniyavaṇṇanā[8] niṭṭhitā.

samuṭṭhānādīsu idaṁ sikkhāpadaṁ ti-samuṭṭhānaṁ, hatthamuddāya[9] ārocentassa kāyacittato vacībhedena ārocentassa vācātittato ubhayaṁ karontassa kāyavācācittato samutthāti. kiriyā[10] saññāvimokkhaṁ sacittakaṁ lokavajjaṁ kāyakammaṁ vacīkammaṁ akusalacittaṁ ti-vedanīyaṁ,[11] hasanto pi hi somanassiko[12] ullapati bhāyanto pi majjhatto pīti.[13]

vinītavatthūsu adhimānavatthu anuppaññattiyaṁ[14] vuttanayam eva. dutiyavatthusmiṁ panidhāyā[15] 'ti patthanaṁ[16] katvā. evaṁ maṁ jano sambhāvessatīti evaṁ araññe vasantaṁ maṁ jano arahatte vā sekkhabhūmiyaṁ vā sambhāvessati, tato lokassa sakkato bhavissāmi garukato mānito pūjito ti. āpatti dukkaṭassā 'ti evaṁ panidhāya[15] araññe vasissāmīti gacchantassa padavāre padavāre dukkaṭaṁ, tathā araññe kuṭi[17]-karaṇacaṅkamananisīdananivāsanapāpuraṇādīsu[18] sabbakiccesu payoge payoge dukkaṭaṁ, tasmā

[1] Bp.Ssp. appaṭivijā°.
[2] B². *omits this.*
[3] B².Bp. adhigatamā°.
[4] Ssp. °ññena.
[5] Bp.Ssp. aṭṭhatvā.
[6] Ssp. byākarontassa.
[7] B².Bp.Ssp. tesaṁ.
[8] Ssp. °nīya°.
[9] Ssp. °muddhāya.
[10] Bp. kriyaṁ.
[11] B².Bp. -vedanaṁ; Ssp. -vedanikaṁ.
[12] Ssp. °nassiko.
[13] Ssp. pi.
[14] Bp. anupañ°.
[15] Bp. pani°; Ssp. paṇi°.
[16] Ssp. paṭṭhanaṁ.
[17] Bp. kuṭī°.
[18] B². °pārupa°; Bp. °pāvuraṇādīsu; Ssp. °pārupanādīsu.

evaṁ araññe na vasitabbaṁ, evaṁ vasanto pi[1] hi sambhāvanaṁ labhatu vā mā vā dukkaṭaṁ āpajjati, yo pana samādinnadhutaṅgo dhutaṅgaṁ rakkhissāmīti vā gāmante me vasato cittaṁ vikkhipati araññaṁ sappāyan ti cintetvā vā addhāraññe[2] tiṇṇam vivekānaṁ aññataraṁ pāpuṇissāmīti vā, araññaṁ pavisitvā arahattaṁ apāpuṇitvā na nikkhamissāmīti vā. araññavāso nāma bhagavatā pasattho[3] mayi ca[4] araññe vasante bahū sabrahmacārino gāmantaṁ hitvā āraññakā bhavissantīti vā evaṁ anavajjavāsaṁ vasitukāmo hoti tena vasitabbaṁ, tatiyavatthusmiṁ abhikkantādīni saṇṭhapetvā piṇḍāya carissāmīti nivāsanapārupaṇakiccato ppabhuti[5] yāva bhojanapariyosānaṁ tāvā payoge payoge dukkaṭaṁ. sambhāvanaṁ labhatu vā mā vā dukkaṭam eva. khandhakavatta-sekhiyavatta-paripūraṇatthaṁ pana sabrahmacārīnaṁ diṭṭhānugatiṁ[6]ā pajjanatthaṁ vā pāsādikehi abhikkamapaṭikkamanādīhi[7] piṇḍāya pavisanto anupavajjo viññūnan ti. catutthapañcamavatthūsu yo te vihāre vasīti ettha vuttanayen' eva ahan ti avuttattā pārājikaṁ n' atthi. attūpanāyikam eva hi samudācarantassa pārājikaṁ vuttaṁ. panidhāya caṅkamīti ādīni heṭṭhā vuttanayān' eva. saṁyojanavatthusmiṁ saṁyojanā pahīṇā ti pi dasasaññojanā[8] pahīṇā ti pi ekaṁ saññojanaṁ[8] pahīṇan ti pi vadato kilesappahāṇam eva ārocitaṁ hoti tasmā pārājikaṁ. rahovatthūsu raho ullapatīti rahogato arahā ahan ti vadati na manasā cintitam eva karoti ten' ettha dukkaṭam vuttaṁ,[9] vihāravatthuṁ[10] upaṭṭhānavatthuñ[10] ca vuttanayam eva. nadukkaravatthusmiṁ tassa bhikkhuno ayaṁ laddhi ariyapuggalā ca[11] bhagavato sāvakā ti. ten' āha: ye kho te bhagavato sāvakā te evaṁ vadeyyun ti. yasmā c' assa ayam adhippāyo sīlavatā āraddhavipassakena na dukkaraṁ aññaṁ vyākātuṁ[12] paṭibalo so arahattaṁ pāpuṇitun ti, tasmā anullapanādhippāyo ahan ti āha. viri-

---

1 B².Bp.Ssp. *omit* pi.
2 Ssp. addhā araññe.
3 B². pasaṁsito.
4 B². *omits* ca.
5 Bp. pabhuti; Ssp. pabhūti.
6 Bp.Ssp. °gati.
7 B². °kkantapaṭikkamādīhi.
8 B².Bp.Ssp. saṁyojanaṁ.
9 B². *omits this.*
10 B².Bp.Ssp. °tthu.
11 B².Bp.Ssp. 'va *for* ca.
12 Ssp. byā°.

yavatthusmiṁ[1] ārādhanīyo ti sakkā ārādhetuṁ sampādetuṁ nibbattetun ti attho. sesaṁ vuttanayam eva. maccuvatthusmiṁ so bhikkhu yassa vippaṭisāro uppajjati so bhāyeyya, mayhaṁ pana avippaṭisāravatthukāni[2] parisuddhāni sīlāni svāhaṁ kiṁ maraṇassa bhāyissāmīti etam atthavasaṁ paṭicca nāhaṁ āvuso maccuno bhāyāmīti āha, ten' assa anāpatti, vippaṭisāravatthusmim[2] pi es' eva nayo, tato parāni tīṇi vatthūni viriyavatthusadisān'[1] eva. vedanāvatthūsu paṭhamavatthusmiṁ tāva[3] so bhikkhu paṭisaṅkhānabalena adhivāsanakhantiyaṁ ṭhatvā na[4] āvuso sakkā yena vā tena vā adhivāsetuṁ ti āha, ten' assa anāpatti.

dutiye pana attūpanāyikaṁ akatvā na[5] āvuso sakkā puthujjanenā 'ti pariyāyena vuttattā thullaccayaṁ. brāhmaṇavatthusmiṁ[6] so kira brāhmaṇo[7] kevalaṁ āyantu bhonto arahanto ti āha. yaṁ yaṁ pan' assa vacanaṁ mukhato[8] niggacchati sabbaṁ arahantānaṁ āsanāni paññāpetha pādodakaṁ detha arahanto pāde dhovantū 'ti arahantavādapaṭisaññuttaṁ yeva, tam pan' assa pasādabhaññaṁ saddhācaritattā attano saddhābalena samussāhitassa vacanaṁ, tasmā bhagavā anāpatti bhikkhave pasādabhaññe ti āha. evaṁ vuccamānena pana bhikkhunā[9] haṭṭhatuṭṭhen' eva paccayā paribhuñjitabbā. arahattasampāpakaṁ[10] pana[11] paṭipadaṁ paripūressāmīti[12] evaṁ yogo karaṇīyo ti. aññavyākaraṇavatthūni[13] saṁyojanavatthu sadisān' eva. agāravatthusmiṁ so bhikkhu gihībhāve[14] anatthikatāya[15] abhabbo kho āvuso mādiso ti āha, na ullapanādhippāyena ten' assa anāpatti. āvaṭakāmavatthusmiṁ so bhikkhu vatthukāmesu ca kilesakāmesu ca lokiken'[16] eva ādīnavadassanena nirapekkho, tasmā āvaṭā me āvuso kāmā 'ti āha, ten' assa anāpatti. ettha ca

---

1 Bp. vīriya°.
2 Ssp. avipati°.
3 B². Bp. paṭhamasmiṁ *for this.*
4 Ssp. nāvuso.
5 Bp. Ssp. nāvuso.
6 B². brahma°; Bp. Ssp. brāhmavatthūsu.
7 B². brah°; Bp. Ssp. *add* na.
8 B². mūkhato.
9 B². Bp. Ssp. *add* na.
10 B². Ssp. °pāpikaṁ.
11 Bp. *omits* pana.
12 B². °pūrissā°.
13 Ssp. aññabyā°.
14 Bp. Ssp. gihi°.
15 B². Bp. Ssp. *add* anapekkhatāya
16 Bp. lokiyen'.

āvaṭā ti āvāritā nivāritā paṭikkhittā ti attho. abhirativatthusmiṁ so bhikkhu sāsane anukkaṇṭhitabhāvena uddesaparipucchādīsu ca abhiratabhāvena abhirato ahaṁ āvuso paramāya abhiratiyā ti āha, na ullapanādhippāyena ten' assa anāpatti. pakkamanavatthusmiṁ yo imamhā āvāsā paṭhamaṁ pakkamissatīti evaṁ āvāsaṁ vā maṇḍapaṁ vā sīmaṁ vā[1] kiñci ṭhānaṁ parindicchitvā[2] katāya katikāya yo maṁ arahā ti jānantū 'ti tamhā ṭhānā paṭhamaṁ pakkamati pārājiko hoti, yo pana ācariyupajjhāyānaṁ[3] vā kiccena mātāpitunnaṁ[4] vā kenacid eva karaṇīyena bhikkhācāratthaṁ vā uddesaparipucchānaṁ vā atthāya aññena vā tādisena karaṇiyena taṁ ṭhānam atikkamitvā gacchati anāpatti. sace pi 'ssa evaṁ gatassa pacchā icchācāro uppajjati na dānāhaṁ tattha gamissāmi[5] evaṁ maṁ arahā ti sambhāvessantīti anāpatti yeva, yo pi kenacid eva karaṇīyena taṁ ṭhānaṁ patvā sajjhāya manasikārādivasena aññavihito[6] vā hutvā corādīhi vā anubaddho[7] meghaṁ vā uṭṭhitaṁ disvā anovassakaṁ pavisitukāmo taṁ ṭhānaṁ atikkamitvā[8] gacchati[9] anāpatti. yānena vā iddhiyā vā gacchanto pi pārājikaṁ na[10] āpajjati. padagamanen' eva āpajjati, tam pi yehi saha katikā katā tehi saddhiṁ apubbaṁ acarimaṁ gacchanto na[10] āpajjati, evaṁ gacchantā hi sabbe pi aññamaññaṁ rakkhanti. sace pi maṇḍaparukkhamūlādīsu kiñci ṭhānaṁ paricchinditvā yo ettha nisīdati vā caṅkamati vā taṁ arahā ti jānissāma pupphāni vā ṭhapetvā yo imāni gahetvā pūjaṁ karissati taṁ arahā ti jānissāmā 'ti ādinā nayena katikā katā hoti, tatrāpi icchācāravasena tathā karontassa pārājikam eva. sace pi upāsakena antarāmagge vihāro vā kato hoti ticīvarādīni[11] vā ṭhapitāni honti ye arahanto[12] imasmiṁ vihāre vasantu cīvarādīni ca gaṇhantū 'ti tatrāpi icchācāravasena vasantassa vā tāni[13] vā gaṇhantassa pārājikam eva. etam pana adham-

1 B².Bp.Ssp. *add* yaṁ.
2 B².Bp.Ssp. paricchindi°.
3 Ssp. °yūpa°.
4 Bp.Ssp. -pitūnaṁ.
5 B². °ssāmīti.
6 Ssp. aññāvihito.
7 Bp. °bandho.
8 Bp.Ssp. atikkamati.
9 Bp.Ssp. *omit* gacchati.
10 Bp. nāpajjati.
11 Bp.Ssp. cīva° *for* ticīva°.
12 Ssp. *adds* te.
13 Bp. cīvarādīni *for* tāni.

mikakatikavattaṁ[1] tasmā na kātabbaṁ, aññaṁ vā evarūpaṁ imasmiṁ temāsabbhantare sabb'[2] eva āraññakā[3] hontu piṇḍapātiyaṅgā[4] avasesadhutaṅgadharā vā, atha vā sabb' eva khīṇāsavā hontu[5] evam ādi. nānā Verañjakā hi bhikkhū sannipatanti, tattha keci dubbalā appathāmā evarūpaṁ[6] vattaṁ anupāletuṁ na sakkonti, tasmā[6] evarūpam pi vattaṁ na kātabbaṁ. imaṁ temāsaṁ sabbeh' eva na uddisitabbaṁ na paripucchitabbaṁ na pabbājetabbaṁ, na[7] mūgabbataṁ[8] gaṇhitabbaṁ, bahi sīmaṭṭhassāpi saṅghalābho dātabbo ti evam ādikaṁ pana[9] na kātabbam eva.

Lakkhaṇasaṁyutte yvāyaṁ *āyasmā*[10] *Lakkhaṇo* ti Lakkhanatthero vutto. esa jaṭilasahassassa abbhantaro[11] ehi-bhikkhu[12] upasampadāya upasampanno āditta pariyāyāvasāne arahaṭṭaṁ patto[13] eko mahāsāvako ti veditabbo, yasmā pan' esa lakkhaṇasampannena sabbākāraparipūrena brahmasamena attabhāvena samannāgato tasmā Lakkhaṇo ti saṅkhyaṁ gato. Mahāmoggalāno[14] pana pabbajitadivasato sattame divase arahattappatto[15] dutiyo aggasāvako. *sitaṁ pātvākāsī*ti mandahasitaṁ pātuakāsi, pakāsayi dassesīti vuttaṁ hoti. kim pana disvā thero sitam pātvākāsīti. upari pāḷiyaṁ āgataṁ aṭṭhikasaṅkhalikaṁ ekaṁ petaloke nibbattaṁ[16] sattaṁ disvā, taṁ ca kho[17] dibbena cakkhunā na pasādacakkhunā pasādacakkhussa hi ete attabhāvā na āpāthaṁ āgacchanti, evarūpam pi[18] attabhāvaṁ disvā kāruññe kattabbe[19] kasmā sitaṁ pātvākāsīti. attano ca buddhañāṇassa ca sampatti samaṇussaraṇato, taṁ hi disvā thero aditṭhasaccena nāma puggalena paṭilabhitabbā evarūpā attabhāvā mutto ahaṁ, lābhā vata me suladdhaṁ vata me ti attano ca sampattiṁ anussaritvā aho buddhassa

---

1 B².Ssp. °mikaṁ katika°.
2 Ssp. sabbe *for* sabb' eva.
3 Ssp. āraññikā.
4 B². °tikaṅgā; Bp.Ssp. °tikaṅgādi.
5 B².Bp.Ssp. hontū 'ti.
6 B². *adds* pi.
7 B².Bp.Ssp. *omit* na.
8 Ssp. mūgavattaṁ.
9 B². pi *for* pana.
10 Ssp. *adds* ca.
11 B².Bp. °tare.
12 Bp. -bhikkhūpasam°.
13 Bp. °hattappatto.
14 B².Bp.Ssp. °lānatthero.
15 B².Ssp. °ttaṁ patto.
16 Bp.Ssp. °tta.
17 B². *omits* kho.
18 Ssp. pana *for* pi.
19 B².Bp. kātabbe.

bhagavato ñāṇasampatti yo[1] kammavipāko bhikkhave acinteyyo na cintetabbo ti desesi.[2] paccakkhaṁ[3] vata katvā buddhā desenti suppaṭividdhā buddhānaṁ dhammadhātū 'ti evaṁ buddhañāṇasampattiñ ca saritvā sitaṁ pātvākāsīti.[4] yasmā pana khīṇāsavā nāma na akāraṇā sitaṁ karonti,[5] tasmā taṁ[6] Lakkhaṇatthero pucchi: *ko nu kho āvuso Moggallāna hetu ko paccayo sitassa pātukammāyā* 'ti. thero pana yasmā yehi ayaṁ uppatti[7] sāmaṁ adiṭṭhā te dussaddhāpayā honti, tasmā bhagavantaṁ sakkhiṁ[8] katvā vyākātukāmatāya[9] akālo kho āvuso ti ādim āha. tato bhagavato santike puṭṭho *idhāhaṁ āvuso* ti ādinā nayena vyākāsi.[10] tattha *aṭṭhisaṅkhalikan*[11] ti setaṁ nimmaṁsalohitaṁ aṭṭhikasaṅghāṭakaṁ.[12] *gijjhāpi kākā*[13] *pi kulalā pīti* ete pi yakkhagijjhā c' eva yakkhakākā[14] ca yakkhakulalā ca paccetabbā. pākatikānaṁ pana gijjhādīnaṁ āpātham pi etaṁ rūpaṁ nāgacchati. *anupatitvā anupatitvā* ti anubandhitvā anubandhitvā. *vituddhentī* ti[15] vinivijjhitvā gacchanti, vitudantīti[16] vā pāṭho, asidhārūpamehi tikhiṇehi lohatuṇḍehi vijjhantīti attho. *sāssudaṁ*[17] *attassaraṁ karotī*ti ettha sudan ti nipāto, sā aṭṭhikasaṅkhalikā aṭṭassaraṁ āturassaraṁ karotīti attho. akusalavipākānubhavanatthaṁ kira yojanappamāṇāpi tādisā attabhāvā nibbattan ti pasādussadā ca honti pakkagaṇḍasadisā, tasmā sā aṭṭhisaṅkhalikā[11] balavavedenāturā tādisaṁ saram akāsīti. evañ ca[18] vatvā puna āyasmā Mahāmoggallāno vaṭṭagāmī[19] sattā nāma evarūpā attabhāvā na muccantīti sattesu kāruññaṁ paṭicca uppannaṁ dhammasaṁvegaṁ dassento tassa mayhaṁ āvuso etad ahosi acchariyaṁ vata bho ti ādim āha. *bhikkhū ujjhāyantī*ti yesaṁ sā petuppatti[20] apaccakkhā[21] te

---

[1] B². *omits* yo.
[2] B². deseti.
[3] B². paccakkha.
[4] B². patvākā°.
[5] B².Bp. pātukaro°.
[6] B².Bp. naṁ.
[7] B².Bp. upapatti.
[8] B². sakkhi.
[9] Ssp. byā°.
[10] Ssp. byākāsi.
[11] B².Bp.Ssp. aṭṭhikasaṅ°.
[12] B².Bp.Ssp. °ghātaṁ.
[13] Ssp. kaṅkā.
[14] Ssp. °kaṅkā.
[15] B². vituḍentīti; Bp. vituṇḍentīti; Ssp. vitudentīti.
[16] B².Bp. vitudentīti.
[17] Bp.Ssp. sā sudaṁ.
[18] B².Bp. *add* pana.
[19] B².Bp. °gāmika; Ssp. °gāmi.
[20] B². cetupapatti; Bp. petūpapatti.
[21] Bp. appa°.

ujjhāyanti. bhagavā pana therassa[1] ānubhāvaṁ pakāsento *cakkhubhūtā vata b'hikkhave sāvakā viharantī*ti ādim āha. tattha cakkhubhūtaṁ jātam uppannaṁ tesan ti cakkhubhūtā, bhūtacakkhukā uppannacakkhukā. cakkhuṁ uppādetvā viharantīti attho, dutiyapade pi es' eva nayo. *yatra hi nāmā* 'ti ettha yatrā 'ti kāraṇavacanaṁ, tatrāyam atthayojanā yasmā nāma sāvako pi evarūpaṁ[2] ñassati vā dakkhati[3] vā[4] sakkhiṁ[5] vā karissati, tasmā avocumha[6]: cakkhubhūtā vata bhikkhave sāvakā viharanti. ñāṇabhūtā vata bhikkhave sāvakā viharantīti. *pubb' eva me so bhikkhave satto diṭṭho* ti bodhimaṇḍe sabbaññutañāṇapaṭivedhena[7] appamāṇesu[8] cakkavāḷesu appamāṇe sattanikāye[9] bhavagatiṭṭhiti[10] nivāse ca paccakkhaṁ karontena mayā pubb' eva yo[11] satto diṭṭho ti vadati. *goghātako* ti gāvo vadhitvā[12] vadhitvā aṭṭhito maṁsaṁ mocetvā vikkiṇitvā jīvikaṁ[13] kappanakasatto.[13] tass' eva kammassa vipākāvasesenā 'ti tassa[14] nānācetanāhi āyūhi tassa aparāpariyakammassa.[15] tatrāhi[16] yāya cetanāya narake paṭisandhi janitā tassā vipāke parikkhīṇe avasesakammaṁ[17] vā kammanimittaṁ vā ārammaṇaṁ katvā puna petādīsu paṭisandhi nibbattati, tasmā sā paṭisandhi kammasabhāgatāya vā ārammaṇasabhāgatāya vā tass' eva kammassa vipākāvaseso ti vuccati, ayañ ca satto evaṁ uppanno. ten' āha: tass' eva kammassa vipākāvasesenā 'ti. tassa kira narakā cavanakāle nimmaṁsakatānaṁ gunnaṁ aṭṭhirāsi eva nimittaṁ ahosi, paṭicchannam[18] pi taṁ kammaṁ viññūnaṁ pākataṁ viya karonto[19] aṭṭhisaṅkhalikapeto[20] jāto.

---

[1] Bp. therassānu°. [2] B². *adds* pi. [3] B².Ssp. dakkhissati.
[4] B². *omits* vā. [5] B². sakkhi.
[6] B². °mhā. [7] Bp. °ppaṭive°.
[8] B². *adds* ca. [9] B².Bp. *add* ca.
[10] B². bhavayonigatiṭṭhi; Bp. bhavagatiyoniṭhiti; Ssp. bhagavatiṭhiti.
[11] Ssp. so *for* yo.
[12] B². *repeats* vadhetvā; Ssp. vadhitva *and does not repeat it.*
[13] B². jīvitakappako satto; Bp.Ssp. jīvita°.
[14] Ssp. tass' eva. [15] B². apara apari°.
[16] Ssp. tatra hi. [17] B². °saṁ kammaṁ.
[18] Ssp. *inserts* so *before this.* [19] B². *adds* so.
[20] Ssp. aṭṭhikasaṅkha°.

maṁsapesivatthusmiṁ goghātako[1] maṁsapesiyo katvā sukkhāpetvā vallūravikkayena anekāni vassāni jīvikaṁ[2] kappesi, ten' assa narakā cavanakāle maṁsapesi yeva nimittaṁ ahosi, so maṁsapesi peto jāto. maṁsapiṇḍavatthusmiṁ so sākuṇiko sakuṇe gahetvā vikkiṇanakāle[3] nipakkhacamme maṁsapiṇḍamatte katvā vikkiṇanto[3] jīvikaṁ[4] kappesi, ten' assa narakā cavanakāle maṁsapiṇḍo 'va nimittaṁ ahosi, so maṁsapiṇḍapeto jāto. nicchavivatthusmiṁ[5] tassa orabbhikassa eḷake vadhitvā niccamme katvā kappitajīvikassa[6] purimanayen' eva niccammaṁ eḷakasarīraṁ[7] nimittaṁ ahosi, so nicchavipeto[5] jāto. asiloma vatthusmiṁ so *sūkariko* dīgharattaṁ nivāpaphuṭṭhe[8] sūkare asinā vadhitvā[9] vadhitvā dīgharattaṁ jīvikaṁ[4] kappesi, tassa[10] ukkhittāsikabhāvo 'va nimittaṁ ahosi, tasmā asilomapeto jāto. sattilomavatthusmiṁ so *māgaviko*[11] ekaṁ migañ ca sattiñ ca gahetvā vanaṁ gantvā tassa migassa samīpaṁ āgatāgate mige sattiyā nibbhijjitvā[12] māresi, tassa sattiyā vijjhanakabhāvo[13] yeva nimittaṁ ahosi, tasmā sattilomapeto jāto. usulomavatthusmiṁ *kāraṇiko* ti rājā[14] paṭādhike anekāhi kāraṇāhi pīḷetvā avasāne kaṇḍena vijjhitvā māraṇakapuriso, so kira asukasmiṁ[15] padese viddho maratīti ñatvā[16] vijjhati, tass' evaṁ jīvikaṁ[17] kappetvā narake uppannassa tato pakkāvasesena[18] idhūpapattikāle usunā vijjhanabhāvo yeva nimittaṁ ahosi,[19] tasma usulonapeto jāto. sūcilomavatthusmiṁ *sārathī*ti assadamako godamako ti pi Kurundaṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ, tassa patodasūciyā[20] vijjhanabhāvo yeva nimittaṁ ahosi, tasmā sūcilomapeto jāto. dutiye[21] sūcilomavatthusmiṁ *sūcako*[22] ti pesuñ-

[1] B².Bp. *add* ti, *and* gomaṁsa° *for* maṁsa°.
[2] Ssp. jīvitaṁ.
[3] B². vikiṇṇana-; Bp.Ssp. vikkī°.
[4] B².Bp.Ssp. jīvitaṁ.
[5] Bp. nicchavī°.
[6] B².Ssp. -jīvitassa.
[7] B². ekaḷaka-.
[8] Ssp. nivāpavuṭṭhe.
[9] Ssp. *does not repeat this.*
[10] B².Bp. ten' assa *for* tassa.
[11] B². māgadhito.
[12] B².Bp. vijjhitvā vijjhitvā *for this*; Ssp. vijjhitva.
[13] Ssp. vijjhaṇabhāvo.
[14] B². rāja.
[15] B². amuka°.
[16] B².Ssp. *add* 'va.
[17] B².Bp.Ssp. jīvitaṁ.
[18] Ssp. vipākāvasesena.
[19] B². hoti.
[20] B². °suciyā; Ssp. paṭoda°.
[21] B².Bp.Ssp. dutiya.
[22] Ssp. sūciko.

ñakārako, so kira manusse aññamaññañ ca bhindi rājakule ca imassa imaṁ[1] nāma atthi iminā idaṁ nāma[2] katan ti sūcetvā sūcetvā anayabyasanaṁ pāpesi, tasmā yathānena[3] sūcetvā manussā bhinnā tathā sūcīhi bhedanadukkhaṁ paccanubhottuṁ[4] kammaṁ eva nimittaṁ katvā sūcilomapeto jāto. aṇḍabhārivutthusmiṁ[5] *gāmakūṭo* ti vinicchayāmacco,[6] tassa kammasabhāgatāya kumbhamattā mahāghaṭappamāṇā aṇḍā ahesuṁ, so hi yasmā raho paṭicchannaṭṭhāne[7] lañchaṁ gahetvā kūṭavinicchayena pākaṭaṁ[8] dosaṁ karonto sāmike assāmike akāsi, tasmāssa rahassaṁ[9] aṅgaṁ pākaṭaṁ nibbattaṁ, yasmā daṇḍaṁ paṭṭhapento paresaṁ asayhaṁ[10] bhāraṁ āropesi, tasmāssa rahassaṅgaṁ[11] asayhabhāro hutvā nibbattaṁ, yasmā yasmiṁ ṭhāne ṭhitena samena bhavitabbaṁ, tasmiṁ ṭhatvā visamo ahosi, tasmāssa rahassaṅge visamā nisajjā ahosīti. paradārikavatthusmiṁ[12] so satto parassa rakkhitaṁ[13] gopitaṁ sassāmikaṁ phassaṁ phusanto mīḷhasukhena[14] kāmasukhena cittaṁ ramayitvā[15] kammasabhāgatāya guthaphassaṁ[16] phusanto dukkham anubhavituṁ tattha nibbatto. duṭṭhabrāhmaṇavatthusu[17] pākaṭam eva. nicchavivatthusmiṁ[18] yasmā mātugāmo nāma attano phasse anissaro sā ca naṁ[19] sāmikassa santakaṁ phassaṁ ṭhenetvā[20] paresaṁ abhiratiṁ uppādesi, tasmā kammasabhāgatāya sukhasamphassā[21] dhaṁsitvā dukkhasamphassaṁ anubhavituṁ nicchavitthī hutvā uppannā.[22] maṅgulivatthusmiṁ[23]

---

1 Bp. idaṁ.
2 Bp. *adds* kammaṁ.
3 Ssp. yathā tena.
4 Bp.Ssp. °bhotuṁ.
5 B². °bhāriyava°; Bp. °bhāritava°; Ssp. °bhārava°.
6 Bp. vinicchaya amacco.
7 B².Bp.Ssp. °nne ṭhāne.
8 B². pākaṭa.
9 B².Bp.Ssp. °ssaṅgaṁ.
10 B².Ssp. asayha.
11 Ssp. rahassaṁ aṅgaṁ.
12 Bp. pāradā°.
13 B². parakkhi°; Ssp. rakkita.
14 Bp. mīḷhaphusena.
15 B². rammayitvā.
16 Ssp. gūtha°.
17 B².Bp. °vatthu; Ssp. °vatthusmiṁ *a rd omits* pākaṭaṁ eva. niccha°.
18 B².Bp. nicchavitthivatthu°.
19 B².Bp.Ssp. taṁ.
20 B². *adds* 'va.
21 B².Ssp. °ssaṁ.
22 B².Bp. upapannā.
23 B².Bp. °gulitthi va°; Ssp. °guḷitthī va°.

maṅgulin ti virūpaṁ duddasikaṁ[1] bībhacchaṁ[2] sā kira[3] ikkhinikākammaṁ yakkhadāsikammaṁ karonti[4] iminā ca iminā ca evaṁ balikamme kate ayaṁ nāma tumhākaṁ vaḍḍhi[5] bhavissatīti mahājanassa gandhapupphādīni vañcanāya gahetvā mahājanaṁ duddiṭṭhiṁ[6] micchādiṭṭhiṁ gaṇhāpesi, tasmā tāya kammasabhāgatāya gandhapupphādīnaṁ thenitattā duggandhā duddassanassa gāhitattā duddasikā virūpā bībhaccā[7] hutvā nibbattā.

okilinivatthusmiṁ[8] *uppakkaṁ okiliniṁ okiriṇin*[9] ti sā kira aṅgāracitake[10] nipannā vipphandamānā viparivattamānā[11] paccati, tasmā uppakkā c' eva hoti kharena agginā pakkasarīrā, okilinī ca kilinnasarīrā[12] bindubindūni 'ssā[13] sarīrato paggharanti, okiriṇī[14] ca aṅgāraparikiṇṇā,[15] tassā hi heṭṭhato pi kiṁsukapupphavaṇṇā aṅgārā ubhayapassesu pi, ākāsato pi 'ssā upari aṅgārā patanti, tena vuttaṁ: uppakkaṁ okiliniṁ[16] okiriṇiṁ[17] ti. sā[18] issā pakatāya[19] sapattiṁ aṅgārakaṭāhena okiriti.[20] tassā[21] kira rañño[22] ekānāṭakinī aṅgārakaṭāhaṁ samīpe ṭhapetvā gattato udakañ ca puñchati pāṇinā ca sedaṁ karoti, rājā pi[23] tāya saddhiṁ kathañ ca karoti parituṭṭhākārañ[24] ca dasseti, aggamahesī taṁ asayhamānā[25] issā pakatā hutvā acirapakkantassa rañño taṁ aṅgārakaṭāhaṁ gahetvā tassā upari aṅgāre okiri,[26] sā taṁ kammaṁ katvā tādisaṁ yeva vipākaṁ paccanubhavituṁ petaloke nibbattā.

---

1 Bp. duddassikaṁ.
2 B^2. bīgacchaṁ; Bp. vībhacchaṁ; Ssp. vibhacchaṁ.
3 B^2. kir' ikkhanikā°; Bp.Ssp. kira ikkhaṇikā°.
4 Bp.Ssp. karontī.
5 B^2.Ssp. vuḍḍhi.
6 B^2. °ṭṭhi.
7 B^2. bīgacchā; Bp. vībhacchā; Ssp. vibhacchā.
8 Ssp. okilinitthiva°.
9 B^2. °lini okirinīti; Ssp. °liniṁ okīraṇin.
10 Ssp. °cittake.
11 Ssp. pariva°.
12 Ssp. *adds* ca.
13 B^2.Bp. hi 'ssā.
14 Ssp. okīraṇī.
15 B^2.Bp. °rasaṁpari°.
16 B^2. °līni.
17 Ssp. okīraṇin.
18 B^2.Bp. *insert* pubbe *after* sā.
19 B^2.Ssp. pakatā.
20 Bp. okirati; Ssp. okīrati.
21 Ssp. tassa.
22 B^2. Kaliṅkaraññó; Bp. Kaliraññó.
23 Ssp. *omits* pi.
24 Ssp. upari tuṭṭhā°.
25 Bp Ssp. asahamānā.
26 Ssp. okīri.

coraghātakavatthusmiṁ so rañño āṇāya dīgharattaṁ corānaṁ sīsāni chinditvā petaloke nibbattento[1] asīsakavandhaṁ[2] hutvā nibbatti. bhikkhuvatthusmiṁ pāpabhikkhū 'ti lāmakabhikkhu. so kira lokassa saddhādeyye[3] cattāro paccaye paribhuñjitvā kāyavacīdvārehi asaññato[4] bhinnājīvo cittakeḷiṁ[5] kīḷanto vicari, tato ekaṁ buddhantaraṁ niraye pacitvā[6] petaloke nibbattento[1] bhikkhusadisen' eva attabhāvena nibbatti. bhikkhunīsikkhamānasāmaṇerasāmaṇerī[7]-vatthūsu[8] pi ayam eva vinicchayo. Tapodavatthusmiṁ[9] *acchodiko*[10] ti pasannodako. *sītodiko*[11] ti sītaudako.[12] *sātodiko*[13] ti madhurodako. *setako*[14] ti parisuddho,[15] nissevālapanakakaddamo. *supatittho*[16] ti sundarehi titthehi[17] uppanno.[18] *ramaṇīyo* ti ratijanako. *cakkamattānī*ti rathacakkappamāṇāni. *kaṭhitā*[19] *sandatī*ti tattā santattā hutvā sandati. *yat' āyaṁ bhikkhave* ti yato ayaṁ bhikkhave. *so daho* ti so rahado.[20] kuto panāyaṁ sandatīti vebhārapabbatassa kira heṭṭhā bhummaṭṭhanāgānaṁ[21] pañcayojanasatikaṁ nāgabhavanaṁ devalokasadisaṁ maṇimayena[22] talena ārāmuyyānehi ca samannāgataṁ, tattha nāgānaṁ kīḷanaṭṭhāne so udakadaho, tato ayaṁ Tapodā sandati. *dvinnaṁ mahānirayānaṁ antarikāya āgacchatī*ti Rājagahanagaraṁ kira āviñjhitvā[23] mahāpetaloko, tattha dvinnaṁ mahālohakumbhinirayānaṁ[24] antarena ayaṁ tapodā āgacchati, tasmā kathitā[25] sandatīti. yuddhavatthus-

---

[1] Ssp. nibbattanto.
[2] B². °sakakavandhaṁ; Bp. °sakaṁ bandhaṁ.
[3] B². °yya.
[4] Bp. asaṁyato.
[5] B². °keli.
[6] Bp.Ssp. paccitvā.
[7] Bp. bhikkhūnī-.
[8] B². -bhikkamāna-.
[9] B².Bp.Ssp. °podāva°.
[10] B².Bp.Ssp. °dako.
[11] B².Bp.Ssp. °todako.
[12] B².Bp. sītalaudako; Ssp. sītalūdako.
[13] B².Bp.Ssp. °dako.
[14] B².Bp.Ssp. setodako.
[15] Ssp. °ddhodako.
[16] Bp. sūpa°; Ssp. sutiṭṭho.
[17] Ssp. tiṭṭhehi.
[18] B².Bp.Ssp. upapanno.
[19] B². kudhitā; Bp. kuthitā; Ssp. kuṭṭhitā.
[20] B². dahado.
[21] B².Bp. bhūmaṭṭhakanā°; Ssp. bhummaṭṭhakanā°.
[22] B².Bp. ramaṇīyena.
[23] B².Bp.Ssp. āvijjhitvā.
[24] Ssp. °bhīnira°.
[25] B². kudhitā; Bp. kuthitā; Ssp. kuṭṭhitā.

miṁ nandi[1] caratīti vijayabheri[2] āhiṇḍati. *rājā āvuso Licchavīhī*ti thero kira attano divāṭṭhāne[3] ca rattiṭṭhāne ca nisīditvā Licchaviyo[4] katahatthā katūpāsanā,[5] rājā ca tehi saddhiṁ sampahāraṁ detīti āvajjento[6] dibbena cakkhunā rājānaṁ parājitaṁ palāyamānaṁ addasa, tato bhikkhū āmantetvā rājāvuso[7] tumhākaṁ upaṭṭhāko Licchavīhi pabhaggo ti āha. *saccaṁ bhikkhave Moggallāno āhā* 'ti parājitakāle āvajjitvā yaṁ diṭṭhaṁ taṁ bhaṇanto saccaṁ āha. nāgogāhavatthusmiṁ sappīnikāyā[8] 'ti evaṁ[9] nāmikāya. *ānañjasamādhin*[10] ti anejam[11] acalaṁ kāyavācāvipphandavirahitaṁ catutthajjhānasamādhiṁ.[12] nāgānan ti hatthīnaṁ. *ogāhaṁ*[13] *uttarantānan* ti ogayha[14] ogāhitvā[15] puna uttarantānaṁ. te kira gambhīraṁ odakaṁ[16] otaritvā tattha nahātvā[17] ca pivitvā ca soṇḍāya udakaṁ gahetvā aññamaññaṁ āloletvā[18] uttaranti, tesaṁ evaṁ ogayha[19] uttarantānan ti vuttaṁ hoti. *koñcaṁ karontānan* ti nadītīre[20] ṭhatvā soṇḍaṁ mukhe pakkhipitvā[21] koñcanādaṁ karontānaṁ. saddaṁ assosin ti taṁ kuñcanādasaddaṁ[22] assosiṁ.[23] atth' eso bhikkhave samādhi so ca[24] aparisuddho ti atthi eso samādhi Moggallānassa, so ca kho parisuddho na hoti. thero kira pabbajjato[25] sattame divase tad ahu arahattaṁ[26] patto aṭṭhasamāpattīsu[27] pañcah' ākārehi

---

1 Bp. nandiṁ.
2 B². Bp. °bheriṁ.
3 Bp. divāṭhāne.
4 Bp. Ssp. °vayo.
5 Bp. katu°.
6 B². °jjanto.
7 B². Bp. Ssp. rājā āvuso.
8 B². sippīni°; Bp. sippini°; Ssp. sappini°.
9 B². eva.
10 B². °ñjaṁ samā°; Bp. Ssp. āneñjaṁ samā.°
11 Ssp. āneñjam.
12 B². catutthe jhāna°.
13 B². Bp. ogayha utta°.
14 Ssp. *omits* ogayha.
15 B². Bp. ogāhetvā.
16 B². Bp. Ssp. udakaṁ.
17 B². nhātvā; Bp. nhatvā.
18 B². āloḷento; Bp. ālolentā.
19 Bp. ogāyha.
20 B². Bp. tīre *for* nadī°.
21 B². °kkhīpetvā.
22 B². koñjanā°; Bp. Ssp. koñcanā°.
23 B². assosi.
24 B². Bp. Ssp. *add* kho.
25 B². pabbajjitato; Bp. Ssp. pabbajitato.
26 Bp. Ssp. arahattappatto.
27 B². Bp. Ssp. aṭṭhasu samā°.

āciṇṇavasībhāvo[1] samādhiparipanthike[2] dhamme na[3] suṭṭhu parisodhetvā āvajjana-samāpajjana[4]-adhiṭṭhāna-uṭṭhāna[5]-paccavekkhanānaṁ saññāmattakam eva katvā catutthajjhānaṁ appetvā nisinno, jhānaṅgehi uṭṭhāya[6] nāgānaṁ saddaṁ sutvā antosamāpattiyaṁ assosin[7] ti evaṁ saññī ahosi. tena vuttaṁ: atth' eso bhikkhave samādhi yo[8] ca kho aparisuddho ti. Sobhitavatthusmiṁ ahaṁ āvuso pañcakappasatāni anussarāmīti ekāvajjanena anussarāmīti āha. itarathā hi anacchariyaṁ ariyasāvakānaṁ paṭipāṭiyā nānāvajjanena tassa tassa atīte[9] nivāsassa anussaraṇan ti na bhikkhū ujjhāyeyyuṁ, yasmā pan' esa ekāvajjanena anussarāmīti āha, tasmā bhikkhū ujjhāyiṁsu. atth' esā bhikkhave Sobhitassa sā ca kho ekā yeva jātīti yaṁ Sobhito jātiṁ anussarāmīti āha. atth' esā jāti Sobhitassa sā ca kho ekā yeva antarā[10] na uppaṭipāṭiyā anussaritā ti adhippāyo. katham panāyaṁ etaṁ anussarīti, ayaṁ[11] kira pañcannaṁ kappasatānaṁ upari titthāyatane pabbajitvā asaññasamāpattiṁ nibbattetvā aparihīnajjhāno kālaṁ katvā asaññabhave[12] nibbatti. tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā avasāne manussaloke uppanno sāsane[13] pabbajitvā tisso vijjā sacchākāsi, so pubbe nivāsaṁ anussaramāno imasmiṁ attabhāve paṭisandhiṁ disvā tato paraṁ tatiye attabhāve cutim eva addasa. atha ubhinnaṁ antarā acittakaṁ attabhāvaṁ anussarituṁ asakkonto nayato sallakkhesi: addhāhaṁ[14] asaññībhave[15] nibbatto ti. evaṁ sallakkhentena[16] pana[17] tena dukkaraṁ kataṁ, satadhā[18] bhinnassa vālassa koṭiyā koṭi[19] paṭividdhā ākāse padaṁ dassitaṁ, tasmā taṁ[20]

---

[1] Bp. anāciṇṇa°; Ssp. aciṇṇavasi°.
[2] B². -pāribandhike; Bp. -pāribandhake; Ssp. -pāripanthike.
[3] B². *omits* na.
[4] B².Bp. °jjanādhi°.
[5] B².Bp.Ssp. -vuṭṭhāna-.
[6] B².Bp.Ssp. vuṭṭhāya.
[7] B². °sīti.
[8] Bp.Ssp. so.
[9] Ssp. atīta.
[10] B².Bp.Ssp. anantarā.
[11] Bp. ahaṁ.
[12] Ssp. asaññi°.
[13] B². so sānesane *for* sāsane.
[14] B².Bp. addhā ahaṁ.
[15] B².Bp. asaññabhave; Ssp. asaññibhave.
[16] B². °kkhantena.
[17] B².Bp. panānena; Ssp. *omits* pana.
[18] Ssp. sattadhā.
[19] B². kotiṁ.
[20] Bp.Ssp. naṁ.

bhagavā imasmiṁ yeva vatthusmiṁ etad agge ṭhapesi, etad aggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ pubbe nivāsaṁ anussarantānaṁ yad idaṁ Sobhido ti.

uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pārājikā dhammā ti idaṁ idha uddiṭṭhapārājikaparidīpanam eva. samodhānetvā pana sabbān' eva catuvīsati[1] pārājikāni veditabbāni. katamāni catuvīsati.[1] pāḷiāgatāni[2] tāva bhikkhūnaṁ cattāri bhikkhuṇīnaṁ asādhāraṇāni cattārīti aṭṭha. ekādasa abhabbapuggalā, tesu paṇḍakatiracchānagatā[3] ubhato byañjanakā tayo vatthuvipannā ahetukapaṭisandhikā, tesaṁ saggo avārito maggo pana vārito, abhabbā hi te maggaphalapaṭilābhāya[4] vatthuvipannattā ti,[5] pabbajjāpi tesaṁ[6] paṭikkhittā, tasmā te pi pārājikā. theyyasaṁvāsako titthiyapakkantako mātughātako pitughātako arahantaghātako bhikkhuṇīdūsako rudhiruppādako[7] saṅghabhedako ti ime aṭṭha attano kiriyāya[8] vipannattā abhabbaṭṭhānaṁ pattā ti pārājikā 'va.[9] tesu[10] theyyasaṁvāsako titthiyapakkantako bhikkhuṇīdūsako ti imesaṁ tiṇṇaṁ saggo avārito maggo pana vārito 'va. itaresaṁ pañcannaṁ ubhayam pi vāritaṁ, te hi anantarā[11] 'va narake nibbattanakasattā, iti ime ca ekādasa purimā ca aṭṭha[12] ekūnavīsati te gihiliṅge[13] ruciṁ uppādetvā gihīnivāsananivatthāya[13] bhikkhuṇiyā saddhiṁ vīsati,[14] sā hi ajjhācāravītikkamaṁ akatvāpi ettāvatā 'va[15] assamaṇīti, imāni tāva vīsati pārājikāni. aparāni pi lambī mudupiṭṭhiko parassaṅgajātaṁ[16] mukhena gaṇhati[17] parassa aṅgajāte abhinisīdatīti imesaṁ catunnaṁ vasena cattāri anulomapārājikāni[18] vadanti. etāni hi yasmā ubhinnaṁ rāgavasena sadisabhāvūpagatānaṁ dhammo methunadhammo ti vuccati. tasmā etena pariyāyena methunadham-

---

[1] Ssp. catū°.
[2] B².Bp. pāḷiyam āgatāni
[3] Ssp. °gata.
[4] B².Bp.Ssp. magga° *for* maggaphala°.
[5] B².Bp.Ssp. *omit* ti.
[6] B².Bp.Ssp. nesaṁ.
[7] B².Bp. lohituppā°; Ssp. ruhiruppā°.
[8] Bp. kriyāya.
[9] Ssp. ca.
[10] B². etesu.
[11] B².Bp. °tarabhave; Ssp. *omits* 'va.
[12] Bp. aṭṭhāti.
[13] Bp. gihi°; Ssp. gihinivāsaṁ ni°.
[14] Bp. vīsa.
[15] B².Bp. ca *for* 'va; Ssp. *omits* 'va.
[16] B².Bp.Ssp. 'ssa aṅga°.
[17] B².Bp.Ssp. gaṇhāti.
[18] B².Bp.Ssp. °jikānīti.

maṁ apatisevitvā[1] yeva kevalaṁ maggena maggaṁ[2] pavesanavasena āpajjitabbattā methunadhammapājārikassa anulomentīti anulomapārājikānīti vuccanti.[3] iti[4] imāni[5] cattāri purimāni ca vīsatīti[6] samodhānetvā sabbān' eva catuvīsati[7] pārājikāni veditabbāni.

na labhati bhikkhūhi saddhiṁ saṁvāsan ti uposathapavāraṇa[8] - pātimokkhuddesa - saṅghakammabhedaṁ[9] bhikkhūhi saddhiṁ saṁvāsaṁ na labhati. yathā pure tathā pacchā ti yathā pure[10] gihīkāle[11] anupasampannakāle ca pacchāpārājikaṁ āpanno pi tath' eva asaṁvāso hoti, n' atthi tassa bhikkhūhi saddhiṁ uposatha-pavāraṇa-pātimokkhuddesasaṅghakammappabhedo saṁvāso ti bhikkhūhi[12] saddhiṁ saṁvāsaṁ na labhati.[12] *tatthāyasmante pucchāmīti* tesu catūsu pārājikesu āyasmante kaccittha parisuddhā ti pucchāmi. *kacci 'tthā* 'ti kacci ettha. etesu catūsu pārājikesu kacci parisuddhā ti attho. athavā *kacci 'ttha parisuddhā* ti kacci parisuddhā atthabhavathā[13] 'ti attho. sesaṁ sabbattha uttānattham evā 'ti.

Samantapāsādikāya vinayasaṁvaṇṇanāya catutthapārājikavaṇṇanā niṭṭhitā.

[Iti Pārājika-kaṇḍaṁ.]

---

1 Bp. appaṭise°; Ssp. apaṭi°.
2 B². magga; Bp.Ssp. maggappa°.
3 Ssp. vuccantīti.
4 B².Bp. *omit* iti.
5 B². *adds* ca.
6 Ssp. vīsati.
7 Ssp. catū°.
8 Ssp. ppavā°.
9 B².Bp.Ssp. °kammappabhedaṁ.
10 B².Bp.Ssp. pubbe *for* pure.
11 Bp.Ssp. gihi°; *and* Ssp. *adds* ca.
12 B².Bp. *omit these five words.*
13 Ssp. bhavathā 'ti.

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY
BILLING AND SONS, LTD., GUILDFORD AND ESHER

Digitized with financial assistance from
Shri Brihad Bhartiya Samaj
on 20 February, 2020